

אסיפת גליונות

פרשת חיי שרה תשפ"ה

החברות מיועדות לבתי כנסת
נא ונא לא להוציא מהבית כנסת
עד לאחר שבת

נא לא לעיין בשעת התפילה

תוכן העניינים

3	אבני אפד - מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
7	יסודי העולם - מרגן צדיקי הדור מייסדי החסידות אהר המלחמה
11	מאורי הגולה - מרגן האדמו"רים מאורי גולת ארצה"ב זצ"א
14	פאר מקדושים - פנינים נדירים מספרים עתיקי זמון - הרה"צ רבי נחמה הערץ שליט"א
15	מפנדרא דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמונת אברהם מפוטסבורג זצ"ע
17	לודמור - להפצת משנתו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זצ"ע
19	זכר צדיק לברכה - הרה"ק רבי יהודה הרבני מדזיקוב זצ"ע
21	ויטע אשל - הנה"צ רבי שמואל אהרן לודר זצוק"ל
23	מחשבת חיים - מרגן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך
25	באנונו דויה - המוסיפע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זצ"ע ועב"א
29	בית ארזים - הכנסי דמנייה
31	משיב נפש - הנה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א
33	אמרי דוד - הגאון הצדיק רבי דוד מאיר ווייס זצוק"ל
34	שורשי החסידות - יסודות דרך הבעל שם טוב הקדוש זצ"ע ועב"א
35	מורקת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א נאב"ד ביתר
37	מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמטשוואר שליט"א
41	עמק הפרישה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
44	אבן יהושע - הנה"ח רבי יוסף מרדכי ווייס זצ"ל
45	המודא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
47	פניני הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א
49	אוצה פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א
51	חוכת העבודה - הרה"צ רבי חיים יוסף בודרמאן מלעליב
54	משמחי לב - עניני הלכה
55	דורשי יחודך - הנה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א
57	היכל תוראה - הגאון הגדול נאב"ד חובל תוראה שליט"א
59	לב החלכה - מפעל שנת הלכות
61	דעת הכמה - מאוצרו הנפלא של הרב יוסף חיים אלכום שליט"א
63	אוצרי ידיעות התורה - מגיד מישורים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א
65	במשעולי החסידות - להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק
67	הוי יחוד במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
69	נטיעת של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע צייטוורט זצ"ל
70	פניני הבתן - המוסיפע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנהלסון שליט"א
71	גליון דעה - כ"ק אדמו"ר מהתולדות יהודה סטויטשין שליט"א
79	ברכה משולשת - הצדיק מרעננה רבי יצחק הוברמן זצ"ע

החבורות מיעדות לבתי כנסת
 נא תא לא להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת
 למעניינים ניתן לשלם חד פעמי או ה"ק דרך נדרים פון
 קופה חסידיים הראשונים / 2905 או במספר ישיר 7799-969-0504
 מכון חסידיים הראשונים 0504186860
 פקס: 077-3182945 | הפצה ומנויים: 0534178885

נימוד: AMAZING 0534142709 | מאורות - בית"ע 0548463972
 הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

ממקור ישראל יהלכון רבינו ישראל בעל שו"ת
ותלמידיו זי"ע ועב"א כפי ששיאב מכאדם והשקה
את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב
חבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זי"ע א
רב ביהמ"ד החסידי בעלזא בלאגראן

אבני אפד

פרשת חיי שרה תשפ"ה

שייך גצה יהרג ואל יעזור, מכל מקום הרי הנדיקים מחמירים על עצמם. אף שבאמת היה צריך להיות כך, שהרי יאל כורש על ידי זה שעל ידו נצנה צימ המקדש, מכל מקום איהי גופה מנח ידעה, ומה ראמה שלא החמירה על עצמה, ונשאת לאחשורוש שמלך על קכ"ז מדינות.

ועל זה קאמר אלף תצא צמ צמה של שרה וכו', דהנה האצות הקדושים וכן האמהות מכל מעשיהם ועניניהם צעולם הזה משך ימי חייהם השאירו רושם לדורות צעולם הזה מקדושתם, שכל מי שירצה להתדבק בהקדושה יהיה לו צמה לאחיו, וכדאימא במדרש רבה פרשה ס"ב (פ"ב) וז"ל שמה הקציה שומיהן של נדיקים וכמצם צמורה, כדי שמה נחלת ימיהם זכורה לעולם. ולזה כיון שראתה אסתר שמספר המדינות שמלך אחשורוש מכוונים למספר שני מיי שרה, הבינה שיש לבת צמה של שרה שייכות למלכותו. וזה היה שפיר כדי לעורר ולהגציה, דכיון שהיה לנו אצות הקדושים ושאר נדיקים שהשאירו לנו קדושה צעולם הזה, אם כן יכול כל אדם להגציה את עצמו ממקום שהוא להתדבק בהקדושה.

ספה"ק דברי שמחה - הרה"ק רבי שמחה ישכר דוב מציעשינוב זי"ע

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (בראשית כג, א).

במדרש רבה פרשה נ"ח (פ"א) רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתמננס, ציקש לעוררן, אמר מה ראמה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלף תצא אסתר שהימה צמ צמה של שרה שמימה קכ"ז וממלוך על קכ"ז מדינות. וקשה הלשון מה ראמה, וכי צמחיתה הימה תלוי שהיה קשה למה צמרה דוקא צמספר זה, ולפי המכוון היה לו לומר מפני מה זכמה. וגם תמוה מה יש ציה כדי לעוררן, וכבר דברו מזה המפרשים.

ואפשר לומר צדך רמו, דהנה מתמננס יש צו גם כן ענין נפילה מהמדריגות, ורבי עקיבא ציקש לעוררן ולהגציה, אמר מה ראמה אסתר וכו', רצ"ל, דהנה אף שמירצו צממרה (ספריין עה, ב) אסתר קרקע עולם הימה ולא

■ תחפת האפר ■

אבי, ולמה אין אתם באים לביתי?", ענה לו הציעשנובער רב "וכי אתה נמצא במדרגתו של אביך וכי דומה אתה לו". אמנם יהודי זה לא נתבלבל כלל, וענה בתמיה, "וכי כבודו כן דומה לאביו", מיד התחיל הציעשנובער להתאנח ולגנוח באמרו, "אתה בעצמך אינך יודע כמה שאתה צודק, שאני כל כך רחוק ממדרגתו של אבי, ומעשי אינם מגיעים למעשי אבותי..."

ב. הגאון ר' יוסף חיים זוננפעלד זי"ע הגיל היה לומר שיש דברים כאלו אשר מותר לאדם לעשותן, אך מי שרוצה להגיע לידי מדרגה צריך להתגבר על עצמו גם בזה, וכדאימא על משה רבינו ע"ה (סוטה יב, ומובא ברש"י על פתורה שמת ב, ז) אשר חפשו בכל הנשים המצרות אחר אשה מינקת בשבילו, ולא רצה לינוק מהן משום שאמר פה שעתיד לדבר עם השכינה הקדושה תינוק מאשה נכרית. והנה

א. הרה"ק רבי שמחה ישכר דוב מציעשינוב זי"ע בנו של הרה"ק בעל "דברי יחזקאל" משינאווע זי"ע היה מפורסם בשפלות רוחו, וכרוב קדושתו וצדקתו כך היה גודל ענוותנותו. ומסופר שבעיר אחת היה דר אדם מסוים שהשינאווער רב היה מתארח אצלו בכל פעם שהגיע לשם, וכן היה נוהג אחרייו בנו הציעשנובער זי"ע. ויהי היום ואדם זה נפטר לבית עולמו ושבק חיים לכל חי, והניח אחרייו בן שלא היה במדריגת אביו, ולכן בפעם הבא כשהגיע הציעשנובער לאותו עיר לא הלך להתארח אצל הבן, אלא מצא לעצמו אכסניא אחרת.

אותו בן הרגיש את עצמו נפגע מזה שהצדיק אינו רוצה להתארח אצלו, ובא במרוצה להבית שישם התארח הציעשנובער ונכנס לחדרו ושאל, "מדוע רבינו מבייש אותי ומבטל את החזקה שיש לנו שאתה ואביך נתארחתם תמיד אצל

ברכת מזל טוב לידידנו

הרב החסיד רבי נפתלי צבי שאהן שליט"א

שזכה לשמש את מורינו הרב זי"ע כמה שנים במסירות נפלאה ואף לאחר הסתלקותו פעל רבות להפצת תורתו בהוצאת הגליונות מדי שבוע

דרגל הולדת בנו בשעה טובה ומוצלחת

יזכה להכניסו בביתו של א"א בעיתו ובזמנו ולגדלו לתורה ולחופה ולמעש"ט

ספה"ק אך פרי תבואה - הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע¹

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (בראשית כג, א).

הנה לכאורה כפל הלשון הוא. וי"ל להנה שמעתי מפי הרב הצדיק מאוהעל זל"ה [בעל "ישמח משה"] על הפסוק (בראשית א, טו) נעשה אדם בצלמנו, ומאז נועמא לא כתב אנשה אדם. ומירן משום דידוע שור בן יומו קרוי שור, משום דמתחלה נגמר כמו שעמיד להיות צסוף, אצל האדם צריך לתקן את עצמו, וזה נעשה אדם, דהיינו אני ואמה, משום שגם האדם צריך לסייע. והנה לפי זה י"ל דזה שרמזה לנו התורה ויהיו חיי שרה, ויהיו הוא לשון הוי' וקיום, דהיינו שהיה זהם חיות של נשמות, כמו שמבואר בזה"ק (ע"י חיי שרה קמ, ב) על הפסוק ואצרהם וקן צא צימים, משום דהיו שני חיי שרה, דהיינו דהחיות הימה על ידה, דהיא עשמה פעולות לך, לא שנצראה כך, ודו"ק.

ובזה י"ל גם כן דצרי חז"ל (צ"ר ח' ט) שמשא רצינו ע"ה לא רצה לכתוב נעשה אדם, כדי שלא יהיה מקום להמינים לטעות, ואמר לו השי"ת אמה כתוב וכל הרוצה לטעות יטעה. והנה מכל מקום הלא יומר טוב היה לכתוב אנשה אדם, כדי שלא יהיה מקום לטעות. אמנם לפי הנ"ל יחא, שאדרכה יומר היה מקום לטעות אם היה נכתב אנשה אדם, דהנה אמרו

חז"ל (צ"ר יא, ו; תנחומא מריע ה) ששאל מין אחד את רבי עקיבא איזה דבר חשוב יותר מעשה השי"ת או מעשי בני אדם, והצין רבי עקיבא ששאל זאת על ענין המילה, שיומר היה טוב להיות נשאר ערל כמו שנצרה על ידי השי"ת, וזה להביא מן השוק חיטין וגלוסקאות, שהחיטים הם מעשה השי"ת והגלוסקאות הם מעשי בני אדם, ואפילו הכי הגלוסקאות הם יותר טובים, מפני שהעיקר הוא שהשי"ת רוצה בך שהאדם ישלים את עצמו.

והנה לפי זה אם היה נאמר ויאמר ה' אנשה אדם, אדרכה היה מקום לטעות לאנשים צדיקים, שלא יאטרכו לטרוח בשום דבר את עצמם לעשות נגד הטבע שלו, רק כמו שנצרה האדם על ידי השי"ת, אצל עכשיו שנאמר נעשה אדם לא יהיה מקום לטעות לצדיקים רק להרשעים ח"ו, וזה טוב יומר שהצדיקים לא יטעו, ודו"ק.²

ספה"ק ייטב לב - הרה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל

ויצא יצחק לשוב בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים (בראשית כד, כג).

במסורה (ע"י בעל הטורים) והיה לפנות ערב ירמך צמים (דצ"ט כג, ג). יש לרמוז על פי מה ששמעתי במורי זקני ה[ישמח משה] זל"ה, איך כי רבינו הקדוש מלובלין ז"ל

כתבת האחד

והם אומרים ועונים הביטו וראו גודל ענוות צדקתו של רבינו שמכניע את עצמו תחת מתנגדו הגדול, וכת שניה הם מהמתנגדים והם אומרים אדרבא משם ראה להיפוך כי גדול רבם ודעתו היא הידיעה הנכונה וצודקת, והראה שגם הרבי מליסקא בעל כרחו יענה אמן, שא"א להתעלם מהאמת, ולכן בא לכאן. וסיים הרה"ק מליסקא ואמר: ואני אומר שאין אלו צודקים ואף לא אלו, ושניהם טובים טעות חמורה "ווייל איך בין נישט קיין צדיק, און איהר זענט נישט גערעכט"...

אנב, אספר "מופת" של הגה"צ ר' ירמיה לעוו זצוק"ל, שכאמור היה ממתנגדיו החריפים של הרה"ק מליסקא זי"ע, ועובדא הכי הוי, שבא אליו פעם בעל עגלה אחד ותנה לפניו את צערו שאבד את סוסיו שהיו נצרכים למחירתו, נענה הגה"צ בדרך בדיחותא שיחפשם על אם הדרך ההולך לליסקא "ווייל אלע פערד גיין קיין ליסקא"..., ואכן הלה שהיה איש פשוט מאוד קיים את דברי הרב בתמימות, ואכן מצא את סוסיו.

הרה"ק מליסקא נתגדל בילדותו באוהעל, ואמו היתה אשה כשידה מהנהנים הצדקניות, עד שהרה"ק ה"ישמח משה" זי"ע אב"ד אוהעל היה מכנה אותה "אונזערע יודענע", והרה"ק מליסקא התלהב פעם באמצע אמירת הלל בבלי הסדר בהגיעו לפסוק (תהלים קטו, טו) "אני עבדך" איני יודע אם אוכל לומר, אך "בן אמתך" זה ודאי שאפשר לומר. ושמעתי אומרים שאצל הרה"ק ה"דברי יואל" מסאטמאר זי"ע היה ענין גדול להזכיר את הרה"ק ר' הירש'לע ליסקער לפני תקיעת שופר, וצדיקים הפליאו את פיקחותו.

ד. מאמר העולם בשם תלמידי ה"כתב סופר" זי"ע לומר פירוש נאה על דברי חז"ל הללו שהקב"ה ציוה למשה לכתוב "נעשה אדם", כיון שהמינים באפיקורסים לא יאמינו בכל ענין, ואף אם נתקן הלשון לכתוב "אעשה" בין כך ובין כך לא יועיל, שהם כבר יחפשו להם אמתלא אחרת, ולזה כיוונו באמרים ז"ל "וכל הרוצה לטעות" הרי ממילא "יטעה", וא"כ אל לך להשיג על מה שיאמרו המינים.

ה. על זה הדרך כתב גם כן הכהן הגדול מאחיו הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו פרי צדיק, שמבאר הענין שמצינו במדרש רבה בריש פרשתנו (פר' מט) שכשר עקיבא היה יושב ודורש והתנחמו הציבור וביקש לעורר, אמר "מה ראתה אסתר שתמלוק על קצ"ד מדינות, אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתת קצ"ד שנה ותמלוק על קצ"ד מדינות, והרבה קולמסים נשתברו

מעיקר הדין איתא שעל אף שלא טוב שתינוק ישראלי יינק מאשה נכרית מ"מ אם אי אפשר למצוא מינקת ישראלית מותר הדבר, וא"כ מדוע מנע משה את עצמו מזה, הרי הדבר הוא היתר גמור באופן כזה. אלא שאכן הוא מותר לו לינוק מנכרית, אבל גם השכינה הק' מותר לה שלא לדבר עמו, דהיינו שאף שהדבר היתר גמור הוא מ"מ כבר א"א בזה הפה לדבר עם השכינה הק', שמי שרוצה להתקדש ולהגיע לידי מדרגות צריך לקדש עצמו במותר לו, ולכן מובן מה שמקשה ה"דברי שמחה" מדוע אסתר לא מסרה נפשה על זה.

ג. הרה"ק ר' הירש'לע מליסקא זי"ע בעל "אך פרי תבואה", הוא הגבר הוקם עולה של חסידות באונגארין ביתר שאת ועו, שבתקופה ראשונה, תקופת הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע, והרה"ק ה"ישמח משה" מאוהעל זי"ע, עדיין לא נתפשטה כל כך החסידות במדינת אונגארין. הרה"ק מליסקא היה גאון וחריף וחכם נפלא וגדול בפיקחותו, והיה ריעו וידידו של הגה"צ ר' שלמה גאנצפריד זי"ע בעל ה"קיצור שולחן ערוך", שלמדו בצוותא אצל הגאון ר' הירש'לע חריף זי"ע. פעם התבטא הגה"ק מליסקא שלהרבה יש מזל שהוא עסוק וטרוד באדמורות' ולא מספיק לו זמנים פנויים להיות מפלפל בפלפולי דאורייתא, כי לולא כן לא היה להם מה למכור מחידושיהם.

עוד שמעתי מפי הגה"צ רבי הלל ליטנשטיין זצ"ל אב"ד קראסנא, שבאוהעל היתה הרב ואב"ד הגה"צ ר' ירמיה לעוו זצ"ל גאון גדול ולמדן נפלא, אך מתנגד חריף לחסידות, ולא הלך בשלום עם הרה"ק מליסקא. מסופר כי באוהעל גרו הרבה מחסידי ליסקא, פעם יצא להליטקער רב לשבת את שבתו בצל חסידיו באוהעל, וכיון שבא לעיר נתעורר ויוכיח ודין ודברים אם יש לו לעלות ולבקד בבית הגה"צ ר' ירמיה לעוו המרא דאתרא, או אולי אין חייב בכבודו, אחרי שהרב ואב"ד הרי מרבה לרדוף את החסידים. כמובן שדעת החסידים, אנשי שלומו של הרה"ק מליסקא היתה שלא ילך לבית הרב, אמנם הגה"ק ר' צבי הירש זי"ע, לא כן היתה דעת קדשו באמרו שחייבים להתנהג בדרך ארץ, וכיון שהוא הרב דמתא חייבים לו ביקור. כיון שנתוודע הדבר שהרה"ק מליסקא יבוא למעונו של הגאון האב"ד ר' אוהעל נתאספו קהל רב בין מהחסידיים ובין מהאשכנזים ה"חריפים" שדגלו בשטיט האב"ד וכלם רצו לראות איך יסתדרו הדברים.

כשנכנס הרה"ק מליסקא לביתו של הרב, נענה בפקחותו היתירה ואמר להגאון, "אוהעל ער רב, פה בחוץ עומדים ב' כיתות, כת אחת מחסידי ליסקא

כי הוא זה שאמר הכתוב (ישעיה סו, י) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, לא אמר כל שהתאבלו, אלא המתאבלים בלשון הוה, כלומר, שישו בשעה שמתאבלים עליה, והטעם, את"ה, ששכינה נגדכם, לכן משוש, והכן.

וידוע המדרש (ב"ר סה, כג) על מה שאמר יצחק (בראשית כו, כו) ראה ריח צני, הרי צנוי, כריח שדה, הרי חרב, שנאמר (מכילתא, יג) ציון שדה חמרש. וזה שאמר ואלא יצחק לשום צדה, להחפלי צציל שראה חורבן ציח המקדש ושדה חמרש לפנות ערב, וזדלתי הרצה צצני ומחמונים ופלגי מים ירדו עיניו, ועם כל זה היה צממחה, שעל זה מורה שמו יצחק, לשון צחוק ושמחה. וזה שאמר המסורה והיה לשון שמחה (ב"ר עג, ג), לפנות ערב [היינו צעת שהחפלי יצחק], הגם כי ירחץ צמים, מי הדמעות, עם כל זה היה צממחה.

כתפת האמר

מגדולי תלמידי הבעש"ט הק', בספה"ק "קדושת לוי" ב"אור פני משה" ו"פרי הארץ", ועוד. ומכל זה יתחזק האדם ולא יאמר נאיש לעצמו שאף במצב ומדרגה השפילה ביותר יוכל להעפיל את עצמו עד למעלה למעלה.

ו. שמעתי ממורי הגה"צ רבי צבי קיסטליכער זצ"ל אב"ד סבענו, שהרה"ק הרבי ר' שמעון מיערוסלוב זי"ע היה צריך לאכול כל יום מאכלי בשר מחמת חולשתו (מכילתא בוקמת) וגם לרבות בתשעת הימים כי כן נצטווה מפי הרופאים (ואפשר שהיה עושה סיום מסכתא, וע"פ מעיקר הדין רשאי היה לאכול בשר אף בלא סיום). ובעת שהיה סועד וסודתו היה זה דרכו בקודש לשורר "שיר המעלות בשבט ה' וגו'" לפני ברכת המזון, ובימים הללו ימי המצרים היה נוהג לשורר במקום זה "על נהרות בבל", וכל השומע היה נמס לבו מאופן שירת הצדיק זה המזמור.

הרה"ק משינאווע זי"ע היה כידוע מדקדק עד מאוד בהלכה והיה "א שולחן ערוך מענטש" השתוקק מאוד להיות נוכח בעת שזימר הרבי ר' שמעון "על נהרות בבל" אך בחושישיו שאם יעב אצלו עת שערך שולחנו הטהור, יתן לו הרבי ר' שמעון שיריים ממאכלי הבשר ולא יוכל לסרב מלאכלו, וכיון שלא רצה להקל בעניו, החליט לבוא אל השלחן רק בסוף סודתו כשגמר לאכול, ועל כן ביקש מאחד הנוכחים שיזויל לקרוא לו סרס יתחיל הרבי ר' שמעון את המזמור "על נהרות בבל", ואכן הלה קרא לו בבוא הזמן, והיה אומר השינאווע רב, שממה ששמעו בעת ששורר אותו צדיק המזמור "על נהרות בבל" יכול לדמות כבר איך היתה נראית כל הסעודה אצלו, וכמה קינה היה מתאונן הרה"ק מיערוסלאוו ב"סעודת הבשר" שלו על חורבן בית המקדש, ועל זאת לבו עליו דוי שלא השכיל להקדים לשהות אצל שולחנו הטהור משך כל הסעודה.

דבר נורא מסופר אודות הני תרי צדיקי קדושי עליון ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע וידידי וריעו הרה"ק רבי שלום מקמינקא זי"ע שפעם סעדו יחדיו את סעודת המפסקת ערב צום תשעה באב, ואחרי כך רקדו יחדיו משך ארבע שעות "בנה ביתך בבתחילה", ובדאי ששעה זה ורשם למעלה הרבה יותר מהקניות וקריאת איכה של אלפי ישראל, שבפנימיות ובפנימי פנימיות היו מבכים מרה על החורבן, וצריך לדעת כי לפעמים מעורר הקב"ה את האדם החוטא לתשובה ע"י שמרבה להשפיע לו חסדים וטובות, והאיש מתבונן בכל זה ומתמלא בבושה וכלימה ושב בתשובה בבחי' "טוב וחסד ירדפוני" (תהלים כג, ו) שהרדפה היה ע"י השפעת הטוב וחסד - החסדי הנעלה מגדולי חסדי ראשית הגה"ח ר' חיים אורי ריישער זצ"ל היה רגיל לומר לאדם גדול אחד [א גרויסע עהרליכער זי"ע]: "ווי גרויס איז די רבונג של עולם וויסט איהר בעססער פון מיר, ווי גוט איז די רבונג של עולם ווייס איך אסאך בעססער פון אייך" [-כמה גדול הוא הרבש"ע זה הנכם יודעים יותר ממני, אך כמה טוב ונטיבי הוא הרבש"ע זאת הנני יודע היטב יותר מכם], שהרי אני יודע היטב כמה הכעסתי את בוראי ומה שמגיע לי באמת, ועל אף כל זאת הרי הוא מרבה להיטיב כל כך ללא גבול.

על דרך זה שמעתי מפי אאמ"ר זצ"ל כמה פעמים שהדבר מרומז במה שכתוב בפר' קרח (במדבר י, יח) "והיה האיש אשר באחרבו מטהו ופרח" שהאיש הירא וחרד והבר דעת שהשי"ת בחר בו, "מטהו" המטה שלו שמעורר אותו להתעורר ולשוב בתשובה, "פרח" הוא על ידי שמצבו פורח ומצליח בכל מעשיו ודרכיו, בזה משכיל לדעת שלא מגיע לו כלום והכל הוא מתנת חנים, על אף שכה מרד בו ית"ש עד תהו, ומתוך התבוננות זו מתעורר לשוב בתשובה שלימה לפניו ית'.

הורה לו הדרכך ילך צו, ואמר לו הגם כי נאמר צשו"ע (א"ח ס"ג פ"ג סעיף א) ראי לכל ירח שמים שהיא מיצר ודואג על חורבן ציח המקדש, אבל כבר אמרו (חומת הגנות שער הפרישות פרק ד) החכם להלחו צפניו ואצלו בצלו, וגם צעת שאומר תלות צצני ומחמונים ופלגי מים, עם כל זה ראי להיות צממחה צאמתו שעה. והוא על פי משל למלך שנשצה, והגיע לעמוד ולפוש אלל אחד מלחובי ומיודעיו, וכראותו את המלך צמעמדו צצניה, הלך וצכה, עם כל זה שמח כי המלך נמאכסן אללו, והנמשל מוצן כו', צאמתו שעה שכינה כנגדו, שנאמר (איכה ג, ט) קומי רוני כו' נוכח פני ה', עד כאן דברי רבינו הק'. ואמר ברו"ו וזה"ה שזה שאמר הכתוב קומי רוני צלילה כו', רנה לשון משותף לצני ולשירה ולומר, היינו שמהיה הצניה צממחה וסיריס, והטעם אמר, נוכח פני ה', והכן. ואני אומר

לבאר למה זה ביקש לעוררם דוקא בענין זה, ובפשטות המונה שביקש לעוררם ע"י שישמנו איזה דבר חידוש נאה, וקשה האם לא מצא איזה חידוש מענין יותר מזה, ותו יפלא שהתנא קדישא רבי עקיבא דורש ויהיו הציבור מתנמנמים, ועוד קשה דאם אכן התנמנו הרי גם לדבריו אלו לא היו שומעים, וע"ב.

וביאר הכהן הגדול מלובלין דאין המונה כפשוטה שהי"יננים ונודמים, אלא שר עקיבא היה דורש ענינים נשגבים ונעלים בעבודת הבורא, והציבור סברו שדברים הללו הם למעלה מהשגותיהם וממדרגות שלהם ואינו שייך להם, וביקש לעוררם שיקבלו את דבריו שכל אחד מישראל שייך אף לדברי תורה גבוהים כאלה, וכמו דאיתא בתנא דבי אליהו (א"ר ד"ש פ"ה) דכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב, שכל אחד מישראל כיון שהוא מזרע אבות יש בכוחו להגיע באיזה פרט למעשה אבותיו, ולכן טען בפניהם "מה ראתה אסתר שתמלך על קצ"ו מדינות", וצריך ביאור האם מעצמה מלכה כך, הרי משמים נתנו לה המלוכה ולא בדיח תליא מילתא, והו"ל לומר "מה זנתה אסתר כו'?"

אלא יש לומר דהנה כתוב (אסתר ה, א) "ותלכש אסתר מלכות" ודרש חז"ל (מגילה טו) שלבשתה רוח הקודש, שלבשה עצמה ברוח הקודש במלכות שצליח לפעול אצל אחשוורוש, ואף שמתחילה היתה יראה להיכנס אליו, דהנה אסתר הצדקת היתה יכולה ליפול בדעתה ולהיות נשברה בקרבה שהצטרכה להגיע לשפל מצב כזה לחיות עם ערל וטמא זה, ולדמות בעיניה היאך תוכל היא לפעול לשבות כלל ישראל אחרי שירדה כל כך, אולם חזקה את עצמה ולמדה משרה אמנו ע"ה, שבשרה כתוב "שני חיי שרה" ודרשו חז"ל "כולם שוים לטובה", וביאר הרה"ק הכהן מלובלין שאין המונה שכל ימיה הכירה את הקב"ה, שהרי נולדה אצל הרן והיתה נכדה של תרח, ואף באברהם אבינו ע"ה מציינו דיעה שכן מ"ח הכיר את בוראו, אלא כותה אמרם "כולם שוים לטובה" שמעת שזנתה להכיר את הבורא ית' הפכה כל שנות חייה כל כך עד שחישבם השי"ת שיויים כולם לטובה, אף שבדאי לא היתה בתחילה כמו אחר כך, ומזה לבשה גם אסתר מלכות ולקחה לעצמה תקיפות שהתמלכות שלה ולא תפחד כלל מאחשוורוש שבדאי יטה לבה לרצונה, ואף שהיא לכאורה בשפל המצב כעת כיון שהזמין לה השי"ת זה לא לחינם הוא ובודאי יבא הצלת כלל ישראל על ידה.

וזהו שבא ר' עקיבא לעורר את הציבור שלא יאמר האדם מה אני ומה חיי, ואיזו שייכות יש לי לדברי תורה הגבוהים והוא יודע נגעי לבבו, על זה בא רבי עקיבא לעורר שאין להתייאש, וכמו שאסתר למדה משרה, דכמו שחייב כל אחד מישראל לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב כמו כן הנשים הכשרות חייבות לומר מתי יגיעו מעשי למעשי האמהות, שהם נטעו בלב דרעם שיוכל כל אחד ואחד מישראל להסתייע מעבודת האבות והאמהות כשיבא לטהר, וממילא יוכל כל אחד מישראל למצוא מקום אף בדברי תורה הגבוהים ויוכל לצפות מתי יגיעו מעשי על כל פנים באיזה פרט למעשי אבותי.

יודע הוא על כמה צדיקים שנוולו בשפל המדרגה וזכו להעפיל למעלה למעלה למדרגות נשגבות, ועל הגה"ק רבי יצחק מדרהביטש זי"ע העירו צדיקים שנוולו בנשמה קטנה עד מאוד בגדול ראש מחט ותעלה עד למדרגת התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי. וכמו כן יודעים דברי ה"תפארת ישראל" על משה רבינו ע"ה שנוול במידות מושחתות אלא שיעבד את עצמו כל כך והיפך מדותיו לטוב, ובשעתו גרמו דיבוריו אלו לפולסם גדול שהיו כאלה שהיו להם טענות נגדו והוציאו קונטרסים נגד דבריו, אך כבר נזכרו כדברים האלו בכמה

לגימא המקרבת את הלבבות, והרי שלימוד התורה אינו מקרב כל כך כמו הישיבה יחד, בשתיית היין.

הגאון החסיד רבי משה מידנר זצ"ל יו"ד כ"ג מרחשון תר"צ

סיפר החסיד המפורסם רבי יצחק דוד לידר זצ"ל, כי פעם הלך הגאון החסיד רבי משה מידנר זצ"ל עלי אורח, ותוך כדי הליכתו, עצרה על ידו עגלה כשעליה יושב איש כפרי, וביקש ממנו כי יואיל בטובו לעלות על עגלתו, בכדי שלא יצטרך לטרוח בהליכה ברגליו. אמנם מאיזה סיבה שהיא, חפץ היה הגאון החסיד רבי משה מידנר זצ"ל לילך ברגליו, על כן הודה בכל לבו לאיש על רונו הטוב, אך בד בבד אמר לו, כי ברצונו עתה להלך ברגליו.

אמנם הכפרי לא הרפה ממנו, והפציר בו פעמים רבות שיסכים לעלות לעגלתו, עד שנוכח הגאון החסיד רבי משה מידנר זצ"ל לראות כי הדבר בנפש היהודי, הסכים להפצרותו, ועלה לעגלתו.

כאשר ישבו יחד על העגלה, פנה הגאון החסיד רבי משה מידנר זצ"ל אל הכפרי, ושאל אותו מה טעם הפציר בו כל כך על הדבר. השיב הכפרי ואמר בתמימותו, כי שמע מפה קדשו של הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע, כי כאשר עובר על האדם יום שלא היטיב בו ולא גמול בו חסד לאיש יהודי, אין יום זה נחשב לו כיום שהי' בו בזה העולם, ובהיות שבזה היום מחמת נסיבות שונות עוד לא עלה בידו לקיים מצוות גמילות חסדים, והרי איש חפץ בחיים הוא, לפיכך הרבה להפציר בו שיעלה על עגלתו, בכדי שאף בזה היום יגמול חסדים טובים לעמו ישראל.

סיפר הגאון החסיד רבי ישראל שמעון קסטלניץ זצ"ל, כי כאשר שמע הגאון החסיד רבי משה מידנר זצ"ל את הדברים יוצאים מפי האיש הכפרי, פנה לעברו ואמר לו, בזה הרגע עשית עמי את החסד של זה היום, היינו בכך שחידש לו מאמר זה של הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע שעוד לא ידעו, כי מה שלקח אותו על עגלתו שלא מרצונו, לא היה נחשב לפי דעתו למעשה של חסד, כי הרי לא היה צריך לזה, אמנם מה שחידש לו מאמר יקר ערך של רבו הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע, זה היה נחשב לו לחסד גדול.

מכאן יכולים ללמוד על גודל ההשפעה של דברי הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע, כי אף יהודי כפרי פשוט, ביקש והתחנן לפני הגאון החסיד רבי משה מידנר זצ"ל שיעשה לו טובה, ולא הורה לעצמו היתר בכל שביקש לעשות כן אלא שאנוס היה, ואמרו חכמינו ז"ל (ברכות ו) חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ואלא הרגיש כי מחובתו לקיים את דברי הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע בפועל ובשלימות ממש, ללא כל פשרה בדבר.

ז"ע ועכי"א

הגאון רבי עזריאל הורוויץ 'ראש הברזל' מלובלין זצ"ל יו"ד כ"ב מרחשון תקע"ט

(א) די אייזינע קאפ זצ"ל היה מרבה להתווכח בדרכי החסידות עם הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע וגדולי התלמידים, בהיותו בין גדולי המתנגדים לשיטת החסידות.

מסופר, כי פעם שאל די אייזינע קאפ זצ"ל, מדוע זה קוראים למי ששותה יין שיכור, ואילו אצל החסידים מקובל, כי בשעה שהרבי שותה יין הוא משיג מדריגות רמות ונשגבות. השיבו לו החסידים, כי כדבר הזה מוכח מפרשת נזיר, שהרואה סוטה בקלקולה יזיר את עצמו מן היין (ברכות סג), הרי ששתיית יין אינו דבר טוב, ואילו בסוף פרשת הנזיר נאמר (במדבר ו, יא) 'וכפר עליו מאשר חטא על הנפש', והקשו חכמינו ז"ל (תענית יא): "וכי באיזו נפש חטא זה, אלא שציער עצמו מן היין", הרי שאסור להימנע משתיית יין, ואף יש להזקיק לכפרה על כך, וכבר תמחו הקדמונים בסתירת המאמרים בזה. אלא בוודאי הביאור הוא, כי הצדיק מעיקרו עליו לשתות יין, ואם הוא מונע את עצמו משתיית יין, עליו להביא כפרה על כך, אמנם האחרים מוטב להם שלא ישתו יין כלל.

חזר די אייזינע קאפ זצ"ל ושאל אותם, כי מניין שהרואה סוטה בקלקולה לא התנהג כהוגן, ועל כן אומרים כי מוטב לו שלא ישתה, אולי גם הרואה סוטה בקלקולה איירי בצדיק גמור. השיבו לו החסידים, ביסוד המבואר בספרי החסידות (ר) ביכורי אבי"ב פרשת נשא בדה"ה (מדרש הרואה), כי מאחר והראו לו סוטה בקלקולה בוודאי יש לו איזה שייכות עמה, ובהכרח שאינו צדיק גמור.

(ב) שמעתי מהרה"ק האמרי חיים מויזניץ ז"ע, כי פעם שאל די אייזינע קאפ זצ"ל את הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע, מדוע נוהגים החסידים כאשר הם יושבים יחד, לשתות יין וכיוצא בו. השיב הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע ואמר, כי כאשר יושבים החסידים בצוותא חדא מתקרבים הלבבות זה לזה, וכיון שקירוב הלבבות דבר גדול הוא, על כן שותים יין, להודות לבורא כל העולמים על שזכו לאסיפה זו של קירוב הלבבות.

שאל די אייזינע קאפ זצ"ל, כי אם כן מדוע זה בשעה שהם יושבים ולומדים יחד אינם שותים יין, הרי גם אז יש קירוב הלבבות.

אמר לו הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע, כי ניתן להוכיח מדברי הגמרא שלא כדבריו, כי אמרו חכמינו ז"ל (חגיגה טו): על רבי מאיר שלמד תורה מפיו של אלישע בן אבויה, ואף שכבר כפר בתורה, לפי שתוכו אכל וקליפתו זרק, הרי כי ניתן ללמוד תורה גם כאשר הרב כופר הוא, כי יכול התלמיד להתרחק מן הרב, ואילו עוד מצאנו בגמרא (עבודה זרה לו): כי גזרו חכמינו ז"ל על יינם של עכו"ם בכדי שלא יתקרבו וישמעו עמהם רחמנא ליצלן, הרי מכאן הוכחה למאמרו רבותינו ז"ל (ר' סנהדרין קג): כי גדולה

מרן הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זיע"א

עובדת קודש שנשמעו מפי נכדו הבינו כ"ק מרן אדמו"ר משידלובצא שליט"א

ורפא ירפא

שמעתי מבעל העובדה בעצמו איש מהימן הרב אברהם קוגל שליט"א, (נכדו של הרה"צ רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל ונינו של הרה"צ רבי אריה לוי זצ"ל) היה זה בשנות בחרותו והיה מתפלל שחרית בימות החול בבית מדרשו של כק"ז רבינו זצ"ל.

וביום מן הימים התעניין כ"ק זקני זצ"ל בפצעיו המוגלתיים שפרחו על פניו מהם סבל זמן רב ושאלו מדוע אינו מטפל בהם, ויען

הבחור בכאב, כי אותם פצעים כואבים מלווים אותו כבר זמן רב, ומה שרק לא ניסה לעשות לכך וללא הצלחה, וכבר ביקר אצל כמה וכמה רופאים ולא הועיל נענה ואמר לו כ"ק זקני זצ"ל תן לי לבדוק באצבעות ידי את מהות הפצעים' ובהל הבחור מאד מחמת שאפשר להידבק מפצעים אלו למי שנוגע בהם, ואי לכך אמר לרבינו לא כדאי שהרבי יגע בהם אך רבינו לא התייחס לדבריו וקירב את קצות אצבעותיו הקדושים ונגע בפצעים, כשמדי פעם הוא שואל את הבחור היכן עוד כואב לך? היכן עוד קיימים אותם פצעים? והבחור הראה לו את כל המקומות הנגועים, והרבי המשיך למשש אותם, ודבר פלא כחלוף זמן קצר מאד והלא יאומן התרחש שבכל מקום שחטב נגע באצבעותיו, חלפו אותם פצעים כליל, בלי להשאיר מהם שום רושם וזכר.

כאשר שמעתי סיפור זה התבוננתי בו הלא רבינו הסתיר עצמו מאד ולא היה בכך אך לאחר שבררתי הענין מתברר לי שהיה לו לרבינו הכרת הטוב מרובה אליו על ענין מסוים ע"כ הכיר לו טובה.

***

וכעין עובדא זו שמעתי שסיפר רבי אברהם חיים פרידמן ז"ל נכד החסיד המפ"י מזקני חסידי ביאלא ר' לייבל פרידמאן ז"ל שהיתה לו לר' אברהם אחות בוגרת שהגיעה לפרקה, ופעם כשדובר לה שידוך מסוים וחשש אביה שלא יצא לפועל השידוך כיון שהיו לה פצעים רבים בפניה, ובצר לו פנה לכ"ק זקני זצ"ל רבינו הוציא חלה שיריים משבת קודש ונתן לו שיתנגה לבתו ואכן מיד לאחר שאכלה נעלמו פצעייה כליל כלא היה והשידוך נגמר בשעטו"מ.

אך דבר פלא היה שזמן קצר לאחמ"כ אם הכלה יצאה לפועל השידוך כיון שהיו לה פצעים ובה שוב לכק"ז זצ"ל לבקשו משיירי חלה של שבת להפואתה אך רבינו שם עצמו כאילו אין

הדבר מסור בידו כאומר איני יודע מה יועיל שיירי חלה שלי.

דומנו כי כל עוד ראה כק"ז זצ"ל צורך גדול, כדוגמת הכרת הטוב או לעזור לבת ישראל שתוכל למצא זוגה היה פושט צורה ולובש צורה ופועל ישועות למעלה מדרך הטבע, אך כרגע ששוב לא היה צורך בכך התרחק מהדבר כמחשוי קשת.

על כ"ק זקני זצ"ל היה ניתן לומר את מה שראיתי בשפתי צדיק (פ' צו) שאמר בשם

דברי אלוקים חיים

והיו חיי שרה במדרש (רבה פ' זו) יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהי' כשם שהן תמימים כך שנתם תמימים כהדא עצלתא תמימה. עפ"י אמרי הרבי ר' ישכר רב זצלה"ה מפעלוא על הפ' וירא משה את כל המלאכה והנה עשו וכו' בן עשר, להבין כפל הלשון, גם כפל הלשון בברכה שברך אותם משה, ו' נועם וכו' ומעשה דינו כוננה עלינו ומעשה דינו, כי לאחר עשיית המשכן, היה להם געגועים מדוע לא עשו ביתר כנות ביותר יחידים השית' צירף גם עשר' זאת לעוד עשר', וזה הכפל, ובה נוכל לפרש המדרש, כשהצדיק בא לעולם העליון ג"כ מצטער, שרואה השרש המצוה למעלה, איך הוא גבוה מאוד, מצטער מדוע לא עשה המצוה ביתר שאת ועוד, אז השית' ג"כ מצרף עשייה זו גם כן, זה יודע ה' ימי תמימים, שמצרף גם כן עשייה לאחר פטירתם עם עשייתם בחיים חיותם, כהדא עצלתא תמימה, כי הבחנה נולדה בשלימות, ואיש ישראל צריך לעבוד מדרגא לדרגא להשיג שלימות, ולאחר פטירתם השית' מצרף הכל שיהי' בשלימות הגמור אף שלא עשו זאת בחיים חיותם.

**

ואברהם זקן בא בימים, עפ"י אמרי הבעש"ט על תפילה לעניי כי יעטו, מה תפילה ובקשת כנסת ישראל, ולפני ה' ישפוך שיחו, שנוכל לבקש ולהתחנן מלפני הקב"ה שלש פעמים בכל יום, ולשפוך שיח ותפילה לפני בוחן ליבות, וממילא נזכה שיתמלאו כל הבקשות, באשר זוכים להיות מרואי פני המלך מלכו של עולם, וזה בא בימים, בכל יום תן לו מינין כרותיו, אז ממילא יהי' ברך את אברהם בכל, שמישיג כל האצרות, וזה שפכי כמים לברך נוכח פני ה' שיעקר הבקשה יהי' לנוכח פני, שנוכל להתראות לפני המלך.

**

ירא יצחק לישח בשדה, למד אותנו דרך תפילה בשפלות מי אנכי שאוכה, וזה ירא יצחק לישח אין שיחה אלא תפילה, בשדה כמו עשבי השדה כל מה שמתגדל, ויתר נכפפים למטה, ואז לפנות ערב יכולים להמתין הגזירות, ואז ג"כ ע"י תורה יכולים להמשיך שפע כמו בתפילה, וזה בשדה כי ירח בני כריש שדה אשר ברכו ה' פ"י שש"י שדה תפוחים, וזה מרמז על תורה, כמ"ש מה תפוח קודם תעלו אף ישראל קדמו נעשה לנשמע.

לעבודת הקודש של כק"ז זצ"ל, שלצד העבודה העילאית שנערכה בלטה אש קודש ובהתלהבות מיוחדת בחיות ודביקות נפלאה, הרי שחן מיוחד היה נטוי עליה, להיות עבודת התפילה כחד מקמאי כשתפילותיו מלוות בנעימות ומתיקות מיוחדת וכבן המתחטא לפני קונו, עד שהיה נמש כל לב ומתמוגגים מרוב תענוג הרוחני ואם זה בתפילת שחרית של חול עסקינו אן בדביקות המופלאה בשעה שהיה קורא בתורה או בתנועה המיוחדת בקדיש שלאחר קריאת התורה או בהטעמה המיוחדת שהשתפכה מפיו בעת אמירת נ'שמת כל חי בצפרא ודשבתא, כל המה חדרו וחלולו עמוק לעצמות הנוכחים, הם הפכו את כותלי בית מדרשו לתענוג עילאי, והיו בהם הרגשת מעין עולם הבא לנוכח גודל המתיקות שהיו בהם.

ואף כהיום עם חלוף ארבעים שנה מהסתלקותו לחיי עולם, הרי כאשר מפעם לפעם כשאלו מאנ"ש הזוכרים עדיין את רבינו בחיים חיותו מעלים בזכרון קדוש תנועה מסוימת או דביקות מיוחדת, או תוך כדי זמר של פיוט מסוים כגון "ידיד נפש אב הרחמן משוך עבדך" וממשיך בתנועה עילאית ותיק יהמו נא רחמך "הא"י וחסוה נא על בן אהובך כי זה כמה נכסוף וכספנו..... או אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה.....עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון אוי יו יו יו אהה אהה.

ואם זה בתפילת שחרית פשוטה של חול כשנשמע קולו בוקע מחדרו לך ה' הגדולה והגבורה..... או בתנועה של דביקות בלשון אידיש "דער האר פון די גאנצע וועלט טאטא פארט" וכמו"כ כל הנהגה ובדקדוק ובחביבות המצוות ובזהירות ביראת שמים מרובה בכל תג ותג מהליכות יומו, הלב מתמוגג ונמש וההרגשים מתעוררים בהתרגשות מיוחדת תוך כדי התפיקות בגעגועים עזים ומביא להרהור תשובה היכולה ללוותנו ימים רבים.

עדות מיוחדת ממה שעייני ראו ולא זר בעבודה קדושה ומיוחדת, היה זה באחת ההזדמנויות כששהיתי בביתו ללינת הלילה וחיותי עבודה קדושה בשעות אשמורת הבוקר כשיצא מחדרו הגיח ידיו הקדושות על המזווה ובדביקות עצומה ועילאה אשר אין לתאר עמוך כשש - שבוע דקות כשמענינו גישות דמעות בזה אחר זה והיה המחזה מחזה הרד עד אין לתאר.

כי לוויית חן הם לראשך

הבחנה מיוחדת בלטה בכל הנוגע

מרן הרה"ק האמרי חיים מויז'ניץ זיע"א

עובדות קודש - שנשמעו מפ"ק של בנו כ"ק מרן בעל "ישועות משה" מויז'ניץ זיע"א

מזמרת הארץ

עת שהה אבי הק' זיע"א באתר הקייט דורנא שנת תרצ"ז בקיץ ניגש אליו יהודי שהיה יודע נגן ובקשו אבי הק' שישיר משהו, שר הלה את הלחן המושר כיום על החרוז בפיוט אמנם כן יצר סוכן בנו, אבי הק' אימץ לעצמו את הנגון חידשו והפיח בו רוח חיים, (יצויין כי בביקורו בארה"ק בשנת תרצ"ט שר מרן זיע"א בנגון זו את התיבות תתגדל ותתקדש כעבור זמן התאים את הנגון על התיבות אמנם כן)

(סעודת ר"ח אייר תשמ"ז)

אשירה לה' בחיי

עלינו להזכר כמה היה שגור על לשונו של אבי הק' זיע"א מעלת שירות ותשבחות לקל חי ובאיזו התלהבות עם כל רמ"ח האברים ושס"ה הגידים קיים ענין זה.

(רבנו זיע"א חזר פעמים רבות בהתלהבות בשמו של אביו הק' שירות ותשבחות היא סגולה נפלאה לטהרת הנפש)

בשנותיו האחרונות כשהיה אבי הק' זיע"א חולה וחלוש אחר כל מה שעבר בחייו, הניגונים הם שהחזיקו את חיותו (דאס האט איהם אויף געהאלטן דאס לעבן) שמחוהו והחדירו בו חיות וכת לעבודתו הקדושה.

ותחי עלי רוח ה'

בסעודת ר"ח אדר תש"ס פנה כ"ק רבנו זיע"א אל חבר המנגנים שהנעימו בזמירות במהלך השולח"ט ואמר אל תעמדו באפס מעש השמיעו קולכם הנני בעל רגש מטבעי וגם ירשתי זאת מאבי, אז דער הייליגער טאטע פלעגט קומען צו גיין צו די ענינים פון נגינה פארן באשעפער איז ער ארויס פון די כלים (כשהיה מגיע לעניני נגינה להשי"ת היה יוצא מגדרו).

טאמער האט איינער פאר גרייזט און מיטן א ניגון איז געווען געפערליך דער טאטע דער הייליגער יוד האט געלעבט און עולם השמחה (לא היה סובל זיופים בנגינה אבי הק' היה חי בעולם השמחה)

(סעודת ר"ח אדר תש"ס)

שמחה

וראך ושמחה בליבו

מה שאבי הק' זיע"א השקיע בנו כוחות

למען נסגל בקרבנו את מדת השמחה בוודאי היתה כוונתו לימים אלו שלאחר פטירתו, שכן בחיים חיותו כשאך הביטו בצורתו הק' כבר הגיעו לשמחה.

(בימי ראשית ממלכתו קיץ תשל"ב)

ושבחה אני את השמחה

שמחה היא אחד מיסודות הבעש"ט הקדוש ותלמידיו זיע"א ע"י שמחה

אליך לא יגש

בפרט אנו בני ותלמידי כ"ק אמור"ר זצלה"ה אין לנו בכלל שייכות עם עצבות רבותינו הקדושים למדו אותנו שעצבות הוא מסטרא אחרא רח"ל לכן מחוייב כל אחד ואחד מהמסתופפים בצל חסידות ויזניץ שאותו מעשי אבותיהם בידיהם לדבק עצמו במדת השמחה

(בעת שיעור בחובת הלבבות לתלמידי הישיבה תולדות תשל"ג)

ועתה אל תעצבו

השבוע חל יומא דהילולא של אבי הק' זיע"א ומתעוררים רגשי הלב להיזכר בעבודתו הקדושה בכלל ובמדת השמחה בפרט, היאך היה מלא שמחה דקדושה ושמחה של מצוה בכל דבר שהיה נוגע לשמחת הבורא ב"ה היה שקוע בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, כל חיותו היתה תלויה בשמחה והיה מתרומם להבורא ב"ה בשיר שבת והודאה, היה מתעב ומרחק כל שמץ של עצבות.

(ס"ג תזריע תש"ס)

עוז וחדוה במקומו

היום הוא יומא דהילולא של אבי הק' זיע"א כל התקופה שבה זכינו לחסות בצילא דמהימנותא ולהסתופף במחיצת קדשו ראינו גברא רבה המוסר נפשו בכל עת ורגע בעוז ובתעצומות בעבודת הבורא

כל עוד נשמתו בו היו מוחו לכו וכל אבריו חטיבה של שמחה ואהבת ה' יסוד היסודות והבריח התיכון שממנו שאב את כל חיותו הם היו לחם חוקו בכל דבר הנוגע לרצון הבורא ית"ש כל מצוה ומצוה כל שבת ויו"ט היו עמוסים וגדושים שמחה ואהבה מלאי רגש תשוקה וגעגועים בבחינת נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו לקל חי

כפי שאמרתי לרמז בכתוב (תהלים לד) ברוממה שמו י חדי אשר הר"ת עה"א עולים כמספר שמו של אבי הק' חיים מאיר אשר כל מהותו אמרה שבת והודיה לה' לרומם ולהלל שמו יתברך בשמחה ובחדוה לשמות ברצון הבורא ברוך הוא אמר ונעשה רצונו

(שלה"ט יומא דהילולא ט ניסן תש"ג)

דברי אלוקים חיים

חיי שרה איתא אברהם הוא הנפש שרה היא הגוף וזהו חיי שרה שצריכים להחיות את הגוף היינו להפוך החומר לצורה.

**

וה' ברך את אברהם בכל עדה"כ דורשי ה' לא יחסרו כל טוב (תהלים לד יא) שלדורשי ה' אף פעם לא חסר כלום כי כל טוב, הכל טוב אצלם וזו ברכת ה' שהם שמחים בחלקם. וה' ברך את אברהם בכל שתמיד היה לו כל ולא חסר מאומה מדת ההסתפקות.

**

ואשביעך בה' אלקי השמים (כד ג) אך וועל דך אנזעטיגן גאט גאט ב"ה

**

רק את בני לא תשב שמה (כד ח) תשב אתון שבת אל תושב את בני במקום שלא מרגישינ טעם בשב"ק

**

ואבא היום אל העין כך מד צריך אדם להיות ממארי דחושבנא להביא את היום לפני עיניו לראות איך עבר עליו היום

מתקרבים להשי"ת זהו המפתח ומה עושה היצירה הענ מטרדי את האדם במאה ואחד דאגות והפרעות בכדי שלא יהא בשמחה, כי היצה"ר ירא מכח השמחה.

זכורני מתקופת מלחמת תש"ח כשהתגוררנו בתל אביב וסבלנו צרות מהערבים ימ"ש אבי הק' זיע"א ערך אז את שלחנו הסהור במוצאי פורים בביהמ"ד ברח' לילבלום באזינו שמענו את שריקות הכדורים ובעינינו ראינו מהחלון איך שהם חולפים, אין לתאר את גודל הפחד ששרר אז, אולם אבי הק' ערך את שלחנו כאילו לא קרה מאומה הוא לא היה יכול אחרת - על דבר שהיה לו נגיעה עם שמחה לא ויתר בשום מצב.

(מכאן עלינו ללמוד שבכל זמן ובכל מצב עלינו להתגבר נגד היצה"ר ולהיות תמיד בשמחה מתוך שיחה בנאות דשא בשוויץ)

(מנ"א תשנ"ז)

מרן הרה"ק מצאנו קלויזנבורג זיע"א

עובדות והנהגות - קטעים נבחרים מכת"ע מה שנכתב אחר מיטתו

את המיטה, וכך ליוותה אוסטרובצה את קלויזנבורג...

למותר לציין, שכך לא תם פרק הפרידה. אם הרבי יוצא רתוק למיטת חוליו, יוצאים אחריו המוני החסידים ברגליהם, לוויה לבחור הצעיר שגלם כבודה של תורה.

ומי ראה אותם יוצאים ואינו יוצא?

אך לא רק אוסטרובצה. טראנוב, עירו

של גאון גאליציה ואדירה, רבי מאיר אריק. קידמה גם היא בתדהמה את הנער מרודניק. הנער שבא לבקש סמיכה בקש מרבי מאיר אריק שיבחן אותו בכל ארבעת חלקי שולחן ערוך. אך רבי מאיר, ראש וראשון ללמדני גאליציה שבפולין, ראה בבקשה הלא שיגרתית העזת מה לגילו של נער בן חמש עשרה. "אולי תבחן קודם בש"ס", הציע לנער, כנראה מתוך מחשבה לסיים את הפגישה עם התביעה היומרתית. "בסדר", היתה התשובה, ורבי מאיר התחיל לשאול שאלות.

אך משהו כאן לא היה בדיוק כצפוי מראש. הילד ענה על כל מה שנשאל, מצטט דפי גמרא ככתבם. הדיעות, הבקאות וההיקף לא תאמו לציפיות מנער צעיר. "תשאר פה כמה שבועות", הציע רבי מאיר אריק, הנער הסכים. הטילים שטיילו השניים חבקו עולמות. מברכות ועד לנדה, מ"תגבר כארי"

ועד להלכות מסור. היו אלו מימדים שבהם הבינו רק בני היכלא משורתו של הגאון מטראנוב. הנער מרודניק התאים לו, לענק מטראנוב, שהציע את עצמו כחברותא ללימודים. "אבל אני חייב לחזור", התנצל הנער יקותיאל יהודה, שהיה אז בימיו האחרונים שלפני הוספת התואר לשמו.

מפני שכשחזר לרודניק, אשר שמעה על הכבוד שנחל בן הרב עת לוויה כל חברי בית הדין של טראנוב עד לתחנת הרכבת המקומית, מיהרו פרנסי העיר להושיב אותו על כסא הרבנות.

מהארי הזקן ששכן בה, הרבי שהכיר בילד שלפניו את אחד ממאורי הדור הבא. הרבי, אשר כידוע היה מרבה בתעניות ובצומות, היה מגיע מידי פעם לבית המדרש, אל מקומו של הילד המתמיד. כשבירו משקה ומזונות.

"תשאר אצלי ואפקיד בידך את סידור הכתבים שלי", הציע האוסטרובצ'ר

"יהי רצון מלפניך האו"א שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך" מה מקום לתפילה על תורה לאחר בנין בית המקדש?

בית המקדש יבנה, השכינה תחזור לשרות כבימי קדם, אך לנו חשוב שתתן את חלקנו בתורה.

אני מבקש ממכם: בשעה שתהיה

תחית המתים, משיח יבוא וביהמ"ק יבנה, ואז כולם ירצו לראות כהנים בעבודתם וכהן גדול הנכנס לפני ולפנים, אך אתם תמשיכו ותשובו ליד הגמרות הפתוחות. זה חשוב יותר..."

(מדבריו)

לא היה חידוש כלשהו בפני הילד שעשה את דרכו ברחובותיה של אוסטרובצה. הנער בן השלושה עשר ועוד לא היה פנים חדשות גם בביתו של האדמו"ר מאוסטרובצה.

אך בכל זאת היה בו משהו. יתמות. לא מזמן התייתם הילד יקותיאל יהודה מאביו, רבה של רודניק. עתה עשה את דרכו אל אוסטרובצה, כמו אל עוד כמה מגדולי המחוז, כדי להתעטר בסמיכת חכמים. "רציתי", הסביר האדמו"ר כמתנצל, "לתת לך סמיכה עוד לפני חמש שנים. אלא שהיית אז לפני בר מצוה. הייתי חייב להכות עד עתה..."

באוסטרובצה כבדו מאוד את ילד הפלא. ידעו כאן

כי כוכב חדש דרך ברודניק. "אם הדור יזכה", התבטא הגאון רבי שמואל אגל זכרדושמילא, "נראה עוד 'דברי חיים' חדש", רמז לסבו הגדול, מי שהיה ראש וראשון לאדמו"רי גליציה בדור תלמידי 'תחוזה', הגאון רבי חיים מצאנו. הוא עצמו ספר לאב שהתנצל על שאינו יכול לבחון את בנו שנחשב לעילוי, בשל אי ידיעותיו בלמוד גפ"ת: "תוכל לומר לו את הדף והוא יאמר את העמוד... הרי כשאני הייתי בן עשר בחן אותי אבא בדרך זאת על כל הש"ס!..."

כבודה של אוסטרובצה ינק את השראתו

דברי אלוקים חיים

והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני (בד, יד). יתבאר, דנהה הצדיק אשר תמיד מידת הפחד עליו, בבחינת (בראשית לא, מב) פחד יצחק, יראת החטא מלווה אותו בכל עת ובכל שעה. כמו שידוע מצדיקים כמה נשמרו וכמה גדרים וסיגים עשו שלא להיכשל ח"ו באיסור הסתכלות בפני אשה, ועל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ז"ע מסופר שאף הקפיד מאד שאשה לא תביט בו, ולא ויתר על כך אף לבקשת גדולים וטובים, ובימיו האחרונים אמר כי איתא בילקוט (מלכים ב פרק ד רמז רכח) על אלישע, שכל אשה שרואה אותו מתה, ולכן עמדה האשה השונמית בפתח ולא רצתה להיכנס, עיי"ש (וע"ע בשר"ת דברי יציב, אבן העזר סימן לה), והדבר מבהיל לרעיון. הצדיקים חששו עד מאד מהתגברות היצר עליהם, ופחדו אפילו מהרהור עבירה מאה פעמים יותר ממה שאדם מפחד ממלאך המות, כי יראת שמים גדולה היתה מנת חלקם שח"ו לא יפלו ממדרגתם לעולם, ועל כך היו עיניהם שמורים ברשותם.

ולפי זה יש לומר כי אלעזר באומרו, והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, התכוין לבחון מידותיה בשני דברים, האחד אם כשיאמר לה 'הטי נא כדך ואשתה' היא לא תעשה כן אלא רק 'ואמרה שתה' ללא הטיית הכד משום צניעות ויראת שמים שבה, והשני אם גם תוסיף ותאמר 'וגם גמליך אשקה' שזה סימן שגומלת חסדים היא. אם כך יהיו שני סימנים בידו, על הראשון אמר 'אותה הוכחת לעבדך ליצחק' היינו שיש לה מידת יראה ונכונה היא ליצחק שמדתו פחד יצחק, ועל השני אמר 'ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני' היינו שהיא גומלת חסדים

(מתוך שיעור חומש ורש"י חיי שרה תשי"ב. ועיין באר מים חיים)

כאן; וע"ע בשיעור חומש רש"י פרשת חיי שרה תשל"ו).

לינוקא שלפניו, אך הילד לא יכל להיענות לבקשה. הוא הסביר לרבי הזקן, כי אמו האלמנה מחכה לו ברודניק וכי עליו לשוב.

כשהיה הרבי מאוסטרובצה חולה, ישב הבחור הצעיר לפניו ולמד באוזניו משך כל היום. הצעיר קורא והזקן מאזין. כשהודיע הבחור יקותיאל יהודה שהוא עומד לעזוב, כדי לחזור לרודניק, לא ידע על הקשיים שיצר בהיכל אוסטרובצה. האדמו"ר הזקן החליט, כי מחובתו ללוות את הבחור. אך לוויה מתוך מיטת חוליו היכי תמצא? נקראו הגבאים אל חדרו של הרבי, נשאו

מתחרי הגולה

מדרשן ברתם של צדיקי הדור האחרון ז"ע ועכו"א שאיתו מושכם היה בטולת ארז"ב והאירו בני תבל באור תורתם קדושתם ועבודתם

ב"ק ארמו"ר מטאהש ז"ע

שיחות קודש - מוצט"ק חיי שרה

הלילה (כ"ג חשוון) הל הלילולא קדישא של דו"ז הרה"ק רבי יהוסף מקאסאני זי"ע.

רבי יהוסף היה נכדו של הרה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע. כי אביו רבי צבי היה בן רבי יוסף מקאזיווע ז"ל שנשא את מרת רייזל בת רבינו העטרת צבי. רבי יהוסף היה חתנו של אא"ז (הק') (רבינו מהרמ"ם) זי"ע. בעת פטירת אא"ז

הק', עדיין היה בנו זקני הק' (רבינו מהרי"א) זי"ע בן שמונה שנים, לכן מילא גיסו רבי יהוסף את מקומו של אא"ז ושימש ברבנות דק"ק טאהש, וגם הנהיג שם ישיבה רמה, וזקני הק' נתגדל בביתו.

וכל ימיו של זקני הק' היה דבוק מאוד אל גיסו הק' מקאסאני שנתגדל אצלו, וגם כאשר כבר שימש ברבנות בטאהש נסע כמה פעמים בשנה לקאסאני להסתופף בצל גיסו שבבתות ימים טובים, עד פטירתו ביום כ"ג חשוון שנת תרע"ב.

וכאשר זקני הק' נתקבל להיות אב"ד דק"ק טאהש, היו כמה אנשים שהתנגדו למינו הרבנות של זקני הק', בא אז הרה"ק מקאסאני לטאהש, ועמד על המשמר שלא ירבה מי שהוא להעזי פניו נגדו, ואמר שקיבל כן מפי חותנו אא"ז הק', שדבר זה נגע לו בנפשו, שכאשר יגדל זקני הק' ישמש ברבנות בטאהש, וגם אא"ז הק' עצמו נתגלה והענישו מרה על אשר ערער נגד הרבנות (עי' עבר'ע דב"ק ח"ב דף קס"ח).

גם כ"ק אממ"א זי"ע, בנו בכורו של זקני הק', התלווה אל אביו והיה בניסיעותיו לקאסאני, והיה דבוק מאוד אל הרה"ק, והתפלל הרבה ע"פ תנועותיו ונוסח תפלתו אשר היה נאה מאוד. ומטעם זה היו קולו ותנועותיו של אאמ"ר בתפלתו לפני התיבה, דומים לקולו ותנועותיו של הרה"ק לפי תנועותיו של דודו הרה"ק מקאסאני (עי' עבר'ע שיח"א ח"א דף ש"ב).

**

פעם אחת נסע הרה"ק מקאסאני יחד עם בנו הרה"צ רבי משה שמואל מקליינווארדיין זצ"ל לעיר ניקלשבורג, כדי לפקוד את ציון קדשו של הרה"ק הרבי רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע. כאשר הגיע לשם, השעין ידו על הזיון הקדוש, ועמד כך כמה שעות דבוק בשרעפיו. ביני לביני נטו צללי ערב, וכבר הגיע העת שמסילת הברזל האחרון נוסע משם באותו יום, ולא היה מקום ללון שמה בלילה, כי לא גרו יהודים בעיר בתקופת ההיא. רבי משה שמואל עבד

קשות להפסיק את אביו מדביקותו. ובקושי רב עלה לו הדבר, וברגע האחרון הצליחו לעלות על מסילת הברזל שנסע משם.

ובכל פעם כאשר נזכר רבי יהוסף מאותה תפלה בניקלשבורג, אמר כי הריח שם ריח גן עדן, והוא מתגעגע להרגיש עוד הפעם הטעם הנעים אשר הרגיש אז. וכנראה שנסע לשם כדי לבטל איזה גזירה רעה, כי בענינים אלו היה כחו של הרה"ר שמעלקא רב מאוד בחיים חיותו, לבטל אף גזירות קשות מאוד ולהמתיק

דינים מבני ישראל. כידוע העובדא, כי פעם אחת בראש השנה רחפה גזירה רעה על העולם, עד שהעולם עמד בסכנה גדולה ליחרב, ולפני תקיעת שופר בא אליהו הנביא אל הרה"ר אלימלך מליזענסק זי"ע, ובישרו כי הרה"ר שמעלקא מניקלשבורג ועוד צדיק אחד, דהיינו הרה"ר אלימלך עצמו, המתיקו את הדינים והצילו את העולם.

לכן מסתבר כי הרה"ק מקאסאני נסע אז לניקלשבורג כדי לבטל איזה גזירה רעה בכחו של הרה"ר שמעלקא, ומטעם זה עמד שם בדביקות גדולה כל כך, כי התאמץ קשות לפעול בשמים מה שרצה.

על כן לבינו סמוך ובטוח, כי הלילה בהילולת הרה"ק מקאסאני, יתעוררו כח תפלותיו אשר התפלל אז והרעיש עולמות לבטל גזירות רעות, ויגן בעדינו לבטל גם מעלינו כל גזירות קשות ורעות, ובפרט לבני בניו ויוצאי חציו, אשר למענם ודאי פעל בתפלותיו להמתיק מהם הדינים עד סוף כל הדורות.

גם כחו של הרבי רבי שמעלקא, אשר על ציון קדשו עורר אז רחמים, יגן בעדינו, ובפרט לנו יוצאי מדינת אונגארין, אשר יש לנו שייכות גדולה אל הרבי רבי שמעלקא, כי הרה"ק רבי יצחק אייזיק טובי מקאלוב זי"ע, אשר האיר דרך החסידות בכל מדינת אונגארין, היה תלמיד מובהק של הרבי רבי שמעלקא, וגם אלו שמילאו מקומו של הרה"ק מקאלוב אחר פטירתו, היו הגה"ק רבי ישעי' באנעט ובנו הגה"ק רבי בעריש באנעט, שהיו יוצאי חציו של הגה"ק רבי מרדכי באנעט זצ"ל אבדק"ק ניקלשבורג, אשר היה תלמיד מובהק של הרבי רבי שמעלקא, לכן בטוחים אנו כי דאי יגן עלינו וזכותו של הרה"ר שמעלקא, שנזכה גם עתה להמתיק הדינים ולפעול ישועות רבות לנו ולכלל בית ישראל.

(עבודת עבודה)

עיונות קודש

קשה להקיף במילין קצרים גדול שבענינים כזה, אך הוא היה חטיבה אחת של להבת אש קודש לעבודת בורא, איין שטיק פלאם פייער פארן הייליגן באשעפער.

כאשר היה מדובר בעבודת ה', פשוט לא היה שייך להכיר כי בבן אדם וחוה עסקינן, הוא התעלה מעל כל צרכי הגוף התובעניים והתפשט כליל מדמותו הגשמית.

כשהיה צעיר לימים היו יכולים לראות אותו לומד תשע שעות רצופות מבלי שיסתכל מחוץ לספר ובעמידה.

***

מחזה בלתי יאומן היה נראה אצלו פעמים רבות כאשר קיבל מתלמיד או מקורב עשיר מעטפה מלאה שטרות, והבא אחריה היה חתן או מחותן או חלילה נדכא ושבור לב שביקש מתת יד הגונה, הרבי היה לא פעם מושיט לפניו מעטפה כזו אשר עדיין היתה סגורה והרבי לא ספר בכלל כמה כסף יש שם.

הוא התמסר כולו להחיות לב נדכאים ולשמה נפשות נשברים. ובאופן פלאי זה היתה כל עבודתו בקודש, שבכל דבר התנהג בשבירת הרצון הטבעי וכתישת הגשמיות עד דק, ידע והבין בתכסיסי היצר ללחום עמו, כאשר הרגיש חולשה באמצע הלימוד או באמירת תהילים התחזק דווקא נגד רצונו להמשיך בתלימוד ובאמירה וביתר שאת.

כאשר היה סבור ליתן ליהודי איזה סכום צדקה המסתבר, נתן עצות בנפשו ליתן דווקא כפול מזה, כי לא נתן לנפשו לשלוט עליו ליתן כרצונו, ועל דרך זה מלך בכיפה ומשל על כל איברי גופו, וממש לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, ואפילו צורך בסיסי של שינה לא נתן לעצמו; הוא היה מקפיד שלא לישון בחדא מחתא למעלה משינת הסוס, והיה לו שמשם בקודש מיוחד להעירו לפני כל שמונה עשרה דקות, ובדרך כלל היה מתעורר בעצמו דקה לפני זאת, וגם השינה שלו ס"ה לא ארכה יותר משעתיים!

***

עד כדי כך היה אצלו המכשול דבר ברור ומובן מאליו, שהיה מדקדק ששום דבר לא יצילה לחלוטין, וכפי שמענו מ"כ"ק האדמו"ר משאן ב"ב, שעבודתו בקודש היה ששום דבר לא יעלה לחלוטין כמתוכנן, הוא היה אומר שאם הדבר 'קלאפט הנידערט פראצענט' יונק הסטרא דשמאלה חלק בה, וכך היה דרכו בקודש.

פעם היה בחנוכת הבית גדול בעיר טאהש שהכינו שיר חדש ומיוחד לכבוד המעמד והתחילו לנגן השיר, וכידוע שכאשר מנגנים ניגון חדש לוקח זמן עד שנתפס ומרגישים היופי והחן, ואכן כאשר הרגיש הרבי שהשיר אכן 'זופק' מכל הצדדים, פסק לומר דברי תורה כדי שיוסר מהתנגה השלמה.

ע"ז שמענו פעם שהתקיים אצלו מעמד 'הכנסת ספר תורה' מפואר ומרומם, אך הוא לא סבל שהכל הלך כשורה, ובאמירת 'לודו מזמור' לפני הכנסת הספר לארון טעה במכוון בו באמירת הפסוקים שיהיה לפחות איזה משהו שלא היה כל כך כשורה.

(כ"ק ארמו"ר מתולדות משה שליט"א)

ב"ק ארנו"ר מסקולטו ז"ע

זו שא ז"ע, וסיפר שפעם אחת בבוקר בדרך לתפילת שחרית, ראה ר"ר זושא ז"ע בתוך הבוץ רענדל זהב, ורצה להתכופף להרים את המטבע, כידוע גדול העניות ששררה אצלו, אולם תיכף חזר בו והתבונן, למה צריך אני להשתדל כל כך להשיג מטבע, ובפרט עוד לפני התפילה, אם זה צריך להגיע אלי זה כבר יגיע באיזה אופן.

בגמר תפילתו ניגש אליו יהודי עם רענדל זהב, ואמר לו שמצא זאת בדרך בבוקר, וכיון שהוא אינו צריך לזה כי יש לו ברוך ה', לכן הוא רוצה ליתן לו את זה, כי הוא הרי עני ואביון.

יום ר' פרשת עקב, אור לכ"א אב

• בדרך מתפילת ערבית: כיון שלא היה מפתח לדירה, היו צריכים להמתין למפתח, על כן האריך את הדרך, והזכירו לפניו (עפ"י בקשתו) את דברי התולדות יעקב יוסף עה"פ ואתחנן וגו' לאמר, דלאמר מורה על מחשבה וכו'.

על זה אמר: כי גם לפי דרך האוה"ח הק' (הובא לעיל בשל"ס ואתחנן), דהלאמר מורה שמשא רבינו ע"ה רצה עוד לומר ולבקש גם בעד ישראל, מדין נדר שהותר מקצתו הותר כולו, יכולים גם לפרש הלאמר כדברי התולדות יעקב יוסף, כי במחשבתו חשב לבקש עוד על ישראל. ולהלן כתיב ויתעבר ה' בי למענכם, ולפי דברי האוה"ח הק' הנ"ל אפשר דלזה נתמלא הקב"ה חמה, כיון שבי במחשבתו, ה' למענכם, כי על משה בעצמו לא ה' כל כך הרוגו, אבל כיון שבי במחשבתו, ה' כוונה למענכם, (וכדברי האוה"ח הק') על זה כבר נתמלא הקב"ה חמה.

• אח"כ דברו מהרה"ק מוה"ר"א מבעלזא ז"ע, שהלילה הוא ההילולא שלו, והזכירו מה שסיפר מחותנו גאב"ד ביליץ שליט"א [צוק"ל], ששאל אותו בימי בחרותו, כשה' בבעלזא, סגולה לזכרון על לימודיו, וענה בשם אביו שה' אומר בשם הרה"ק ר"ר איציקל מלובלין (חתוהו הק') ז"ע, שחון מזה שבדרך הטבע אם חזורים - זוכרים, גם חזרה הוא סגולה לזכרון.

והזכירו שם את המאמר (מובא בספר הקנה) 'חזור חזור ואל תצטרך לבלוז' (-לרפואה ולסגולה לזכרון). על זה אמר בשם אביו אדמו"ר ז"ע שאמר בשם הרה"ק אלימלך ז"ע, שתשובה הוא סגולה לזכרון, כי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, ואצל כסא הכבוד מוזכר הלשון ואין שכחה לפני כסא כבודך.

ותו"ל דרשו עה"פ קוה אל ה' וגו', אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, קוה וחזור וקוה, ופירש אביו אדמו"ר ז"ע, על דרך לשון חז"ל שאחוה הקב"ה את ירבעם בן נבט, ואמר לו חזור בך ואני וכו' אטייל אתך בגן עדן, רואים שחזור הוא תשובה, ע"כ קוה, וחזור בך - ותעשה תשובה, ואז תתפלל עוד פעם.

וזה אפשר לפרש את המאמר הנ"ל, חזור חזור, דהיינו שישוב בתשובה, וגדולה תשובה וכו', ואין שכחה וכו', וכנ"ל בשם ר"ר אלימלך, ע"כ ואל תצטרך לבלוז.

• אח"כ סיפר מה שמע מהאדמו"ר מפאלטיטשאן זצ"ל, שבעת שה' עדיין דר בבוקארעסט, הגיע לשם הרה"ק מבעלזא ז"ע, וכיון שהוא ה' ג"כ בעלזא ר' אייניקל, עלה הרה"ק מבעלזא לבקרו.

והרה"ק מבעלזא נהג, שלא קיבל פתקאות ממי שעסק בהוואלאטעס (עסק שחור), וה' שם איש אחד שעסק בהנ"ל וה' תומך מאד את כל האדמו"רים ורבנים וגם את האדמו"ר מפאלטיטשאן, וביקש מהאדמו"ר מפאלטיטשאן כיון שהוא רוצה כל כך ליתן פדיון נפש להרה"ק מבעלזא, וידוע שלא יניחו להיכנס (כיון שהוא עוסק בהנ"ל), ע"כ ביקש ששיבוא הרה"ק מבעלזא אליו, וכניסונו להרה"ק מבעלזא, והוא יכין כבר לעצמו פתקא, וכך הוה, וכשהכניסונו להרה"ק מבעלזא, והתחיל לקרוא בהפתקא, תיכף עזב את הפיתקא ואמר: פע פע פע.

(בהיכל קדשו)

פניני שיהות קודש

שבת קודש פרשת ואתחנן - שבת נהמו

• בסעודת צפרא דשבתא בצוותא, ניגנו ניגון חדש (שנתחבר ליל ר"ח אב האי שתא באמצע סעודת ראש חודש בבאנגעלאו שלנו) עה"פ "ואני תפילתי לך ה'" וגו'.

אח"כ אמר: "אלוקים ברב חסדך", שגם האלוקים - מידת הדין יומתק ברב חסדך, שהדין יומתק בחסד, ורב חסד מטה כלפי חסד שטטה הדין כלפי חסד, כיון שהעיקר עמך בטהדין הוא החסד שבו, וא"כ אם הרוב בהדין הוא חסד, יכול להיבטל ברוב, וזהו "ורב חסד", שרוב הוא חסד, ע"כ יכול להטות כלפי חסד. וזהו "אלוקים, ברב חסדך", שיבטל ויומתק ברוב.

• גם "אלוקים ברב חסדך" שגם האלוקים - מידת הדין, הוא ג"כ ברב חסדך, רק שהחסד הוא מכוסה, כמו שפירש הגה"ק במאדריטשוב ז"ע עה"פ "הראנו ה' חסדך" את הכפילות, הגומל חסדים טובים. וזהו ג"כ ואתה אמרת היטב איטיב עמך, היטב איטיב באתכסיא ובאתגליא, והרה"ק מביאין צוק"ל פי' היטב איטיב, דהייטב ה' ע"י איטיב ולא ע"י דין ח"ו.

• עוד יש לפרש "אלוקים ברב חסדך", שגם מידת הדין יסכים להברב חסדך, כי אם זה מצד מידת החסד לחוד, שייך עוד קטרוג, אבל אם גם מידת הדין מסכים, לא שייך כבר קטרוג, כמו שפירש האוה"ח הק' על הפסוק בפי' וארא (שמות ו' ב'), "וידבר אלוקים וגו' אני ה'", שגם מידת הדין הסכים לעשות החסד לישראל. וזה ג"כ אפשר לפרש בפרשת השבוע, ואתחנן וגו' ה' אלוקים וגו', שמשא רבינו התפלל שגם מידת הדין יסכים לעשות החסד אתו, וזהו הוי"ה בניקוד אלקים.

וזהו "ענני באמת ישעך", כי קישטא קאי, ולא שייך קטרוג, וזהו "באמת ישעך".

• בסעודה שלישית: מגדול המהירות בכדי להגיע לסעודת הודי' במוצאי שבת, אמר דברי תורה רק בקיצור נמרץ, והזכיר את מאמר חז"ל, שמשא רבינו נשאר בחוץ לארץ בשביל שדורו - דור המדבר לא ישארו בחו"ל לחוד, ולעתיד לבוא יבוא עמהם.

• אח"כ הזכיר את האוה"ח הק' (דברים ג' כ"ג) בדקדוק תיבת לאמר, שתכלית הדברים הוא לאמר עוד דברים, ולבקש אח"כ לישראל, מדין נדר שהותר מקצתו הותר כולו.

• אח"כ הזכיר את האוה"ח הק' (שם פס' כ"ה) על הפסוק אעברה נא, שבדאי לעתיד לבוא יבוא לארץ ישראל, כי הוא הגואל המקווה, וכן מביא מהזוה"ק כי משה נוטריקון מה שהיה הוא שיהיה. רק הבקשה הוא על עכשיו, וזהו אעברה נא, בזמן זה.

ואמר בשם אדמו"ר ז"ע שדדק, שבאמת אנו מחכים על מלך המשיח, ואין שייך לומר שמשא הוא יהיה הגואל המקווה, רק שמשא רבינו הוא כלל כל הנשמות, ובפרט בצדיקים יש ניצוץ גדול מנשמת משה רבינו ע"ה, וע"כ במלך המשיח יהיה ניצוץ גדול מאד ממשא רבינו ע"ה, ולזה נקרא שהוא הגואל המקווה.

• אח"כ הזכיר מאמר חז"ל (סוטה יד.), למה נתאוה משה ליכנס לארץ ישראל, אלא לקיים מצוות התלויות בארץ, ופירוש הידוע שאביו אדמו"ר ז"ע ה' רגיל לאומרו בשם הרה"ק מרידין ז"ע, עפ"י האריז"ל, שפירות של ישראל הם מסוגלים ליראת שמים, ובמשה כתיב ועתה ישראל וגו', והגמרא מקשה, וכי יראה מלתא זוטרותא הוא, ומתוך אין לגבי משה וכו', ע"כ שואל הגמרא וכי לאכול מפרי' הוא צריך, וכי הוא צריך סגולה ליראת שמים, והא מלתא זוטרותא הוא.

ובזה מפרש את לשון הגמרא, וכי לאכול מפרי' הוא צריך, ולא אמר הוא רוצה או חפץ, רק צריך, וכי הוא צריך לזה? אלא כיון שפירושו הוא על הסגולה שבפירות, מובן הלשון "צריך".

• ובגמר דבריו הזכיר בשם הרה"ק ר"ר ברוכיל ממעזיבוח ז"ע, על הפסוק "חמו חמו עמי יאמר אלוקיכם", דהנחמה הגדולה ביותר לישראל הוא, "עמי" יאמר אלוקיכם, שהקב"ה קורא אתכם עמי.

יום ג' פרשת עקב, אור לכ"א אב

• באמצע הטעמיה: דיברו ממידת בטחוננו בהקב"ה של הרה"ק ר"ר

ב"ק ארמו"ר מראחמאסטריווקא זי"ע

תפארת שלמה

ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי כו'. ויאמר עבד אברהם אנכי. ידוע דברי חכז"ל שהיו נותנים סם המות במאכלו לכן היה אמר לא אוכל עד אם דברתי דברי. הנ"ל לרמז בזה עפ"י הידוע גדול מעלת הנהגה משולחנו של ת"ח הצדיקים אשר קדושת מאכלם מביא אל האדם קדושה יתירה לסייעו לעבודת הבורא. לא כן המאכל הבא מסט"א הוא מטמם

לב האדם והוא כמו סם המות לאיש אשר ישר הולך. לכן באמת הם לא נתנו כלום סם בתוך מאכלם. אך המאכל שלהם היה לפני העבד הזה כמו סם המות. יען כי הוא היה רגיל לאכול משולחנו של א"א ושרה אמנו היא המכינה ומבשלת המאכל מצד הקדושה וכל טועמיה חיים זכו.

לכן כאשר בא העבד אל בית לבן ובתואל היה ירא לנפשו ממאכלם לבל יטמטם לבו כמו סם המות. לזאת לא רצה לאכול עד אשר ידבר ד"ת כי הו"ת מביא הקדושה לתוך המאכל. לזה אמר עבד אברהם אנכי וזהו הו"ת כי המספר בשבחו של הצדיק הוא כמו ד"ת. ובזה היה ניצול:

קדושת לוי

וירץ העבד לקראתה כו'. פירש רש"י שראה שעלו המים לקראתה. ופירש הרמב"ן ז"ל דדייק כן מחמת דאחר כך כתיב ותשא לכל הגמלים, ומקודם לא נאמר לשון שאיבה מכלל דמקודם לא הוצרכה לשאוב דעלו המים לקראתה. אפס דלפי דברינו תקשי היא גופא למה אחרי כן בהשקתה את הגמלים לא עלו המים לקראתה.

ונראה בסייעתא דשמיא דאמרו חכמינו ז"ל (פסחים קיד): דמצות צריכין כוונה, והעיקר במצות הוא המחשבה שעושה בזה רצון הבורא. ולהכי בפעם ראשונה בדעתה היה לשאוב המים לצורכה גלל כן עלו המים לקראתה שלא תטריח עצמה, כיון שכוונתה היה לשאוב לצרכה, מה שאין כן בפעם שניה שכוונתה היה לגמול חסד להשקות הגמלים של אליעזר עבד אברהם לא עלו המים לקראתה, שכשארם עושה מצוה יותר נחשב לעשות פעולה שבעשותו פעולה לשם מצוה נחשב לו יותר למצוה והבן:

מאור עינים

ויהיו חיי שרה מאה שנה וגו' נודע ממדרש הנעלם שהגוף נקרא שרה לשון שררה שמשבע החומר להשתרר על זולתו ואברהם נקרא הנשמה. והנה אמרו רז"ל הרוצה לחיות ימית את עצמו:

והענין הוא כי עצם אדם בתולדתו להמשיך אחר הבלי הזמן ולהתגדל ולהתפאר וצריך האדם הרוצה להמשיך חיות עליון מבורא יתברך בקרבו כמו שאמר הכתוב (ישעיה נ"ז, ט"ו) אשכון ואת דכא ושפל רוח להמית את עצמיות טבעו שהוטבע בעת הולדו ולהיות שפל רוח בעיניו וזה שאמר בגמרא על פסוק מה' ה' אלהיך שיואל מעמך אל תקרי מה אלא מאה והענין הוא כי משה רבינו ע"ה לימד דעת את העם שאחזו את מדתו שאמר ונחננו מה ועל זה שבחה התורה אותו שהיה עניו מכל האדם אך שגם במדת הענוה יש כמה בחינות אשר לא טובים הרחוקין מן האמת כבודע להמסתכל בדבר זה עד שיש כמה בני אדם אשר לפי ראות העין הן ענוותנין ולא נתקיים בהן אשכון את דכא אך מפני שלא אחזו במדה זו על צד האמת ולכן אמר משמה רבינו ע"ה מה ה' אלקיך שואל מעמך מדריגת מ"ה ודרשו רז"ל אל תקרי מה אלא מאה שצריך לאחזו מדה זו באופן שיכניס בו על ידי זה הא' האופו של עולם לרמוז על האמור:

וזהו ויהיו חיי שרה אימתי יהיו חיי הגוף שהוא שרה מאה שנה השנים שעבד בהם במדרגת מ"ה באמת עד שהכניס בתוכו את הא'. ועשרים שנה כי נודע שאין עונשין בבית דין של מעלה עד עשרים שנה והטעם כי אינו בא לכלל דעת שלימה עד כ' שנה ואחר כך כשמתחיל לעבוד את השם יתברך באמת מעלה גם כן את ימי הנערות והיינו על ידי מדת מ"ה כאמור וזהו ומדת ימי מה היא ואף ימי הפעוטות שאז הוא בקטנות גמור מעלה ומתקנם כשהולך בדרכי השם מעשרים שנה ומעלה:

וזה שאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת י"א, ט) שמח בחרו בילדותך וגו' וידע פירוש כשתבוא לכלל דעת צריך לתקן הכל כי על כל אלה יביאר האלקים במשפט: וזה שכתבו ועשרים שנה ושבוע שנים שני חיי ופירוש רש"י כולם שוים לטובת כשהוא במדריגת מאה כאמור שמעלה אף ימי הקטנות שהן כמו שבוע שנים וימי הנערות שהן עד עשרים שנה.

ותמת שרה רצה לומר על ידי שימית העצמיות מחומרו בקרית ארבע שם הו"יה ברוך הוא נקרא קרית ארבע על שם ארבע אותיות היא חבורן פי' נתחברו כי קודם כביכול היה פירוד בהשם כבודע ואז יביא אברהם באה הנשמה שנתגברה כח הנשמה ומתנהג על ידה מה שאין כן מקודם. לספור לשרה ולבנותיה כי אחר כך כשבא לכלל דעת מתאבל ומתחרט על מעשיו הראשונים וזהו לספור לשרה מעשה הנעורים עד שמגביה גם כן הימים הראשונים ואז טוב לו בזה ובבא:

עוברות קודש

שנשמעו מאת בנו כ"ק מרן ארמו"ר מראחמאסטריווקא שליט"א - אוקוויין איך בין דאך נישט געווען פון די משמשים, אבער מ'האט געקענט זען אזויפיל מאל וואס זאכן זענען געווען אנדערש ווי ער האט געוואלט, און אלץ מיט אזא מין שמייכל, מיט אזא מין רואיגקייט. ס'איז נישט געווען אזא מציאות אז ער זיין אין אן אויפרעגעניש.

עס האט מיר לעצטענס פארציילט איינער פון די משמשים וואס איז דארט געווען בשעת מעשה. עס איז געווען עש"ת פארגאנגענעם יאר. אויף ראש השנה איז מען דאך אהיימגעקומען פון קליוולאנד, און עס איז אויסגעקומען אז קורץ נאכדעם אינמיטן די עש"ת האט מען געדארפט אריינפארן אין שפיטאל אויף א קלייניגקייט. עס איז געווען אין שפיטאל אין לענעקס היל שפיטאל.

ס'איז געווען אינדערפרי. מ'האט געדאווענט גלייך ווען מען האט געקענט דאווענען, און מען איז אריין אין שפיטאל. כ"ק דער טאטע זעק"ל איז אויפגעשטאנען מורא'דיג מורא'דיג שוואך. ער האט פארלוירן אסאך בלוט ל"ע, און ער איז געווען מורא'דיג שטארק אפגעשוואכט. זאגט מען אים, מען דארף שון גיין דאווענען, זאגט ער "יא יא יא, מ'זייט שוין". ס'גייט דורך פופצן מינוט, פרעגט מען אים, מ'קען שוין אנטון די תפילין. גיט ער אזא קרעכץ "אוי, כ'האב נישט קיין כח" און ער האט געבעטן צו ווארטן נאך אביסל. ס'איז אריבער א שטיק צייט און דער גבאי פרעגט אים נאכאמאל, אויב מ'קען שוין לייגן תפילין, און כ"ק דער טאטע זעק"ל זאגט נאכאמאל, אז ער האט נישט קיין כח.

יענער האט נישט געוואוסט וואס צו זאגן. זאגט ער פאר'ן טאטן זעק"ל "דער רבי ווייסט? ס'איז היינט עשרת ימי תשובה!". ווי נאר ער האט דאס געהערט, איז ער אזוי נרגש געווארן, און ער רופט זיך אן: "עשרת ימי תשובה? אייז" און ער זאגט אים "יא יא יא, מ'זאל שוין לייגן די תפילין" און אלע זאכן האט דאך געשפירט אז ער דארף תשובה טון... אויף וואס ער האט ער דען געדארפט תשובה טון?... אבער דעמאלט איז דאס געווען ממש מיט א פרישקייט. עשרת ימי תשובה האט אים אויפגעמונטערט. ער האט אזוי געמאכט מיט אלע תנועות, מיט קאפ, מיט די אויגן, ס'איז עשרת ימי תשובה, מ'דארף שוין גיין דאווענען!.

***

איך האב געהאט א מעשה, ס'איז אפילו נישט באטעמט'ס געווען, אבער עס האט זיך געקענט מאכן צווישן יום כיפור און סוכות, ס'איז געליגן די לולבים מיט די אתרוגים אויפן טיש, און ער איז דאך געווען אויף דער עלטער. ס'איז געווען שוין דאס לעצטע יאר, האט ער זיך געקענט צומישן, כאילו ס'איז שוין סוכות. ס'איז געווען ביינאכט, מ'האט געדארפט ארויסגיין פון איין שטוב צום אנדערן שטוב, מ'זייט זיך שוין לייגן. ער האט נישט געהאט קיין כח זיך צו רירן. אבער אינמיטן גיט ער זיך א רוף אן "מארגן גייט מען בענטשן לולב און אתרוג, מ'דארף זיין מיט א פרישקייט". האט דער משמש אים געזאגט "ניין סוכות איז צוויי טעג ארום. יעצט איז נאר ערב סוכות. אבער ער רופט זיך גלייך אן אויפן פלאץ "מארגן גייט מען דעמאלט'ס אנטון טלית ותפילין" ס'איז נישט קיין אנצויגקייט.

געווענליך אן עלטערער איד ווערט אנגעצויגן פון דעם. אבער ער איז נישט געווארן אנגעצויגן, ער האט געטראפן מיט וואס זיך מחזק צו זיין. מארגן גייט מען אנטון טלית ותפילין, האט ער א פרישע זאך פון וואס צו שעפן חיות. ס'איז בייידע מצוות. ס'איז דא לולב-און-אתרוג און עס איז דא טלית ותפילין.

פאר מקדושים

פנינים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת חיי שרה תשפ"ה

ואקברה מתי מלפני. (כג ד)

בימי אדוני אבי זקניי הגאון רבי שלמה קלוז' זצ"ל יצאה הפקודה מטעם הממשלה לבל יקברו המתים עד עבור מ"ח שעות, ועל דבר זה נצטער אותו צדיק וערך כתב בקשה אל הממשלה להעביר את הגזירה הרעה ההיא, וכאשר נקרא לבא אל בית המשפט לומר מילתא בטעמא, שאל אותו השופט היכן כתוב בתנ"ך שאסור להלין את המת ומצוה לקבורו באותו יום שמת. ותיכף ומיד השיב אצ"ו ז"ל, הלא הוא מקרא מפורש בתהלים (קמו ד-ה) תצא רוחו ישוב לאדמתו-ביום ההוא, והוטבה תשובתו בעיני השופט ודפוח"ת.

(שיחת חולין של ת"ח (סאניק תע"ב) לרבי אברהם סג"ל איטינגא)

תנו לי אחוזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני וגו', נשיא אלהים אתה בתוכנו וגו', בכסף מלא יתננה לי. (כג ד-ט)

יש לברך עפ"י מש"כ במסכת סנהדרין (כ): כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו, ופריך א"כ אמאי נענש אחאב שנטל הכרם מגבות הירזעאלי והמית אותו, ומשני שני תירוצים, אחת הא דאמרינן מלך מותר בו היינו בלא ממון, אבל ליתן ממון אסור, ואחאב נתן לו ממון, ותירוצו שני דמותר רק היכי דדר עמו בעיר אחת, אבל אחאב היה דר בעיר אחרת. וא"כ י"ל דאיכא בינייהו, לתירוצו ראשון אסור ליתן ממון, אבל לתירוצו השני מותר. והשתא א"ש דאברהם אמר תנו לי אחוזת קבר, שהוא למד בתירוצו הראשון שאסור ליתן ממון, אבל כשאמרו לו נשיא אלהים אתה בתוכינו, נמצא שתירוצו השני אמת שאם דר עמו בעיר אחת מותר, ולפי תירוצו הזה מותר ליתן ממון, לכך אמר אברהם בכסף מלא יתננה לי.

(תפארת צבי (אמסטרדם תקס"ו) לרבי צבי הירש מליצק מ"צ בבדינת שפיטס קורפייא)

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו. (כג ט)

הגה"ק האלקי רבי אברהם אזולאי זצ"ל כתב דבר פלא, שמערת המכפלה שבחרון אשר שם קבורת האבות, כבר נודע אשר משם הוא מעבר גדול והוא מקמץ ואין מרבה בצדקות ובנדיבות, בודאי יש קליפות ושטנים בר מינן השוכנים על פני המים, ואין אדם מת ונחצי תאוותו בידו, יש לו מנה רוצה מאתיים וכו', אבל לעולם הבא יש לו כל תאוותו.

וזהו שאמר שהשטנים הקב"ה מעין העולם הבא, ולכן כתיב בהו בכל מכל כל, כיון שיש להם כל תאוותם, וזהו מעין העולם הבא עכ"ל.

וה' ברך את אברהם בכל. (כד א)

במסכת בבא בתרא (טו) אמרו ז"ל, שלשה הטעמים הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא ואלו הן, אברהם יצחק ועקב דכתיב בהו בכל מכל כל, ושמעתי מפי הגאון החסיד אצ"ו המהריש"א ז"ל שאמר הטעם, לפי שאמרו במדרש (קוה"ר פ"א, ד"ה ונתתי את לבי) אין אדם מת ונחצי תאוותו בידו, יש לו מנה רוצה מאתיים וכו', אבל לעולם הבא יש לו כל תאוותו. וזהו שאמר שהשטנים הקב"ה מעין העולם הבא, ולכן כתיב בהו בכל מכל כל, כיון שיש להם כל תאוותם, וזהו מעין העולם הבא עכ"ל.

(אור תורה (לובלין ת"ל"ב) לרבי אורי קאלמיר מפולנאה)

המושל בכל אשר לו. (כד ב)

יש לפרש שזה קאי על אברהם, שאליעזר היה עבד וזקן ביתו של אברהם-שהוא מושל בכל אשר לו. והרמז הוא, מי שתננו הש"ת עושר גדול והוא מקמץ ואין מרבה בצדקות ובנדיבות, בודאי יש קליפות ושטנים בר מינן השוכנים על עושרו ומונעים אותו שלא יוכל למשוך בשלו, אבל אברהם אבינו היה נדיב ובעל צדקה ומושל בכל אשר לו.

(שלי"ה הקדוש, תורה שבכתב מקור הברכות)

וירץ לבן אל האיש. (כד טט)

פירש רש"י נתן עיניו בממון, ופירש מהר"א בהו ז"ל, דפסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם (ברכות מג), והוא נתרצה להחליש עיניו מחמתו לממון, והוה שנאמר נתן עיניו בממון.

(תדרי בטן, נדפס מכת"י החיד"א)

ואשאל אותה ואומר בת מי את וגו', ואשים הנזם וגו'. (כד טז)

שינה הסדר שהרי הוא תחילה נתן ואחר כך שאל, אלא שלא יתפשוהו וגו'. (רש"י) שמעתי טוב טעם בשם הבעש"ט ז"ל למה מותר לשנות בשידוכין [וכדברין] הגמרא (מכותו 10) מה שהחתן פוסק הוא מוסיף חומש, ופירש רש"י דדרך הנכנסים לבית הכלה לשום ביותר משוויו לכבוד הכלה. ובאמת לא מצינו היתר לשנות לכתחילה מפני הכבוד בשום מקום, רק בשביל השלום מצינו שגדול השלום שהקדוש ב"ה שינה בו (ויבמות טו), אבל זה אם כבר נולדה קטנה בין אדם לחברו או בין איש לאשתו, וא"כ למה מותר לשנות בשידוכין, ואמר שהוא כדי לתת חלק להס"ם, דקשה לווינום כקריעת ים סוף והוצרכו לשחדם.

(נחל אשכול (דובנא תקס"ט) פ"ר תולדות, לרבי חיים עזר מבראד)

הפטרה

ושמרת את משמרת ה' אלהיך ללכת בדרכיו לשמור חקותיו מצותיו ומשפטיו ועדותיו ככתוב בתורת משה, למען תשכיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תפנה שם. (מ"א ב)

כתב הגה"ק רבי נפתלי הכהן מפראנקפורט זצ"ל, דבזה הלשון צוה דוד המלך לשלמה בנו, כי באמת לפי פשוטו זה הוא כלל כל התורה כולה, ואידך פירושה.

ותדעו נאנמה שזה הפסוק הוא קודש קדשים, כי יש בו כ"ו תיבות כמנין שם הוי"ה ב"ה, וכבר כתב הרמב"ם בספרו שושן סודות, בכל מקום שתמצא פסוק בן עשרים וישישה תיבות הוא קודש קדשים, שהוא אחוז בשם הוי"ה ב"ה דאין ערך לקדושתו, [ולא לחינם עשה כן] דוד המלך ע"ה, שכונתו היה לייחד את בנו שלמה בקדושת השם ולהדביקו ב"ה כענין ואתם הדבקים בה' וגו', וכל תיבה ותיבה מורה לענין גדול ונורא. [אבל] בסוד קדושים לא אבא עתה כי אין לי עסק בנסתרות, ואף בנגלה כל תיבה מורה על יסוד ועיקר מעיקרי תורתנו הקדושה.

(צוואת רבי נפתלי כ"ץ, סלאויטא תקנ"ב)

ותרא את יצחק, ותאמר אל העבד מי האיש הזה וגו' ויאמר העבד הוא אדני, ותקח הצעירה ותתכס. (כד טד)
הגה"ק ר' אברהם אזולאי ז"ל כותב דבר פלא ואלו דבריו:

דע כי אין ראוי שתשב הנקיבה בימין בעלה, אלא בשמאל, אבל הכלה בשעת החופה בזמן שאומרים ה' ברכות, באותה שעה צריך דוקא שהכלה תהיה נצבת בימין החתן דכתיב (תהלים מה) נצבה שגל לימינך וכו'. וידוע שזה המזמור נהגו העולם לאמרו להחתנים, והטעם לזה הוא סוד גדול סגולי, שאם החתן נזהר לשום רגלו הימני על רגל הכלה השמאלית בשעת ז' ברכות, אותו השירה מסוגל שישלום עליה כל ימיו.

ואם הכלה נזחרת ושמה רגלה השמאלית על רגל החתן הימנית, תשלום היא עליו כל ימיה וכו', והוא עצה טובה להחתן שתתנהג הבית עפ"י האיש ולא עפ"י האשה, שהאשה מסטרא שמש הוא מעבר גדול ואין התחתון וכו', וכל מי שהוא דר בחברון הוא בטוח שכשימות יקבר שם, שנפשו זוכה לעלות לגן עדן התחתון בלי עיכוב בעולם, באין שום מוחה בידו, בלי שום צער כלל עכ"ל.

(תסד לאברהם מעין ד' נהר מ"ח)

(תסד לאברהם מעין ד' נהר מ"ח)

רבי אברהם אזולאי זצ"ל בעל תסד לאברהם

- כ"א מרחשון ת"ד -

הרה"ק רבי אברהם אזולאי ז"ל נולד בעיר פאס בשנת ש"ל לפ"ק לאביו רבי מרדכי ז"ל שהיה ממשפחות חכמי קסטלייא שהגיעו לשם מהגירוש ספרד, ובשנת שס"ו עלו לעיר"ק חברון. הרה"ק ר' אברהם ז"ל היה איש אלקים מקובל גדול ונורא, שזכה עוד ללמוד חכמת הקבלה אצל רבינו חיים ויטאל ז"ל, והיה פרוש וקדוש תפארת ישראל והדרו, חיבר ספתי"ק תסד לאברהם על חכמת האמת, וזרי תמה על זוה"ק, ונשארו ממנו חיבורים נוראים ככת"י כח"א כאשר העיד עליו נכדו מרן החיד"א.

נשא את הרבנית שמהה ע"ה, שהייתה אחותו של הגאון רבי נחמיה דנינו ז"ל ראש רבני חברון. בנו היה הרה"ק ר' יצחק אזולאי בעל זרע יצחק מקושטאנדינא, אבי הרה"ק ר' ישעיה, אבי הרה"ק ר' יצחק זרחיה, אבי מרן החיד"א ז"ל, וחתניו היו הרה"ק ר' בנימין זאבי והרה"ק ר' דוד יצחק.

נפטר לב"ע ביום כ"א [וי"א כ"ה] מרחשון בשנת ת"ד לפ"ק.

מפתורא דאבא

נעתי אור מאורי תורתיו שלי

ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רבי אברהם אבא ז"ע
בעל האמונת אברהם מפיטסבורג

פר חיי שרה תשפ"ה
ג'יון מד

מירי דגליון

מכת"ק רבינו ז"ע על גלויות הספרים
מס' נדה (ל ע"ב)

...ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו... ומהו השבועה
שמשביעין אותו, תהי צדיק ואל תהי רשע.

וכתב רבינו על הגליון:

אפשר לומר שזהו שמברכין ומתפללים תמיד על 'זרע של קיימא', כי תיבת 'קיימא' בתרגום פירושו 'שבועה', כמו שנאמר בפרשת חיי שרה (בראשית כד, א) 'ואשביעך', ותרגומו 'ואקיים עלך', ולהלן (שם, ט) וישבע לו על הדבר הזה, וקיים ליה על פתגמא הדין, וכן בכמה מקומות, וזהו הפירוש 'זרע של קיימא', ר"ל שיקיים תמיד את השבועה שהשביעו אותו לפני שנולד, וגם מה שמושבע ועומד מהר סיני (עי' דברים ח).

מירי יקרא

קבלת ושמירת שבת בהתפשטות הגשמיות

מבואר בספרים הק' (פרע"ח בהקדמה לשעור השבת) דשבת קודש הוא בחינת התפשטות הגשמיות ועלית העולמות, שבו צריך אדם להסיה דעתו מכל צרכי גופו הגשמי ולהתקשר בשורש נפשו ומקור חיותו מתוך יראה וזהבה, ובפניא דמעלי שבתא בבואו לקבל פני שבת מלכתא יתעלה ויתרומם למדריגה נשגבה בהתפשטות הגשמיות במסירות נפש גדולה בבחינת אזיל סומקא ואתי חיורא, וכמו שפירש הבעש"ט הק' ז"ע (עי' תולדות יעקב יוסף בסופו ובבעש"ט עה"ת פר' בראשית אות עט) מאמרם ז"ל (כתובות קג ע"ב) "מת בערב שבת סימן יפה לו", והיינו שיפנה את עצמו מכל עסקי העולם הזה כאילו מת, עיי"ש.

ובספר תורת אבות (ערך שבת אות יח) מביא בשם הרה"ק רבי נח מלעכאוויטש ז"ע, ששמעו מאיש אמת שתואר פניו של הבעש"ט הק' ז"ע בעת קבלת שבת היה כשל גוסס, עיי"ש. ויש לרמז האי מילתא במאמר הכתוב שאומרים לפני קידוש בליל שבת קודש, "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד וגו'" (בראשית א לא), דהנה הז"ל דרשו (בר"ר ט י) טוב מאוד זה המות, והרמז בזה כי בטרם יבוא אדם לקדש את יום השביעי, יש לו להתעלות ולהתרומם לדרגה נשגבה מאוד בהתפשטות הגשמיות עד לבחינת מיתה, שלא יהרהר מאומה בעניניו הגשמיים, רק יהיה מקושר ומחובר בדביקות עצומה בגבהי מרומים.

וכן יש לרמז כל זה בדברי הזמר "כל מקדש שביעי כראוי לו כל שומר שבת כדת מחללו", דהנה כתיב (תהלים קט כב) כי עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי, ואפשר לפרש הכוונה, שבקרבו לבו פנימה מסר דוד המלך ע"ה את נפשו לשם שמים ונחשב בעיניו כאילו הוא חלל ומת.

ועל דרך זה יתפרש גם כאן תיבת מחללו מלשון 'הלל', ורצה לומר דאשרי האיש שזוכה לשמור שבת במדריגה נשגבה כזאת של התפשטות הגשמיות, עד שלבו חלל בקרבו, כי זודאי שכחו הרבה מאוד.

אמונת אברהם פר' בשלח

עניני הפרשה

אאע"ה השתחוה לפני ה'
ולא לבני חת

יש לרמז בהאי קרא 'ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת', שעולה בגימטריא 'מאת הוי"ה היתה זאת ה"א נפלאות בעינינו'.

אמונת אברהם

רק לאחר קבלת שטר המתנה יכל
אליעזר לבקש להשיאו בתו

ואומר אל אדוני אולי לא תלך האשה אחרי (כד לט). וברש"י 'אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עליה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני ברוך! ואתה ארוך ואין ארוך מתדבק בברוך! ומקשים אמאי נרמז דבר זה רק כאן כשסיפר אליעזר את הדברים לבתואל, ואילו בשעה שאמר אליעזר לאברהם אולי לא תלך האשה אחרי, כתיב אולי ולא אלי'.

ונראה על פי מה שפירש בספר פנינים יקרים מה שכתב רש"י כאן 'לפנות אליו', דתיבת אלו נראים מיותרים, אלא דהקשו המפרשים איך יוכל יצחק לישא את בתו של אליעזר הלא היא שפחה ואסורה לו, ועל כרחק צריך לומר שישחרר אותה, ואף דאסור לשחרר עבד, מ"מ משום מצות פריה ורביה מותר, אולם אכתי יקשה הא אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו, ואיך רשאי אברהם לשחרר את אליעזר כדי שיוכל יצחק לישא את בתו. ברם, מאחר שכתב אברהם שטר מתנה ליצחק על כל נכסיו, הרי נתן לו גם את העבד, ושוב יש ביד יצחק לשחררו ולישא את בתו, וזהו שכתב רש"י שיאמר לו אברהם 'לפנות אליו', ר"ל שיפנה אליעזר אל יצחק כדי שהוא ישחרר אותו, עכ"ל.

ומענה יבואר היטב, דהלא השטר מתנה שכתב אברהם ליצחק, ניתנה לאליעזר בשעה שהלך להביא לו אשה, ובעת ההיא כשעמד לפני אברהם ועדיין לא ניתנה בידו השטר, לא היה שייך בכלל שיוכל בתו להנשא ליצחק, כי אין אברהם רשאי לשחרר את עבדו על מנת שיישא יצחק את בתו, על כן לא נרמז כלל האי מילתא, ורק אחר כך כשקיבל את השטר בידו, אז בקש אליעזר עילה כיון שכעת אפשר ליצחק שישחררו וישא את בתו, הלכך לא נרמז זה הדבר אלא בעת שסיפר אליעזר את הדברים לבתואל.

אמונת אברהם

ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת (כג ז). לכאורה תמוה היתכן שאאע"ה אשד פירסם את מלכותו ית"ש על פני תבל השתחוה לעם הארץ לבני חת.

ויש לומר דהלא הם אמרו לו 'נשיא אלקים אתה בתוכנו', ונראה כוונתם על פי מה שכתבו התוס' (ברכות מו ע"ב ד"ה אמר) אהא דאיתא בגמרא שם דכל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה, דמה שאין אנו מזכירים מלכות שמים בברכה ראשונה של שמונה עשרה אע"פ שיש בה פתיחה וחתימה, כי אומרים 'אלקי אברהם' וזה נחשב כמו הזכרת מלכות שמים, כי אברהם איבנו המלך את הקב"ה על כל העולם במה שהודיע מלכותו, עיי"ש, וזהו שאמרו לו בני חת נשיא אלקים אתה בתוכנו, כלומר, אתה גרמת ופעלת בתוכנו שנקיב את אלקותו וכבוד מלכותו של הקב"ה, ועל ידך נתודע לנו שיש מנהיג לביה. ולפי זה יש לומר דודאי מה שהשתחוה אאע"ה כאן לא היה ח"ו לבני חת אלא לפני הקב"ה, ומה שאמר הכתוב 'לבני חת', היינו בעבורם, כי בראותו שפעל עליהם שיבואו לידי הכרה במלכות שמים, עמד והשתחוה לפני השי"ת.

ויש לומר בזה ג' דרכים, א' שהשתחוה לכבוד השי"ת על עצם הדבר שנתגלה מלכותו בעולם, והוא מרומז במאמר הכתוב 'וישתחו לעם הארץ', שעולה בגימטריא 'חקל תפוחין קדישין', הרומו לבחינת מלכות כנודע.

ב' שעל ידי שבני חת הכירו בכבוד מלכות שמים הוסיף אאע"ה לקבל על עצמו עול מלכות שמים בדרגה נעלית יותר, ולכן השתחוה לה', וענין זה רמז באומרו 'ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת', שעולה בגימטריא 'ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמור', שהוסיף כח ואומץ בקבלת עול מלכותו ית"ש. ובאופן ג' נראה שהשתחוה לה' כדי להראות לבני חת שאינו מחזיק טובה לעצמו על פעולתו עמרה, כי כל מעלותיו ומדריגותיו הם מאתו ית"ש ולית ליה מגרמיה כלום, וגם ענין זה

מילי דשמעתתא

כביאור פי' הריב"א שיצחק הלך כדרך המתים כיון שבא מגן עדן

ותנא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל וגו' (כד סד). וכתב הריב"א 'לפי שראתה יצחק שהיה בא מגן עדן והיה בא כדרך שהמתים הולכים רגליים למעלה. ורש"י פירש שראתה אותו הדור ותנה מפניו וכו', ויש מפרשים הדור לשון כי בעי למהדר, שהיו רגליו למעלה כמו דפרשיית'. וצריך ביאור, כי הגם שדרכם של מתים ללכת ורגליהם למעלה, אך כיון שיצחק חזר מגן עדן היה לו לילך כמנהג העולם. ולהלן כתיב (פסוק סז) **ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה וגו'**, ויש לדרש על אריכות וכפל הלשון.

ונראה דהנה אמרו הד"ל במשנה (מכתוב פ"ה מ"ב) **נותנין לבתולה שנים עשר חודש**, ובגמרא (מכתוב נז ע"ב) **מנא הני מילי, א"ר הסדא דאמר קרא** (בראשית נד כז) **ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אנתו ימים או עשור וכו'**, עיי"ש.

והקשה הפני יהושע לפי דעת ה**תוס'** (יבמות טא ע"ב ד"ה וכן) דרבקה הייתה אז בת י"ח, הרי כבר עברו עליה י"ב שנה בימי בגרות ואין נותנין לה י"ב חודש אלא ל' יום, עיי"ש.

ותירץ בספר הפלאה דאפשר שיצחק הקדים האירוסין ב' שנים כשהיתה עדיין בת י"ב שנה דהוי נערה, ושפיר נותנין לה י"ב חודש עד כניסתה לחופה, עיי"ש. והגם כי לא גילה מקור לדברים הללו, אך ראיתי **בתרגום יונתן** על הפסוק (בראשית כ"א) ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא, שרבקה הייתה עקרה כ"ב שנה, עיי"ש, ומקשים **המפרשים** הרי לא הייתה עקרה אלא כ' שנה, כי כשנשאה יצחק אלא בן ארבעים

פניני שיחות

ברעוא דרעון פ"י חיי שרה תשמ"ה לפני ברכת המזון דיבר רבינו ז"ע אודות הרה"ק מקלויצנבורג ז"ע שנפל למשכב בימים ההם, ואמר: "ובחרת בחיים" ר"ת יקותיאל יהודא בן חיה מינדל.

שבת היא מלועזק ופואה קרובה לבא' (שבת יב ע"א), הכוונה כיון שהרפואה מהשי"ת לבד, ללא שייעזקו ויבקשו רפואה, אין שייך ע"ז גבול ומרחק, לכן היא 'קרובה'. 'רפואה שלימה', שלמ"ה ר"ת מ'זמור שיר ליום השבת.

ואיתא בשם החידושי הרי"ם ז"ע על המדרש בפרשתו 'מה ראתה אסתר למלך על קצו' מדינות, תבא בת בנה של שרה שחיתה קל"ז שנה ותמלך על קצו' מדינות, ובמאמר זה ביקש רבי עקיבא לעזור את התלמידיו שהיו יושנים בשעת לימודו. ולכאורה צריך ביאור מה ראה רבי עקיבא לעוררם דווקא במאמר זה. אלא דמכאן רואים כמה מעשיו של אדם יכולים להשפיע, שכל שנה משפיע על מדינה וא"כ בכל חודש יכול להשפיע על מחוז גדול, ובכל שבוע על עיר ובכל יום על רחוב, וכל שעה על בית וע"ז עורר אותם שכל דקה חשובה, עכ"ל.

כמו"כ 'הקלויצנבורגער רב' (שליט"א) נודע במעשיו הכבירים בכל שנות חייו המשפיעים טובה וברכה לכל באי עולם, ורבים צריכים לו שיזכה לרפואה שלימה ולאריכות ימים ושנים טובות, אכ"ל". [מרשימות הרה"ח אלימלך בנט הי"ד]

דיוקנו של אבא

מבחינת מהלכותיו בהודש של רבינו ז"ע

י"ג בריתות

רבינו ז"ע היה מהדר מאד אחר מצות 'סנדקאות' ואף כשהדבר הגיע לו בטורח רב. כ"ק מון התפארת מרדכי ז"ע היה אומר בשם רבינו ז"ע: "ששעת הסנדקאות הוה עת רצון, ורעווא אישטכח ובכווהו לפעול אז דבר ישועה ורחמים עבור עוד יהודים, והמליץ ע"כ את דברי הגמרא (נדרים לא ע"ב) "גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות", כה גדולה היא מצות המילה, שיכולים לפעול אז עבור עוד שלש עשרה יהודים שיפקדו בזש"ק ויקיימו מצות ברית מילה, וזהו הכוונה 'שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות'.

בדרך כלל היה דורש מהבאים אליו להתברך בזרע של קיימא את הדברים להלן: לבדוק התפילין והמזוזות. לתת צדקה בכל יום ותיכף להתפלל על זש"ק. להדליק שמן זית לכבוד שב"ק ועוד כמה וכמה סגולות, כמו כן היה דורש שיכבדוהו בסנדקאות לכשיפקדו, והיה עומד על כך.

כדאי כל הטורח הזה כדי לעזור ליהודי

מספר הרה"ח ר' משה איוום הי"ו מאשרדו: פעם אחת, בשעת בוקר מוקדמת. רבינו מתקשר לוי בטלפון ובקשה בפיו: "זה עתה כובדתי בסנדקאות, והברית עומד להתקיים בעוד מספר שעות בעיר בני ברק, שמא תוכל להתלות אלי?" - רבינו הוסיף ואמר לי בהתנצלות: 'לו ידעתי מראש הייתי דואג לזה מקודם, ולא הייתי מעיר אותך בשעה כה מוקדמת, אבל מה אעשה שרק עתה הודיעו לי...'

מיד הזמנתי מונית, אספתי אחר רבינו מביטו ויצאנו לבני ברק. לאחר הברית אמר לי רבינו: 'בשעת סנדקאות יוכלו לפעול עבור עוד יהודי, עבור עוד יהודים, וכדאי כל הטורח הזה, וכל הגיעות הללו, כדי לעזור ליהודי...'

'תן לו כל מה שתבקש'...

עוד מספר הני"ל: אחד ממכריי מעדת חסידי סלונים, היה ל"ע חשוך בנים, הצעתי לו לפנות אל רבינו ז"ע לבקש ברכתו, אך מששמע הלה כי רבינו מבקש את הסנדקאות, החל לפקפק האם ראוי שיכבד בסנדקאות את הרבי מפיטסבורג דשמה זה פגיעה בכבודו של רבו כ"ק האדמו"ר מסלונים ה'תניבות שלום' זצ"ל, והיה נבוך מה לעשות, ושטח את היסוסיו בפני מורו ורבו זצ"ל, כששמע האדמו"ר מסלונים את דבר השאלה, הגיב בתוצאות: "מה השאלה בכלל, אם ככווחו להבטיח לך, תן לו כל מה שתבקש, העיקר שתיושע". ואכן לתקופת השנה נישע בבן זכר ורבינו שימש כסנדק.

צדיק גוזר

בשנת תשס"ז הגיע הגאון הגדול רבי אריה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר לשאת דברי חיזוק בפני תלמידי ישיבת פיטסבורג באשדוד, בהגיעו הציג הגאון זצ"ל בפני צוות הישיבה והתלמידים את נכדו ש' שהתלווה אליו, כי הוא נולד בברכתו של רבינו ז"ע, וזה היה מעשה. "היה זה לפני כעשרים שנה, ובני ש' שהיה לאחר כמה שנים מנישואיו ולא זכה להיפקד בזש"ק, שמע כי אצל הרבי מפיטסבורג רואים ישועות באופן מיוחד בזש"ק, הוא קם ונסע לאשרדו לרבינו ז"ע להזכיר עצמו לישועה, וכדרכו בקודש דרש רבינו 'על תנאי' שיכבדוהו בסנדקאות, ואמנם לפקודת השנה זכה בבן זכר, בהציגו את נכדו שהתלווה עימו'.

וסיפר הגאון זצ"ל: "מיד הוריתי לבני ש' שישע שוב לאשרדו לבשרו על הישועה ולכבדו בסנדקאות. אלא למעשה לא היה באפשרות רבינו להשתתף בשמחת הברית ונתן לו רשות לכבד את מי שירצה". [מפי הרה"צ רבי עקיבא גור שליט"א ששמעו מפיו]

'אתם עשו את שלכם והבטיחו'

מספר המשב"ק הרה"ג ר' זלמן גרויז שליט"א: פעם הגיע לרבינו זוג חשוכי בנים. רבינו בירכם וביקש שיבטיחו לו את הסנדקאות כדרכו בקודש, אבל מאחר שהיה בדעתם לכבד בסנדקאות לאדם גדול אחר, התקשו בקבלת התנאי. ואז אמרה האשה לרבינו, יש לנו פתרון, שהרבי יבטיח 'תאומים', ואז יהא בסנדקאות כדי חלוקה, גם עבור הרבי וגם עבור השני.

רבינו דחה את ההצעה, הוא בירכם שהקב"ה יעזור שילך הכל כסידורן ובריארות ובאשר לסנדקאות, אמר להם רבינו: 'אתם עשו את שלכם והבטיחו וכשיבוא ויגיע עת הזמן הברית, עד אז, הקב"ה יעזור שהכל יסתדר, ושהכל יבוא על מקומו שלום'. הם עשו כדבריו והבטיחו והם נפקדו ב"ח. וראה זה פלא, בהגיע עת הברית, שהה האדם גדול שהיה בדעתם לכבדו בסנדקאות, במדינת הים, הוא לא היה אז כלל בארץ ישראל. נסעתי אז עם רבינו על הברית, רבינו היה סנדק, והכל הסתדר על צד היתר טוב, כברכתו אשר בידך.

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

| גליון 207 |

פרשת חיי שרה תשפ"ה

שבוע של חיים

מתרתו של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת חיי-שרה

וה' ברך את אברהם בכל (כד, א). בגמרא (בי"ב טז:) מאי בכל? רבי שמעון בן יוחאי אומר אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרוזיה אותו מיד מתרפא. פעם נתארח הגה"ק רבי שלמה קארלינער אצל הגה"ק הרב בעל התניא, והשכים בבוקר לנסוע לדרכו, ונסעו אתו איזה חסידים ללוותו והיו אצלם קודם התפילה עדיין, ורצו לעמוד באיזה אכסניא בדרך להתפלל שמה, והר"ש מקארלין רמו להם שישעו הלאה. בשעה שמונה בבוקר באו לאיזה אכסניא, והר"ש שלמה מקארלין רמו להם שוב שלא יעמדו, אבל הם חששו שיעבור זמן תפילה ולא שמעו לו. ויהי כאשר ירדו מהעגלה ונכנסו להאכסניא, מצאו את בנו יחידו של בעל הבית גוסס ל"ע, ובעל הבית ואשתו ספוגים בבכי. ומובן שבאכסניא כזו אי אפשר להתפלל. אז אמר להם הרש"ק, הלא רמזתי לכם שתסעו הלאה ולא שמעתם, אך כיון שבאנו פה אי אפשר לחזור. וביקש להראות לו חדר הגוסס, ונכנס אליו וישב אצלו, ופקד על הגוסס שיסתכל בעיניו. והגוסס לא פנה אליו, עד שאמר לו בפעם השלישית גוזרני עליך שתביט בעיני, הפך הגוסס עיניו כלפי עיני הצדיק, וישב אצלו ככה לערך רבע שעה, ותיכף ומיד נשתנו פני הגוסס לטובה וחלל הגסיסה ונתאדמו פניו. וכשראה בעל הבית את זאת, הבין שיש לו עסק עם איש אלקי, ונתמלא שמחה, והכין עבורם תיכף טיי, והתפלל. ואחר התפילה נכנס שוב הצדיק אצל החולה וצויה עליו להסתכל בעיניו, והחולה הבריא לגמרי.

למחרת בבוקר נסעו משם, ובן בעל הבית הלך ברגליו ללוותם. וכששבו בתוך העגלה אמר לו הצדיק, אתם חושבים שזה מופת? זה לא מופת, כי בגמרא אמרו אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרוזיה אותו מיד מתרפא, ומקצת מהאבן טובה הזאת ישנה בעיני, ועל כן תרפא הגוסס.

(זכית יוסף)

יושם לפניו לאכול ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי וגו' (כד, לג). "ויושם" - שהיו נותנים סם בקערה. "ויואמר לא אוכל עד אם דברתי דברי" - היינו דברי קדושה לברך ברכת גטילת ידים והמוציא, ובתוך כך החזיר המלאך הקערה לבתואל כידוע.

(הרה"ק רבי משה מקוברין זצוק"ל - אמרות משה)

קדושת הקדוש

אמרים מובהרים, יקרים ומאירים, מתוך הספר 'קדושת הקדוש' הנמצא בשלבי עריכה

תחבולות היצר

סיפר רבי שלמה מקארלין המעשה מאחד שפגע בהיצר הרע וראהו דל וחלוש כח, ושאלו אתה הוא היצר הרע שכובש את כל העולם ובמה כחך גדול. אמר לו, יש לי שני ציימלאך [-מושכות], מי שמחזיק בעבודתו אני נותן לו רוממות ובהוה שלי, ומי שהוא געפאלען [-בנפילת רוח] אני מפילו בעצבות.

שאלו זה שפגש, ואני? אמר לו: בשבילך איני צריך למאומה, כי אתה בעצמך רודף אחריו ואמר רבי אשר סטאלינער זי"ע: של מדה שחורה גרוע יותר.

(כתבי ר"מ מייזר השלם)

עיטורי קדוש

מאמרים קדושים מחסידיים אות ד', מביא סיום למאמר הזה, בביאור נאה מדוע בעל המרה שחורה גרוע יותר, וזה לשונו: וסיים הלעכוויטשער או הקארלינער, "שבצעבות יותר גרוע מהראשון, כי ברוממות אמר על כל פנים הוא מחזיק בעבודתו, ויכול להיות שאמרו שבה יחזירהו למוטב, מה שאין כן בעצבות", ע"כ.

רודף אחר יצרו

רבינו מסיים ואומר, שהיצר הרע ענה לאותו אדם שעבורו אינו צריך מאומה כי הוא בעצמו רודף אחריו. ביאור הדבר, כי אדם שהוא מגושם ושקוע בתאוותיו, הוא בעצמו רודף אחר יצרו הרע, ומעצמו נוטה לרע. ורק מי שזיכך את עצמו, אצלו, נטייתו לרע הוא מחמת פיתויי היצר.

בדומה לכך מסופר על הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זצוק"ל, שפעם אחת בא לבית מדרשו וראה מסיבה של אברכים, שאל להם: במה תתעסקו? ונפל עליהם פחד גדול, ולא כיחדו תחת לשונם, ואמר; דואגים אנחנו מיצר הרע כי ירדוף אחרינו. ואמר הקדוש ז"ל בה הלשון: "בהמות, הוא ירדוף אחריכם? אתם צדים אחריו?" ואמר על עצמו: "אנחנו נסים מפניו, והוא ירדוף אחרינו" (ש"ח)

שרפי קודש, ערך יצה"ר יא.

גיאות ועצבות

הגאווה והעצבות הם שתי רעות המונעים את האדם מלהתעלות בעבודת ה'. הבעל גאווה מרוחק מה' ועליו אמר הקב"ה "איך אני יכולי לדור בעולם" (סוטה ה.). וכן מי שהוא במרה שחורה, שקוע בעצבותו, ואין לו את הרצון לעבוד את ה' ומשכך הוא מרוחק מעבודת ה'.

אמנם, הרוצה לעבוד את ה' צריך להיות מודע לחשיבות עבודתו, ועליו להיות מרום, כמו שכתוב "ויגבה לבו בדרכי ה'", וכשיהיה מודע לחשיבותו ישקיע בעבודת ה'. כן הדבר גם לגבי שפלות, רק בהכנעה ושפלות הרוח אפשר להיות קרובים לה'.

קו דק מפריד בין הרוממות הרצויה, לבין הגאווה המאוסה. כמו כן קו דק מפריד בין שפלות הרוח לעצבות.

וזהו אחת מתחבולות היצר; מי שהוא מחזיק בעבודת ה' הוא מפילו לגאווה, ובהוה הוא תופס אותו ומביאו לכל מידות רעות רח"ל. וכן מי שהוא בשפלות הרוח הוא מפילו לעצבות ומרה שחורה ובהוה הוא מתרדרד מטה מטה רח"ל. וזהו שסיפר רבינו על דברי הבעל דבר, שבאמצעות שתי 'מושכות' הוא כובש את כל העולם.

מרה שחורה גרוע יותר

בכתבי ר"י ש"ב (חלק ב,

על הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו. (רבי אשר מסטאלין)

קחו שותפות בבניית בית הרבי, ושלחו קוויטל על הציון הקדוש.

התקשרו עכשיו 04-30-10-900

ונכנתה עיר על תילה

תנוונות כלפי מטה ופיו ממלמל עוד ועוד בכיסופים עדים לא-ל חי. או אז התרומם הדוכס ממקומו וירד לעברו של הרבי, והחל להכות עם שוטו בגופו הקדוש מכות נמרצות בחמת זעם ובצרחות אימוות. אולם גם אז, רבי ליבר לא נע ולא זע, וגם ככלות המכות האדירות, ולמרות הדם הרב שניגר מפצעיו, עדיין לא הפסיק ולו לרגע מתפלת.

השתומם הדוכס מגבורתו של היהודי המחר הזה, וכי כיצד יתכן הדבר לטבול כאלה עינויים ולא לפלוט אפילו אגחה אחת? הניח הדוכס את השוט, חמתו החלה שוככת וסקרנותו גברה מרגע לרגע. הוא ציווה על משרתיו "השיבו את היהודי למקומו הראשון תחת העץ!" ואילו הוא התיישב מן הצד והתבונן בסקרנות אחר מעשיו ותנועותיו של רבי ליבר. ככל ששקפו הדקות הבין הדוכס את אשר עשה, ופתח גדול נפל עליו, הוא הבין כי מולו עומד איש אלקים קדוש, וטעות מרה טעה כאשר שלח ידו להרע לו.

כשפסע רבי ליבר שלוש פסיעות אחרונות עם סיומ תפילתו, מיהר לפניו הדוכס והחל מבקש ומתחנן בדמע ויללה רבה שימחל לו על ה"סוריים" שישירו.

"רבינער קדושו! במה אוכל לכפר על חטאי הגדול לפניך?" השיבו רבי ליבר: "אם אכן אתה מתחרט על מעשיך, חפץ אתה באמת ונבל שלם לשוב בתשובה, הבטח נא לי דבר אחד בלבד: שלעולם שוב לא תרים יד על שום אדם מ"שיראלי"!"

הדוכס הרכין ראשו בהכנעה ואמר "רבי, אני מבטיח!" ואז הוסיף לאמור בימיה מלאת כניעה ורכישת כבוד:

"ועל כך שגמתי לך צער זה גדול כאשר עמדת התפללת לפני בוראך, על כן באותו מקום, הנה כאן, במקום בו עומד העץ, אבנה בית גדול ונאה לתפילתם של היהודים! לא זו בלבד, אלא שאני מבטיח באת להפוך את העיירה בארדייטשוב הקטנה למקום מושב מרכזי ליהודים!"

ציון המנוח לבית הכנסת של רבי ליבר, ציון קדשו לפני המלחמה ובהם ילידי אחר שפיצרו ע"י אה"ל צדיקים

בכל יום כאשר היתה נוטה החמה לשקוע, יוצא היה המגיד רבי אליעזר מביתו הקטן, ופונה אל מעבה היער העבות שהשתרע מחוץ לעיירה השקטה בה התגורר - בארדייטשוב - שבאותם הימים לא היתה אלא כפר קטן.

בן אחר בן היה רבי אליעזר ליבר מבארדייטשוב למקובל האלוקי רבי שמשון מאוסטרופאליע ז"ל. רבי אליעזר ליבר נולד בערך בשנת תכ"ח, לאביו רבי אברהם אשכנזי ז"ל, בן רבי שמואל, בן רבי שמשון ועד למעלה בקודש לשושלת היוחסין של רבי יהודה ליוואי הזקן מפראג צאצא רב האי גאון רב שירא גאון למשפחת מלכי יהודה ואדונו דוד המלך ע"ה.

בימיו של מרנא אור שבעת הימים חי רבי ליבר הגדול, ואף נסע אל הבעש"ט וקיבל מרותו ומבארו הזק דלה מים חיים. גם הבעש"ט הקדוש נוסע היה אל בארדייטשוב להיוועד עם רבי ליבר וגם לטבול במקווה הסגולה שלו, שנודע בקרב יהודי האזור כמסוגל לרפא חולים ובייחוד לכאלו הזקוקים לרפואה בעיניהם.

נוראה ועילאית הייתה דמותו ההדורה של רבי ליבר הגדול. שתי גבותיו העבותות היו מכוסות תריון את עיניו הקדושות, ובכל פעם כאשר היה צריך להביט במישהו, היה מרמץ בידיו, מעיף מבט קל וקצר, ותיכף סגרו שוב ומתעטף בדבקתו וקודשת מחשבותיו. זקן ארוך וצה עיטר את פניו המאירות וירד על פי מידותיו עד לאבנטו, ומעולם לא העלה עליו מסרק, מחמת הפחד, שמא בטעות תפול שערה אחת בודדת ויבוא לירי חיתוך פאת הזקן.

בכל יום ויום לקראת פנות היום, פונה היה רבי ליבר אל היער הגדול והשומם מאדם, שם נעמד היה להתפלל את תפילת המנחה בשהד הפתוח, הוא וקונו לבדו, שקוע בעומק תפילתו בשרעפים עליונים ודבקות עצומה.

ויהי באחד הימים, ועודנו עומד השרף הקדוש ומתייחד עם בוראו אוהבו בכוונות ויחודים רמים, הנה הזמין ליער ה"דוכס" הגוי ששלט באזור. עלתה המפוארת הרחומה לשני סוסים אבירים, פילסה את דרכה בינות לגזעי העץ הצפופים, וקול הפעמונים הדהד היטב ברחבי היער יחד עם נקישות פרסותיהם של שני הסוסים האיתנים.

כשהתקרבה הכרכרה למקומו של רבי ליבר, ציווה הדוכס לצעור את העגלה והתבונן למולו בעיניים רושפות. למולו נגלתה דמותו של יהודי הניצב תחת עץ, מתנועע ומלחש לעצמו, איננו טרוד להסב את ראשו ולקדם את הוד מעלת הדוכס בכרכה ובקידה כנועה. מתעלם הוא מנוכחותו וקיומו!

הגוי הדוכס את שוט הסוסים והכה על גבו של רבי ליבר הקדוש: "זיידעו! זיידעו!" ("יהודי, יהודי!"), אולם, רבי ליבר היה שקוע בתפילתו, ולאחזו לא הגיעו לא צעקות הדוכס ולא הצלפות השוט. הוא עמד על עמדו כמקודם והמשיך בתפילת המנחה.

הדוכס מתמלא חימה כבפליים: "חוצפה כאלו! לכו וקראו ליהודי הלה שיבוא לקראתו!" - פקד ושלח את משרתיו לקרוא אליו רבי ליבר המרכוב, ידברו המשרתים לעברו של רבי ליבר, קראו בקול רם שוב ושוב, אולם רבי ליבר הצדיק אינו שם במאומה. הדוכס, רותח מועם, געש והורה למשרתיו להביא אליו את היהודי העיקש בכח.

החוזים המשרתים ברבי ליבר, וגרוהו והביאוהו לפני הדוכס, שהחל מוכיחו בדברים קשים, הזהירו, גידפו וקיללו. אולם עדיין, למרות הכל, רבי ליבר איננו מגיב, עיניו

הפריץ אכן עמד בהבטחתו, ובמקום הזה נוסדה היער הגדולה לאלוקים בארדייטשוב, ובמקום בו עמד רבי ליבר והתפלל מנחה, נבנה בית כנסת גדול העשוי כולו אבנים, ולאורך ימים ושנים נקרא בפי כל "בית הכנסת הגדול של רבי ליבר". בית כנסת זה החיל כחמשת אלפים מקומות וגובהו התנשא לכגובה שש קומות, ובצידיו נבנו עוד כמה בתי מדרשות. בשנת תקמ"ה, 14 שנים לאחר פטירת רבי ליבר, הגיע לדור בעיר רבי לוי יצחק מבארדייטשוב סגנון של ישראל, שכינה בה ברבנות העיר. העיר התפתחה הצעדי ענק והרבה יהודים נהרו לשם לקבוע בה מקום מושבם עד שנחשבה כאחת הקהילות החשובות ביותר בוואליך, והיתה בין קהילות ישראל המעשירות והחשובות ביותר במזרח אירופה ומישבת כמעט כולה ביהודים. שמה נישא מאז ועד היום הזה בסלודין וירא, ואמרו צדיקים שעצם הזכרת שמה מסוגל לפעול ישועות. בעת תפארתה מנתה היער כששים אלף נפשות ישראל והיו שנים שהייתה היא הקהילה הצעדי בגודלה ברוסיה, מלאה ביהודים יראים ושלמים תלמידי חכמים ומפלגים חסידים ואנשי מעשה, שמילאו את עשרות בתי כנסתיה ובתי מדרשיה אשר היו פרושים בכל רחבי העיר, כל זאת בזכותו של הצדיק רבי ליבר הגדול מבארדייטשוב ז"ע.

לראש יום הילולת רבי אליעזר ליבר הגדול מבארדייטשוב בן רבי אברהם - כ"ח חשוון תקל"א.

יְלָדֵי רֵבֵנו שְׁלֵמָה

חידת השבוע

חידה: כיצד רפא רבנו את בנו של בעל האכסניה?

הפתרון לחידה מופיע בעלון זה.

כדי לענות על החידה יש לחייג לקו לודמיר 02-3011122.

להכנס לשלוחות הילדים - שלוחה מספר 0.

ולפעל לפי ההוראות. הזוכה יקבל זכוי לרכישת זוג משחקי פופיט.

את התשובה יש לשלח עד ליום ראשון פרשת תולדות

הזוכה לפרשת לך זה: אהרן ריזמן בית שמש

אוצרות ומשגים

רבי ליבר מבארדייטשוב

השתוללה באזור וגבתה קרבנות רבים. יום אחד זמן אילו רבי ליבר ארבעה אנשים ואמר לפניהם כי מקבל הוא על עצמו את הנזרה למען פרתך של ישראל, והוסיף ובקש שלא יחששו להתעסק עם קבורתו מחמת המגפה, כי הוא מבטיח להם שלא יאנה להם כל רע, וגם יזכו לחיי העולם הבא. ואכן לאחר כמה ימים נדבק רבי ליבר במגפה ונסמלקה ובמאו הטהורה, ומזי פסקה המגפה. מקום קבורתו בעירו בארדייטשוב ועל קברו נכתב דבר פטירתו במגפה הקשה. למרבה הצער, בשנות שלטון הקומוניזם, נחרב בית הקברות היהודי שבו נטמן המקום נחרש עד היסוד ובמקום נבנה גן שעשועים. בשנים האחרונות, לאחר מאמצים מרבים מצד אגודת אה"ל צדיקים, נמצא מקום ציינו, ובמקום הקמה מצבה מגדלת.

יְלָדֵי רֵבֵנו שְׁלֵמָה

חיים בלודמיר

מערך שינוע לבית הכנסת האורחים

בימים אלו יצאו פעילי 'הכנסת אורחים לודמיר' מארץ הקודש לעבר היער הדומי, למען מערך אספקת ושינוע של מוצרי מזון וכיבוד - לכבוד ולמענם של באי העיר לודמיר האורחים היקרים ב'בית רבינו'. המשלוחים כללו עוגות ומאפים, מנות לחימום מהיר, קפה ותה, ביגן המלחמה מלאכת הובלת המלאי כרוכה בדרך ארוכה, אשר התבצעה בסיעתא דשמיא מרובה ע"י העוסקים במלאכה המסוריים, מר ארץ הקודש ומחול.

הקאות שטיבל בית רבינו

זכר צדיק לברכה

דא"ח ועובדין טבין מאת האי עיר וקדיש
הגה"ק רבי יהודה הורוויץ מידו 'קוב זי"ע ועכ"א

עובדות קודש

עובדות והנהגות – כצל זקנו הקדוש בעל אהבת ישראל

רבי יודאלי סיפר לי דאצל מרן הסב"ק האהבת ישראל היה פחד גדול מאוד להיכנס אליו, ואפילו בני מרן הסב"ק ראו ממנו ולא העיזו לדבר איתו סתם כך. (שפתים י"ק)

רבינו הפליא את ד"ר אלפר [הרופא שטיפל בזקנו האהב"י לפני פטירתו] שהרגיש על הסב"ק דבר שלא הרגישו בו החסידים הגדולים, והוא שביום שלישי האחרון הזמין הרופא להסב"ק, וכשגמר לבדוק אותו, עמד והסתכל על הסב"ק, וכשיצא מהחדר, אמר שלא ראה מעולם חולה שנחלה במחלה כזו, ויאהז את ידיו כל הזמן למעלה אף שהיה לו יסורים גדולים.

(יהודה מחקק)

שמעתי מאבי זצ"ל (ר' ישראל אברהם - מפאלטשאן), אצל הלוייה של הסב"ק (האהבת ישראל), היה רבי יודעלע מאוד צוקאכט ולא היה לו כח מרוב חולשה לצאת על הלוייה, [א"ה: האדמו"ר בעל תורת מרדכי זי"ע מוויזשניץ אמר שר' יודעלע היה מהארבע אנשים שהיה אצל הטהרה של אאזמ"ר], וביקש מאבי שישאר עמו בבית כיון שאינו רוצה לישאר לבד בבית, ואמר לו שאני אכיר לך טובה על זה לעולם, ואכן נשאר עמו, ובתוך הדברים שדברו שם אמר לו שכל זמן שהסבא היה קיים לא יכולתי לחשוב ולהתבונן כלל מרבי"ס אחרים, אבל השתא אני מתבונן שהאנטעניאר פעטער ג"כ לא היה אוועקצומאקען.

(הרה"צ ר' מרדכי שטיין מפאלטשאן שליט"א)

קשרי נפשו אל ה"אהבת ישראל" זצ"ל, ראו אצלו שלשה חדשים קודם הסתלקותו, ביום ט"ז אדר תשמ"ט, כשהוא שוכב רתוק למטתו על ערש דוי, פנה אל המשמש וביקשו, שיטול ידיו ויושיבו במלבושיו, לאחר שהושיבו, אמר רבינו שרוצה ללכת אל ה"אהבת ישראל". שאל המשמש: למקום מנוחתו בבני ברק, או למקום מגוריו בגראסורדיין, ענה רבינו ואמר הנה הגיעה השעה .... ללכת אל ה"אהבת ישראל". שאל המשמש אימתי, בחודש תשרי, ענה רבינו לפני כן. שאל המשמש ובפסח יהיה רבינו אתנו, ענה רבינו כן. ומאז החלה דאגה בקרב המסתופפים בצילו ...

כצל חזתנו - דודו - בעל אמרי חיים זי"ע

שמעת ממורי הרה"ק ר' יהודה'לע זי"ע, שאחרי הסתלקות הסב"ק לא היה ספק כלל מי ימלא את מקומו, כבהסתלקות שאר צדיקים אשר החסידים אינם יודעים אל מי יפנו ואל מי יתדבקו. כי עוד בתור אברך בשנות

גלויני מהר"י ספה"ק פורת יוסף

מצוה מצוה [אבות פ"ד מ"ב], בעונג שמתענג בעשיית המצוה אין רוצה "לקבל" שכר עבור המצוה, רק רוצה "ליתן" שכר שיקיים עוד מצוה וכו', והי' שתה, וגם עבור גמולך הטוב אשקה עוד, וזהו שאמרה גמליך אשקה.

***

ידין העבד לקראתה ויאמר הגמאיני נא מעט מים מכרך. ותאמר שתה אדוני.

וע' משבצות זהב או"ח קס"ז ססק"ז

וז"ל: [הדין הוא דאסור לאדם לאכול קודם שיתן לבהמתו, אבל טעימה בעלמא מותר, וזהו דוקא באכילה אבל בשתייה אדם קודם לבהמה בכל אופן אפילו יותר מכדי טעימה].

אמרת על דרך הרמז והצחות, בתפלתו הזכיר הטי נא כרך - ואשתה - ואמרה שתה, ובמעשה אמר הגמאיני נא - מעט - מים, לא כדי שתיה, כי נסה אותה בדרך ארץ ודינים: כי יש לומר טעימה מותר,

ויש לומר אסור אבל יש חילוק בין אכילה לשתייה [דבשתיה מותר גם יותר מכדי טעימה], ולכך בתפלתו אמר סתם אנסה ואשתה ואמרה שתה ואח"כ לגמליך. יודעת ג"כ הדין שיש לחלק בין אכילה לשתייה [דבשתיה מותר גם יותר מכדי טעימה], אותה הוכחת מצד חסידות גם יודעת הדין. ובמעשה עשה חכמה יותר, מעט מים, לומר אולי הדין רק טעימה שרי, ורבקה ידעה הדין שיש לחלק בשתייה, על כן אמרה שתה די ספוק, ואח"כ לגמלים כלו די ספוקן ערש"י [פסוק י"ט], שהיו ג"כ צמאים, ואפ"ה הוא תחכה, והבן.

ויבוא אבויהם לסעוד לשרה ולבכותה. פירש"י, ונסמכה מית שרה לעקידת יצחק לפי שעל ידי בשורת העקידה שנזמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה ממנה ומתה.

וע' דברי דוד - לרבינו הט"ז

וז"ל: מהרא"י פירש כמעט שלא נגמר דבריו לומר שלא נשחט פרחו נשמתה. ואין זה אלא דרך דרש, אבל הענין הוא כפשוטו דכיון ששמעה שהיה יצחק כל כך בסכנה ובצער פרחו נשמתה אע"פ שבאמת היה ניצל.

ומש"כ בצוארי שלל [הפטרות] בהעלותך תמוה

וז"ל: מירש הרב יפה תואר במאמרם ז"ל [מדרש רבה תולדות כרשה ס"ג, א] גיל יגיל אבי צדיק [משלי כ"ג, כ"ז] גילה אחר גילה וכו'. דדרך טבע אם כתע פתאום תבוא לאדם השרוי בצער שמחה גדולה הוא מסוכן למות, וכמשז"ל דזו היתה סיבת פטירת שרה אמנו בעקידת יצחק.

***

ואמרה שתה וגם גמליך אשקה.

וע' תוי"י י"ד ע"א - פרשת נח

וז"ל: ולי נראה שידע הנותן שהוא מקבל ולא נותן, כמו שאמרו חז"ל [מדרש רבה רות פרשה ה' ט'] ושם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז, כי יותר מה שבעל הבית עושה עם האורח אורח עושה עם בעל הבית וכו'.

וזהו שאמרה שתה, וגם גמליך אשקה, ר"ל שתה, ולא יחשב לי זה לטרחא אצלי, רק אדרבה במה שאתה גומל חסד זכני במצוה זו ראוי להשקותך עוד עבור זה, על דרך שכתבת: במקום אחר ושכר

העשרים לחייו כבר התדבקו אליו הרבה חסידים בעלי דעת, שהגיעו להס"ק, באהבה שאינה תלויה בדבר ובהתקשרות עצומה. גם החסידים במחוז 'מארמארוש' שהיו ידועים כחסידים שאין להם ההבנה וידיעה בעיני העולם, באו כולם לראש השנה לשהות במחיצת קדשו בגראסוורדיין. בואם גרם להאמרי חיים קצת הרחבת הדעת, בהיות שהחשיב הדבר.

(מרשימות כ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א, זכרון יהודה.)

שמעת ממורי הרה"ק ר' יהודעלע זי"ע כי להאמרי חיים היתה יראת הכבוד גדולה מאוד. עוד בחיי אביו הס"ק לא ההינו אנשים לדבר אתו דיבורים בעלמא כמו שמדבר אדם אל חברו, אלא הכל היה בהרגשת אימה ויראה.

(מרשימות כ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א, זכרון יהודה.)

אחרי הסתלקות זקיננו ה'אהבת ישראל' לא קיבל רבי יודעלע מיד את מרותו של חמיו 'האמרי חיים', ושמעתיה מהר"ר אייזיק אדלר ז"ל שזכה להיות נוכח בשעת מעשה, שפעם בראש השנה לא חש ר' יודעלע בטוב ולא הגיע להתפלל עם הציבור. לפני תקיעת שופר הגיע אליו חותנו לבקרו. וסיפר אז ר' יודעלע "חזיתי את ה'אהבת ישראל" כמעט בהקיא ואמרת לי שאיננו מרגישים טוב, והשיב לי "אכן כך הוא למי שאין לו רב". ואמר לי שמצאנו פעמיים בפרקי אבות ענין 'עשה לך רב', חדא 'עשה לך רב וקנה לך חבר', ועוד 'עשה לך רב והסתלק מן הספק', ולכאורה למה נשנית משנה זו פעמיים, אלא העולם הזה נקרא 'עולם הספיקות' ולכן 'עשה לך רב', ואם 'הסתלק מן הספק' שהצדיק נסתלק מן העולם הזה, אעפ"כ 'עשה לך רב' שוב. וסיים ר' יודעלע "ולכן הרינו מקבל עלי עכשו לפני עדים כשרים את חמיו למורי ורבי", והוסיף "הגם שבראפשיץ לא היו משגיחים בחלומות, מ"מ כאן שראיתי את זקיני כמעט בהקיא, ועוד לא שמת לב עד עתה שכתוב פעמיים 'עשה לך רב', לכן ודאי שמשגיחים בחלום זה".

הערת כ"ק אדמו"ר מוויזניץ בעל תורת מרדכי זי"ע: אני שמעתי גופא דעובדא דהכי הוי, בלילה חלם רבי יודעלע חלום רע, ולא גילה את דבר החלום. בבוקר לא היה כוחו עמו להצטרף לתפילה ונשאר לנוח שכוב בביתו, בשעת התפילה נרדם וחלם שזקיננו ה'אהבת ישראל' זצ"ל שאלו 'יודעלע', דו מאכסט זין צוטהון פון חלומות? והשיב לו "סתם אינמיטן יאהר נישט, אבער ווען עם איז די ערשטע נאכט ראש השנה איז דאך סימנא מילתא", אמר לו זקיננו 'עס קומט שווערע צייטען, דו דארפטס דיך נעמען א רבי' 'פירש לך כן במשנה ד'עשה לך רב' כהנ"ל. (מפי ספרים וסופרים - הגדה של פסח)

אכן, בגין חלום זה, הקפיד רבינו בימי השואה והחורבן, לעת שהתגלגלו ונסתרו מחמת המציק, להמציא בקרבת בעל "אמרי חיים". ברבות הימים כשנשאל רבינו אודות התקופה היא, אם אמת שלא זה ידו מיד ה"אמרי חיים" בכל תקופת ימי השואה והחורבן, בתחילה ניסה רבינו להשתמש מלהשיב, לאחר הרבה הפצרות סיפר נענה ואמר - לאחר הפצרות - כי אמנם שאחז בידי של האמ"ח וכך רץ עמו כבדת דרך, "ואע"פ שקשה לרוץ שני אנשים כאחד, לא היתה לי ברירה אחרת, לפי שהרגשתי שאם אני מרפה את ידיו, אני נופל במקום מרוב פחד שהיה לי שם".

(זכר צדיק לברכה, ע' 35)

... שאל על אמיתות העובדה שמוהר"ר אחז באבנטו של כ"ק אדמו"ר ב' "אמרי חיים" זצ"ל באתו מוצי' מפורסם שברחו מאימת הצוררים הנאצים ינ"ש, וכפי שהרה"ח ר"צ דוידוביץ הי"ו מספר ברוב עם במוצי' ש זו בב"ב, על נס ההצלה של בני משפחת כ"ק אדמו"ר זצ"ל שהיתה הלילה, והפטיר: מה גארטל (אבנט), איזה גארטל וכו', כמנסה להכחיש הדבר מכל וכל, וכי כשברחנו אז, שהיינו תחת אימת מות בסכנת נפשות היה מקום לחשוב על מלבושים ואבנטים, והרי ברחנו בחוסר כל, כך היה פעמים אחדות עד שפר"ג לחץ קצת לברר הענין והודה שעכ"פ אחז בקפטן ולא באבנט. [אח"כ א"ל האברך הרב ... שבאזניו התבטא פעמים אחדות (בכנייגד) שאחז בידי של בעל "אמרי חיים", וכך רץ עמו כבדת-דרך ואע"פ שקשה לרוץ, מ"מ לא היתה לו ברירה אחרת, לפי שהרגיש שאם לא כן הוא נופל בו במקום ומרתת כוליה גופיה בפחד נורא].

(בית יהודה, מרשימות הרה"ח ר' מרדכי גנוט שליט"א)

אמר לי פעם מו"ר הרה"ק רבינו זי"ע שבשני דברים מפליא הוא ביותר את גדלותו של האמרי חיים זי"ע - באופן מיוחד - האחד, שהינו 'רבי' בהנהגתו בביתו כבביהמ"ד, ולא רואים אצלו שום השתנות בין אם הוא במעמד קהל רב או ספון ביחידות בחדרו שבביתו, כל כולו קודש בכל עת, בכל שעה, ובכל מצב. הדבר השני הוא, שרבינו מצא את השפה המשותפת עם כל אחד ואחד, בין עם שרי התורה ואדירי היראה, עם חסידים ואנשי מעשה, ובין עם פשוטי עם ואף פחות מוכר, אנשים נשים וטף, לכל אחד ידע להתאים את המלה הנכונה והטובה עבורו וכולם הרגישו טובה וברכה בקרבתו ובמחיצתו.

(רבי יודא יואל מילר שליט"א - מתוך גליון המודיע תשע"ג.)

כמה שנים לאחר נישואי הרבנית ע"ה עם בעלה הקדוש האדמו"ר בעל אמרי חיים זי"ע, ביקש ממנה שתוריד איזה מלבוש שהיתה לבושה בה והיא לא הסכימה להורידו [בגד זה בעיר ויזניץ היה נחשב ללא צנוע כ"כ, ואילו במדינת רוס הלכו בו אף בנות גדולים וקדושים], אמר לה ה"אמרי חיים" שאם תפשוט

המלבוש הרי הוא מבטיח לה בכתב שתזכה לעולם הבא. והסכימה הרבנית לכך, ואכן כתב לה כהאי לישנא: "כיון שעשתה רצוני עם אמותינו שרה רבקה רחל לאה, ועל זה באתי על החותם", וחתם את שמו בכתי"ק בצירוף עדים כשרים שחתמו על השטר, והיתה שומרת מאד על השטר ונקבר עמה בקבר. הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זצוק"ל הוציא לימוד מעובדא זו, דמכאן אפשר לראות גודל הקדושה שהנהיג ה'אמרי חיים' בביתו, דמשום שידעה מגודל קדושתו לפיכך האמינה בו באמונה חזקה ותמימה שיוכל להבטיח לה עולם הבא.

(מפי ספרים וסופרים - הגדה של פסח)

הרה"צ רבי יהודה'לע זי"ע היה מפליג בשבחי דודו וחותנו רבינו (האמ"ח) זי"ע, וכה שח ואמר, "ישנם צדיקים אשר לעת זקנותם מגיעים לידי מדריגות ומעלות נשגבות אשר התפללו עליהם במשך זמן רב, אבל לרבינו השפיעו מן השמים מדרגות נעלות אשר גם לא עלה בדעתו לבקש עליהם, ומדוע, בגלל מידותיו".

(מאור החיים ח"ג ע' נ"ח)

הרה"ק ר' יודעלע זי"ע אמר לי פעם: אדם שהוא מטבעו רץ במזגו אינו נקרא בעל מדות, כי אין זו רבותא, החידוש הוא באדם שצריך לעבוד על מדותיו, וזה היה רבינו [האמ"ח] זי"ע, כי מטבעו הוא היה תקיף מאד, ובעודו בצעירותו נודע בתקיפותו ובחריפותו, ועכ"ז כשהגיע לידי ענין של מדות, שלט על עצמו, והיה בעל הבית על מדותיו. והוסיף איך פלעג שטוננון לראות בכל פעם איך היה בעה"ב על עצמו.

(גליון ויזניץ - מתוך שיחה של אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א)

רבינו העיד על 'האמרי חיים' זי"ע שזיכך ועיבד כל מדה עד תום. ודבר פלא במצוי מידותיהם של האמרי חיים שח רבינו זי"ע, לפי טבע מזגו של הסב"ק היה קשה לו לזכר את מידותיו, היה עליו לעמול הרבה כדי לשנות את טבעו. אך הוא התאמץ מאוד וזכה לפסגת השלמות, ולכינוי הנודע ה'אהבת ישראל', האמרי חיים זי"ע הלך בדרכי אביו הק' בענין זה של העמל על תיקון המדות, אלא שלפי טבעו ומזגו יכול היה הדבר לבוא לו בקלות רבה יותר. אך למרות זאת, עמל קשה לזכר ולתקן את מדותיו, ולכן הגיע לדרגות ולפסגות רמות ונשגבות עוד יותר בתיקון מידותיו הק'. עוד אמר רבינו, שכל אחיו של האמרי חיים זי"ע ניהלו ישיבות גדולות בימי חורפם, אולם האמרי חיים לא היתה דעתו נתונה לכך בשנים ההן, כי היה עסוק בתיקון מידותיו, אולם משמים הראו לו את גודל השכר על עמלו וזיכוהו לימים לישיבה גדולה.

(הרה"צ ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א - גליון המודיע תשע"א)

ויטע אשך

ניצוצי חיזוק והתרומומות
משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן לידר ז"ע ועכ"א

עובדות והנהגות

כבוד ה' עליך נגלה

מובא בשם כמה צדיקים שאמרו שבעיקבאת דמשיחא יהיה הסתר פנים גדול מאד עד שלא יהיו שום גילויים מן השמים על מציאותו של הקב"ה ועל העולמות העליונים, והחושך יהא כפול ומכופל עד שיראה שח"ו רק עולם הטבע קיים וכוחות העולם הזה הם שולטים בכל, והם הם מנהלים את כל מה שקורה בעולם, ובני אדם לא יראו שום רמז והוכחה למציאותו של הקב"ה, ואדרבה יראה כאילו לית דין ולית דיין, ואיש הישר בעיניו יעשה, ובני ישראל שבאותו הדור יצטרכו למחות גדולים כדי להתחזק באמונה בהקב"ה.

ומובא בשם אחד מן הצדיקים שאמר שיגיע זמן שההסתר פנים יהיה גדול כל"כ עד שאפילו דיבוקים גם לא יהיו, דהיינו, בדורות קודמים היו צדיקים שראו עליהם ברור שהם בעלי רוח הקודש או שפעלו מופתים היוצאים מגדר הטבע, ועל ידי זה ראו בני אדם שישנם כוחות של קדושה בעולם, וגם כשלא ראו צדיקים כאלו, מ"מ עדיין היו דיבוקים, שהם נשמות מהעולם העליון שנדבקו ונכנסו בתוך בני אדם חיים בעולם הזה ודיברו דברים מהעולם הבא, וזה גם כן היה גילוי מן השמים למציאותם של העולמות העליונים, והיה זה חיזוק לאמונת ה', אך בדורות האחרונים גם זה אין, והחושך יכסה ארץ.

ועם כל זה, מי שזכה להכיר את ר' שמואל אהרן ולעמוד על מהותו של הצדיק הזה, הרי שזכה לגילוי מן השמים לחזקו באמונה שלימה גם בדור חשוך שכזה, שהרי ראינו בעינינו אדם שהי אתנו יחד בעולם הזה, אדם שבהציגותו היה נראה כאחד מאיתנו, והסתובב בינינו, ועם כל זה היה חי בעולם אחר לגמרי, הוא היה כל חייו דבוק ומחובר לעולם גבוה רם ונשא, עולם שאין אנו רואים אותו והוא נעלם מועינינו ולעולם הזה היה רבי שמואל אהרן חושק ומשתוקק ודבוק בו בדביקות נפלאה כל ימי חייו, וראינו בבירור שישנו עולם רבני וקדוש שבו נמצא הקב"ה ית' שמו, ואילו היה רבי שמואל אהרן דבוק לירא מפניו ולאהבה אותו בכל מיני אופנים כל פעם באופן אחר.

כן שעצם מציאותו של צדיק כזה כרבי שמואל אהרן, זה גילוי נפלא כדי לחזקו באמונה שלימה בדור האחרון, כי אין ראינו דבר היוצא מגדר הטבע, לא פחות מניסים ונפלאות שאינם טבעיים, שהרי אין זה דבר טבעי כלל שיהיה אדם שכל ימיו וכל שעותיו במשך שמונים שנה יהיה רותח וסוער ומתלהב ומשתוקק להקב"ה, ואכן זכינו לראות בעינינו נס ופלא על טבעי.

והגדרה נפלאה אומרים מקורביו כי האמונה בהשי"ת לא היתה אצל ר' שמואל אהרן בגדר אמונה, דהיינו דבר שאינו נראה וצריך להאמין בו שהוא קיים אע"פ שהוא נעלם, אלא האמונה

עניני הפרשה

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבוע שנים וגו' (א, כג.) בזוהר הק' (בפרשתן כג: בתוספתא; שלח קסח.) מדייק שבמספר הגדול דהיינו במספר מאה ובמספר עשרים אמרה תורה "שנה" לשון מועט וקטן, ובמספר הקטן שהוא מספר שבע נאמר "שנים" לשון מרובה, אלא (וכי) הכי פתח רב מתיבתא מאן דאיהו זעיר איהו רב מאן דאיהו רב איהו זעיר, פי' שלכך בשבע שהוא מספר קטן כתוב שנים שהוא בחינת רב וגדול מה שאין כן במספר מאה ובמספר עשרים שהם מספרים גדולים כתוב שנה בחינת זעיר וקטן, וכמו שכתב שם קודם לזה "זכאה מאן דאזער גרמיה בהאי עלמא כמה איהו רב ועלאה בההוא עלמא" [זכאי הוא מי שמקטין את עצמו בעולם הזה כמה הוא גדול במעלות בעולם הבא], שמי שמחזיק עצמו לקטן בעולם הזה יש לו חשיבות שם בעולם הבא, זהו כוונת הזוהר הק' על דרך הפשוטות.

ובדגל מתנה אפרים (ד"ה א"י יה' [הב]). מבאר כוונת הזוהר הק' על דרך העבודה, על פי מה שאמר הבעל שם טוב הק' ז"ע שצריך האדם שאף בעבודת ה' יהיה לו בחינת עין רעה שלא יספיק לו כל העבודה שעבד רק ללכת תמיד ממדריגה למדריגה ולהוסיף שלימות בכל יום, וכל מה שעבד עליו על עצמו לא יהיה נחשב אצלו נגד העבודה שצריך לעבוד את הבורא ב"ה, וכן שיהיה לו עין טובה בעיני עולם הזה שיתפק במה שיש לו ולא יהיה נחשב בעיניו כלל תענוגי עולם הזה ולא ירדוף אחר המותרות, וכן בשאר מידות.

ועל פי זה פירש הדגל מהנה אפרים כוונת הזוהר הק' "זכאה מאן דאזער גרמיה בהאי עלמא" פי' זכאי הוא זה שבעיני עולם הזה הוא קטן בעיני עצמו ומסתפק במה שיש לו ואינו רודף להשיג עוד, ומאידך גיסא "כמה איהו רב ועלאה בההוא עלמא" פי' כשמגיע לעניי עולם הבא רצה להיטות ולמצות ולעבודת ה' אז הוא נעשה גדול בעיני עצמו בבחינת הכתוב (דברי הימים ב' יז, י) **ויגבה לבו בדרכי ה'** והושב לעצמו איך שכל קיום העולם תלוי בו וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מ:.) לעולם יראה אדם עצמו כאילו כל העולם כולו חציו זכאי וחציו חייב וכי' עשה מצוה אחת הכריע את כל העולם לכף זכות שכל שלימות העולמות תלויים בו, וכן אמרו (סנהדרין לז.) חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, והוא באמת אחרית גדולה ונוראה על כל אחד.

ובקדושת לוי (ח"ב, קדושה ראשונה) כתב גם כן בענין זה, וזה לשונו: "שירע האדם בעצמו כמה ישון ושמחה הוא גורם בכל העולמות כשהוא עובד ה' וכי' ומחמת זה בעלות דברים אלו על לב אדם כמה יתלהב לבו בקרבו שלא יפרד מדביקות ב'ה' אפילו רגע אחד, שבעבודה לה' גורם שמחה בכל העולמות ויותר ויותר כמה מעלות טובות עלינו שהשי"ת שמח בעבודתנו וכי'".

בזה יש לך מוסר לקרב האדם לעבודת ה' וכי' שהקב"ה שיוע התקרבות ודביקות ישראל לה' ושומע כל דיבור שיוצא מישראל בדביקות בתורה ותפילה ומידות ישרות ומצוות, וכיון שמאמין שהשי"ת מתענג ושש ועל עבודת ה' ומכריע כל העולם לכף זכות על ידי מעשים הטובים מתלהב לב האדם ומקרב עצמו לעבודת ה'. וענין זה כתב גם כן בשל"ה הק' (עשרה מאמרות, מאמר שלישי ורביעי) באריכות נפלאה עיי"ש.

ועל דרך זה כתבו בספרים שאף שצריך שיהיה לאדם ענוה ושפלות רוח עד קצה האחרון מכל מקום צריך להזהר מאוד מענוה פסולה וכגון בעניני רוחניות שכשמגיע לענין קיום תורה ומצוות ולתפילה לא ימנע הלילה את עצמו מללמוד ולהתפלל ולקיים איזה מצוה או שיקיימה בקרירות מחמת מחשבת ענוה, שיעלה בלבו מחשבה שהרי ממילא אין תפילתו ותורתו שוים כלום ואין בהם שום תועלת וחשיבות כלל למעלה וזה מיקרי ענוה פסולה כי אדרבה בענינים כאלו צריך שיגבה לב האדם וכמאמר הכתוב **ויגבה לבו בדרכי ה'**, שכשמגיע לעשיית מצוות קודם שעושה המצוה יחשוב בלבו כמה עולמות עומדים על ידי המצוה שלי וכמה נחת רוח גורם בשמים כל מעשה טוב שלי וממילא יוכל לעשות כל מצוה בחמימות ובכל כוחו, ורק כשאוחז כבר אחר המצוה אז ישתמש במידת הענוה שיהיה בלבו כאילו לא עשה כלום ולא יגבה לבו עבור מה שעשה כיון שידוע שגם מה שעשה אין זה מכוחו אלא מכח סייעתא דשמיא.

וכן על דרך זה מפרשים בספרים הק' (ע"ו) ברית אברהם וישלח, ע"פ' ויצו את הראשון בשם הרה"ק רבי **ביוך מקוסוב** ז"ל: **ישמח ישראל**, ליקוטים ד"ה והסר) מה שאומרים בברכת השכיבו **'והסר שטן**

היתה מוחשית ממש כי רבי שמואל אהרן ראה את הקב"ה בחושייו בכל עת ודגע כאדם הרואה דבר שנמצא לפניו באופן ברור ואינו נצרך להאמין בו, ונראה, שהש"ת אף על פי שנקרא קל מסתתר כי הוא נסתר מבני האדם, עם כל זה מר" שמואל אהרן לא הסתיר את עצמו אלא נגלה אליו, ונתקיים בו מקרא שכתוב **"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו"**, שוית"ה לנגדי תמיד.

וכיון שהבנו את כל זאת, הרי אנו מבינים דברים הרבה מהתנהגותו ודיבוריו ומעשיו של ר' שמואל אהרן, שהיו כאדם העומד לפני הקב"ה ורואהו בחושייו, ובפרט כשהיה עומד בתפילה ומרגיש וחי את הקב"ה, הרי שכל תיבה ותיבה בתפילתו היה לה משמעות נפלאה, כמו שאמר רבי שמואל אהרן לאחד ממקורביו שהפוסקים מביאים בשם חכמי הקבלה שאת י"ג השבחים שבברכת ישתבח "שיר ושבחה הלל וזמרה עוז וממשלה נצה גדולה וגבורה תהילה ותפארת קדושה ומלכות" טוב לאמרם בנשימה אחת, כך כתבו המקובלים, אבל אמר ר' שמואל אהרן - נפלא ממני להבין כיצד מסוגל אדם לומר את שלש עשרה השבחים האלו בנשימה אחת הרי אמיתתם נמשכת זמן רב מאד, כך טען רבי שמואל אהרן.

והנה, סתם אדם קשה לו להבין את טענתו של רבי שמואל אהרן, וכי אי אפשר לאדם לומר שלש עשרה תיבות בנשימה אחת, ואף אם נאריך מאד באמירתם, שהרי אפילו ארבעים וחמישים תיבות יכול אדם לומר בנשימה אחת, ובודאי שלש עשרה תיבות אפילו אם נאמרם באריכות יתירה מאד, בקל אפשר לאמרם בנשימה אחת.

אך מי שהכיר את ר' שמואל אהרן, וזכה להבין את מהותו של אותו צדיק שחי והרגיש את הקב"ה בכל עת וזמן, וק"ו כשהוא עומד בתפילה שאז היה חש ומרגיש את הקב"ה באופן נפלא מאד עד שהוא ממש רואהו לפניו, וכך הוא משבח ונפארו ונהללו, מי שמבין את כל זה, מבין היטב שרבי שמואל אהרן אינו יכול לומר את י"ג שבחים שבישתבח בנשימה אחת.

כי כשרבי שמואל אהרן מתחיל לומר "שיר ושבחה" אזי אינו אומר את התיבות שיר ושבחה בבת אחת, אלא בתחילה הוא אומר רק "שיר", וכשהוא אומר שיר, אין זו אמירה בעלמא, ואף לא אמירה בתוספת פירוש המילות, אלא שכשהוא אומר "שיר" הרי הוא הופך כל כולו להיות מקשה אחת של שיר, והוא בכל ליבו ונפשו ובכל מהותו הוא משורר שיר חדש ושירה חדשה להקב"ה שנגלה אליו, ושיר זה נמשך ונמשך ומתגבר ועולה ונהיה שיר גדול עצום ונפלא כשירים של מלאכי השרת המשוררים שירה לפני כסא הכבוד, שהרי גם רבי שמואל אהרן מרגיש כעומד לפני כסא הכבוד, ושיר זה אין לו סוף וקץ מצידי של רבי שמואל אהרן, ויכול הוא להאריך בו ולשודר עוד ועוד עד בלי די.

אך מה יעשה שאחר תיבת "שיר" ישנה תיבה נוספת "שבחה" וגם תיבה זו צריך לאמרה כי היא מ"ג שבחים שבישתבח, ולכן מסיים רבי שמואל אהרן את שירו הנפלא והמרוכז שנכתב "שיר" ועובר לשבח הבא ואומר, "ושבחה", ואז כל מהותו משתנית והופכת להיות מקשה אחת של שבח ושבחה והוא משבח בכל עוז את הקב"ה בכל מיני שבחים שבעולם, בכל ליבו ונפשו, ושבחים אלו אין להם קץ ותכלית, שהרי באמת אין סוף לשבחיו של הקב"ה, וא"כ כיצד אפשר לסיים ולהפסיק לשבחיו, אם לא שמוכרח להמשיך את סדר התפילה ולומר גם את תיבת "הלל".

וכן על זה הדרך הם י"ג שבחים שבישתבח אליבא דר' שמואל אהרן, כל אחד מהם עולם מלא בפני עצמו, שהרי כך נראית תפילתו של מי שמרגיש וחי ורואה את הקב"ה במחש, והנה אחר שהבנו את כל זה, אזי האם פלא הוא שרבי שמואל אהרן אינו יכול לומר את י"ג שבחים שבישתבח בנשימה אחת, והרי אפילו במאה נשימות ספק אם יכול לאמרם.

באמת כבונה גדולה, והשיב לו איך זה אמת שתפילתי רצויה לפניו ית' הלא התפללתי והסר שטן מלפנינו ומאחרינו ואיך עתה תוכל לבוא אצלי]

ותמיד צריך האדם שיהיה במחשבתו על דרך בחינה זו שיחשוב רק על מה שצריך עדיין לעשות ולא על מה שכבר עשה, וכמו שאמרו צדיקים (יעו"ס דברי ישראל - מודיעין כללי אורייתא אות ת"ד התעשה) רמז במה שאמרו חז"ל (סוכה יא) "תעשה ולא מן העשוי" שבא לרמז שיחשוב האדם רק על מה שצריך עדיין לעשות להבא בבחינת תעשה, ולא מן העשוי היינו על מה שכבר עשה.

מלפנינו ומאחרינו שיש שטן לפני המצוה ויש שטן אחר המצוה, לפני המצוה בא השטן לאדם בטענה שימנע מלעשות המצוה כיון שממילא אין שום ערך למצוותיו ואז צריך לחזק בכל כוחו ולהחשיב את עצמו בבחינת ויגבה לבו ולא ישמע אליו, ואחר שעשה מצוה מבקש השטן להביא את האדם לידי גיאיות שיתגאה בעשיית המצוה ואז צריך להיות מחשבת האדם להיפך שידע שלא עשה כלום וגם מה שעשה אין זה מעצמו כי אם בעזר עליון ולא יחשיב את עצמו עבור זה.

[ובנריית אברם מביא מעשה שפ"א בא היצ"ד אל ר"ב מקוסוב אחר התפילה בטענה זו שהתפלל

יומא דהילולא

ל' חשון - הילולת הרה"ק רבי הערש משרת מרימנוב זי"ע

מצפה ומחריש לדעת איך ערבה לרבי מנדיל עבודתו, וכששמע שבקומו שאל מי הציע לו המיטה הלילה התמלא חרדה מי יודע איזה הרגשה היתה לצדיק כשבדיה שפילה כמותו טיפלה במיטתו, אולם מה גדלה שמחתו בשמעו מפורש יוצא מפי הצדיק שמי שהציע הלילה מיטתו יציע גם להבא. ומאז נעשה למשמשו הקבוע של רבי מנדיל, ומתוך שימוש זה עלה ונתעלה כשרפי מעלה.

עוד מסופר שם, שתפילתו היתה בהתפשטות הגשמיות ובהתלהבות גדולה עד שאם היה פוגש בתפילתו באיש לא הבחין אם זה בעל חי או עמוד והתחיל להתענע אתו. ופעם אחד רצו בני החבריא לברר אם התלהבותו אמיתית, והעמידו תנור חם על ידו בתפילתו, והוא התרפק עליו מבלי שירגיש כיוות בגופו, וכשנדע מזה לרבי מנדיל אמר שבשביל זה הוא יהיה לממלא מקומו.

ד) הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע אמר פעם, הנה אני קונה באמת אתרוג הדר שבהדר אבל מה אני כבר עושה עמו, ורבי הערש מרימנוב אמנם קונה אתרוג בשש מעות דהיינו אתרוג פשוט ביותר שכשר לברכה אך הוא מרעיש בזה כל העולמות.

א) הוא התייתם בצעירותו וקרובו לימד אותו אומנות החייטות, וכשהיה מתבודד בינו לבין עצמו היה אומר "רבש"ע מלאכים דינען דיר שרפים דינען דיר גלגלים דינען דיר חשמלים דינען דיר וכו' און איך וויל אויכעט דינען דיר" [הפלאים עובדים אותך וכן שרפים וגלגלים וחשמלים ואני רוצה גם כן לעבוד אותך]

ב) מסופר (הובא בבית דלי עמ' ב אות ג) שבתחילה היה גר בעיר שהיו שם חסידיו של הרה"ק רבי מנחם מנדיל מרימנוב זי"ע, וכל פעם שהיו צריכים משהו היה רץ להביא להם, כי האנשים האלו עושים נחת רוח לצדיק שעושה נחת רוח לבורא ית' וזכות גדולה היתה בעיניו לעשות נחת רוח להם. ומאד השתוקק להיות אצל רבי מנדיל ולהזות בנועם הצדיק העושה נחת רוח לקב"ה, וחסך כסף שיהיה לו בשביל הוצאות הדרך. וכשבא לשם היה מסתובב סביב למשמשים כדי לעזור להם בעבודת הקודש. ופעם אחת היה צריך המשמש שתפקידו היה להציע המיטה לרבי מנדיל ללכת משם ומסר לרבי הערש תפקיד זה, וקיבל עליו זאת בשמחה על שזוכה לגרום נחת רוח לצדיק שעושה נחת רוח לקב"ה אבל מצד שני היה באימה ופחד אם הצדיק ישבע רצון ממה שהציע המיטה. וכל הלילה היה

מהשבת חיים

הידושי תורה בהלכה, אגדה והלימות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מהזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת נשא - שינה י"ב גליזן תי"ח (ה)

באוצר חיים

בענין סתימה זמנית אי הוי חציצה

תשובה בכת"י

אור ליום ח"י כסלו תנש"א ציריך יצ"ו
א. כתב בשו"ת חלקת יואב (י"ד סי' ל') וז"ל,
אבל אם יהיה מוכרח לשהות ז' ימים אינו חוצץ,
והרי קיי"ל באו"ח סי' ש"ז וכו', ועל ז' ימים הוי של
קיימא מדרבנן ופטור אבל אסור, ומה"ת לעולם
אינו מתחייב עד שיהי' בדעתו לישראל כן לעולם,
וכיון דז' ימים הוי קשר של קיימא מדרבנן וכו'
לכו"ע דרבנן דהוי מיעוט המקפיד, וכיון דמדרבנן
בטל לגבי גופה כל שהוא על שבעה ימים, וא"כ שוב
לא הוי חציצה כלל כיון שבטל לגבי גופה מדרבנן
וכו' עיי"ש כל דבריו.

ואף בששו"ת אבני נזר סי' רס"ב חלק עליו,
עיי"ש דבריו, סמכו על דברי החלק"י רוב אחרוני
דורינו [וראה בשו"ת חלקת יעקב ח"א סימן קל"ז]
בצירוף עוד טעמים, כידוע, לענין סתימה זמנית
בשן.

הנה לפי"ז ברצועות סנדל דאמרינן שבת (ק"ב
ע"א) דהא דקתני חייב חטאת [הקושר ומתיר]
בדסייעי דקטרי אושכפי [שהאושכפים קושרין
בהן הרצועות בקשר קבוע, רש"י] פטור אבל אסור
בדחומרתא דקשרי אינהו [...] ופעמים שמתקיים
שבת או חודש, רש"י, וזהו מקור הדין הנ"ל בסימן
ש"ז] מותר לכתחילה בסנדל דנפקי ביה בי תרי
[וצריך כל אחד ואחד לקשור לפי רגלו הלכך כל
יום קושרו ומתירו, רש"י], רק סנדל זה שמותר
לכתחילה לקשור ולהתיר יצטרך בשעת טבילה
להתיר קשריו אבל שני הסנדלים האחרים, אף זה
שפטור אבל אסור, אין הקשרים הוצצים כיון שהם
רק על מיעוט הסנדל, וכיון שמדרבנן הקשר הוי של
קיימא אינו חוצץ.

ובמתנ"י (פ"י דמקואות משנה ד') מבואר דשניצן
של סנדל צריך שיבואו המים בקשריו, ואם נאמר
דשניצן של סנדל הם כמו רצועות של סנדל, הרי
לפי הנ"ל רק בסנדל של בי תרי הקשרים חוצצים.
ונצטרך לומר דשניצן אינם הרצועות שנזכרו בשבת
הנ"ל אלא הם רצועות שקושרים אותם כל יום בכל

מבאר החיים

חשיבות הבנים אצל בני ישראל

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך
את אברהם בכל. (בראשית כ"ד א').
ואח"כ מתחיל הפרשה בסיפור
דברי ההשתדלות של אברהם
להשיא את בנו. ועיין ברמב"ן
שהאריך בעומק כוונת הכתוב הזה,
וענין בכל.

אולם בפשטות היה נראה
משמעותו כאילו בא להודיע שרק
משום שאברהם כבר היה מבוגר
בכל, התחיל להשתדל גם בענין
שידוכו של בנו ולא לפני כן. אולם
אי אפשר לומר כן, שהרי בודאי
מצוה על האדם להשיא אשה
לבנו, גם טרם שזכה להתברך בכל
צרכיו, וישראל קדושים נוהגים
בכל הדורות, שאף שדחוקים
בהמצאת צרכיהם שלהם, מכל
מקום מתאמצים ומשתדלים בכל
כוחם למצוא זיווגים הגונים לבניהם
ובנותיהם, ומסייעים כפי יכולתם
להשיג להם את כל הצטרותם,
ואף יותר מיכולתם, כידוע.

והנה על הפסוק הזה, כתב
רש"י וז"ל, 'בכל' עולה בגימטריא
'בן'. והדברים בפשטותם תמוהים,
וכי טרם ידענו שאברהם נתברך
בזקנותו בבן. ועוד, אם אמנם
זאת כוונת הפסוק, למה הודיע
לנו התורה דבר זה ברמז ובדרך
גימטריא.

ונראה לומר דיש בפסוק זה
כוונה מיוחדת, דידוע שגודל
השתדלות שהאדם עושה באיזה
ענין, הוא תלוי לפי מה שהוא
מחשיב אותו הענין וכמה יקר הוא

בענינו, ועל כן כשבאה התורה
לספר על גודל ההשתדלות שעשה
אברהם אבינו בכדי למצוא זיווג
הגון לבנו, הוצרכה לכך להקדים
את גודל החשיבות של יצחק שהיה
בעיני אברהם אביו.

ולכן כתבה התורה שה' ברך את
אברהם בבן, ואם תשאל כמה חשוב
היה בן זה בעיניו ומה היה שוויו, על
זה מפרש הפסוק בדרך לשון בני
אדם שמוודים חשיבות כל דבר
במספר, שמספר והגימטריא של
הבן הזה הוא 'בכל', כלומר ששוויו
של בן זה שקול כנגד כל דבר
שבעולם, [וגם בת היתה לאברהם
אבינו ו'בכל' שמה כמו שדרשו
חז"ל במסכת בבא בתרא (ט"ז ע"ב),
ודר"ק]. ואין דבר בעולם שיגדל
שוויו בעיני אברהם על בן זה. וביזה
מובן שהשתדלותו של אברהם
לצורך זיווגו של יצחק היתה בכל
כוחו ונתן לצורך זה 'את כל אשר
לו', כמו שאמר אחרי כן אליעזר
(להלן פסוק ל"ו).

וכבר אמר ה' על אברהם אבינו
בפרשת וירא (י"ח י"ט) 'כי ידעתיו
למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו
אחריו וגו', הרי גם דבר זה השריש
אברהם לכל האבות ובכל הדורות
אחריו ששומרים דרך ה', שחשיבות
בניהם ובנותיהם בעיניהם הוא
ככל אשר להם, ובעזר השי"ת
משתדלים ומצליחים בזיווגיהם של
יוצאי חלציהם, ומזה זוכים לראות
נחת דקדושה מתוך הרחבת הדעת
וכל מילי דמיטב, אכ"ר.

באוצר חיים

הסנדלים [ואף שמבואר ביבמות וק"ב ע"א] ברש"י ד"ה שינצי, שנוה לחולצו, מ"מ צריכים להתירו ולקושרו כל יום].

ב. אלא עדיין יקשה הא דתנינן שם (משנה ג') אלו שאינן צריכין שיבואו בהן המים קשרי העני והנימין וחבט של סנדל. ופירש הר"ש אונים שיש לרצועות של סנדל וא"צ להתיר הקשר, דהיינו קשר של קיימא גמור [וכמו שאר הקשרים שמוניים במושנה ג', ותפלה של ראש וכו' עיי"ש], ולדעת החלקת יואב למה אינו מביא גם קשרי רצועות של סנדל [שהם קש"ק מדרבנן] שאין צריכים שיבואו בהן המים, ולא הביא רק במ"ד שניצן של סנדל שצריכין כן שיבואו בהן המים. ע"כ מסתבר ששניצן הם באמת רצועות, ושהם קש"ק מדרבנן, ומשמיענו המשנה שהם כן חוצצים כיון שמהתורה הם אינם של קיימא.

ג. שוב ראיתי שהדבר מבואר בתוספתא שהביא שם הר"ש בסוף מ"ד וז"ל, וקשרי רצועות מנעל וסנדל וכו' הרי אלו חוצצין [ובודאי לא איירי התוספתא דוקא בסנדל דנפקי ביה בי תרי ומנעל דוקא דבני מחוזה, עיי"ש בשבת ק"ב הנ"ל] הרי מכורש דגם בקש"ק דרבנן חוצץ אף במיעוט ודו"ק.

ואם אמנם מבואר במשנה דקשר לז' ימים חוצץ, גם במיעוט א"א לצרף דבר זה, אלא רק אם ישאר הקשר לכה"פ יותר מל' יום, שהביא בב"י בס"י ש"ז סברא דזה נקרא כבר קש"ק מדאורייתא.

ד. הנה מכל הדוגמאות שכתבה המשנה ג' בפ"י דמקואות שאין הקשרים חוצצים, כולם אין בדעתו להתירו כלל, דהיינו קשרי העני והנימין וחבט של סנדל ותפלה של ראש בזמן שהיא חוצה ושל זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת ואזני החמת ואזני התרמיל, ועיי"ש במפרשים, וא"כ לכאורה גם אם תשאיר הסתימה יותר מל' יום אין בזה צד כ"כ להקל [ועיין בטו"ז ס"י ש"ז סק"א שהחלק על דברי הב"י, וממשנה זו במקואות לכאורה ראי' לדעת הטו"ז שם, ורק כשאין קביעות זמן כלל הוי קשר של קיימא (דהרי מבואר ברא"ש פ"ק דחולין דדין החציצה תלי בדין של קש"ק עיי"ש) וכל שקבע איזה זמן להתיר אין בו אלא איסור דרבנן, ומשו"ה חוצץ בטבילה ודו"ק] וא"כ בע"כ אנו צריכים לסמוך על הסברא דלעיל שבאג"מ בצירוף עוד צדדים

ה. אלא שגם בלי צירופים מצדדים האחרונים להתיר [סתימה זמנית בשן] כיון שגם אחר הזמן כשיסירו הסתימה הזמנית, לא ישאירו הנקב מגולה אלא יחליפו אותה לסתימה קבועה, והאריך בביאור סברא זו בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"א סימן צ"ז) עיי"ש בענף ג', וסברא זו לכאורה מסתברת, [ומלבד הסברות והדוגמאות שהביא שם באג"מ הרי זה דומה להיכא שתפרו תפירה זמנית קרע בבגד ועתידים להתיר ולחזור ולתפור תפירה קבע שמאד מסתבר שאינו חוצץ, ורק בקשרו הקרע ועתידי לתפורו חוצץ, עיי"ש במקואות משנה ג' קשרי העני וכו', ובתוספתא שהביא הר"ש שם קשרי עני שמקפיד עליהם וקשרי בעל הבית הרי אלו חוצצין ודו"ק]. אלא שכשבר הגיע הזמן להחליף הסתימה, יש לאסור משום דהעומד ליטול כנטול דמי.

ו. והנה במנחות (ל"ה ע"ב) תנוד"ה משעת הנחה, הביא דעת רבינו אליהו שצריך אדם לקשר תפילין כל יום, ובתחילה רצה התוס' להסכים לר"א בתפילין של יד וחזר בו התוס' מהמשנה הנ"ל [דפ"י דמקואות מ"ג] דקשר של תפילין בין של ראש ובין של יד אין חוצצים ש"מ קש"ק הם עיי"ש בתוס'.

ולחברא הנ"ל יש לתרץ את דעת רבינו אליהו [והס"ד שבתוס'] דאף שצריך להתיר הקשר של תפילין כל יום, מ"מ כיון שצריך לשוב ולקשר מיד אותו קשר אינו חוצץ ובכל אופן אין רצונו שיח"י מקום הקשר גלוי [כל זמן שמוניה התפילין, דהיינו שכל תשימש התפילין הם בקשר מקושר ודו"ק].

ואף שהתוס' [וכן פסקי הרא"ש בפ"ק דחולין ושאר הראשונים דלא כר"א וגם של יד א"צ לקשר כל יום] חולקים על דעתו של ר"א ומוכיחים מהמשנה הנ"ל שלא כדבריו, זה רק היכא שצריך להתיר כל יום וגם חייב יש להתירו תמיד [וגם יש הסברא של כל העומד להתיר וכו'] אבל בנידון כסתימה זמנית שפיר יש לומר שלכו"ע אינו חוצץ וכנ"ל.

שיח חיים

אם בגמר שידוך, צריך לחשוש לא לעשות בימים מיוחדים כגון אג"ה וכדו'

כיון שהוא אג"ה לחודש, אבל מחמת מנהג כר"ת אין לחוש לכך.

העיר כבוד רבינו זצ"ל דאין צריך לה, דלגמור שידוך הרי גם בת"ב עצמו שרי. וישב שם רב א' מארה"ב ואמר אולי ת"ב שאני דהאקרא עלי מועד. ענה לו כבוד רבינו זצ"ל, הרי ראש חודש בודאי איקרי מועד, כדאייתא להדיא בגמ' פסחים (נ"ז ע"א) ראש חודש איקרי מועד ולפינן לה מהא דקרא עלי מועד. וכ"ק האדמו"ר מראחמסטריווקא זצ"ל נהנה מאוד מהתשובה. (רשימות סניתי תלמידים)

מילתא, ובע"כ דלענין אירוסין אין חשש בזה.

ופעם אחת היה כבוד רבינו זצ"ל מיסב במסיבת שידוכין עם כ"ק האדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מרדכי מראחמסטריווקא זצ"ל בל' אב, והיה זה כבר אחר שקיעה"ח דהגאונים, וכשהמחותן נענה ואמר היות שהוא נהוג כשיטת ר"ת בכל הדברים, לכן אף שעכשיו כבר ל' לחודש, ולדעת הגאונים הוא כבר ביה"ש דא' לחודש, והיה מקום לחוש לא לגמור השידוך

שח כבוד רבינו זצ"ל, וכן נהג למעשה, שלא שאפשר לגמור 'שידוך' בימים שאין עושין בהם נישואין, כגון בגמר החודש וכדו', ואין קפידיא בדבר.

וביאר הדברים, דהנה כל הקפידות האלו נזכרים בנוגע לזמן החתונה, ולא לענין גמור השידוכין. וראי' לכך דאין חשש בזה דהא אייתא בשו"ע (או"ח סימן תקנ"א ס"ב) דאף בת"ב עצמו מותר ליארס, והא ת"ב הוא יומא דפורענותא, והול"ל דלא מסמנא

באמזונתו יהיה

דברי תורה ממזרינו המשיגה זיע"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון ג"ד

פרשת חיי שרה תשפ"ה

אמונת השבת

בשבת זו - יוצאים מארור לברוך

בפרשה זו מצינו שיצא אליעזר מכלל ארור לכלל ברוך כדאי' במד'. ולכן יש כח לכל המתקשר בעניני הפרשה לצאת מכלל ארור לכלל ברוך. וביותר שענין היציאה מארור לברוך מצינו בפרשה זו בג' הבחינות של זמן ומקום ונפש. כי אליעזר הוא בבחי' נפש, וכן אצל רבקה מצינו שהיה נר שבת דולק עד ערב שבת, וזה יציאה מארור לברוך בבחי' הזמן שהשבת הוא היום המבורך [כמ"ש ויברך אלהים את יום השביעי, ואי' במד' ברכו בנרות], וברכה זו נמשכת לימי החול שהם בחי' ארור ונהפכים להיות ימי אורה ודולק בהם נר שבת, וגם בבחי' מקום מצינו במערת המכפלה שיצא מיד עפרון ליד אברהם והיתה לו תקומה ויצא מארור לברוך.

(חיי שרה, תשנ"ב)

פ' חיי שרה: נרות שבת קודש - אור מיום שכולו שבת

פרשת חיי שרה היא שורש כל הזיווגים בחי' יחוד קוב"ה ושכינתיה והיא שבת של חתן וכלה ומובא בענין שלש תפילות של שבת, שברכת אתה קדשת מכוונת לשבת בראשית וברכת ישמח משה מכוונת לשבת של מתן תורה, וברכת אתה אחד וגו' ומי כעמך ישראל גוי אחד מכוונת לשבת של לעתיד לבוא. יחוד קוב"ה עם כנסת ישראל, יום מגוחה וקדושה לעמך נתת, בחי' יום שכולו שבת ומנוחה.

ושורש זה הוא בנר שבת של שרה ורבקה שבפרשה זו. שבת חיי' שר"ה בגימ' יו"ם שכולו שבת ומנוחה. (חיי שרה, תשס"ו)

פ' חיי שרה - שורש הזיווגים

הנהגה פרשת חיי שרה היא פרשת שורש הזיווגים. וכמו שהביא הרבנינו בחיי את המנהג שקורין פרשת "ואברהם זקן" לחתן, וכן המנהג אצל הספרדים, ובפרשה זו מושרשים כל הזיווגים.

(חיי שרה, תשנ"ד)

אמונת הפרשה

לשאוב חיזוק משבת קודש - על השבוע הבאה

בס' בית ישראל מהאדמו"ר מגור זצ"ל הסביר הענין שמצינו בפרשתנו שהוצרך אברהם אבינו ע"ה להשביע את אליעזר שיעשה השליחות בנאמנות, והוא לכאורה פלא כיון שהי' עבדו וזקן ביתו המושל בכל אשר לו, וכן משק ביתי הוא דמשק אליעזר, ואיך אבד נאמנותו פתאום עד שהוצרך להשביע אותו בנקיטת חפץ כמו דכתיב "שים נא ירך תחת ירכי ואשביעך באלקי השמים וגו'". והענין הוא דכל זמן שהי' אליעזר בביתו של אברהם אבינו מקום של קדושה והשראת השכינה, הי' נשפע עליו רוח קדושה והי' דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, והמושל בכל אשר לו פי' במדרש שהי' מושל ביצרו, אמנם נתיירא אברהם שכשיצא לחוץ, לרשות הרבים, למקום שרחוק מרשות יחידו של עולם, למקומות שנמצאים כל מיני רשעים כמו לבן ובתואל, פן ירד ממדריגתו ויהיה נשפע מכוחות הטומאה ולא יקיים שליחותו לבחור זיווג הגון ליצחק, ומשום הכי הוצרך להשביע אותו, והשבועה הוא ענין של חיזוק ונתינת כח שיהי' יכול לקיים שליחותו כראוי, כמו שמצינו בגמ' (נדרים ה' ע"א) נדרי זריזין שנודר ללמוד פרק זה או דף זה, כדי לחזק עצמו לקיימו.

וכבר אמרתי דמה"ט פתח ה"נתיא" את ספרו במאחז"ל משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע. דנשמה קודם שירדה למטה היתה תחת כסא הכבוד ונהנית שם עם כל הנשמות והמלאכים מזיו השכינה, וכשבא העת לירד למטה לזה העולם הגשמי ויוכל ח"ו לנטות מדרך האמת צריך חיזוק גדול שלא תפול בפני האורב לו, היצה"ר, ומפני זה משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, ונתנים בו כח וחיזוק שעייז יהי' יכול לקיים שליחותו בזה העולם ומשביעים אותו ומשביעים אותו (אותיות בומ"ם מתחלפות) ההשפעה להיות צדיק, השפעה של כל שבעת ימי בראשית.

וכן הוא הענין של שבת קודש, יום השביעי שהוא כנגד מדה השביעית שכולל בתוכה כל הבריאה שברא הקב"ה בששת ימי בראשית. והוא יום השפיע שמשפיע ונותן כח לאיש ישראלי שיהי' יכול להמשיך בעבודתו בשבוע הבא. וביום זה צריך אדם להשביע את עצמו "תהי צדיק ואל תהי רשע", שבת היא מלשון שביעה שצריך כל אדם להשביע עצמו בתורה ותפילה ושירות ותשבחות להש"ת וזיבוק חברים. ויום זה מסוגל מאוד להשביע עצמו ולחזק עצמו ע"י שיאמר לנפשו "הלא מחר חוזר אני אל תוך החושך במקום שרחוק מהקדושה שתחת הכסא הכבוד, ולמחר אני הולך לחוץ במדינת הים, כמ"כ יורא את הים האחרון", דהיינו היום האחרון, להמצב הקשה של עקבתא דמשיחא, ומי שאינו שומר את נפשו יכול רח"ל לטבוע בים של תאוה וכפירה, וצריך אני להשתדל ולהתחזק כדי שאוכל לפעול מה שצריך אני לפעול בשבוע הבא, דאם לא כן איך אבא אל המלך כעוד שבעת ימים" כי אין לבא לפני המלך בלבוש שק", ואם אפשר ח"ו ואהי' נשפע מהלבן והבתואל של ימים אלו איך אוכל לומר דיבורים זכים וטהורים בתו"ת לפני מלכי ביזמא דשבתא. ועיי' חשבון זה שאדם עושה בנפשו מחזק עצמו לששת ימי המעשה, ובפרט בעת סעודה ג', סעודת יעקב אבינו, ואברהם ויצחק ג"כ "אתיין לסעודא כהדיין", ובפרט אע"ה דאי' בזה"ק (ח"א דף רמז) עה"פ ואברהם זקן בא בימים, דאזיל עם כולי יומי, הוא בראש כל המידות.

אמונת הפרשה

נובעת מקדושת ויופי הנשמה. כמו שפירש בספר **אגרה דכלה** על רבקה ומרים שמעולם לא נכשל אדם ביופים ואדרבה הרואה אותן בא ליד יקיום המצוות ואהבת מצוות הבורא.

(ולדוגמא זכיתי להכיר פני הרה"ק **מסאטאר** זצ"ל שהיו פניו מאירים בחן מיוחד, אך בכל התמונות שראיתי ממנו לא נמצא אותו חן, וזה לפי שלא היה חן גשמי אלא מצד טוהר הנשמה ואין התמונה מסוגלת לקלוט זאת.)

והשנית יופי שבא מחמת **חמדת עוה"ז** והחן וההשתוקקות לזו היופי היא באה מחמת יצה"ר ועל זה נצטוונו ולא תתורו אחרי וגו' ואחרי עיניכם, אבל באמת יופי כזה היא שקר החן והבל היופי, מפני שאינו אמת שהרי אינו מראה כלום על הנשמה, רק אחיזת עינים בעלמא הוא. ויופי כזה הי' לושתי המלכה וכל כת דילהון.

וכלל ידוע הוא שכל **דבר שבקדושה אינו מפיג טעמו לעולם** והוא אמת ויציב וקיים לעולם משא"כ דבר של טומאה ושל שקר (והיינו הרך) מפיג טעמו ונשתנה לגרועותא במשך הזמן. וכן כתיב, שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. וממילא יופי שמצד הקדושה מתקיים עד זקנה ושיבה ואינו מתגרע.

וזהו שבחה של שרה, שבת ק' כבת ז' ליופי, וממילא נשמע שהיופי המופלג שלה מבצבצת לחיצוניות גופה מחמת רבוי יופי נשמתה שהרי לא נגרע במשך הזמן, ובחן ויופי כזה, אשה יראת ד' דייקא היא תהלה.

(אמונת עתיך, חיי שרה)

"יוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה". וכתב **השפת אמת** דיוסף אברהם מרמו על הענין של **תוספת שבת** ע"ש בדבריו. ונוכל להוסיף ע"פ דרכינו הנ"ל "**יוסף אברהם**" פי' בזמן של תוס' שבת בשעת סעודת יעקב אבינו שגם אברהם שוכת אצלינו, נוכל לזכות ל"**ויקח אשה**" דהיינו אשה **יראת ה'** ו**שמה קטורה**" שייכול לקשר עצמו בקשר אמיץ של יר'ש ולהתקשר להש"ת ע"י השבת קודש בכל ימי השבוע. וזמן זה מסוגל מאוד לזה ע"י שאברהם יושב אצלינו כעת ומשביע ומחזק כל איש ישראלי שנושא עיניו למרומם כאליעזר ומבקש "מאין יבא עזרי" ואברהם משביעו ומחזקו "תהי צדיק ואל תהי רשע".

(אמונת עתיך, חיי שרה)

החן של שרה - מצד יופי הנשמה

ברש"י בת ק' כבת כ' לחטא, בת כ' כבת ז' ליופי, שני חיי שרה, שכולן שווין לטובה. ופירש **בשפתי חכמים** שכולן שווין, היינו דאף בת ק' כבת ז' ליופי. וקשה, מה שיבא את שרה אמונו בזה, הלא שקר החן והבל היופי. ועוד קשה מה זו מעליותא ביופיה אם בת ק' כבת ז', הלא אין זה מדרך העולם ומה צורך לנס כזה.

ונראה בזה, כי איתא בספה"ק דלבוש החיצון הגשמי הוא לבוש לנשמה הפנימית. ומי שהוא איש יפה סימן הוא שגם נשמתו יפה. ולכאורה יפלא, הלא ישנם כמה גויים ורשעים שהם יפים והלא גם ביופיה של וטתי המלכה הרשעה הפליגו חז"ל.

ולענ"ד נראה שיש **שני מיני יופי**. האחת, היא **יופי דקדושה** שהיא

פנינים

הכנעה וביטול - לצדיקים ויראי ה'

"ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו", וכתב רש"י שמכאן **שעשה ישמעאל תשובה**. אנחנו מורגלין שבעל תשובה עוסק בשקו ותעניתו ובשאר סיגופים, אבל יתכן שישמעאל עשה כ"ז ועדיין הי' רשע. אבל מזה שהי' יכול להכניע עצמו בפני אחיו הקטן ממנו י"ד שנה, זהו סימן מובהק שעשה תשובה, שזהו סימן טהרה באדם אם מכניע עצמו לצדיקים ויראי ה'.

(שבת אחים, חיי שרה תשמ"ה)

לימוד פ' חיי שרה - כהשתטחות על מערת המכפלה

ובהתעמקות בספר בראשית בפרט בפרשה זו היא כהשתטחות על מערת המכפלה. כדרך שבא קלב להשתטח שם לבקש על נפשו שינצל מעצת מרגלים. כן ראוי לנו להתפלל על נפשנו שנצל מעצת מרגלים, ולשפוך שיח ולבקש שאת אבינו שבשמים שנזכה להגיע למעשי אברהם יצחק ויעקב, היינו לגלות הנקודה הפנימית המושפעת בנו. ולעלות תמיד במדריגות העבודה בשיפור מעשינו, ולא להיות מרוצים במדרגתנו. כמו שאמר הרה"ק **מקאברין**, שהדבר הגרוע ביותר הוא כאשר סאיז איהם רעכט אזוי ווי סאיז. ואינו דורש מנפשו התעלות ושיפור.

(חיי שרה, תשנ"ה)

נס פורים [התגלות שם ה'] - נפעל ע"י שרה

והנה ראיתי בהגדה חדש האביב שהביא בשם א' הקדמונים שיש בתורה מספר של אלף ושמונה מאות ועשרים פעם שם הוי"ה. והנה

כתב החתם סופר שהארת המגילה המליאה משמותיו ית"ש גדולה מהארה של תורת משה. ולכן היא כוללת כל המספר הנ"ל של שמות הוי"ה שבתורה. וזה נרמז בתיבות שני חיי שרה. שכאשר נחשב מספר האותיות עם המילוי [שי"ן נו"ן יו"ד חית"ת יו"ד שי"ן רי"ש ה"א] יעלה כמנין אלף ושמונה מאות ועשרים. שזהו המספר של שם הוי"ה שנזכר בתורה. וזה עפ"י הנזכר שכאן רמז הפסוק הנס של פורים שנפעל על ידי שרה. [וכדאיתא במד"ר (ג.ח.ג.) בשם ר"ע שאסתר מלכה על קכ"ז מדינות בזכות הקכ"ז שנותיה של שרה]

(חיי שרה, תשנ"ו)

בפרשה החמישית - זוכין לחמשה קולות

והנה כל חתן וכלה הם דוגמא לזווג עליון, שהוא יחוד קוב"ה ושכנתיה. וע"י זווג של חתן וכלה בונים חרבות ירושלים. כי ירושלים היא כחי' הכלה, שנקראת כלת לבנון, ובנין ירושלים וביהמ"ק היא היחוד והזווג של קוב"ה ושכנתיה.

ובפרשה זו שהיא שורש הזווגים יש בה סגולה לקשר הזווג הזה בבנין המקדש המיועד להיות בחדש מרחשון (כמובא בבני יששכר). ולכן ביצחק מצינו שיצא לשוח בשדה, הרומז על המקדש הנקרא שדה שעסק בתיקון בנין הבית השני. ואח"כ תיכף פגש את זווגו. כי ענינם אחד.

ויזכנו הש"ת בכח פרשה זו של שורש הזווגים שהיא הפרשה החמישית המכוננת נגד החמשה קולות של שמחה חתן וכלה. שיקויים, עו"ד ישמע בערי יהודה ובחצוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה. אמן:

(חיי שרה, תשנ"ד)

חברון: ה'חיבור' הנצחי שבלב - שאין בו 'חורבן' לעולם

הגלות, דיינו שהקדושה מתלבשת בכסות של הסתרה. ונשבע ד' בימינו שהשיב אחרו בזמן החורבן, שמעולם לא תסתלק שינתו מירושלם, וכשיצאו מירושלם יצאה שכינה עמהם כמ"ש חז"ל עה"כ ויצא מבת ציון כל הדרה, ונבוכדנצר וטיטוס ימ"ש שלטו רק בבחינת החיצון, והמן בא לחצר בית המלך החיצונה, אבל בפנימיות לא שלטו ח"ו, ועל בחינה זו אי אפשר שום ביטול חורבן, וחורבן, עיניה הפסקה וביטול ממקום ידוע, אבל המכפלה מרומת שאפילו במצב כזה עדיין אנו מקושרים ומחבורים לאבינו שבשמים, ולפיכך, חורב"ן הם אותיות חברון, לשון חיבור. כלומר אפילו בו בזמן ששכינה עוזבת הדומה ונכרתת ממקומה הוא ביתה כי חרב, מ"מ דוקא אזי תבוא חברון ותעיד ומרבי: "מחבורים אנתנו", היכן, בחברון, הגם שהחיבור אינו נראה, ואיש צר ואויב עליז ושמתא ומתפאר כי גירש גוי ואלקיו מבית חיייהם, מ"מ עוד יבוא זמן שתגלה ונראה מלכותו עלינו, ואז יתברר טעותם כי רב היא, שהרי מעולם מחבורים היינו.

אולם נראה, שבאמת חברון הוא חלק מירושלם, והמשך ממנה וכמשמעות הזוה"ק, וראוי ה"י שהאבות יקברו בירושלם כי היא מקומם לפי בחינתם, כי ירושלים הוא אבן שתי' שממש הושתת העולם, וראשית הבריאה מבחינת המקום, והאבות הם ראש צורים וגבעות, מקור מחצבתן של ישראל מבחינת הנפש, וקדושת האבות מתאחדת בירושלם ומתגלה שם כדלעיל. מ"מ אי אפשר להאבות להקבר בירושלם, כי ירושלים לפי עיניה היא מקום שעונות יחולים לגרום חורבן והמכפלה הוא מקום שאין העונות גורמים כלום, כי בנקודת האבות שיש בכל איש מירושלם שם אין מגע גוי והוא גוי המשונו בעבניו, וניצוץ זה אי אפשר להכבות, ועל נקודה זו התפלל יעקב בסודם אל תבוא נפשי, ולא נזכר שמו על חטא בניו, כי החטא אינו מגיע שם כמו שפירש האור החיים הק' על מקרא זה.

ואם היתה קבורת האבות הק' בירושלם מקום גילוי, ה"י זה מורה ח"ו שגם בנקודת האבות הטמונה שייך ביטול חורבן, ולכן אותו המקום עלי אדמה המרמז לנקודה הטמונה בתוך לבן כל ישראל, ע"כ צריך להיות במקום אחר חוץ מירושלם, שאפילו כשירושלם נחרבת בעוה"ז מ"מ אותו מקום לא יחורב, ויהי סימן לישראל שעדיין הם בחיבור"ם עם אביהם שבשמים אפילו בשעת חורב"ן כנ"ל.

ולפי האמור, ינחש שירושלם מכונים פניהם לירושלם תפלה כי ירושלים מקום תפלה, אבל אינם מכונים לחבורן, כי פניהם לירושלם הוא שירושלם אינם תלויים בשום מקום, ואפילו כשיצאים מן המקום עדיין שכינה בתוכנו, וחבורן הוא מקום שמכוסה והמקום גנוז, ובחינתה היא שהקדושה אינה בטלה אפילו כשנחרב מקום המיוחד לה, אבל פנים לירושלם שקדושתה היא בחינת מקום גלוי ומיוחד ונודע כמ"ש ויגע במקום, ואברם קידש אותה להיות פלח וצלי שם שבאבא שם עם יצחק כמ"ש "וירא את המקום מרחוק", ועיין רש"י עה"כ ויגע במקום, שירושלים נקראת "מקום", וגם בספר דברים נקראת כמה פעמים "המקום אשר יבחר ד'", ואם היינו פונים לחבורן, ה"י זה סתירה לבחינת חברון, שענינה, הטכינה עם ישראל בכל מקום שהם.

וכש"סבנו מן השמים שיוסף ימכר למצרים, כתיב וישלחוהו מעמק חברון, מעצה עמוקה וכו', כי מפני שקבור אותו צדיק בחבורן, היא היא שעמדה לאבותינו ולנו שנוכל לסבול את הגלות, כי אפילו בזמן הסתר וגלות אנו מחבורים עם הקב"ה, והיא עצה עמוקה, כי במעמקים בתחתית המערה במכפלה חברון, שם אין חורב"ן רק חיבור, וגם המקום שנגזר הגלות, בברית בנה"ב, ה"י חברון, כדי להמתק ולהקל את גזירת הגלות.

ואתה אחי הקודא, כבר ידעת שיש בך שני מקדשים, ירושלים וחבורן, כי בעת בחירות ואורה, והרגשת קרבת אלקים כי טוב, עולה אתה על הר המוריה אשר בתוך ושם מתגלים האבות הקדושים לפניך, ובפנים תחזינה עיניך, אבל יש, אשר הלב נסתם והמוח סגור ומסוהר, השמים שלך מתקדרים בערפלי אופל, והחושי תכסה עיניך, אין לך חשק לתורה, ושערי תפלה סתומים ואטומים, תבקש את שאהבה נפשך, תבקשהו ולא תמצאהו, הוי, כי קרך צרה ומצוקה, הדיעת מה אירע לך, אני ידעתי ואגידה, המקדש שלך חרב.

במצב כזה שלא תוכל לעלות להר מודיעין, רך למערת מכפלתך, וככלב בן יפונה, השתטח על קברי אבות הטמונים בעמקי לבן, התפלה מתוך אמונה אפילו בלי הרגשת שום חיית, לומר תורה אפילו כשתטעום מרור ולענה תחת דבש וחלב, עבוד ועמול כשור לעול וכחמור למשא, כי מכפלתך לעולם לא תחרב ומערתך לעולם לא תחסר, וקיים בנפשך דברי ישע"ה הנביא "וחיית לך" המסתיי פניו מבית יעקב וקויתו לוי", [ישעיה ח'], החזק באמונה יתירה, קנה והתחזק עד שירחמו עליך מן השמים, כי לא יזנח לעולמך ד', החזק באמונה יתירה, שומרים לבורק שומרים לבורק, עד שיגלה עליך כבוד ד' ובגנתה העיר על תלה.

(סעיפים מתוך המאמר "מוריה ומכפלה", אמונת עתיד, חיי שרה)

בארץ חמדה טובה שהנחיל הקב"ה לאבותינו לנחלה ולמורשה בתורת מתנה, יש אמנם שני מקומות שחיבה יתירה נודעת להם שלקוחים אבות העולם מתושבי הארץ בכסף מלא בכיסופים ואהבה מלאה על כל גדותיה, והם הר המוריה ושדה המכפלה, וכדאי להתבונן מה טיבם ומה טובם של שני המקומות האלה שנשתבחו צדיקים ומקדמים על שמטרו נפשם עליהם להשיגם, עד שעוד היום אנו מעוררים זכותם בשפכנו שיח בפרשת שקלים ואומרים: "ודי זכור לי שקלי עפרון אשר שקל אב במכפל חברון, חקר שקלי יבוסו משבתי חרון זכרה לי עד לדור אחרון".

והנה במדרשים וספח"ק הפלינו בגודל מעלת מערת המכפלה, כי שם הפתח לאן עדין וכל הנשמות עוברות דרך שם, ועל כן נקראת עובר לטוהר, כלומר שעוברים משם למקום דר וטוהרת וילקוט ראובני, והאבות הקדושים מתפללים שם עדי היום לישועת ישראל, ואילו היו מתפללים שלשתם כאחד ה"י תיכף בא המשיח כדאיאת בגמ' ב"מ פ"ה) ובילק"ד (וביא ט"ס) מ"ג מנחה (עמוקה) שכל התפלות עוברות דרך שם, ובזוה"ק (ירש פ"י ח"י שרה) איתא כי עיקר שם מכפלה קאי על ירושלים, ולכן נקראת שדה זו מכפלה כי מקושתה היא עם ירושלים, וצריך להבין איך עולות התפלה דרך המכפלה הלא עולות הן דרך ירושלים כמו שפרש"י עה"כ זה שער השמים, ועוד צריך להבין אם אמנם עולות התפלות דרך שם למה אין אנו מכונים את פנינו בתפלה לחבורן כמו שאנו מכונים לירושלים.

והנראה בזה בעזה"ש"י כי ירושלים וחבורן הם באמת עיני אחד ומ"מ הם דבר והיפוכו, כי ירושלים הוא המקום בחד ד' לשבתו ומתגלה עליו בהדרו לעין כל בגילוי שכינה ובהארט פנים, ושם הוי עשירי נסים תדירים, ונבר ד' יראה, כמו שפרש"י (שם), שהקב"ה מתראה שם לישראל, וקדושת המקום הוא משלשה אבות, שאברהם התפלל ששם יהי מקום תפלה, כמו שאיתא בטרומם עה"כ ויקרא אברהם שם המקום הווא ד' יראה וגו', ותידגם אונקלוס, ופלה וצלי אברהם תמן באתרא ההוא, ואמר ק"ט ותקריז קיל י"ב) וכל מה שיש פלחין דריא, כן יתאמר בירושלם הדין בטורא הדין אברהם קדם ד' פלה, ויעקב חזר שם להתפלל כי הוא "מקום שהתפללו אבותי", ובג' רגלים עולים כל ישראל לראות ולהאדות ולקבל בחינת ג' אבות כל מועד לפי בחינתו.

ומערת המכפלה הוא היפך מגילוי והארט פנים כי שם אדרבה טמונים ג' אבות מערה לפנים ממערה, ושם הוא בחינת "ושכבתי עם אבותי", היפך "מקום שהתפללו אבותי", וירושלים הוא על הר מרום הרים ונקרא הר ד' יראה, גלוי לכל וענן ד' חופף עליו כל היום, והמערה מתחת לארץ והאבות שם בבחינת היפך מן החיים.

והנה כל ישראל כלולים בהאבות הק', שהרי אנו זרעם, וזמן ה"י בימי קדם שהם היו היחידים היחידים בעולם וכל משר זרעם היו עדיין נמצאים בהם כל אחד לפי בחינתו, וגם עכשו הוא בחיפך, שהאבות הם בתוכינו וכל איש מירושלם הוא חלק ובחינה ממה שהי' לפנים ללול בשיעור קומה של האבות הק', וכל בר שר האדם עולם קטן ותקריז קיל י"ב) וכל מה שיש בעולם יש גם בו, ויוצא מזה שיש בכל אדם בחינת מערת המכפלה בתוך לבו, והיא הנקודה שבה נגזרת וטמונה עצמיות האבות וקדושתם, הגם שאין האדם מרגיש בה מחמת עומק הכסול של המערה אשר בו, וכשהאדם מתפלל, הוא מתפלל עם האבות שרם תיקנו התפלות כדאיאת בפרק תפשי, ומתפלל עם סיוע בחינת האבות שיש בו, ולפיכך תיקנו ברכת האבות בתחילת התפלה, ששם יתקשר אדם עם אבותיו שיעלה תפלתו עמהם, וזהו הענין הנזכר לעיל שהתפלות עולות דרך מערת המכפלה.

אבל בחינה זו היא בגיזיה והטמנה בצורה שאינה נראית ומורגשת והיא כולה רוחנית, ורוחנית אינה תופסת מקום ולא שייך לייחס לה שום מקום, והגם שיש מקום ידוע בחבורן ששם מקום קבורת האבות, זהו מן הכרח שיהי מקום עליו תבל ששם יהיו האבות טמונים, אבל גם על מקום זה אין נראה שום צורה של קבר רק יודעים שנמתחת לארץ יש מערה, וגם במערה זו אין שם מקום מנוחת אבותינו, שהרי אין זו גיזיה גמורה, שהרי שייך לעמוד על פתח המערה ולהראות על הקבר, ולפיכך היא מכפלה, מערה לפנים ממערה, ולחד מ"ד מערה תחת מערה (עירובין י"ג) גיזיה לפנים מגיזיה והסתר בתוך הסתר, וכמו שבבחינת מקום, אבותינו גנוזים עד שאין ידוע מקומם ומסתלקים מבחינת מקום, כך בבחינת נפש בתוך לבות בני ישראל, נקודת האבות נגזרה עד שלא נודע כי בא אל קרבינה.

ובעונתו חרבה עירונו ושגם בית מקדשו ונטול כבוד זו גילוי שכינה ממקום המיוחד לראות וליראות, ואין אנו יכולים לעלות ולהשתחוות בשלש פעמי רגלינו שהם הופעת קדושת שלשה אבות, כי כבוד האבות הק' שהם עצמיות כבוד האבות נתבטל ונחרב מנמקום המקדש, אבל המכפלה מעולם לא נחרבה, כי חורבן הוא הסתר פנים וביטול העבודה והסתלקות השכינה, וירושלים הוא מקום הגילוי והארט פנים, ובתפסקת כל אלה שייך חורבן, אבל המכפלה הוא מקום האבות בהסתר ששם נגזרו אחר שגמרו את עבודתם ופעולתם עלי אדמות, ואין שולט חורבן במקום הזה שהרי בבחינת איתכסאי מעולם לא ה"י חורבן כי שכינה הקדושה בתוכינו עם האבות אפילו בגלות אלא שזה בהסתר, ומקום המכפלה שהיא מרומת על בחינה זו היא יסוד

וצדיק באמונתו

הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא זי"ע כ"ב מרחשון תרפ"ז

א) באחד המלחמות כאשר הוצרכו כל הבחורים להתייצב לצבא, הגיע בחור אחד לבקש מהמרה"ד זי"ע שיברכו שיזכה להשתחרר מן הצבא, ולא יצטרך לילך להילחם, אמנם למעשה השורה להיכנס אל המה"ר זי"ע הייתה ארוכה ביותר, והוצרך להמתין שלשה ימים עד שהגיע תורו להיכנס אל המה"ר זי"ע, ולא זו בלבד, אלא שכאשר הגיע תורו להיכנס אל המה"ר זי"ע, יצא הנבאי מחדר הרבי, והודיע כי המה"ר זי"ע אמר לו להודיע, כי שוב אין מקבלים עוד אנשים, וגם מי שיתקעש להמתין, ידע נאמנה כי חבל על ההמתנה, כי יותר אין מקבלים עוד. כמובן שהבחור היה לו עוגמת נפש גדולה, אחר המתנה ארוכה כל כך, אמנם בליט ברירה המשיך למקום גיוס החיילים, להמתין עם כל הנקראים להתייצב לצבא.

כאשר הגיע תורו להיכנס לממונים על קבלת החיילים, שהיו דנים על כל אחד עם כשיר הוא לעבודת הצבא, יצא הממונה מן החדר, והכריז לכל הממתנים בזה הלשון, יותר אין מקבלים עוד אנשים, ואפילו אם יהיה מי שיתקעש להמתין להתקבל לצבא, ידע נאמנה כי חבל על זמנו, כי יותר אין מקבלים.

(שבת אחים פרשת וישלח תש"פ)

ב) אל המה"ר זי"ע היו מגיעים בחורים רבים שהשתמשו מן הצבא, כי רגישו מוגנים בצל קדשו של המה"ר זי"ע, וקיוו כי כך יעלה בידם להשתמש מגיסם לצבא. פעם אחת באמצע עריכת שולחן של המה"ר זי"ע בליל שבת, הגיעו הממונים על גיוס הבחורים לבית המדרש, וחוללו מהומה כשדרשו שכל הבחורים הנמצאים במקום יראו להם את הנירות המוכיחים כי קבלו פטור אמיתי מהתייצבות לצבא.

המה"ר זי"ע החויר תחילה, אמנם תכף אדמו פניו, וקרא והכריז לבחורים בהתלהבות, נו שיראו את הנירות, תכף לקחו כל הבחורים נירות שהתנגוללו על השולחן, והראו נירות אלו לממונים ולבדוקים, כאילו מדובר בניירות של פטור, ואכן לגודל הפלא היו מרוצים מניירות אלו, ושחררו את כל הבחורים מעבודת הצבא.

(שבת אחים פרשת וישלח תש"פ)

ג) בימי זקנתו של המה"ר זי"ע היה קשה עד מאד לשמוע את קולו באמירת דברי התורה בשולחן הטהור, על כן היה חסיד אחד אברך צעיר לימים, שעלה בדעתו כי לפני עריכת השולחן יטמין את עצמו מבעוד מועד תחת השולחן, סמוך ונראה למקומו של המה"ר זי"ע, וכך יוכל לשמוע היטב את דברי תורתו של המה"ר זי"ע.

אמנם הגבאי שהבחין בדבר, לא מצא הדבר חן בעיניו, והורה לו שיצא מתחת השולחן, אמנם האברך טעם בשלו, כי כבר תפס את המקום מבעוד מועד, ואינו חפץ לילך מזה המקום, הגבאי התחיל להזיז בכוח ולדחפו ממקומו, עד שגברה חמתו של האברך, וקפץ ונשך את אצבעו של הגבאי.

תכף התעורר מהומה גדולה ורעש גדול בבית המדרש, כשתוך כדי נכנס המה"ר זי"ע לבית המדרש, והרגיש כי התחוללה מהומה בבית המדרש, ואכן סיפרו לו את דברי הגבאי ודברי החסיד, ומה שהחסידי עמד ונשך את אצבעו של הגבאי. אמר המה"ר זי"ע, כי בוודאי צודק הוא החסיד, כי הוא תפס את מקומו מבעוד מועד, והגבאי לא היה יכול להזיזו משם, אמנם אמר בשם אביו המה"ר מבעלזא זי"ע, כי דיאת השמים של האדם ניכר דווקא כשהוא צודק, אז יכולים לראות מה יעשה למי שסבור אחרת ממנו כשהוא צודק, האם ינשך את אצבעו, או שיוותר על ההנאה שלו, ובהו ניכר האמת מי הוא האדם.

(שבת אחים פרשת משפטים תש"ח)

ד) היה גוי אחד שבחכמה גדולה יכלו לגדל מלפפונים בתקופת הפסח, שהרי בדרך כלל בתקופת ימי ניסן אין גדלים עוד ירקות השדה, אך גוי זה בחכמתו הגדולה העמיד בתוך ביתו אדמה בתוך מחיצות של זכוכית, ועל ידי זה יכול היה לגדל מלפפונים בכל תקופת השנה, ואף בתקופת פסח גידל מלפפונים.

פעם אחת הגיע לפני ימי הפסח למה"ר זי"ע עם מלפפון שגידל בימים אלו, ורצה ליתנו למה"ר זי"ע בכדי שישתמש בו עבור הכרפס לליל הסדר, אמנם המה"ר זי"ע סירב בדבר, ואכן נתנו ימי לחסידים שאכלו עוד קודם ימי הפסח, לאחר מכן התברר, כי בכדי להשביח הגידולים היה הגוי שופך יי"ש על האדמה.

לאחר מכן אמר המה"ר זי"ע, כי האמת הוא, שכל המאכלים שאוכלים בפסח צריכים שמירה מעולה שלא יכשלו לחילה במשוה חמץ בפסח, וצריכים על זה שיעתא דשמיא גדולה, רק שכל המאכלים שהיו אוכלים אבותינו ורבותינו, כבר התפללו הם שלא יכשלו בזה, ועל כן יכולים אנו לטמון על זה שלא יצא מכשול מתחת ידינו, אמנם המלפפונים שלא היו מצויים אצל אבותינו בתקופת הפסח, אלא שגוי זה גידלו בחכמתו הגדולה בתקופת ז'ו, על כן לא רצה לאכלו, כי לא היה על זה שיעתא דשמיא, ואכן בזה ניצל מאיסור אכילת חמץ בפסח.

(אמונת עתיך פרשת שמיי עמי כ"ז)

ואני תפילה

העוסקים במשא ומתן - יכולים לזכות לתפילות נעלות

נמצאים אברכים שטוענים שכיון שהם טרודים במשא ומתן אינם יכולים לעבוד את השי"ת כראוי, "מיר האלטען נישט דער ביי", מה טענה הוא זה, וכי משום שהשגחה עליונה פסק עליהם שבשביל תיקון נשמתם טובה הוא להם שיעסקו במו"מ, טוענים "מיר האלטען נישט דער ביי", הלא כל אחד צריך להגיע לתיקונו הפרטיות והקב"ה יודע שיע"ז יגיע לתיקונו, אלא בכל מצב צריך לעבוד את ד', באיזה מעמד ומצב שיהי, ואע"פ שאין לו בכל זמן ההתלהבות והלב הבורע כאש לעבודת ה' מ"מ צריך לעבוד כשור לעול וכחמור למשא, והבעל התניא כתב שהתלהבות שאדם מרגיש בשעת עשיית המצוה זה אינו העיקר, דהעיקר הוא המעשה המצוה, וההתלהבות הוא רק בחי' אחורים, ואינו רק גדיפין, "מען זאל קענען פליען דער מיט", אבל אין צריך לזה בכל מצב צריך לעבוד את ה', ה' צדיק שאמר פעם אחד לתלמידיו "עס איז נישט דא קיין, נישט דער ביי" וציוה לכל העולם שיענו אחריו כמה פעמים דיבורים אלו.

ובאמת כתב הבעל התניא (בס' תורה אור פ' נ) שאדם שהוא טרוד כל היום על החמ"ץ ועל הכלכלה יכול לזכות לתפלה יותר גבוה ממי שלומד תורה כל היום, והסביר זאת באריכות שם, וכן מצינו בפרשתינו באליעזר שהי' אדם חשוב והי' דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, וראש הישיבה כמותו הי' ראוי שאברהם אבינו יסדר עמו, ואברהם שלחו לבית בתואל ולבן לימצא שידוך לבנו יצחק, ומי' עשה שליחותו באמונה, ומחל על הכל, "בין אין נישט קיין ראש הישיבה" אמר "עבד אברהם אבינו" דאליעזר תשוב אז, דבכל מצב שאני נמצא אוכל לעבוד את ה' ואם רצונו שאעבדהו בבחי' עבד כן אעשה ואאמור עבד אברהם אנכי, שאני משמש למי שאמר עליו הקב"ה "אברהם אהבי", ולעבוד הקב"ה ואברהם ענין אחד הוא, בכל מצב יכול לעבוד את ה' וכדאי הוא הבעל התניא לטמון עליו, ואם הוא אמר כן רי זה אמת אדם שטרוד בפרנסה יכול לזכות לתפילות יותר גבוהים מאנשים אחרים.

(חיי שרה תשמ"מ)

להתפלל ולהודות - על כל צעד ושעל

"ויקד האישי וישתחו לה", ויאמר ברוך ה' אלקי אדני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו וגו' אנכי בדרך נחתי ה' וגו'.

הנה כל הפרשה מלאה מהשתחוואות והודאות אליעזר להשי"ת, שהנחחו הקב"ה בדרך אמת ולא עזב אמתו חסדו ואמתו, והוה ג"כ בכל אישי ישראל, שבמשך כל ימי חייו הוא נמצא בדרך, ואם יסתכל בעין כוונת, בעיניו יראה ובלבבו יבין השגחתו ית' הפרטית על כל צעד ושעל, וכמו שאמר דוד המלך בתהלים "ואני תמיד עמך אחות ביד מיני, בעצתך נתנחתי ואחר כבוד תקחני" שהקב"ה אחות ביד מיניו של כל אישי ישראל לנהלו בכל דרכיו עדי יגיע אל הכלילתו.

והשפת אמת מפרש במה שהביא רש"י דיפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, דהענין בזה, דמעשי אבותינו הקדושים הם למעלה מהשגתנו ונבצר ממנו ללמוד מדרכיהם, אלא שמיחתן של עבדי אבות אנו יכולים ללמוד דרכי עבודתם של האבות, ומכל התנהגותו של אליעזר יש לנו ללמוד דרכי העבודה איך שבטח והאמין בהשי"ת בכל לבבו ושפך תחינתו לפניו על כל דבר שיצילנו ה' דרכו.

(אמונת עתיך, חיי שרה)

<p>חלק מחוצאות הגליון מתנדב לע"ג הדפי' ר' יששכר דוב מבעלזא זי"ע ומכיל' ר' יחזקאל כהנא זי"ע</p>	<p>ברכת מול טוב לה"ר נפתלי גאלדשטיין הי"ו לזלזל יחינס בני הסדר' שלום לנשים עול תורה ומצוות</p>
--	--

יחן לשמוע שיעורי מורה וצ"ל בפרשה השביעי יומעים וזמנים במערכת השיעורים שני' בית מדרש אמונת ישראל בארה"ב: 718-559-6865 בארץ ישראל: 079-704-0046

לקבלת הגליון בקביעות: 0548476309/0226-602-917

ע"פ התיבה אסור לעיין בגליון בעת: אמירת קדיש מ"ב ס' נו ס"ק א, חזרת השי"ן מ"ב ס' קבר סק"ו-י"ח, ברכת כהנים ק"ח ס' כג, כ"ג, קריאת התורה ס"י קמי סעי' ב, וכן בעת ששוקם בתפלה או ברכה מ"ב ס' קצא סק"ה

הרוצה לנדב הנצחה לגליון לרגל שמחה או יא"צ וכדו' יפנה לה"ר יוסף שמוחה גאלדנער הי"ו 1872-486-347

פרשת חיי שרה
תשפ"ה

גיליון בית ארזים

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנות"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאליה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מחורתי של **הרה"ק רבי יוסף אבן מבוטשעטש**
ז"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל
שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

חייה הרוחניים של שרה אמנו נמשכו אף אחר פטירתה

שני חיי שרה (בראשית כג, א)

נראה לרמזו, דהנה אמרו חז"ל (ברכות יח): צדיקים במיתתם קרויין חיים, כי עיקר חיותם הוא חיי הנפש הרוחניים, ולזה יקרא חיים אמיתיים, ולא לחיי הגשמיות והחומריות בעולם הזה.

וזהו שאמר הכתוב 'שני חיי שרה', שכל שנותיה בעולם הזה, היו חיים אמיתיים, שהתגברה כל כך בקדושה, עד השגיעה למעלת הרוחני, והוא שהביא לה להמשיך בחיים אלו אף אחר מיתתה, כי התפשטה בחייה כל גשמיות והתלבשה ברוחניות.

(פרשת חיי שרה סעודה שלישית, ברה"ה ותמר)

שרה נתחברה לרוחניות בסיבת ביטול שייכותה לעניני גשמיות וארציות

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען (בראשית כג, ב)

נראה לפרש בזה, שסיפר הכתוב בסיבת פטירתה והסתלקותה לשני רום, שהוא כדברי האור החיים הקדוש (כג, ב) שהתפשטה כגשמיותה והתחברה לחיים הרוחניים.

וזהו שאמר הכתוב 'ותמת שרה בקרית ארבע' מה שהסתלקה שרה אמנו לבית עולמה, 'הוא חברון', וסיבת מה שנתחברה לקדושת הרוחני בשני מעלה, שזה היה סיבת פטירתה, 'בארץ כנען', זהו מושם שהוציאה עצמה מעניני הארציות וההכנעה לגשמיות, ובוה התקשרה לקדושה בהתקשרות ודביקות עצום.

(פרשת חיי שרה סעודה שלישית, ברה"ה ותמר)

אברהם ביטל כח עינו הרע של עפרון ממערת המכפלה

וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון (בראשית כג, טז)

העירו המפרשים (רש"י; דעת אקנים; ועוד), מדוע נכתב בפעם השנית בכתוב עפרון חסר ו'.

ונראה לומר, כי עפרון חסר ו' בגימטריא ר"ע ע"ן, וזהו שאמר הכתוב 'וישקול אברהם לעפרון', ששקל ולקח את עין הרע של עפרון (ביטל אותו, שלא יהא שליטה של עינו הרעה בקדושת מערת המכפלה.

(פרשת חיי שרה סעודה שלישית, ברה"ה וישמע)

ריבוי התפילה של אברהם על זיווגו של יצחק להכניע הקליפה של בתואל מולשלוט על יעקב וי"ב השבטים

ה' אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם (בראשית כד, ז)

יש להבין מדוע הוצרך אברהם להתפלל כל כך שימצא אליעזר אשה לבנו יצחק, והרי ידוע ומפורסם היה שמו בעמים, וגם נתן את כל נכסיו במתנה ליצחק בנו, ובוודאי יהיו הרבה שיחפצו בדבר, ומה ראה צורך להעתיר בתפילה על כך.

ונראה שמוגנתו של אברהם בתפילתו היתה, כי ידע את גודל הקליפות והטונאות שיש בבית בתואל, וברצותו להוציא מטומאה זה את הניצוצות הקדושים של יעקב אבינו וי"ב שבטי יו"ב, על כן הרבה בתפילות, להכניע ולשבר את כל תוקף הקליפה, שלא יתגברו ח"ו על אור הקדושה.

(פרשת חיי שרה לסעודת שנייה, ברה"ה והאיש)

ליקוטי ופניני נים רבים חכמי רומניה וגאליה

ליקוטי פנינים דבוי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מאירלוס זצ"ל אב"ד
מיחאלען, באקרו ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

אצל הצדיקים מחשיבים את כל שנותיהם לקבלת השכר שלא כפי הרשעים שמונכים את שעות שינתם מחשבון החטאים

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (בראשית כג, א)

ובמדרש רבה (בר"ר נח, ג): "רבי עקיבא היה יושב ודורש, והציבור מתנמנם, ביקש לעוררן, אמר מה דאתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שהיתה שבע ועשרים ומאה שנה, ותמלוך על מאה ועשרים ושבע מדינות".

ביאר בזה הרה"ק הישמוח משה מאיה"ל ז"ע (ישמח פ' חיי שרה ברה"ה מאה שנה) דהנה איתא בגמרא (שבת פט:), לעתיד לבוא אומר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו בניך חטאו, אומר לפניו רבנו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר הקדוש ברוך הוא אומר ליעקב, שהיה לו צער גידלו בנים ונדאית שלא יהיה קל בעיניו לומר ימחו, אולם גם יעקב השיב כמו אברהם אבינו ימחו על קדושת שמך, אז יאמר הקדוש ברוך לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה, היינו הזקנים פג מהם רגשי אהבה לבנים, ועם צעירים אין להתיעין, ופנה עצמו ליצחק ואומר לפניו, רבנו של עולם בני ולא בניך, בשעה שהקדימו נעשה לנשמע קראת להם 'בני בכורי ישראל' (שמות ד, כב), עכשיו בני הם ולא בניך, ועוד במה חטאו, לפי מיעוט השנים שאדם חי כמעט שאין מספקת לו הזמן לחטוא, על כן בוא ונעשה חשבון כמה שנותיו של אדם, שבעים שנה, הסר עשרים הראשונות שאין אתה מתחשב בהם לענוש את האדם אם הוטא באותם השנים, נותרו חמישים, הסר חמשה ועשרים דלילות בהם האדם ישן, אם כן כמה מועטים הם השנים האלו.

בזה ביאר את דברי המדרש, כי השומעים את דרשתו של רבי עקיבא רצו להשתמש עם טענתו של יצחק כי חציו של חיי האדם בטלים בשנה, ואמר להם רבי עקיבא, כי אין דעת נכונה, שאין לטעון טענה זו אלא בשביל החוטאים, וכמו שרמז שלמה המלך (משלי י, כז) 'ושונת רשעים תקצורנה', אולם לצדיקים אמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין עא:): "השינה לצדיקים רע להם ורע לעולם", ולכן

שרה אמנו קבלה שכרה משולם
על כל שנותיה בלא להפחית מהם
את שני השניה.

על פי הדברים האלו מבאר הראב"ד דק"ק סיגעט זצ"ל בספרו עצי חיים (ליל ב' דסוכות, אות כ"ג) את המסופר בגמרא (סוכה ג.ג.): "אמר רבי יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים שמוחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו, כיצד שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפלה משם לקרבן מוסף משם לתפילת מוספין משם לבית המדרש משם לאכילה ושתייה, משם לתפילת הכנחה משם לתמיד של בין הערבים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה", והקשו שם בגמרא, כי הרי איתא בגמרא (שמועות כה.): "אמר רבי יוחנן, שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו", וכפירוש רש"י: "שנשבע לשוא". ומתוך בגמרא, כי הכוונה היא שלא טעמו טעם שינה, ולא שלא ישנו בפועל.

וזהו שאמרו בגמרא 'לא טעמו טעם שינה', היינו שלא השתמשו עם הטעם שצדיכים להפחית מהשנים עבור שנות השינה כטענתו של יצחק, וכמובא בירושלמי (סוכה פ"ה ה"א): "למה היו קורין אותה בית השואבה, שמשם היו שואבים רוח הקודש", ואם היו בהדרגה זו, בוודאי שלא היה נחוש עבורם טענתו של יצחק.

*

אליעזר לא אכל בבית בתואל עד שאמר את דבריו ובכך נעשה הסעודה לסעודת מצוה

וישם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי
(בראשית כד, לג)

הגאון רבי אלתר אליקים שרגא שפירא זצ"ל אבדק"ק וויקנא (שם משמעון פ' חיי שרה בד"ה וישם) כתב ליתן טעם לשבח, למה לא רצה אליעזר להתיישב לאכול מסעודתו של בתואל עד אחר שידבר דבריו. והוא על פי מאמרים ז"ל (פסחים מט.): "כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי ליהנות ממנה, כגון מואי, אמר רבי יוחנן בת תלמיד חכם לעם הארץ". ומשמע דהוא הדין בסעודת נישואין שנשא תלמיד חכם לבת עם הארץ, גם כן אינה נקראת סעודת מצוה ואין לתלמיד חכם לאכול ממנה. וכן משמע מלשון הרמב"ם (פ"ה מדעות ה"ב) דכתב: "ואין ראוי לו לאכול אלא בסעודה של מצוה בלבד, כגון סעודת אירוסין ונישואין, והוא שיחיה תלמיד חכם שנשא בת תלמיד חכם". הרי כי כל שלא נצטרפו שני המעלות גם יחד, שיחיה החתן תלמיד חכם ונושא לבת תלמיד חכם, אינה נקראת סעודת מצוה, ואין התלמיד חכם רשאי לאכול מסעודה זו.

והנה אליעזר עבד אברהם היה תלמיד חכם, כדאיתא (וימא כח.): "אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה", ולכך לא רצה ליהנות מסעודת בתואל, שהוא סעודת אירוסין שנשא תלמיד חכם היינו יצחק אבינו ע"ה, את בת עם הארץ היא רבקה בת בתואל הארמי.

והטעם שאחר שפתח בדברים יכול היה ליהנות ולאכול מסעודה זו, דהנה אמרו חכמינו ז"ל (בר"ה ס, ח): "יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים", נמצא שדברי אליעזר עבד אברהם ע"ה המה נחשבים לדברי תורה, וכל שפתח ואמר דברי תורה בסעודה הרי זה חשוב לסעודת מצוה, ושוב הותר לו לאכול מסעודה זו אף שהיא סעודת אירוסין שנשא תלמיד חכם לבת עם הארץ, וכדכתבו הפוסקים (עיין שו"ת חוות יאיר סי' ע"ג; מגן אברהם סי' רכ"ה ס"ק ד; ועוד), דאף היכא שאין הסעודה סעודת מצוה, אם נאמרו בה דברי תורה חשוב לסעודת מצוה בשביל דברי התורה, וכגון בסעודת בר מצוה שלא ביומו, שאם דורש נענע בדברי תורה הוי סעודת מצוה.

*

מעלת שיחת חולין של האבות נתגלה ע"י תורתן של בנים

במדרש (בר"ה ס, ח): "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים", היינו שהתורה האריכה עד למאוד בסיפור אליעזר עבד אברהם שהלך ליקח את רבקה לאשה ליצחק, ואילו הדין שדם השרץ שמת מטמא כבשר השרץ עצמו, אינו נלמד אלא מריבוי הכתוב, דכתיב (ויקרא יא, כט) 'וזה לכם הטמא': "להביא את דמו שיטמא כבשרו" (ספרא פ' שמיני פרשה ה' סוף פירק ו' אות ב'), ולא נכתב בפירוש בתורה.

שמעתי מפי הרה"ק רבי חנוך העניך דב מקוידניב ז"ע [בנו של הרה"ק רבי משולם זלמן יוסף מטארפוב ז"ע] (הובא בספר שיח אבות קוידניב פ' חיי שרה בשם זקינו הרה"ק רבי שלמה חיים מקוידניב ז"ע) לבאר בזה, כי בנים מורה על בני ישראל, והם באו ללמד, כי השיחת חולין של האבות עבדי ה' גם כן יש בהם תורה, וכל כוונתם בשיחת חולין שלהם לדברי תורה, וכדאיתא (עבודה זרה יט): "אפילו שיחת חולין של תלמיד חכם צריכה תלמוד", שצריך להתבונן בשיחתם להיווכח כי הם דברי תורה. וזהו 'יפה שיחתן של עבדי אבות', כי גודל מעלת שיחת חולין של האבות עבדי ה' שהם דברי תורה, נתגלה 'מתורתן של בנים'.

*

אליעזר ישב בתענית עד אחר שקידש את רבקה

ואגב יש לציין לספר הק' קדושת לוי (פ' חיי שרה בד"ה לא אוכל) שכתב ליתן עוד כמה טעמים למה לא אכל אליעזר מסעודת בתואל עד אחר שפתח בדבריו, ומהם כי אברהם אבינו עליו השלום שלח את אליעזר לקדש את רבקה ליצחק אבינו לאשה, ומנהג הוא (עי' שו"ע אה"ע"ז סי' ס"א סעיף א') שהחתן מתענה ביום חופתו, וכתב הבאר היטב (שם ס"ה ה') הטעם, דחיישינן שמא ישתכר ולא יהיה דעתו מיושבת עליו, ולפי זה אף השליח שנשלח לקדש עליו להתענות באותו היום כדי שתהא דעתו מיושבת עליו, ולהכי לא רצה לאכול מסעודתו של בתואל עד אחר שפתח בדברים, היינו הקידושין לומר לרבקה 'הרי את מקודשת ליצחק'.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאלה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

וי"ל ע"י מכון 'שם ושארית' בוטשעמש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM

משיב נפש

כאמרי השקפה, חיוזק וחונק, במזנתו של הגה"צ פאר הרור רבי יעקב מאיר שכטנער שליט"א

פרשת חיי שרה תשפ"ה 81

ד"ר ח תשפ"ה

מתוך שיחת קודש

עם כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א
כבואו לקבל ברכת הדרך בטרם צאתו
לארצות העולה לטובת מוסדותיו הק'
ליליל הילולת רחל אמנו ע"ה - "א חשן תשפ"ה

"אין לי על שבת אבל יש לי רבוננו של עולם"

אחרי דרך מבוא השלום פתח מו"ר הגה"צ שליט"א ואמר: "טוב לדבר שמועסין בענייני אמונה, אמונה הקדושה בהשגחה פרטית. וכן לזרז על אמירת תהלים הרבה, כי התהלים כולו הוא אמונה בהשגחה פרטית. בתהלים משננים וחוזרים על האמונה הקדושה שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם, והקב"ה מנהיג את העולם, וזהו חינוך נפלא בימינו בדור הזה, יש כמה מיני חכמות ועניינים, צריכים לחזור למקור הראשון, האמונה הקדושה שהכל ביד ה', הכל ממנו יתברך בהשגחה פרטית, והכל לטובה, ע"ז נמתקים הרבה דינים שבעולם.

כשאומרים תהלים יש לכוון ללמוד מזה משהו לעצמו, ללמוד מהאמונה של דוד המלך בכל עת ורגע, לגבי כל המעברים שעוברים עליו. כי דוד המלך התפלל והתחנן כל ימיו להשי"ת, על כל החיים שלו הוא התפלל להשי"ת, עם כל הצרות והמעברים שלו, כל דבר נתהפך לקרבת אלקים.

כמה שהיה עובר עליו יותר מעברים, הוא רץ יותר ויותר להשי"ת, ודיבר אליו ית' יותר, ונעשה מזה התקרבות.

אני זוכר שבשעה שנסתלק רבי אהרל"ע (בעל שומר אמונים) זי"ע, היה אבי ע"ה בשבי, היה זה בעת שכבשו את העיר העתיקה לחקו אנשים בשבי לירדן, ואמי ע"ה החזיקה מעמד לבד עם הילדים. היה זה ביום שישי, העניות היתה גדולה ולא היה לנו אפילו פרוטה אחת בבית, פנתה אמי להקב"ה ואמרה: 'רבוננו של עולם, מי יאמר שאין לי פרוטה אחת, והרי אתה בודאי תעזור לנו על שבת' כך היה לה אמונה חזקה. ולפתע הודיעו שנסתלק רבי אהרן עליו השלום והוא הותיר אחריו מעות צדקה לחלק לאנשי עיר העתיקה, ואני זוכר שאחד הביא מטבע חושב מאד, סכום גדול, והיה לנו שבת מלא שמחה...

כך היה לאמי ע"ה אמונה חזקה; אין לה כלום על שבת ובעלה נמצא בשבי, והיא מחזיקה את עצמה באמונה ברבוננו של עולם; 'אין לי

יפה שיחתן של עבדי אבות

יעשה לו את המקרה - הקרה נא לפני - כי אתה אדון על כל המקרים, ואין מקרה בעולם שאין אתה עושהו מראשיתו ועד סופו" (דרך כוכב, תו"ב' שיעור ב')
אבל בכך לא די:

"לאחר מכן כאשר רק החל לדבר עם רבקה, וכבר ראה שה' מוליכו בדרך הטובה וכבר רואה בעיניו את הישועה, כי אמרה אליו שהיא בת בתואל אשר ילדה לנחור, בראותו כי אכן זה אשר הוא מבקש, תיכף ומיד נתן פיו בהודיה להשי"ת שהנחהו בדרך אמת. ובעודו עומד על

התשובה שלא אחרה להגיע היתה כה פשוטה, "חברי היקר מעולם לא ביקשת, בקש ותקבל אף אתה".

הבאר לעיני כל, נא; אמר; "ויקוד האיש וישתחו לה", הוא השתטח על הארץ בהשתחויה בפישוט ידים ורגלים, בביטול גמור להשי"ת, אני מודה לך, אני אפס ואין, הכל מאתך, ואני רואה כי אכן אתה מוליך אותי בדרך הישרה: "ברוך ה' אלקי אדוני אברהם, אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני, אנכי בדרך נחני ה' בית אחי אדוני".

ועוד נקודה חשובה:

"גם כשבוא אצל בתואל, המשיך בהנהגה של ביטול גמור, וכששאלו עליו, לא הזכיר את יחוסו שהוא זקן ביתו, או בן משק ביתו, או תלמידו של אברהם, או שר מלחמותיו, אלא "עבד אברהם אנכי", מצד עצמי איני כלום. ומיד עם תחילת דבריו הביע את תודתו להשי"ת. גם כשהוא מדבר על עשירותו של אדוניו אברהם אינו תולה זאת אלא בהשי"ת: "וה' ברך את אדני מאד ויגדל, ויתן לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמורים", הכל נתן לו השי"ת, והוא העשירו.

אף לאחר שסיפר להם את סיפור הצלחתו שמצא מיד את מבוקשו, חזר ופירט שוב את חסדי השי"ת "ואקוד ואשתחוה לה' ואברך

עשה לי את המקרה

שתי דלתות, זה מול זה, שכנים הם מזה ימים וימים, ובכל זאת ההבדל כ"כ עצום, בעוד על אחת ניכרת הדלות הרי שהשניה נראית דוקא מכובדת ונאה, אמנם לא עשיר הוא בעליה אך בהחלט בעל-בעמיו...

והיה אם תשאלו מה מעשיהם, הנה אליבא דאמת לעיני השכנים נראים רק התוצאות, שניהם יושבים על התורה והעבודה, ובכל זאת מידי פעם נראית מרכבת הדואר ממנו יוצא הדור עם מעטפה נכבדה אותה מעביר הוא לידי השכן השוכן מול דלתו של הדל.

והנה, פעם אחת העיז השכן להציץ במעטפה, והנה הפלא ופלא על שמו של השולח רואה הוא את אחד הנגידים ממכריו, יהודי נכבד עמו למד שנים רבות בימי נעוריו.

היטב חרה לו, מה לו ולשכנו, ומדוע זה פוסח הוא על דלתו.

לא עברו כ"ד שעות וכבר היה מוכן ומזומן מכתב מלא בטרוניא אותו החליט הדל לשלוח למעונו של חבריו העשיר שמעיז לדלג עם התרומה על מעונו ולהניחה בבית שכנו.

התשובה שלא אחרה להגיע היתה כה פשוטה, "חברי היקר מעולם לא ביקשת, בקש ותקבל אף אתה".

והיה כי ישאל הנבון אשר כבר הבין את הנמשל, מה הקשר בין המשל לנמשל, הרי אצל בשר ודם ברור שיש לבקש, שהרי אלמלא כן מנין לתורם לדעת שהנצרך זקוק לו, אבל מה זה נוגע כלפי הבורא היודע כל, וכי זקוקים אנחנו לבקש, וכי אין הבורא יודע לבד עד כמה אנו נצרכים לו, ולמה הוא מצפה ומיחל שנהתפלל ונבקש:

לא ניכנס במסגרת קצרה זו לחדד את מה שכבר הובא כאן בעבר, על כך שהתפילה עיקר מטרתה חיבור להשי"ת, הפעם נתבונן אך ורק במה שהתורה מלמדת אותנו, איך עלינו להתנהג כדי לזכות לכך שהשפע יגיע גם אלינו:

"בבראשית רבה (פרק שי"א) אמרו: "יפה שיחתן של עבדי אבות אלה" - במובן הפשוט הוא, שיפה שיחתן לפני השי"ת, ובוודאי גוונים בזה סודות טמירים, אבל גם לפי שכלנו ש מקום להתבונן במה שאפשר ללמוד מיפי שיחתו. הבה ונתבונן, אליעזר עבד אברהם, מיד עם בואו לארם נהרים פתח בתפילה (בראשית כד): "ויאמר, ד' אלקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדוני אברהם" - קודם לכל דבר נושא עיניו השמימה בתפילה כי רך הוא יכול לעזור לו ולא שום יד המקרה, הוא מבקש מהשי"ת שהוא

שימלא ה' כל מחסורו...

ויצא יצחק לשוח בשדה...

"בהמשך השיחה בחובת האדם להתפלל על כל דבר, צרכיו (שהבאנו בחיילח המאמר). כותב מוהרנ"ת: "וכן שמעתי אנכי גם כן מפיו הקדוש על דבר קטן ופחות מאד שהיה קצת מוכרח לי, ואמר: ותתפלל על כל להשי"ת... ועמדתי משתומם, כי היה לי לדבר פלא בעיני להתפלל להשי"ת על דבר פחות כזה, וגם כי לא היה מוכרח ביותר. ענה ואמר (בלשון תמה): אין זה כבודך שתתפלל להשי"ת על דבר קטן כזה, ואחר כך סיפר מעשה קטנה מענין בטחון אפילו על דברים קטנים מאיש אחד ממו"נ. והכלל שעל כל הדברים שבעולם צריכין להתפלל להשם יתברך. וכן מבאר באלף-בית" (ספר המדות ערך תפילה ה"א אות לו ע"ש).

מלבד עצם החובה והזכות להתפלל על כל דבר, יש בה גם סגולה נפלאה ברוחניות ובגשמיות, כפי שמונא בספר בית יעקב (פרשת ויצא) בשם הרמ"ק מפרשיסחא זי"ע, בזה"ל: שמעתי ממורי הצדיק הקדוש מפרשיסחא זצ"ל, עצה לכל בר ישראל, שלא יחסר לו מחסורו, וכן שיזכה להיות תמיד דבוק בעבודתו יתברך שמו, הוא שירגיל תמיד עצמו להתפלל ולבקש ממנו יתברך על כל דבר מקטן ועד גדול. ואל יחשוב אדם שצריך לזה התבודדות בטלית ותפילין, רק בכל מקום שעומד אז, אפילו בשוק, יראה אם הוא מקום נקי, כמו שכתוב (דברים כג) והיה מחנך קדוש, ויבקש מהשי"ת ובודאי ימלא שאלתו, שיומע תפילת כל פה, ועי"ז יהיה תמיד דבוק בה, ע"כ".

דרך כוכב, תו שיעור ג

עצה לשינוי הטבע

הדבר במידותיו

"ולכן על כל צרה שלא תבוא מרבים בצדקה, כי צדקה משנה הטבע, ומהפכו מרע לטוב. והענין בזה הוא, כי כשהאדם משפיע טובה - משפיעים עליו טובה מן השמים, וגם אם חלילה אינו ראוי מצד מזלו - הרי הוא משתנה לטובה.

ובהמשך דבריו שם בס"ה הנ"ל מפרש רבינו על מימרא דשמואל (ברכות נ"ח ע"ב): "נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעי" (דהורי דעה, בחינת צדקה רחמי. ועיקר הרחמים על ידי הדעת, עיי"ש) - ששמואל, שהיה בקי גדול בעניני תכונה ומחלך הכוכבים, ידע שהשבילין דשמיא מתנהגין כפי שמתנהגים למטה בצדקה ורחמנות.

ובגמרא (שבת קנ"ו ע"ב) איתא שאבלט (חכם נכרי חווה בכוכבים) אמר לו לשמואל על יהודי אחד שהלך לשדה, שהוא רואה במזלו שהלה לא יחזור, כי ישכנו הנחש וימות, א"ל שמואל אי בר ישראל הוא ילך ויחזור. לערב חזר היהודי בריא ושלם כשהוא נושא חבילת קנים על כתפו. ניגש אבלט ובדק את משא הקנים על כתפו, ומצא שם נחש קצוץ לשנים. ופירש רש"י שם, שקצצו עם הקנים בלא יודע. ושאל שמואל לאיש הלוה מה מעשה עשה אשר בזכותו ניצל ממות, וסיפר לו שעשה היום צדקה וחסד מיוחד עם עני, והצילו מבזיון גדול. ענה שמואל אליו ואמר: המצוה שעשיתו צילתם ממות בטוח על ידי הנחש. ועוד כהנה וכהנה מובאות מעשיות בחז"ל על הצלות נפלאות על ידי עשיית מצוות.

לק"א עמ' קכב

עבר בן חורין

"כאשר האדם שולט ביערז דרי אין קץ לרום המעלה אליה הוא זוכה להגיע. בא וראה מה שארע לאליעזר עבד אברהם שאף על פי שהיה מצאצא חם אבי נענן שהחל את קדשתו עד שקללו נח (בראשית ט כה) "עבד עבדים יהיה לאחיו". עם כל זה זכה אליעזר לחיות "עבד מושבל" אשר עליו נאמר "עבד מושבל - ימשל". שבוטח שבדק באברהם זכה לחיות "המושבל בכל אשר לו" ודרשו בגמרא "שהיה שלט ביערז". הניו שיעצא מכלל עבד לתאווה ועשה מושל ביערז וממילא זכה שנאמר בו (בראשית כד לא) "בוא ברוך ה'". לרמוז שזכה לצאת מכלל ארור לכלל ברוך וזכה להתעלות ולחיות מהצדיקים שזכו להכנס לגן עדן בחיים חיותם.

פה רב ועצים הוא הפה של האדם להתהפך מתקצה אל תקצה באם יבחר להפך מעבד משעבד לתאווה למושל בן חורין המושל בכל אשר לו.

עשה לי את המקרה

את ה' אלקי אדוני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדוני לבנו" - הוא חוזר פעם אחר פעם לספר לפנינו; את אשר ביקש ואת אשר הושיעו ה' וחוזר חלילה, את הבקשה ואת הישועה... ולאחר שבישרו לו את הבשורה כי הם מסכימים, ו"הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך" נאמר: "ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם, וישתחו ארצה לה", לעיני כולם נפל וישתטח לפני ה', וברש"י וישתחו ארצה - לימוד הוא לנו - "מכאן שמודים על בשורה טובה".

מסילות בחינוך

ויאמר אברהם אל עבדו יצחק ביום המשל בכל אשר לו...

כשהידועה הו' מחדדת לבני המלכים תיקרים, כשהם מבינים שההליכה אחרי התאוות היא עבדות ואמללות לעמת ההתעברות שהיא אשר ומלכות. הרי הם ביום בלבם להפקרות ולמפקרים. הם מסתכלים ברחמנות על כל אותם אמללים המשעבדים תחת נטל התאוותיהם הבחמיות ומובנים לכמר את כל עולמם ועתידם עטור הקרקור והקפוזין בדרך הרפש כצפרדעים שאי אפשר להסביר להם שיש הנאות בעולם מעבר לכוף והסרדהו' בו הם שוחקים.

ה' יצבה לבו בדרך ה' ונתן להם פה לעמד מול הפתויים ומול המפתים בגאון אמתית. לא מתאים לי להתחבר עם שוטים מסכנים שכל חייהם סובבים סביב אותם תאוות טפשיות חזרות ונשנות כתינוקות המטפחין באשפת אשר כאומה לא ישאו בעמלם".

אגרת הקדושה אות ע

המשך מעמוד קודם

"יפה שיחתן של עבדי אבות" - ואין שיחה אלא תפילה. זהו לימוד ברור מתורתנו הקדושה שצריכים לבקש מהשי"ת על כל דבר, וכאשר השי"ת עוזרו יש להודות לו, וזהו חז"ל מפורש הנלמד מכאן, שמודים על בשורה טובה" (שם).

תפילה, הודאה, מתוך ביטול והכנעה, ואזי ישועה קרובה לבוא. זה כ"כ פשוט עלינו רק להאמין בכך מאמונה שלימה ולפעול כך בתמימות גמורה - כי לכך נוצרנו.

על שבת אבל יש לי רבנו של עולם. האמונה הפשוטה הזו צריך לשנן עליה הרבה ולחיות עם זה הרבה.

אם ננסים לחכמות ושוכחים את התמימות הנכונה, התמימות הישרה היא אמונה שלימה בכל דבר, לגבי כל ילד בכל צרכיו ברוחניות ובגשמיות רק אמונה אמונה אמונה.

כל מצותיך אמונה. עם אמונה זוכים לקיים כל המצוות.

- מרן האדמו"ר שליט"א: **היום בלילה היא צייט של מאמע רחל.** זכותה תגן עלינו.

- **'ומשיבע לכל חי רצון' - לכל ח'י רצון ר"ת "רחל", כל ההשפעות נמשכות דרך רחל. בשבילך רחל תבא הגאולה.**

ב"ה, העולם הולך היום למאמע רחל ומתפללים שם, ושופכים דמעות כמים, שיזכו לפעול כל הברכות וכל הישועות.

- **היום בלילה גם ההילולא של ה'מאור עינינו'.**

זכותו יגן עלינו. השי"ת יזכנו להתחדש ללמוד 'מאור עינינו', לכל צדיק יש אור, האמונה שלו העבודה שלו, כל צדיק יש לו אור מיוחד בפני עצמו, והם השאירו לפנינו דבריכם, צריכים להגות מהם.

השי"ת יעזור לכם, שיהיה לכם הרבה נחת, אידיש נחת, מהבנים, מהתלמידים, להאיר בהם אמונה זכה ובהירה, אמונה ממש עם שמחה וקדושה, ושפע רב.

- **בפרשה כתוב 'כי ברך אברהם', יעזור השי"ת ויחייבים הפסוק 'כי בני ירבו ימך ויחייבים לך שנות חייהם'.**

אמן. המברך יתברך מה' אלקי ישראל. יברכה ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום.

יהי רצון שיאיר לכם לעצמכם ותזכו להאיר את האור בבנים ותלמידים, ועיקר האור הוא אמונה ברורה ושלמה.

- **אמן. אמן. ב"ה אנחנו משתדלים להאיר אמונה, מנסים ומשתדלים לדבר מאמונה בטחון והתחזקות. אבל צריכים כח...**

כשיש לכם בני ישראל התלויים בכך, הרי אתם עבד אמתית להקב"ה, הקב"ה יעזור לכם, להאיר לבניו של הקב"ה אמונה ושמחה, אהבה ויראת שמים וקדושה, יהיה לכם הרבה הצלחה, נחות מהבנים והתלמידים כראוי. חזקו ואמצו, יהי ה' אלקינו עמכם.

- **אמן. והרי בפרשה כתוב 'כי ברך אברהם והרבה ארבה את זרעך...' והיה בריכה.**

אמן כן יהי רצון. יישר כחכם על הברכה, ברכת כהן. אני שמח מאד עם ברכתכם. השי"ת יהיה עמכם תמיד בכל פינה ופינה. כל טוב ושלום.

נכתב ע"פ הבנת המעתיק, אינו הוגה

אמרי דוד

משיחות כ"ק רבי דוד מאיר ווייס בעל ה"אמרי דוד" זי"ע
שכתבו ע"י שומעי לקחו והמסותפפים בצילו

פרשה יפה מחדשה

אמרי דוד

הדרא מאד

עבודת סדר ליל | יד וסוד מכליל | שני הדוק מכליל

נשמה לנשמה

הודיעה מרן ואמר: "חס ושלום! איי, איי, איך האב אין מיין לעבן, קיין צעד נישט געהאנגן!... כששמעתי מילים אלו ויצאת מפורשות מפי אותו צדיק, נזכרתי בעובדי דועה, על חסיד אחד שזכנס אל המגיד ממעזריטש וזינה בפניו, שמעודו לא הבין את דברי המשנה "חייב אדם ללכת על הרעה כשם שהוא מוכר על הטובה", איך יתכן שכבר זכתה לה, שהאדם יברך על הרעה כפי שהוא מוכר על הטובה ועוד לקבלה באהבה... וכפי המבואר בגמ' ברכות. שלחו המגיד הק' לאניפולי אל הרבי רבי ושיא, ואמר לו: "הוא יסביר לך את פשר דברי המשנה בטוב טעם". הלה נסע תיכף לאניפולי, ובהגיעו, דר אחר מקום מעדיו של הצדיק, וחדרו לו על בקתה עלונה ונדחת בקצה העיר "כאן מתגורר רבי ושיא". בהכנסו אל הצדיק ראה את הדחוקות השחורות בכלל זכות ופיטה, ואת העניי הנורא ששרד במקום. והרר בדעתו: "עו, צדיק זה שכל כולו מרורים, עניות חלות, לבטח יוכל להסביר לי את כוונת המשנה". כשהפנה את השאלה אל הצדיק, השיב לו הצדיק בתמימות: "חייב אדם לברך על הרעה? אף פעם לא היה לי רע".

בספרה "אהלי יעקב" – מהאמרו רבי יעקב מחוסיאטין - בפירושיו חיי שרה מובאת עובדה זו בתוספת מעט ובוזה הלשון: והענין, ש"הדבק בחי החיים ומאמין באמונה שלמה, שכל מה דעבדי רחמנא לטוב עבדי, אין הרע מרגש אצלו, והוא יכול לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, כלומר בשמחה, ומבאר בכך את דברי רש"י: "שני חיי שרה - כולן שוין לטובה", ש"שרה אמנו כדאי עמדה למדריגה הגבוהה הזו, לכן שנותיה כולן היו שוין לה לטובה".

ואציין בענין, עובדא דועה, שפעם חלחה בחו של הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן באמצע החג, והרה"ק התפלל לרפואתה, ואמר: שנינו 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מוכר על הטובה', וכמו שמפרש ה'ברטנורא', ש'צדיק לברך על הרעה בשמחה ובלב טוב, כשם שמברך בשמחה על הטובה, והואיל ואמר ש'אין מערבין שמחה בשמחה, על כן אני מתפלל להשי"ת שיקה ממני שמחה אחת שהיא 'המתלה', ותשאר לי רק השמחה השנייה, והיא שמחת החג".

ואז עלה בליבי לפרש, שמרן היה בבחינת "ואני קרבת אלוקים לי טוב" - 'אלוקים' הוא מידת הדין, שגם את מידת הדין קיבל כטובה - באהבה גמורה ולא ידע כלל הרע מהו. כמובא 'פסק הלכה ב' שלחן ערוך' - "חייב אדם לברך על הרעה בדיעת שלמה ובגפש הפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם, היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגור עליו השם, נמצא שנקבלת רעה זו, הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו". כן חשבתי בליבי שמרן מהרה"א לא הבין מדוע אומרים עליו כי סבל מרורים בימי חייו, בעוד הוא עצמו אינו יודע כלל מכה, ברוחו הגבוהה ובשגב גדולתו וקדושתו קיבל הכל באהבה ובטוב לבב.

ענין זה ידוע ומפורסם בספרי הקטובלים והקדמונים, שלפעמים הוצרך אדם להסתלק מן העולם, משום שנשמתו צריכה להיכנס באדם אחר. וכך מציינ אצל רבקה אמנו ע"ה, שנוולדה ביום פטירתה של שרה אמנו ע"ה, וביאר ה'מגלה עמוקות' ע"ה: "וביאה יצחק האהלה שדה אמו - ממש... ולכן כשמתה שרה, נתבשר אברהם 'זנה לידה מלכה גם היא' כמו שכתוב 'זרה השמש ובה השמש' - כי נשמת שרה נכנסה ברבקה". ובש"ך על התורה מבאר בכך את הפסוק: "שני חיי שרה - שבוים שמחה שרה נולדה רבקה... שחזרה וחייתה ברבקה, והיה לה חיה לחייה". ויש שפירשו כן בדברי ה"ל: "כשמת רבי יעקבא נולד רבי, כשמת רבי נולד רב יהודה, כשמת רבי יהודה נולד רבי, כשמת רבי נולד רב אשי, ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו", היינו שנשמת הצדיק, שנחלק מן העולם, נכנסת אל הצדיק שנוולד זה עתה. וב"דעת זקנים" (שמות ז' כח) "ומפרש הרב רבי יצחק בן רבי אשר, שטולד ביום שנפטר רבינו יצחק בן אשר ז"ל, וקראוהו על שמו, וקראו עליו: 'זרה השמש ובה השמש'".

ושמעת: מירידי הגאון רבי שאול ברייש אב"ד צדיק, ששמע מאביו ר"ה הגאון רבי מרדכי יעקב ברייש בעל ה'חלקת יעקב', ששמע מהמשמש שהיה נוכח בשעת מעשה. מרן מהרה"ק נהג לבקש תדיר מאחד ממשמשיו ר' נח טעליב ז"ל, שיסגור את דלת הבית לקראת שעת הצות הלילה, בנמקו, כי עליו לסיים את עניניו - ביט לבין עצמו, ולא לקבל עוד אנשים לצעה ולברכה. אידע פעם, ובשעת לילה מאוחרת - אחרי שכבר סגרו את דלת הדרו של מרן, הספה יחידה מותקפת בהחלית על פתח הבית, ובחרדה נכנסתי כי קרוב שובכ על עניש דווי, וכי הגיע כבר למצב גסיסה, באשר על כן עליו להכנס אל הצדיק, ללא שהיות. הכניסו ר' נח מיד אל החדר, ומרן בידך את התולה ברפואה שלימה. לא עברה שעה קלה והנה שוב מותקפים על הפתח. על מפתן הדלת עומד יחודי, ובדאגתו כי רבה מספר הוא למשמש ר' נח כי קרבת הפחדר מקשה בלידתה, וכי זוקקה היא נואשות לברכת הצדיק. הכניס ר' נח גם אותו, ואז הרים מרן את ידיו הק' בפתי נפש - והפק בידי על השולחן ואמר מתוך אנה: "ארי! וואס טווי מען דא? ס'איז דאך אינס"ן... והסבר הדברים, כי נשמת הנפש היתה צריכה להיפטר הימנו, ולהיכנס לחייתו אל גופו של אותו יתנוק, ובוזה אשר בירכו ברפואה שלימה זכה לה ועלתה ארוכה למחלתו, ובשל כך נתקשחה האשה בלידתה.

לקבלינו באהבה

כשהגעתי לניחום אבליים אצל מרן מהרה"א, בעת שישב שבעה אחר פטירת אחי הרה"ק מבילטורייא, שמעתי את אחד מצדיקי הדרו מנחם את מרן בברכה השורה 'המקום ינחם אתכם' וכו' וכאשר סיים לאמרה הוסיף: "איה זאלט נישט וויסטן פון קיין צעיר?... והפטר האמרה ה"ל: "דע רבי יאז און א סאך מיטענעמאכט"

סיפר לי הרה"ק מבילטורייא, שבערותו סיפר פעם לאביו מרן מהרה"ק זי"ע, שלומד מסכת בבא קמא, וכבר עומד הוא לסיים המסכתא, נענה אביו ואמר לו: "מדוע לא אמרת לי כי מיתעתה הוין להתחיל מסכת בבא קמא! הרי צריך לסייעתא דשמיא לעבוד אבות, כשתסיים את המסכתא, היכנס אלי, הערוך סיום, ונדה להקב"ה על אשר עברת את המסכת לסייעתא דשמיא! והואיל כוננת מרן מהרה"ק היתה, דבמסכתא זו מדובר על דיני וסוגי המזיקין, וצריך לסייעתא דשמיא, שלא יהא ח"ו, כפתוחה לה לשטן ר"ל. כידוע שמונת הרה"ק ה'חתם סופר' כשלמד בשיבתו הק' מסכת בב"ק, היה בעירו פרשבורג כמה נזיקין, ותלה זאת - במה שלמדו מדני מוסיקין כאשר זכו, ונמנעו מאז ללמודו ברבים. וכן יאירי אצל מרן מהרה"ק דושינסקיא, כי ביום שהתחילו ללמוד בשיבתו מסכת ה'ח"ו, ציוה לתלמידיו לצום, מפני שלומדים דיני שחיטה, ה"ל".

כוח הפועל בנפעל

סיפר לי הרה"ק מבילטורייא, כי פעם ישב אביו מרן מהרה"ק, בצוותא תדא עם בניו הקדושים, ועם חתנו הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא, והרה"ק מבילטורייא בנינו, ודיברו ביניהם, בסוגיות שונות בדברי חז"ל. בין הדברים פנה בתמיהה ליוצי"ת, דאמרין בגמ' יוסא ד'פיקת' נפש זוחה שבת, ואף על חיי שעה שפקחין עליו את הגלגל, והרי הדברים המהימים הם, דהרי ידוע הוא, שהלה לא יזחה אלא רק כמה שעות, ומדוע אכן יחללו עליו את השבת? נענה הרה"ק מבילטורייא ואמר שיש לו הסבר על כך, מדברי ה'מאיר' המבוסס על דברי חז"ל - "יפה שעה אחת בעולם הזה יותר מכל חיי עולם הבא" כי בשעה אחת בעולם הזה, יכול אדם לשוב בתשובה, על כל הטאוי, ולכן יחללו עליו את השבת, אפילו בעבור חיי שעה בלבד, שבאותה שבת יתקן הרבה שבתות... מששמע מרן מהרה"ק את הדברים הודיענו כולו ושיאל בתרפית ובפליאה רבתי: "ווי האסטו דאס עונקען? פון וועלעכן ספר?" נענה הרה"ק מבילטורייא, כי ראה זאת בחיודו רב פלוגי וכי שם - באותו ספר, הביא דברי ה'מאיר' ה"ל: הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא, נהיה חיודו לסייד ההיכל ועמד משתומם, על עוקתו של החתן, מרן מהרה"ק. אחר זמן מה, נענה מרן מהרה"ק ואמר לסוביב: "האמת היא, כי פשט נפלא הוא זה, אך הויתו ע"י כוח הפועל בנפעל, כי לא ראה את הדברים בדביו ה'מאיר' עצמו, אלא על ידי אחר שצטטם..."

שריפת גוף ונפש

דרכי היה, להתלות המיד להרה"ק מבילטורייא, ובחודמניתי אלו, היה שם עימי בדברי תורה וחסידות, פעם הק' להלוויית הרה"ק רבי אברהם דוב טווערסקי בנו של הרה"ק רבי מנחם נחום מראסחסיטרויעק הרה"ק מבילטורייא השתתף בססע כל הלוויה, ואני ליווייתו עד לחר הזיתים, ומשם בדרכו חזרה לביתו. שבונו, עמבט דרך שיכנת "אונגענישע הייזע" לבית אונגרוין) עברנו דרך 'מקוה טודה', הרה"ק מבילטורייא, הפך להיכנס לטבול ולהתייאר ה'הלוויה' והשתתף בבית העלמין. הרה"ק מבילטורייא ניש אה בוד הטבילה, מי המקוה המים היו וכשהגני את כף רגלו בתוך המים, הוציאה מיד. אחר כך כשיציגנו, פנה אלי הרה"ק מבילטורייא, הסביר את מעשיו, ואמר בשם אביו מרן מהרה"ק: "אייסע מקוה, און א הייסע טיי, שאטן פארן גוף, און פארן נשמה, כשספרתי זאת לידי נפשי הנה"צ רבי אהרן מרדכי רוטער, אמר לי שישמע כלל גם ממרן מהרה"א, בשם אביו זי"ע".

שורשי החסידות

יסודות דרך הבעל שם טוב הקדוש ז"ע ועכ"א

פרשת וירא
תשפ"ה

פרק א

אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש ז"ע

הבעל שם טוב הקדוש ז"ע אור שהאיר אותה להרבה דורות

לפני שמתחילים לדבר על דרכי החסידות, צריכים להעמיד בצורה נכונה, לידע אודות מייסד החסידות, אור ישראל הקדוש, הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, שידעו כמה המדובר.

כשמדברים על הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, אין מדברים רק מצדיק, אף לא מצדיק גדול, או מבעל רוח הקודש, או מאיש אלוקים, או מיהודי שהיה לו גילוי אליהו, אלא מדברים מדבר אחר לגמרי, מדברים מעניין אחר לחלוטין, כפי מה שמקובל מתלמידיו הקדושים, שהיו בעלי רוח הקודש, גאוני עולם, שרי התורה, יהודים שראו אצלם השראת השכינה, הרי שלהגדרתם מדובר ביהודי שהיה אחת להרבה דורות, שהקדוש ברוך הוא הוריד אותו, בכדי להציל את כלל ישראל.

רשב"י האר"י הקדוש והבעל שם טוב הקדוש ז"ע

האדמו"ר בעל תורת מרדכי מוויזשניץ ז"ע, אמר בשם חותנו הרה"ק רבי יעקב יוסף מספינקא ז"ע, כי זקינו הרה"ק רבי מרדכי ממשערנאביל ז"ע אמר פעם, כי לדון בין הבעל שם טוב הקדוש ז"ע ובין האר"י הקדוש, מי מהם גדול, אין אנו יכולים להכריע הדבר, ואף אין אנו רוצים להכריע.

כשם שהיה בזמן התנאים רבי שמעון בר יוחאי, שגילו לו סודות התורה, ואחר כך היה את האר"י הקדוש וגורי חברותו, שהשם יתברך גילה לו רזי התורה, סודות התורה, כן אחר כך היה הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, אשר גם כן היה אצלו על זה הדרך. התולדות יעקב יוסף (פרשת בלק בדה"ש בש"ס דסנהדרין) מביא, כי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע קיבל מפי אחיה הגילוי רבו של אליהו הנביא, שהתגלה אליו וגילה לו כל רזי תורה, וממילא בין הבעל שם טוב הקדוש ז"ע והאר"י הקדוש, אין אנו יכולים, ואיננו רוצים להכריע.

המשכת קדושת השפעת הבעל שם טוב הקדוש ז"ע עד ביאת משיח ובהכנה לביאתו

גם על הדורות הבאים, ידועים דברי הרה"ק רבי מרדכי ממשערנאביל ז"ע שאמר, כי כל ההורו תשובה שהיה עד ביאת גואל, אפילו מיהודי שאף פעם לא שמע את שמו של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, הכל הוא מכוחו של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע. ביאור הדבר הוא, כי השם יתברך שלח נשמה מאד מאד גבוהה לכלל ישראל, שהאירה והוריקה קדושה באופן שאיננו יכולים לדמות בעצמינו.

קדושה זו ממשכה עד ביאת המשיח, ואדרבה, ממנה תהיה ההכנה לביאת המשיח. וכמו שכתוב במכתב הידוע המודפס בסוף ספר בן פורת יוסף, הוא מכתב שהבעל שם טוב הקדוש ז"ע שלח לתלמידו הגדול בעל התולדות יעקב יוסף ז"ע מפולנאה, בו הוא

כותב לו כל מה שראה בעולמות העליונים, ואחר כך כתב לו, ששאל את משיח אימתי קאתי מר, ואמר לו, כשיפוצו מעיינותך חוצה ויובלו לייחד ייחודים כמותך.

ההתנגדות לאור הבעל שם טוב הקדוש ז"ע כדבר שסיבבו לתחילה מן השמים

השפעת הקדושה של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע ותלמידיו, הוא דבר שאין אנו יכולים כלל לדמות ולשער בעצמינו, כפי שקבלנו מרבותינו הקדושים, עד כדי כך ששמעתי פעם שיחה מאדם גדול, שבין דבריו הסביר מדוע מי שאינו מאמין באר"י הקדוש יש לו דין אפיקורוס, ואילו מי שאינו מאמין בבעל שם טוב הקדוש ז"ע אין לו דין אפיקורוס.

ואחד מההסברים בדבר הוא, כי את האר"י הקדוש הוריד השם יתברך לעולם, באופן שכמעט לא היה לפי ערך הדורות הבאים אחריו איהו התנגדות אליו, ואילו את הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, כאשר רצו להורידו לעולם, עשו מן השמים, שנשמה עליונה זו תבוא רק עם התנגדות, רק עם זה.

וממילא, לכן כל הצדיקים, שלא האמינו בו, אין מגיע להם את התואר אפיקורוס, אף שלא ספק אף אחד מהם לא הגיע לקרסולי קרסוליו של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, הגם אומנם שהיו קדושי עליון של מלאכי מעלה אלו שלא האמינו בו, אך לא היה להם דין אפיקורוס, כי כך היה מן השמים צורת הנהגה זו.

דיבור של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע בידיבר ה' אל משה לאמר

אכן כל זה אינו נוגע אלינו כל כך, כי לנו בעיקר נוגע הדבר שידעו בצורה ברורה, אשר כל דבר של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, הוא כמו שהביא בספר עבדות הלוים (אור הגנוז, ערך שבחי הצדיקים) בשם הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא ז"ע, כי אצלניו דיבור של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע נשכח בתולדות יעקב יוסף בשמו, בנוסח הידוע 'שמעתי ממורי', הוא כמו זידיבר ה' אל משה לאמר, כי כל דיבור מהבעל שם טוב הקדוש ז"ע, מקובל אצלניו שהוא קודש קדשים, זה היה גילוי שכינה בשנות ת"ק, כמו הגילויי אליהו שהיו בשנות ש' של האר"י הקדוש, ולפי שנים לפני כן, הגילויים שהיו לרבי שמעון בר יוחאי.

עניין לידע על כל נצר של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע

להשלמת הדברים אוסיף דבר מעניין, על הגה"ק רבי שמעוני מויעליהוב ז"ע, שהיה גאון הגאונים, שימש כמשיגי בישיבת חכמי לובלין לפני המלחמה, ידע את כל התורה כולה בנגלה ובנסתר, הרב וואזנר זצ"ל שהיה תלמיד מובהק שלו, היה אומר עליו כי היה אדם השלם בנגלה ובנסתר.

ומסופר אודותיו, כי פעם הגיעו קבוצת גלחים לישיבת חכמי לובלין, ומאחר והגיעו למקום היו צריכים לקבלם בדרכי גימוסין, והגה"ק רבי שמעוני

מועליהוב ז"ע דבר עמהם, ובין הדברים שאל אותם, כמה סוגי אמונות נוצריות יש, הם אמרו, כי ידוע להם על שבעה עשר, ואילו הוא אמר לעומתם, כי ידוע לו על ל"ד אמונות נוצריות, וזאת לנוכח מרחבי ידיעותיו, הבורים ששמעו את דבריו התפלאו, אך זכורים לו שיטות מרובות כל כך. אמר להם, וכי מזה אתם מתפעלים, אני יודע על כל נכד של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע שיש בעולם, אפילו אחד שעומד רגע אחד לפני להשתמד ולהמיר את דתו.

וראים בזה, כי יהודי כמו הגה"ק רבי שמעוני מויעליהוב ז"ע, שהיה שר התורה בנגלה ובנסתר, וחסיד שבחסידים, היה לו עניין לידע את שמתרחש עם כל צאצא של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, איפה הוא עומד, וזאת לגדול קדושתו של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע.

הבעל שם טוב הקדוש ז"ע קיבל תורה מפי קודשא בריך הוא בעצמו

עד הפלגה בשגב קדושתו של הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, שמעתי ממורי רבי הארמ"ר בעל תורת מרדכי מוויזשניץ ז"ע בשם הרה"ק הרגל מנה אפרים ז"ע (ליקוטים, בדה"ע עוד פעם אחת שמעתי), כי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע אמר על עצמו, עומד על ידיכם יהודי, השומע דברי תורה, לא מפי מלאך, לא מפי שרף, אלא מפי קודשא בריך הוא בעצמו, והוא ירא בכל רגע שלא יפול לעומקא דתהומא רבה, כאשר בונתו בזה, כי אם חס וחלילה יהיה לו הרהור גאוה, יאבד את כל מעלתו.

הרי רואים אנו, שהבעל שם טוב הקדוש ז"ע אמר על עצמו, שהוא שומע ומקבל תורה לא מפי מלאך, לא מפי שרף, אלא מפי קודשא בריך הוא בעצמו, כאשר גילויים מעין אלו היה, בשנות דור, ואינו הפץ להזכיר באלו דורות בימי קדם היו גילויים מעין אלו. מאחר זה לא היה אצלניו הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, על כל כל דבריו מחייבים אותו, אנו מקושרים אליו, מאמינים בזכויות שלו, ובעצם האמונה שיש לנו בו, יונקים אנו על ידי זה קדושה, ממש כעין אמונת ה' ואמונת משה רבינו.

קיום מצוות על דעת הבעל שם טוב הקדוש ז"ע

הרה"ק החלקת יהושע מביאלא ז"ע, כשהיה אומר יחי רצון שאומרים על דעת אנשי כנסת הגדולה וכדומה, היה אומר גם כן על דעת רבי יצחק לוריא ואשכנזי ועל דעת רבי ישראל בן רבי אליעזר בעל שם טוב, שכן באמת כל המצוות אנו צריכים לעשות על דעתם ועל כוונתם. שהרי הם ידעו כמה מאיר וגדול הוא כל מצוה, כמה מאיר וגדול הוא כל נשמה של ישראל.

אחר כל זאת יש ללמוד, כי כל מה שאנו מדברים אינו רק ראשי פרקים, והשם יתברך יעזור שנהיה כל ימינו מקושרים עמהם. וקדושתם תאיר עלינו, עד שנזכה לכל תיקוני נפשנו, ונזכה כי כלל ישראל יתוקן, ונזכה לגאולה השלימה אמן.

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון רבי חיים אלעזר זוייס שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

פרשת
חיי שרה
תשפ"ה

חציף מאן דמתפלל בבקעה

ויצא יצחק לשוח בשדה, חז"ל בברכות בפרק תפילת
השחר {בדף כו:} לומדים מכאן שיצחק תיקן תפילת
מנחה.

והנה בברכות {דף לד:} אמר רב כהנא חציף עלי מאן
דמתפלל בבקעה, והקשו בתוס' {ד"ה חציף} וא"ת הכתוב
ויצא יצחק לשוח בשדה, י"ל דהתם מיירי בהר המוריה,
כדאמרינן בפסחים לא כיצחק שקראו שדה, ובפשטות
כונת התוס' דכיון דהי' במקום הקדוש הר המוריה, עצם
המקום זה מביא יראה ולכן המתפלל במקום זה לא
מיקרי חציף, דבהר המוריה לא צריך בית כדי שיכנע ליבו
למקום. או שהסגולה להתפלל בהר המוריה מקום שהיא
תחת כסא הכבוד שקול נגד מה שאין להמקום מחיצות.

אך הב"ח {בסי' צ} כותב בכונת התוס' ד"ל דהי' בהר
המוריה בית או מחיצות, מ"מ קראו הכתוב בשדה על שם
מה שקרא יצחק אבינו ע"ה מקום המקדש שדה.

והנה הרמב"ם השמיט הא דרב כהנא דאמר חציף האי
אינשי דצלי בבקעה.

ונראה לע"ד דהרמב"ם נתקשה בקושיית התוס', מהא
יצחק התפלל בשדה, לכן ס"ל דרב כהנא לא סבור דיצחק
תיקן תפילת מנחה והוא דיצא יצחק לשיח בשדה, לא קאי
על תפילת מנחה שהיא תפילה קבועה רק על התפלל לה'
על זיווגו שאליעזר יצליח ובתפילה כזה אין כל התנאים
של תפילה.

והרמב"ם לשיטתו {מפ"ט ה"א ממלכים} דיצחק
התפלל תפילת מנחה, לכן השמיט את דברי רב כהנא.

והנה אף דהרמב"ם פוסק בהלכות תפילה {בפ"א ה"ה}
דתפילות כנגד תמידים תקנום, מ"מ מביא גם את תפילת
יצחק, היינו דהרמב"ם לשיטתו בפ"א ה"א מהלכות אבל
דס"ל דאין למידים מלפני מתן תורה, לכן אף שס"ל
דיצחק התפלל מנחה מ"מ החיוב שלנו הוא מחמת תיקון
חז"ל שהוא כנגד תמידים, אך למ"ד דלמידים מלפני מתן
תורה, על כרחך אם ס"ל דכנגד תמידים תקנום מוכרח
דיצחק לא תיקן תפילת מנחה, ואין הכונה שיצא יצחק
להתפלל מנחה רק שיחה בעלמא. ועיין בתוס' עבו"ו {דף

ז:} דרק ממה דכתיב אשפוך לפניו שיחי למידים שיצחק
הלך להתפלל ולא שהיה שיחה עם אדם ומדכתיב לפנות
ערב למידים שהי' תפלה קבועה, היינו מדדייק הכתוב לומר
מתי הוא הזמן של השיחה בשדה, ורב כהנא לא דייק
מדכתיב הזמן שהיה תפילה קבועה ודו"ק

ולפי הנ"ל מיושב דהגמ' ביומא {דף כח:} אמר רב
ספרא, צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי, והקשו
התוס' בברכות {כו:} דהא יצחק תיקן תפילת מנחה ולא
אברהם, ולמה אמר ר"ס צלותי דאברהם, אך לפי הנ"ל
י"ל דהסוגיא ביומא ס"ל דיצחק לא תיקן מנחה, דלשוח
בשדה קאי על שיחה בעלמא ולא תפלה קבועה, לכן
דוקא באברהם דכתיב בפ"ו וישכם אברהם בבוקר במקום
אשר עמד, ואין עמידה אלא תפלה וכתיב שהיה במקום
הקבוע שלו לתפילה, למידים להתפלל אברהם אבינו
שחרית ולא ביצחק.

שוב שמעתי מהחסידי המפורסם הרב ר' אליש אנגלנדר
שליט"א, ששמע מכ"ק הרב מבולגריא זצ"ל בשנת תש"ט
כשהי' באנטוורפין, על מה שאמרו חז"ל בחולין גבי
יעקב אבינו ע"ה, דכשהגיע לחרן יהיב דעת' למיהדר
מיד קפצה לו הארץ, דלמה לכתחילה לא חשב להתפלל
במקום שהתפללו אבותיו, רק אח"י יהיב דעת' למיהדר.
ואמר כ"ק זצ"ל דיעקב הי' מסופק בתירוצי התוס', דעיין
בברכות {לד:} דאמר ר"כ חציף עלי אינשי דמצלי בבקעה
והקשו התוס', דהא מצאנו ביצחק אבינו שהתפלל בשדה,
דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה, ות' דשאני התם דהי'
הר המוריה, בפשטות כונת התוס' דהיינו דהי' במקום
קודש הקדשים, ממילא המקום מסוגל שיתפלל ביראה
ובהכנעה.

ואמר בשם האדמו"ר מבעלזא הגה"ק הרי"ד, ד"ל
דשאנו יצחק אבינו ע"ה דמידתו הוא מידת היראה דפחד
יצחק, לכן הי' יכול להתפלל גם בבקעה, ולכן יעקב אבינו
ע"ה הי' מסופק מה הי' ההיתר של יצחק אבינו אם משום
דהר המורי' שאני, א"כ גם אני יכול להתפלל שם, אך אם
ההיתר הוא משום מידתו של יצחק אבינו ע"ה, א"כ יעקב
אבינו ע"ה מרוב ענותנותו, סבור שעדיין לא הגיע למדרגא
של יצחק ולכן אסור להתפלל בבקעה, ולכתחילה סבור

להרי"ף לא יתפלל ב' כיון שלא מתקן שום דבר, מ"מ בשכח במנחה יתפלל ב' משום דיאמר יעו"י במעריב, וכן ביום א' דיו"ט יתפלל ב' ערבית, כיון דבליל יו"ט שני יאמר יעו"י ולכן בודאי מתקן את מה ששכח יעו"י במנחה.

והקשה הבנין אריאל, דהא מה שצריך להתפלל ב' הוא רק משום דיום א' הי' ר"ח, ואיך יזכיר בליל שני דר"ח יעו"י, הא אם יזכיר יעו"י הרי שנוקט דהיום ר"ח, א"כ לא צריך להשלים את תפילת מנחה מהיום הראשון, לכן מסיק שלא יתפלל ב'.

והצ"ח ובהגהות הדגו"מ והרעק"א מתרצים, דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה הוא קדושה אחת. וב' הימים הם ר"ח ולכן אף שהיום הוא ר"ח מ"מ גם אתמול הי' ר"ח, כיון שהם קדושה אחת, לכן צריך להתפלל ב' בר"ח, אך ביו"ט שני שזה רק ספק הם מצדיקים את הבנין אריאל עיי"ש.

ובפשטות נחלקו אם גם בכל ר"ח תקנו שלא יקבלו עדות החדש מן המנחה ולמעלה ושיהי' קדושה אחת, או רק בר"ה משום איסור מלאכה, דהבני"א ס"ל דרק בר"ה תקנו כהטו"א בר"ה {דף ל:} והצ"ח ס"ל, דגם בכל ר"ח תקנו שלא יקבלו עדות מן המנחה ולמעלה, דהא החשש שיתקלקלו הלווים בשיר הא שייך בכל ר"ח, אך אפי' נימא שתקנו גם בכל ר"ח שלא יקבלו עדים מ"מ י"ל דהתקנה לגמור את היום בקדושה שייך דוקא בר"ה, אך בר"ח שכל הנפ"מ הוא רק לגבי תפילות, י"ל שלא תקנו לגמור שאר היום בתפילות של ר"ח לומר יעו"י {עיי' מה שכתבתי בשמחת חיים על יו"ט {בסי' י"ב} בזה}.

ונראה שנחלקו בזה בהתוס' בברכות ל: דמביאים מהי"מ שמה שאמרו דאם לא הזכיר יעו"י בליל ר"ח שאינו צריך לחזור, שזה דוקא בליל א' של ר"ח אך בליל ב' הייב לחזור כיון שכבר קדוש מאתמול, אך להתוס' לא ניחא ל' לומר כן, ונראה דהי"מ ס"ל שגם בר"ח אמרו דהוי קדושה אחת ולכן בליל ב' שכבר נתקדש מאתמול חייב לחזור, אך התוס' ס"ל שבר"ח, השני ימים הוי רק מטעם ספק ולכן כשמיגיע יום הב' אם היום ר"ח עדיין לא נתקדש החודש.

והת"י של הצ"ח ניחא רק על ר"ח ולא על יו"ט, דביו"ט הם ס"ל כהבני"א ולא יתפלל ב' בליל יום טוב השני.

וחתני הג"ר מיכל שמרלר שליט"א יישב קושית הבני"א על המג"א, ד"ל אף שמה שצריך להשלים הוא רק משום שאתמול הי' יו"ט, מ"מ כיון דביו"ט שני מתפללים תפילת יו"ט דלא לייתי לזלזולי ביה, א"כ גם אם אנו יודעים שהיום לא יו"ט, מ"מ אם משלים צריך להתפלל תפילת יו"ט, דאם ישלים בלי יו"ט הרי מזלזל בהיו"ט, א"כ אף שמשלים תפילת יו"ט של אתמול מ"מ כשמתפלל צריך להזכיר יו"ט, דאם לא מזכיר הוי זלזול, א"כ א"ש המג"א, ודפח"ח ש"י.

הי' כהת"י של הגרי"ד זצ"ל, אך כד יהיב דעת' למיהדר קפצה לו; הארץ; דהיינו דהטעם הוא משום קדושת הארץ, ממליא מיד קפצה הארץ, והכריע דהטעם הוא משום קדושת הר המוריה ויכול להתפלל.

אך מ"מ יעקב אבינו ע"ה עשה בית עם מחיצות כשתיקן תפילת ערבית, וזה הפי' מה שאיתא במדרש על הפסוק ויעקב נסע סכותה, ויבן לו בית, מכאן דיעקב אבינו ע"ה תיקן תפילת ערבית כדאיות, דהיינו דחינוך צריך להיות בשלימות הראוי, לכן כיון שזה הי' פעם הראשונה דיעקב אבינו התפלל ערבית, לכן החמיר בכל החומרות ועשה בית ודו"ק.

והנה המג"א {בס"ק ו'} מציי'ן להזוהר הק' בפרשת שלח ובזוהר שלנו היא בדף ס' שמקשה קושי'ת התוס'. וז"ל הזוהר ואי תימא הא כתיב ויצא יצחק לשו' בשדה, שאני יצחק דמלה אחרא הוי ביה מה דלא בכל עלמא, ותו דהאי קרא לאו להכי הוא דאתי דודאי בשה אחר הוה מצלי והא אוקימנא. ובפי' המתוק מדבש מביא מהרמ"ק שפי' דאני יצחק דמידתו היה ממידת גבורה ולכן היה ליבו בפחד ויראה אף בבקעה, והיא כמו שמובא לעיל מהרה"ק מבעלזא, ובת"י השני מפרש דמה דכתיב שהתפלל בשדה היינו שהתקשר בהשכינה שנקראת שדה חקל תפוחין אך באמת התפלל שם בבית, ולפי הב"ח י"ל שכונת הזוהר היא בת"י הב' כמו שפי' שיצחק קרא להר הבית שדה אף שהיה בנוי וכמו שפי' שם המחהש"ק דראה הביהמ"ק שיבנה בזכותו שסופו להיות שדה לכך קראו שדה ולכן התפלל בו.

ולהני"ל נלענ"ד להוסיף, ד"ל דיעקב אבינו החמיר על עצמו ולא התפלל לשם חובה, רק התפלל תפילה בעלמא וזה מותר גם בבקעה, ולכן תפילת ערבית הוא רשות, דיעקב אבינו החמיר ולא רצה לקבוע תפילתו לחובה, אך הי"ת הבוחן כליות ולב ידע דיעקב אבינו ע"ה הגיע כבר לדרגה של יראה ופחד, לכן קיבל תפילתו כאילו התפלל חובה ודו"ק.

ולכן מיד אח"ז כשהתעורר יעקב אבינו ע"ה הרגיש מידת הפחד מהי"ת ויראה, ויאמר אכן יש ה' במקום הזה; דהיינו שראה שכן הגיע למידת היראה ופחד מהי"ת ודו"ק.

שכח להזכיר יעלה ויבא במנחה של ר"ח מהו להשלים ביום ב' דר"ח

והנה המג"א {בסי' ק"ח ס"ק ט"ז} כותב דאם שכח יעלה ויבוא יום א' דר"ח יתפלל ב' ערבית לכו"ע, אף דאם שכח במנחה יעו"י ביום ב' דר"ח, או כשר"ח רק יום אחד

מעיינות ההייה

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש ותלמידיו זי"ע ועבדי"א
שנאמרו כנעימה מפי פה מפיך מרגליות
כ"ק אדמו"ר מטעממשוואר שליט"א

שיעור חוצני
רש"י

ותמות שרה בקרית ארבע הוא הברון בארץ ננען ויבא אברהם לספר לשרה ולבכתה (בראשית כג, ב)

תצא נפשם בעומדם לפני השם יתברך, אכן זה שייך כאשר הצדיק הוא בשלימות השראת השכינה, אמנם יעקב אבינו בכל אלו השנים שלא שרתה עליו השכינה, לא הייתה עבודתו בפאר תכלית השלימות, על כן לא היה יכול להשיג מדינת מסירות הנפש כעבודת הבורא יתברך, אמנם עמה כאשר נודע לו כי יוסף בנו חי, וחזרה אליו השכינה, שוב יכול היה לעבוד את השם יתברך מתוך מסירות וכלות הנפש, וזה שאמר 'אמותה הפעם', היינו שמעתה בעת עמדו לעבוד את עבודת הבורא יתברך שמו, יוכל למסור את נפשו, להידבק בחי החיים יתברך ויתעלה.

על פי זה הוסיף אאמו"ר זי"ע לברא מה שאמרו חכמינו ז"ל (ר' רש"י בראשית מז, טז) כי באותה שעה שנשק יעקב אבינו את יוסף בנו, היה יעקב אבינו קריאת שמע, והעירו המפרשים (גור אריה בראשית מז, טז), כי ממה נפשך, אם הייתה שעה זו זמן קריאת שמע, מדוע אמרו חכמינו ז"ל שרק יעקב אבינו קרא קריאת שמע, הרי יוסף היה לו גם כן לקרוא קריאת שמע באותה שעה, ואם לא הייתה השעה עת קריאת שמע, מדוע זה ראה יעקב אבינו צורך לקרוא קריאת שמע באותה שעה.

לאור הדברים הנזכרים מובן, כי כשם שמצאנו בגמרא (ברכות סא): 'בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים' אמרו לו תלמידיו, רבינו, עד כאן? אמר להם, כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, 'בכל נפשך' (דברים ו, ח), אפילו נוטל את נשמתך, אמרת, מתי יבא לידי ואקיימן, ועכשיו שבא לידי, לא אקיימן', הרי שהיה לו לרבי עקיבא השתוקקות למסור נפשו להשם יתברך, ועל כן חיכה והמתין בכל ימיו לרגע זה, כך גם יעקב אבינו, כאשר הגיע ליוסף הצדיק ושוב יכול היה למסור את נפשו להשם יתברך, מיהה לקרוא קריאת שמע, למסור את נפשו כעבודת השם יתברך בפועל ממש, כי לזה חשקה נפשו בכל כוחה.

כעין זה מצאנו בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שעוררו תימחה רבתית, איך ייתכן ששרה אמנו השתלקה על ידי העקידה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כג, ב), והרי מצאנו (שמות רבה א, א) שהיה אברהם אבינו טפל לשרה אמנו בבניאות, ואם כן הכיזב זה שמצאנו על אברהם אבינו, שתחפ כשציווה לו השם יתברך לעקוד את יצחק בנו, הלך והשכים לילך בזריזות גדולה, והתמלא שמחה לקיים רצון הבורא יתברך, ואילו שרה אמנו, האין זה שכששמעה על הדבר וידעה כי מסתמא ציווה על כך השם יתברך, פרחה נשמתה ומתה.

ויש שכתבו (ילקוט מעם לועז בראשית כג, ב) לתרץ בזה, על פי דקדוק לשון רש"י: 'ונשמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעת ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה', הרי שכתב 'וכמעט שלא נשחט', היינו שכששמעה שלא נשחט לכסוף יצחק אבינו, כעין זה מצאנו בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שעוררו תימחה רבתית, איך ייתכן ששרה אמנו השתלקה על ידי העקידה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כג, ב), והרי מצאנו (שמות רבה א, א) שהיה אברהם אבינו טפל לשרה אמנו בבניאות, ואם כן הכיזב זה שמצאנו על אברהם אבינו, שתחפ כשציווה לו השם יתברך לעקוד את יצחק בנו, הלך והשכים לילך בזריזות גדולה, והתמלא שמחה לקיים רצון הבורא יתברך, ואילו שרה אמנו, האין זה שכששמעה על הדבר וידעה כי מסתמא ציווה על כך השם יתברך, פרחה נשמתה ומתה.

יש שכתבו (ילקוט מעם לועז בראשית כג, ב) לתרץ בזה, על פי דקדוק לשון רש"י: 'ונשמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעת ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה', הרי שכתב 'וכמעט שלא נשחט', היינו שכששמעה שלא נשחט לכסוף יצחק אבינו, כעין זה מצאנו בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שעוררו תימחה רבתית, איך ייתכן ששרה אמנו השתלקה על ידי העקידה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כג, ב), והרי מצאנו (שמות רבה א, א) שהיה אברהם אבינו טפל לשרה אמנו בבניאות, ואם כן הכיזב זה שמצאנו על אברהם אבינו, שתחפ כשציווה לו השם יתברך לעקוד את יצחק בנו, הלך והשכים לילך בזריזות גדולה, והתמלא שמחה לקיים רצון הבורא יתברך, ואילו שרה אמנו, האין זה שכששמעה על הדבר וידעה כי מסתמא ציווה על כך השם יתברך, פרחה נשמתה ומתה.

יש שכתבו (ילקוט מעם לועז בראשית כג, ב) לתרץ בזה, על פי דקדוק לשון רש"י: 'ונשמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעת ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה', הרי שכתב 'וכמעט שלא נשחט', היינו שכששמעה שלא נשחט לכסוף יצחק אבינו, כעין זה מצאנו בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שעוררו תימחה רבתית, איך ייתכן ששרה אמנו השתלקה על ידי העקידה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כג, ב), והרי מצאנו (שמות רבה א, א) שהיה אברהם אבינו טפל לשרה אמנו בבניאות, ואם כן הכיזב זה שמצאנו על אברהם אבינו, שתחפ כשציווה לו השם יתברך לעקוד את יצחק בנו, הלך והשכים לילך בזריזות גדולה, והתמלא שמחה לקיים רצון הבורא יתברך, ואילו שרה אמנו, האין זה שכששמעה על הדבר וידעה כי מסתמא ציווה על כך השם יתברך, פרחה נשמתה ומתה.

יש שכתבו (ילקוט מעם לועז בראשית כג, ב) לתרץ בזה, על פי דקדוק לשון רש"י: 'ונשמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעת ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה', הרי שכתב 'וכמעט שלא נשחט', היינו שכששמעה שלא נשחט לכסוף יצחק אבינו, כעין זה מצאנו בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שעוררו תימחה רבתית, איך ייתכן ששרה אמנו השתלקה על ידי העקידה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כג, ב), והרי מצאנו (שמות רבה א, א) שהיה אברהם אבינו טפל לשרה אמנו בבניאות, ואם כן הכיזב זה שמצאנו על אברהם אבינו, שתחפ כשציווה לו השם יתברך לעקוד את יצחק בנו, הלך והשכים לילך בזריזות גדולה, והתמלא שמחה לקיים רצון הבורא יתברך, ואילו שרה אמנו, האין זה שכששמעה על הדבר וידעה כי מסתמא ציווה על כך השם יתברך, פרחה נשמתה ומתה.

יש שכתבו (ילקוט מעם לועז בראשית כג, ב) לתרץ בזה, על פי דקדוק לשון רש"י: 'ונשמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעת ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה', הרי שכתב 'וכמעט שלא נשחט', היינו שכששמעה שלא נשחט לכסוף יצחק אבינו, כעין זה מצאנו בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שעוררו תימחה רבתית, איך ייתכן ששרה אמנו השתלקה על ידי העקידה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כג, ב), והרי מצאנו (שמות רבה א, א) שהיה אברהם אבינו טפל לשרה אמנו בבניאות, ואם כן הכיזב זה שמצאנו על אברהם אבינו, שתחפ כשציווה לו השם יתברך לעקוד את יצחק בנו, הלך והשכים לילך בזריזות גדולה, והתמלא שמחה לקיים רצון הבורא יתברך, ואילו שרה אמנו, האין זה שכששמעה על הדבר וידעה כי מסתמא ציווה על כך השם יתברך, פרחה נשמתה ומתה.

יש שכתבו (ילקוט מעם לועז בראשית כג, ב) לתרץ בזה, על פי דקדוק לשון רש"י: 'ונשמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעת ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה', הרי שכתב 'וכמעט שלא נשחט', היינו שכששמעה שלא נשחט לכסוף יצחק אבינו, כעין זה מצאנו בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שעוררו תימחה רבתית, איך ייתכן ששרה אמנו השתלקה על ידי העקידה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כג, ב), והרי מצאנו (שמות רבה א, א) שהיה אברהם אבינו טפל לשרה אמנו בבניאות, ואם כן הכיזב זה שמצאנו על אברהם אבינו, שתחפ כשציווה לו השם יתברך לעקוד את יצחק בנו, הלך והשכים לילך בזריזות גדולה, והתמלא שמחה לקיים רצון הבורא יתברך, ואילו שרה אמנו, האין זה שכששמעה על הדבר וידעה כי מסתמא ציווה על כך השם יתברך, פרחה נשמתה ומתה.

כתב האור החיים הקדוש (בראשית כג, ב): "ותמות שרה", רמז הכתוב באומרו 'בקרית ארבע' לומר, כי חס ושלום לא יתייחס המיתה לצדיקים, אלא ש'קרית ארבע' פירושו, עיר שהייתה בנויה מארבע יסודות נפרדה היא ונסתה מחס, ואמרו 'היא הברון', פירושו שהגם שמתה, היא משפעת בהם בחינת החיבור, כי הצדיקים, הגם שימותו, הגוף אינו מושלל מהחיים, כי צדיקים במיתתם כקריים חיים (ברכות יח), וצא ולמד, ממעשה דרב אחאי בר יאשיה (שבת כגב). והטעם הוא, כי בחיותם בעולם הזה מהפכים בחינת החומר שניסודות לבחינת הרוחניות הקודש, שבנפש, שבמצעות מעשים טובים והפלת התורה שמשפלתם בעולם הזה, ולהשכיל בדרך צל ולמד, מה שכתב רמב"ם (פ"ב מיסודי התורה ה"ח), שישתנה היסוד ליסוד תבירו הקרוב אליו וייהפך העפר למים, וכמו כן ימצא שבמצעות דביקות האדם בקונו, יתהפכו היסודות כולם ליסוד האש, ויסוד האש ליסוד אש הנשמה, והבין".

ידוע מה שכתב הר"ק רבי אליעזר ליפא מהמעגליק זי"ע בספרו אורח לצדיק (פרשת חוצני ב"ה מדרש אשה), כי שמע מאביו הר"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, כי זיכך את גופו בתכלית, והתבטא ואמר, כי הלוואי שיהיו יתודים אשר הנשמה שלהם תהיה מוזכר בפי שיזכך הוא את גופו".

הרה"ק רבי מרדכי מנאדבורג זי"ע (אמרו מרדכי פרשת חיי שרה ב"ה ותמת) כתב לפרש את דברי הכתוב, על גודל מסירות נפשה של שרה אמנו בעמדה לקרוא קריאת שמע לפני השם יתברך, וזהו שאמר תולדות 'ותמת שרה' שנסב סבת מיתתה, 'בקרית ארבע'. קרית הוא לשון קריאה, ויש לכוונן על קריאת שמע, אכן ארבע פעמים קוראים קריאת שמע במשך היום, לפני אמירת הקרנות אומרים קריאת שמע פעם ראשונה, וכתפילת השחר אומרים פעם שניה, כתפילת ערבית אומרים פעם שלישית, ולפני שנשכבים לישון אומרים הפעם הרביעית, ולזה 'בקרית ארבע' מורה על קריאת שמע, היינו ששרה אמנו מסרה נפשה להשם יתברך בכל ארבעת הפעמים שאומרים קריאת שמע, וכל זה לצד גודל מסירות נפשה כעבודת בורא.

אאמו"ר זי"ע אמר פעם בשמחת שבע ברכות, לפרש את הכתוב (בראשית מז, ט) 'ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי', ופירש רש"י: "ומדרשו, סבור הייתי למות שתי מיתות, בעולם הזה, ובעולם הבא, שנשתלקה שכונה ממני, והייתי אומר שיתעני הקדוש ברוך הוא ומתן, וכשני שיעודך חי, לא אמות אלא פעם אחת", ואמר בזה, כי לכאורה ייפלא הדבר, אשר אחרי ככלות שנים ארוכות שלא ראה יעקב אבינו את יוסף בנו, ולא ידע את אשר נעשה עמו, לא מצא אל נכון לומר לו אלא את הדברים 'אמותה הפעם', מה משמעות שאלה דברים אלו.

רק ביאר בזה אאמו"ר זי"ע, כי הנה הצדיקים בעת עמדם לעבוד את השם יתברך, היו מוסרים את נפשם בתכלית, כשבאמת ובתמים היה בדעתם שמא

א. בזה הלשון: "הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא דרב נחמן, נחר בהו רב אחאי בר יאשיה. אתו, ואמרו ליה לרב נחמן, נחר בן גברא. אתא ואמר ליה, מאן ניהו מ. אמר ליה, אנא אחאי בר יאשיה. אמר ליה, ולוא אמר רב מרי, עתידי צדיקי דהוו עפרא. אמר ליה, ומני מרי, דלא ידענא ליה. אמר ליה, והא קרא כתבי (קהלה ז, י) ועשב העפר על הארץ כששהיה". אמר ליה, דאקריין קהלת, לא אקריין משלי. דכתיב (משלי י, י) 'ורקב עצמות קנאה', כל מי שיש לו קנאה בליבו, עצמותיו מרקיבים. כל שאין לו קנאה בליבו, אין עצמותיו מרקיבים".

ב. הרה"ק מהר"ש שבעלזא זי"ע אמר, כי הכיר יחידי שהכיר את אמו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, ואם לא שהכיר יהודי זה, לא היה מאמין כי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע הינו ילוד אשה, כי כל כך היה מוזכר עד שלא היה נראה כילוד אשה.

ג. הרה"ק רבי ארי' השרף' מ'מסרעליסק' זי"ע, היה נפרד מבני ביתו בכל פעם לפני צאתו להתפלל, כי לא היה בטוח שיוכל לחזור אחר תפילתו לביתו, כי שמא תדעולמות העליונים, בחי החיים ברוך הוא.

ד. בספרים הקדושים (מפאת שלמה ליקוטינו ב"ה אשר ברא) כתבו לברא בזה, כי בעת ראותו את יוסף בנו אחר שנים ארוכות שלא ראוהו, עלו והתגעשו בקרבו רגשי האהבה, והתעורר בו אהבה עילאית שלא היה לו כל ימי חייו, ועל כן מיהר לקרוא קריאת שמע, כי רצה למסור את האהבה העצומה והמופלגת הזו לבוראו יתברך.

ה. לכאורה תמוה, מה היה בדעת התלמידים ששאלו את רבי עקיבא בשעה שקרא קריאת שמע סרקו את בשרו במסרקות של ברזל 'עד כאן', וכי מה היה בדעתם, שיכפור חס ושלום רבי עקיבא באלופו של עולם בשעה זו.

מובא לפרש בשם הרה"ק רבי שמשון מאוסטרומלי זי"ע (אספקלריא המאירה פרשת ויקהל ב"ה והנה שמעתי עוד), כי יש שם המסוגל להפיל את אויבי האדם הקמים עליו, והוא אותיות ת"ה, ועל ידי זה השם הרג משה רבינו את המצרי, כמו שאמר הכתוב (שמות כג, ד) 'ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נציים ויאמרו לרשע למה תכה רעך ויאמרו מי שמוך לאיש שושפט ועינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי', ולכאורה יש לתמוה, מה ראו בדברי משה שביקש להורגם על שאמרו לו כי אחר שאמר למכה 'למה תכה את רעך', ולכן מהו שאמרו 'הלהרגני אתה אמר', מה כוונתם בכך. רק ביאר בזה, כי בדברי משה רבינו שאמר 'למה תכה את רעך', היה זה השם בו הרג את המצרי, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ר' רש"י שמות ב, ד) שהרגו על ידי השם המפורש, ולכן אמרו למשה רבינו 'הלהרגני אתה אמר', היינו על ידי זה השם ת"ה שאמר לו, ועל כן חשב כי רצה משה רבינו להרגו.

על פי זה ביאר עוד, כי הנה בפסוק לקרוא קריאת שמע פרשת ואהבת ואתה תהיה נפשך, ויהיה נפשך לו לפליטה, אכן ראו כי יהיה מאריך באחד, היינו שלא המשך עוד לקרוא קריאת שמע, אלא הפסיק להקרא בפסוק ראשון של שמע, על כן אמרו התלמידים 'עד כאן', היינו מדוע אינו ממשיך עוד לקרוא קריאת שמע ראשון של פרשת ואהבת, ובה כניע את הקמים עליו להרגו נפש על זה אמר להם רבי עקיבא, כי כל ימיו הוא מצטער למסור את נפשו להשם יתברך, ועל כן אינו רוצה להמשיך ולומר עוד, כפי שיזכה למסור נפשו על קדושת הבורא יתברך שמו.

נעשה קרבן לפני הבורא יתברך, על זה הצטערה ביותר, כי חששה שמה היה הדבר על ידי שפגם יצחק איזה פגם ברגע האחרון, ועל כן לא נשחט בסופו של דבר, ולכן נאמר לאברהם אבינו (בראשית כב. יב) 'אל תשלח ידך אל הנער', ועל כן מגודל צערך. פרחת נשמתה ומתה, אך זה היה לגודל השגת רצונה להיות בנה לקרבן לפי חיובת להשם יתברך.

החידושי הר"ם (פרשת פנחס בדי"ה את קרבנו) כתב בזה, כי לעולם צדיקי אמת המוקיימים את המצוות ככל כל נפש ומאד, מוסיכם את נפשם בקיום המצוה, ומצד גודל יגיעתם והתחבקות נשמתם במקומו החיים, היו מסתלקים מן העולם הזה בכל קיום מצוה, אלא שעל ידי החיות של המצוה, שאמרה תורה (ויקרא יח. ה) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', ודרשו רבותינו ז"ל (זוהר פה:): "וחי בהם", ולא שימות בהם", על ידי הציווי שהצטוו לקיים את המצוה, מתחדש בקרבם חיות חדשה, חיות מכה ציווי הבורא יתברך אליהם לקיים את המצוה.

בזה כתב לפרש את דברי הכתוב (ויקרא יג. א-ב) 'ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחמתו ויתנו בהן איש וישמו עליהם קטרת ויקריבו לפני ה' אש וזה אש לא צוה אותם ויתצא שם מלפני יקוק ותאכל אותם ויתמו לפני ה', כי אף בני אהרן חשקה וחסמו נפשם על הקריב קטורת אש, ונגודל מסירות נפשם בקיום המצוה יצאה נשמתם, ועל ידי שלא הצטוו לקיים מעשה זה, לא היה דבר כח החיות שנמצא בכל ציווי של הבורא יתברך להחיותם לארצות החיים, ועל כן יצאה נשמתו ומתו, והוא שהדגיש הכתוב 'אשר לא צוה אתם', שלזאת אלא היה מבועשה זה כח החיות בהשיב חיותם אליהם.

זה היה גם כן אצל שרה אמנו, אשר שמעה על מעשה העקדה שזכה לו יצחק בנה, ולגודל חשקה השתוקקה גם כן לזכות להיעקד לפני השם יתברך, ולזה כללה את עצמה במחשבה ובכל המוחין במעשה אברהם אבינו שהביא את יצחק בנו להיעקד, אלא שמאחר ולא צוה אותה השם יתברך להיעקד, אם כן על ידי קיום המצוה פרחת נשמתה, כי לא היה בזה כח המצוה שיעורר את חיותה מחדש, ובה פרחת נשמתה ומתה.

כתב רש"י לספוד לשרה למיתה, ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחת נשמתה ממנה ומתה, עד כאן.

העירו המפרשים, מדוע ראה רש"י לכתוב דברים אלו רק על תיבות אלו 'לספוד לשרה ולבכותה', ולכאורה יותר היה ראוי לומר דברים אלו בתחילת הפרשה, שכן דברים אלו מבארים את סמיכות סיום פרשת וירא לתחילת פרשת חיי שרה, ומה שייכות יש בין דברי הכתוב לדברי רש"י אלו, שבחר לסמוך הדברים עליהם.

וכתב בזה הר"ק הדברי יחוקאל משינאווא זי"ע (דברי יחוקאל פרשת חיי שרה בדי"ה יבא), כי הנה בדרך כלל, עניין בכייה אינו שייך אצל מי שכבר השלים את עצמו טרם פטירתו מן העולם, כי אין לנו על מה לבכות אחר שכבר השלים את עצמו. אך עניין ההספד שייך אף במי שהשלים את עצמו, ואדרבה אצל מי שהשלים את עצמו ביותר, עליו שיעצמו בדרך, מאחר שהשלים את עצמו כראוי. ואם כן, מדוע זה ראה אברהם אבינו לבכות לשרה, הרי לבטח השלימה את עצמה בטוהר הסתלקה לשמי רום.

אכן, כתב רש"י על הכתוב (בראשית כב. א) 'ויהי אחריו הדברים האלה ואלקים נסה אברהם' וגו': "יש מרבותינו אומרים, אחר דבריו של שטן, שהיה מקטרג ואומר כולם סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפיכך פר אחד או איל אחד, אמר לו כמעט עשה אלא בשביל בנו, אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני אלהים מעכב", נמצא כי עקידתו של יצחק נעשתה בסביבתו, כי לא הקריב קרבן בסעודתו שערך להיגמלותו של יצחק, ועל ידי זה הסתלקה שרה אמנו. נמצא כי עדיין לא השלימה את עצמה, ולזה כתב רש"י על דברי הכתוב 'ויבא אברהם לספד לשרה ולבכותה', כי סיבת הדבר שבכה על שרה אמנו, לאשר לא השלימה את עצמה, כי מתה בסביבת העקידה.

אמנם, בכל זאת נאמר 'לבכותה' בכי זעירא, כדברי המפרשים (בעל הטורים בראשית כב. ג) שלא הרבה בכייה עליה, כי על אף שישלה השלים את עצמו, מכל מקום עקידת יצחק הוא דבר שהיה מוכרח להיות, ואף שלא בסביבתו של אברהם היה העקידה נעשה, וממילא נמצא כי לא היה הסתלקותה של שרה אמנו רק בגלל שלא הקריב אברהם אבינו קרבן בסעודה שערך לכבוד יצחק, ואם כן אין להרבות בכייה כל כך.

עניין מה שהיו צריכים את העקידה, הוא כדברי חכמינו ז"ל (תנחומא פרשת וירא סימן כ"ג) שבכל שנה הקדוש ברוך הוא מביט וראה את אפרו של יצחק צבור על גבי המזבח וסולח על ידי זה לעוונות ישראל, ואף אברהם אבינו לא היה בלבו שלא היו צריכים לעשות העקידה, כי פשוט וברור היה לו גודל התועלת שיבוא לבני ישראל בכל דור ודור בזכות מעשה העקדה.

הכתב סופר (פרשת חיי שרה בדי"ה ויהי הדי') מביא בשם הר"ק הישמח משה זי"ע, ליישב שייכות דברי רש"י הנזכרים לדברי הכתוב 'ויבא אברהם לספד לשרה ולבכותה', כי כאמור עניין בכייה שייך רק על מי שלא השלים את עצמו, ושרה אמנו בודאי השלימה את עצמה ועל כן לא היה מן הראוי שיכבד עליה, לזה הביא רש"י את סמיכות הפרשיות שהוא לפי שמתה שרה על ידי בשורת העקידה, ובה היה בדעת אברהם אבינו, כי אם מתה שרה על ידי שמעיה בדבר העקדה, הרי זה הוכיח כי עוד היה בה איזה חסרון לפי דרגתה, כי הוא עצמו קיבל את ציווי העקידה ברוב שמחה, ועל כן על ידי שמתה בסביבת העקידה, הרגיש אברהם אבינו כי לפי דרגתה של שרה איזה חסרון, ועל כן בא לבכותה, כי עוד הייתה בה איזה חסרון שלא השלימה את עצמה.

וכתב הכתב סופר, כי אביו הגה"ק החתם סופר זי"ע אמר בטעם מיתת שרה באופן אחר (מרת משה פרשת חיי שרה בדי"ה ויהי הדי'), ועל כן אף כי ייתכן שבדברים אלו חשב אברהם אבינו, ועל כן לבכות עליה, אמנם פשוט וברור כי שרה אמנו לא מתה מחמת חסרון והעדר שלימות, אלא מיתתה היה כי כללה נפשה להיעקד אף היא לקדושת שמו יתברך, ואדרבה לגודל שמחת נפשה על שהמנעה על עקידת יצחק בנה, התעורר בה אהבת השוק והחפירות גודלה להבורא יתברך, ובה יצאה נשמתה ונתדבק בבורא כל העולמים, ועל כן לפי האמת לא היה שייך לבכות עליה, ורק אברהם אבינו לפי מה שהיה סבור בדעתו בא לבכותה, אך אין זה סיבת מיתת שרה לפי האמת.

מוכא (בית שלמה את ק"ב) על הר"ק רבי שלמה ממנוקאטש זי"ע, בהספדו על מתברתו קודש, פתח ואמר על דברי הכתוב האלו, כי לכאורה לא הזכר בכתוב מה היה הספדו של אברהם אבינו על שרה אמנו. רק אמר בזה, כי ההספד היה המשך דברי הכתוב (בראשית כב. ד) 'ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חות לאמר', היינו ממה שאמר 'ויקם' הוא ליתקומו, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (מדרש גאון בראשית כב. ז) על הכתוב (בראשית כב. ז) 'ויקם שדה עפרון', "תקומה היתה לו", וזה היה גם כן הספדו של אברהם אבינו על שרה אמנו. 'ויקם אברהם', תקומתו והתרוממותו של אברהם אבינו, 'מעל פני מתו', היה על ידי בזכות שרה אמנו, אשר בזכותה זכה אברהם אבינו להשיג מעלותיו הרמות והנשגבות.

כעניין הזה אמר הר"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן זי"ע על דברי הכתוב (בראשית יד. יח) 'ומלכי צדק מלך שלם', כי הנה כידוע מתבררו בודפש של הר"ק מהר"ש מבבלא זי"ע (הרבניט מלכה ע"ה, הייתה צדיקת גדולה ומפולגת, ורבים נושעו על ידה, וזה העמים בדברי הכתוב 'ומלכי צדק', על ידי שמלכה הייתה צדיקת, 'מלך שלם', יכול שלום - ההי"ק מהר"ש זי"ע, להיות מלך וצדיק).

בספרים (ילקוט הדרוש פרשת חיי שרה בדי"ה ויבא הדי') כתבו לפרש את דברי המדרש (ויקרא רב. כ. ב) 'מאין בא, מאין בא, מהר המורה', כי הלכונה בזה הוא, שזה היה הספדו של אברהם אבינו, שסיפר כי הגיע מהר המורה, היינו שהותרה אחריה בן שעל ידי תיכונה התעורר לעשות רצון הבורא יתברך בלב שלם, ומסר נפשו להיקרב כרצון בוראו יתברך, ואין ספק, כי זה היה ההספד היותר חשוב ומרצה שייכול היה להספיד את שרה אמנו.

ו. הר"ק רבי הענין מאלכסנדר זי"ע אמר בדרך צחות, כי בכיולו היה לו להשם יתברך נס שלא נשחטו לבסוף את יצחק אבינו, כי אם רק על כך שרצה אברהם אבינו לשחוט את יצחק בנו כבר אין ביד השם יתברך לשלם לבני ישראל, עד כי בכל דור ודור מוחל הוא עוונותיהם ומשפיע להם רוב טוב בזכות זו, הרי שאם היה נשחט, אין לשער עד כמה היה צריך להיטיב לבני ישראל, אם כי עמקו דבריו ביותר, שהרי עד כמה שהיה יצחק נשחט לא היו יכולים בני ישראל להיוודע, אך מי יבוא בסוד קדושים, ואין לנו להכין עומק דבריו הקדושים.

ז. מובא (אמת ואמונה - קצאק את"ח) (לפרש את דברי רש"י (בראשית יח. ב): 'אמר בני אבא אמר לו אברהם אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי (בראשית כא. ב) כי לי יבצח יקרא לך זרע', וזכרת ואמרת (בראשית כב. ב) 'קח נא את בנך', עכשיו אתה אומר לי (בראשית כב. יב) 'אל תשלח ידך אל הנער', ולכאורה אין מובן לדברים אלו, כי לא היה בידעת אברהם אבינו שלא לשחט.

רק כתבו לכאור בזה, כי אדרבה אברהם אבינו אמר כן בכאב לב, כי סבור היה אברהם אבינו, שהסיבה האמיתית של זכה יצחק אבינו להיעקד, הוא דווקא מפני שאמרו יצחק מלאך קהל עדת בני ישראל, ולזה אמר שיעדיין לא השיאו אשה, ולא הוליד עדיין בנים, ולא היה שייך שיעקדו את יצחק, ולזה אמר לו בסופו של דבר השם יתברך שישלח ידו אל הנער, ועל כן היה אברהם אבינו מתאונן, כי אם היה משיאו אשה, היה זוכה לעקדו על גבי המזבח. אכן על זה אמרה תורה (בראשית יח. כ-ג) 'ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם כי לאמר הנה ילדה מלכה וגו' ובתנאלי ילד את רבקה, ודרשו חכמינו ז"ל (בראשית רב. כ. א) שאחר מעשה העקידה נולדה רבקה שהייתה ילדו של יצחק אבינו, נמצא כי לא היה כל מניעה מצד אברהם אבינו בכך שלא השיאו אשה לפני העקידה, כי אכן עוד לא הייתה בת זוגו בעולם, ובה הבין אברהם אבינו כי לא הייתה בו כל עוולה ומניעה לקיום העקידה, אלא שכן היה ברצון השם יתברך.

ח. מסופר, כי ימול ביתו של הר"ק מהר"ש מבבלא זי"ע התגורר נפח גוי, שהיה מתעורר בכל יום באשמורת הבוקר, ומתחיל לרקוד בקורנסו על הסיסים, ובכל יום יום, כאשר היו נשמע הלמות פטיש הנפח, הייתה הרבנית מלכה ע"ה המעוררת את בעלה הר"ק מהר"ש זי"ע, כשהיא אומרת לו, אם נפח זה כבר השתכל לעבודתו, מן הראוי הוא שישכים הוא לעבודת הבורא יתברך בקל וחומר, וכך נמשך זמן מה.

ט. עוד מציאנו במדרש (בראשית רבה נח. ה): 'מאין בא, מקבורתו של תר', וכתבו (כתב סופר פרשת חיי שרה בדי"ה ויבא הדי') לבאר בזה, כי הנה אמרו חכמינו ז"ל (תנחומא פרשת שמות יח. יח) על הכתוב (בראשית טו. טו) 'ואתה הבורא אל אבותינו בשלום חקב בשבט טובה', שמוזי יש להוכיח כי תרע עשה תשובה, כי נאמר 'עשה אל אבותינו בשלום'. והנה מאין אפשר להוכיח כי עשה תר תשובה, רק כן מכן שחקה תרע שמזרעו יצא יצחק שנשקע על גבי המזבח, בזה יש להוכיח כי עשה תשובה, ועל כן ראוי היה שמזרעו ייקרב על גבי המזבח, וזה כוונת דברי המדרש, שמאין בא, היינו שהגיע מעקידת יצחק, וזה היה 'מקבורתו של תר', היינו שבזה היה ההוכחה כי יבוא אל אבותיו ויקבר בשלום, היינו שעשה תרע תשובה שלימה.

שיחות מלוה מלכה

הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע - יו"ד כ"ה מרחשוון תר"ה

אצלו על סעודת מלוה מלכה, ואכן הניח להם לישיב אצלו בסעודת מלוה מלכה.

תוך כדי הסעודה, הגיעה אשה אחת עם פדיון גדול, וביקשה כי יתפלל על בעלה שנפל לחולי גדול, ובין דבריה פנתה לעבר הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כשהיא מזכירה עליו לשון רבי', היינו שהרבי יתפלל בעדו. תכף הגיב הרה"ק רבי נפתלי זי"ע ואמר לה, כי הוא אינו רבי. מששמעה האשה את הדברים, לקחה את כל הפדיון ואת הקורטל, ואמרה, כי אם אינו רבי מדוע זה באה היא אצלו, והלכה מן הבית.

כשיצאה מן הבית, אמר הרה"ק רבי נפתלי זי"ע כי בטוח הוא שתזכה לראות ברפואת בעלה שיחזור לאיתנו הראשון, כיון שמחמת זה עצמו שהאמינה וקיבלה את דבריו כי אינו רבי, על ידי זה עצמו כבר ראויה הוא לשוקה גדולה, ובזה הליבי לה ישועה באופן זה שכביכול אינו רבי, ובזה תיוושע.

בנו של הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, אא"ו הרה"ק רבי משולם זושא זי"ע, נלקח כחנות הרה"ק רבי דוד לייב זי"ע בנו של הרה"ק הצמח ה' לצבי מנאדבורנא זי"ע, שהיה מרבה ליסע אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, ואחר נישואיו, התרה בו הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כי ככל הנראה יקחהו חותנו עמו לנסיעותיו לרוזין, והזהיר בו, כי לא יגלה להרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע שהוא בנו.

ואכן כך היה, לאחר תקופה קצרה לקח אותו חותנו בנסיעתו אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, אשר שאל אותו מאיפה הוא, והשיב ואמר, כי הוא מעיר אחת על יד ריישא. אמנם הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע חזר ושאלו בשנית, מאין הוא, וענה כי הוא מליזענסק, וכך המשיך עמו בדברים, עד שהוכרח לגלות לו כי הוא בנו של הרה"ק רבי נפתלי זי"ע. מששמע הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע את הדבר, הגיב ואמר, אזוי, אנו מכירים אותו.

לאחר מכן סיפר הרה"ק רבי משולם זושא זי"ע לאביו הרה"ק רבי נפתלי זי"ע על דברי הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, אמר הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כי אם כך אומר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע שהוא מכיר אותו, אם כן ייסע אליו. ואכן נסע אליו על שבת קודש.

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע שמח מאד על הדבר, וכאשר הגיע הרה"ק רבי נפתלי זי"ע ציווה לו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע שני דברים, האחד שהיה זקוק לרפואה עבור אמו ע"ה, שהייתה חולה ביותר, והדבר השני הוא כי בהיות ובכל שבת עורך הוא את שולחנו הטורח, הרי שלכבודו יערוך עתה גם כן שולחן שני אחר שיסיים השולחן הטורח.

לאחר שעבר יום השבת, אמר הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כי הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע לא היה מבין עליו ולו בכהוא זה, כשהוא אומר, שתכך כשנכנס אליו הבין והשיג את הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע מלמעלה ולמטה, אך הוא לא תפס אותו ולו כחוט השערה, כשהוא אומר שעם היכנסו אל החדר, האב איך פארדרייט די ספודיק, היינו שעשה תחבולות שלא יוכל להבין עליו. וכמובן שאין אנו משיגים כלל מעשים אלו, אך כך היה מעשה.

*

בשכנותו התגורר יהודי שהתעסק בהחלפת מעות, וכסדר היה הרה"ק רבי נפתלי זי"ע מגיע לבקש ממנו מעות עבור צרכי צדקה. ופעם אחת אמר לו היהודי, כי מהיום בכל פעם שיצטרך לאיזה מעות, יכול הוא לגשת אל אחד הקופות שעמדו אצלו, בה החזיק

אא"ו הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, היה בנו של הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע.

ידוע, כי האוהל הקדוש בליזענסק הנמצא כיום, אינו כתבניתו המדויקת כפי שהיה מתחילה, כי לפני מלחמת העולם השנייה, היה במקום שני חדרים, החדר הפנימי בו היה מנוחתו כבוד של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, והחדר החיצוני, בו טמנו את הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, ואת הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי"ע, ששניהם היו בני הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, וכן את אחיו הרה"ק רבי נתן זי"ע, וגם הרה"ק רבי שמואל צורף זי"ע חתנו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע. ככל הנראה, נעשה כעין חרם שלא לקבור עוד אצל החדר הפנימי של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, לרום שגיבות קדושתו.

ומסופר, כי אחר הסתלקותו של הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כבר לא היה מקום בחדר החיצוני לקבור את גופו הקדוש בתוך החדר, באותה עת לקח הרה"ק רבי אלימלך מרוזניק זי"ע, בן אחיו הרה"ק רבי מנחם בער זי"ע, את גופו הקדוש של הרה"ק רבי נפתלי זי"ע והניחו אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, ופתח ואמר, כי אם ייעשה מקום בחדר החיצוני לקבור, אזי מוטב, ואם לאו יתיר את החרם ויקברו בתוך החדר הפנימי של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע. ולגודל הפלא, תכף עם סיום דבריו, זזו במעט כותלי החדר החיצוני, ונעמדו מטיים כלפי פנים, כשעל ידי זה נעשה מקום בתוך החדר החיצוני, ויכלו לקבור אצל החדר החיצוני.

*

הרה"ק רבי נפתלי זי"ע היה איש קדוש, אמנם לא רצה לשמש באדמורו"ת, והיה אומר כי אינו רבי. ואמר עליו הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, כי היו צדיקים רבים שלא הסכימו להיות אדמורו"ת, אמנם מן השמים הכריעו אחרת והצליחו לשנות את דעתם. אך הרה"ק רבי נפתלי זי"ע עמד על שלו, ולא הסכים בשום פנים להיות רבי, ואכן הצליח לעמוד בשלו.

פעם אחת בשנה, ביום הפורים, היה הרה"ק רבי נפתלי זי"ע מלביש איזה אצטלא דרבנן, בגד של אדמורו"ת, והיה אומר כי עתה הוא נעשה לרבי, וכל ההבטחות והברכות שהיה אומר בזה היום, עשו את פעולתם והתקיימו, והיו רואים אצלו בחוש ומופתים גדולים. אחר זמן מה שהיה מתנהג באדמורו"ת, היה אומר לעצמו, מ'האט זיך גענוג נאריש גימאכט, כבר השתניו די והותר, ובזה הוריד מעצמו בגדי האדמורו"ת, ושוב לא המשיך לברך את באים אליו.

מסופר, כי הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע והרה"ק רבי אליעזר מדיקוב זי"ע בקשו להיות אצלו על שבת קודש, על כן נסעו השניים יחד לליזענסק, אמנם בהיות נודע הדבר להרה"ק רבי נפתלי זי"ע, יצא מבעוד יום מן העיר, ולא הודיע לביתו על מקום נסיעתו, ושוב לא יכלו לבוא אליו.

משוכנחו לראות בדבר, בקשו ליסע אצלו על שבת קודש לאחר זמן מה, על ששרו את דבר הנסיעה בסוד, ורק בליל שבת הגיעו ודפקו בדלת ביתו. הרה"ק רבי נפתלי זי"ע שאל אותם מתוך הבית, מי הוא הדופק, שניהם נבהלו מאד למשמע קולו, וברחו מן המקום. לאחר זמן ארוך ומתן לחזור ולדפוק אצל הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, אשר עתה כבר עמד ופתח להם את הדלת, אמנם משראה אותם, אמר להם, כי הוא אינו מקבל אצלו חסידים, ואין להם מה לבוא אצלו. במוצאי מנוחה, באו שניהם ובקשו ממנו כי לכל הפחות יתן להם רשות לישיב

י. זכית להיות מנכדי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שלושה פעמים, כאשר אחד מן הייחוסים על ידי אמי ע"ה, הוא על ידי נכדו הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, הרה"ק רבי יענקל'ע מפשעווארסק זי"ע, היה אומר בשם הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זי"ע, כי להיות נכד הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ונכד הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, הוא ייחוס בפני עצמו.

כ. לדיוע, הוא אשר התעסק בכתיבת והוצאת הספר הקדוש 'נועם אלימלך' של אביו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע.

ל. היה אף קדוש מופלג, ועל אף שהתגורר בחמעלניק, הרי שלקראת חג הפורים שלפני הסתלקותו, לקח עמו את תכריכו ונסע לליזענסק, שהרגיש בעצמו כי קרבה שעתו, ואכן נפטר ביום כ"ו אדר ב"ת תקע"ג, ימים ספורים אחר יום היולדת אביו הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע. שנפטר ביום כ"א אדר.

ה. הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע הפליג בשבחו, כשהתבטא ואמר עליו, 'שהרה"ק רבי אליעזר ליפא זי"ע צריך עבור מניין עוד תשעה מלאכים, כי לרום קדושתו, אין לכולם הוצטרף עליו לפי רום ערכו תשעה בני אדם, אלא תשעה מלאכים.'

מ. מתחילה היה מתנגד לדרך הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ותלמידיו, אמנם במשך הימים נעשה חסיד נלהב של אחיו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, והתקרב אליו.

נ. שמואל מאמינ'ו זי"ע, כי פעם אחת נפל הרה"ק רבי נתן זי"ע למשכב, והחמיר מצבו עד מאד, והניסח ששמעתיי בזה מהרה"ק רבי יענקל'ע מפשעווארסק זי"ע, שתיק עליה עלמא, שכבר היה עם רגל אחת בעולם הבא, ועל כן המקורבים מיהרו לקרוא לאנשי החברא קדישא, אך בפתע ראו והנה חזר מאור פניו, והוטב מצבו אט אט. אחר שחזר לעצמו פתח וסיפר, כי כבר היה בעולם הבא, והתמידוהו לפני בית דין של מעלה, שם פגש את שני אחיו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע

והרה"ק הרבי ר' משולם זושא זי"ע, אשר הסתובבו בשמי מרומים כבשלהם, שכן נהירים היה להם שבילי דרקינא כשבילי דליזענסק, ושאלו אותו מה דבר הביאו לעלות השמימה, וסיפר להם כי הסתלק לבית עולמו, תכף ומיד לקחותו כל אחד מהם בצד אחד, והורידוהו לעולם הזה, כך שמעתא אאמור'ו זי"ע [אכן הרה"ק רבי יענקל'ע מפשעווארסק זי"ע סיפר בגירסא שונה].

ז. הרה"ק רבי נתן זי"ע היה ממאיר דחושבנא, כמו שמוארי בוזהר הקדוש (ח"י קטח), ובכל לילה היה יושב ועושה חשבון נפשו על כל מעשיו אשר עשה בזה היום, כשמשך כל היום כולו היה רושם לעצמו כל מחשבה קטנה שלפי ערכו סבור היה שלא הייתה בלתי לה לבדו, וכן בכל מעשה שסבור היה כי אינו לפי ערכו, והיה בוכה בדמעות שליש עד שמתחם הכתב מפנקסו, כשהוא אומר, שכשם שנמתח הדבר בעולם הזה, כך נמתח המעשה בעולם העליון.

ח. היה צדיק בעל מופת, אך זאת היה מרבה לומר מילי ובדיחותא, בדרך צדיקי בית ראשון. ס. יוצאי ליזענסק סיפרו, כי זכור להם לפני המלחמה את הקירות העקומים של החדר החיצוני. ע. התגורר רבי מייץ בית בצפת, ואת מנוחתו כבוד. אנו נמנים על נכדיו.

מעות לרוב, ומשם יוכל להוציא המעות ולהחזירו כאוות נפשו, בלא שיצטרך לשאול אותו תחילה על הדבר. ואכן כך היה עושה הרה"ק רבי נפתלי זי"ע תקופה ממושכת.

לאחר תקופה ארוכה, נפל היהודי ממעמדו ואיבד את הונו ונעשה יורד רח"ל, והגיע לפני הרה"ק רבי נפתלי זי"ע לבקש ממנו שישיער, אמר לו הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כי בכל פעם שיצטרך לממן, יגש אל הקופה שנתן לו רשות ליקח מעות כפי צרכו, ויוכל להוציא משם את כל הסכום הדרוש לו, ואכן כך היה, שבכל פעם שהוצרך למעות היה ניגש אל הקופה, ומוצא בה כדי צרכו וסיפוקו.

סיפר הרה"ק רבי יהודה מסטיטשין זי"ע, כי דרכו של הרה"ק רבי נפתלי זי"ע הייתה, שבין מנחה למעריב היה עומד ומספר במילי דבדיחותא, כמנהג צדיקי בית ראפשיץ. והשר פעמים רבות, היה מרבה לשחוק, עד שכדרך שוחקים, היה אוחז בצידיו וחוכך בידיו על צידיו. ואמר הרה"ק רבי יהודה מסטיטשין זי"ע, כי הטעם שעשה כן היה, כי מתחת למלבושיו היה לבוש באבנט שהיו תקועים בו מחטים, ובכל פעם שאמר איזה מילתא דבדיחותא, ושחקו כל הקהל, היה מחךך בידיו את האבנט בכדי שידקרו המחטים בבשרו. כך שאין לנו כל השגה בעניינים אלו.

סיפר הרה"ק רבי יענקל'ע מפשעווארסק זי"ע, כי שמע מחותנו הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע, אשר פעם אחת הגיע הרה"ק רבי איציק'ל מזידיטשוב זי"ע בנו של הרה"ק רבי נפתלי זי"ע לנארייב, ומשהגיע למקום שלא היה עירי שלא הכירוהו, האם אינו בן הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, ומשענה זי"ע אכן הוא בנו, פתחו וסיפרו לו מעשה שהיה עם אביו הרה"ק רבי נפתלי זי"ע.

פעם הגיע לעירם הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, ואף אותו לא הכירו בני העיר, אכן אחד מבני העיר ניגש אליו והציע לו להתאכסן בביתו, השיב הרה"ק רבי נפתלי זי"ע כי מוכן הוא לדבר, אמנם זאת התנה בשני דברים. הראשון כי מאחר ולא קידש עוד את הלבנה, ועתה כבר קרוב הוא סוף זמן קידוש לבנה, מתנה הוא שביא לו עשרה אנשים עבור קידוש לבנה, והתנאי השני, כי דרכו לערוך אחר קידוש לבנה סעודה גדולה, ועל כן מבקש הוא ממנו שיכין עבורו סעודה גדולה, ושיביא בסעודה זו דגים. נהנה היהודי ואמר, כי את התנאי הראשון יכול הוא לקבל על עצמו לקיימו, אמנם התנאי השני אינו בידו לקיימו, מאחר ובעיר זו אין נהרות, על כן אין דגים מצויים כל בעיר. משכך, הסכים הרה"ק רבי נפתלי זי"ע לבוא אליו, אף אם יקיים רק את התנאי הראשון.

תכף אחר שהביא מניין להרה"ק רבי נפתלי זי"ע שיוכל לקדש את הלבנה, דפק על דלת ביתו אחד מן הערלים שכבידו דג, ושאל אותו אם ירצה לקנות דג. כמובן אשר היהודי קנה את הדג לכבודו של הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, ובזה הכחין כי מדובר ביהודי בעל מדרגה של ממש, כי ידוע היה לו היטב שאין דגים מצויים כל עיקר בעיר זו, ובזה הבין אל נכון להשיג מדרגתו.

משכן פתח ותינה את צרתו, כי זה שנים ארוכות שהיה חוכר את הקרעטשמע מן הפריץ, ואילו עתה לאחרונה השיג את גבולו אחד מיהודי העיר, שהלך להוסיף בתשלום לפריץ, ובזה נישל אותו מפרנסתו. שאל אותו הרה"ק רבי נפתלי זי"ע מה שם היהודי, השיב האיש ואמר, כי שמו פסח. התבטא הרה"ק רבי נפתלי זי"ע ואמר, נו, פסח הרי אינו נמשך יותר משמונה ימים.

היהודי הבין בכוננת הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כי אף יהודי זה לא יאריך ימים בשבתו על כס החכירות, אלא כעבור שמונה ימים מזה היום, כבר יחזור חכירות הקרעטשמע אליו. בהיות לבבו סמוך ויטוח על דברי הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, הלך וסיפר את הדבר לכל בני העיר, אשר לעגו לדבריו, שלקח ברצינות דברים ששמע מאיש שלא הכירו, עד כי ביום השמיני, לא העיז היהודי להוציא את עצמו מן הבית, לנוכח גדול הבזיונות שחשב שיבואו עליו מכך שלא היה כל דבר אמת בדברים שאמר.

כ"ק אדמו"ר שליט"א יחזור מראה"ב לקראת שבת קודש, ובשבת קודש ישהה בבית שמש להגל שמוחת רבנית לנכדו, בן לבנו אב"ד דינוב בית שמש. התפילות והשולחנות ושמוחת רבנית יתקיימו באולם הסמוך לביהמ"ד דינוב רחוב אבא שאול 5.

לגודל הפלא, שמע איך דופקים בדלת ביתו, ומכריו סיפרו לו, כי הפריץ הגיע להשליך את פסח היהודי מן הקרעטשמע. בתחילה לא האמין לדבר, עד שהראו לו מבעד לחלון, איך פסח היהודי עומד ואוסף את כל חפציו על עגלה, ומתכוון לעזוב את הקרעטשמע. תוך כדי הדברים, הגיע שליח מן הפריץ לקרוא לו אל הפריץ.

כשהגיע אל הפריץ, שאל אותו הפריץ אם היה לאחרונה אצל ראביי גדול, השיב היהודי ואמר, כי בתקופה האחרונה לא היה אצל כל צדיק או רבי. סיפר לו הפריץ בפליאה, כי זה שמונה ימים שהוא חולם בכל לילה, איך יהודי בעל צורה עומד ומתרה בו כי ישליך את פסח היהודי מן הקרעטשמע, שכן בא להשיג את גבול היהודי אל הדבר. ועתה ביום השמיני, נפלה עליו תרדמה באמצע היום, דבר שאינו קורה לו בדרך כלל, וחלם שוב על יהודי בעל צורה זה המתרה בו כי ישלך את פסח היהודי מן הקרעטשמע, ולקח לידו מקל וחבט על הפריץ, כשהוא אומר לו כבעס, וכי אינך שומע מה שאומרים לך. ובזה תכף הלך והשליך את פסח היהודי מן הקרעטשמע, והחזיר את היהודי הראשון על כנו, והתקיים דברי הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כי פסח אינו נמשך יותר משמונה ימים.

אמר הרה"ק רבי נפתלי זי"ע, כי הנה בתפילת שמונה עשרה אצל ברכת שומע תפילה מזכירים תחילה את הידיו, ולאחר מכן ממשיכים בתפילה על הפרנסה, ומה שייכות שני העניינים זה אצל זה.

רק אמר בזה בדרך צחות, כי הנה אחר שאנו רואים כי דרך רשעים צליחה, באים ואומרים אנו, חטאתי עויתי פשעתי, היינו שמוכזרים אנו את רוב עוונותינו, בכדי שעל ידי זה נהיה אנו בכלל הרשעים ונוכל להצליח דרכינו, ועל זה מסמיכים אנו תפילת הפרנסה.

זי"ע ועכ"א

הרפייע

מחפש 'חסדישע' זארגעמע געדאנק' על פרשת השבוע או על חג הקרב ובא? רוצה לספר 'אינטרעסאנטע חסדישע' מעשד' ב'שבת טיש' לפני ביתך ויחברים ובך להבנים זארגעמקייט ספרדייבנקייט? ספר 'מעיונות החיים' מוזעד בדיק בשמלך!

למכר שיעורים ראשי המאות וכולל ספר חסד

מעיונות החיים

סעיף חובש ישי

סיוות מלח מלח

אוצר בלום של חסדישע, זארגעמע געדאנקע, עם אינטרעסאנטע, חסדישע מעשיות, והכל ברשק צחה וקולחת, ובשפה ברורה השווה לכל נפש!

להשית בתווית הספרים והמוסדות, הפצה: 'הכילי תרה', לכל ענייני הספר: 0604109493

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

גילוי ההנהגה דלעתיד במערת המכפלה ובנישואי יצחק

הגיע אל מערת המכפלה! וכן האי עובדא גופא הוה בהלויית הגאון רבי מיכאל זוב זצלה"ה בעל 'אגודות אזוב מדבר' (אביר הרועים אות קל"ז). והיינו שכשהנשמה עולה למעלה לנן עדן נצרכת היא לעבור דרך שערי גן עדן הנמצאים במערת המכפלה, וחיידוש גדול היה שהגדולים אשר בארץ המה עברו דרכה כבר בשעת ההלוייה.

שורש נשמות ישראל כביהמ"ק

ביאור הענין כתב השל"ה הק' בפרשתן שתחילת יצירת האדם היתה במקום המקדש במקום המיועד להיות שם המזבח וכדאיתא במדרש רבה (ד, ה) והוא ברש"י עה"פ (ב, ג) ו"יצר את האדם עפר מן האדמה", שהאדם נברא ממקום כפרתו ואמר הקב"ה 'הלואי תהיה לו כפרה ויכול לעמוד', וכיון שנשמות כל כלל ישראל לדורותיהם המה נעפים מנשמתו של אדם הראשון, מזה בא הכח לכל ישראל לקבל את השפעת הכפרה מן המזבח בבית המקדש בהיות מקום זה שורש כל הנשמות. והיינו שמקום המקדש הוא שורש הראשית של כל הנשמות.

שורש אחרית נשמו" במערת המכפלה

כנגדו ישנו מקום שהוא שורש האחרית של כל נשמות ישראל, והוא חברון שבו נקבר אדם הראשון, שם הוא מקום השורש מצד האחרית של כל נשמות ישראל הכלולות בנשמת אדם הראשון, ששם מתעלות הנשמות להתחבר אל שרשן במקום העליון, ועל כן נקרא שמה חברון משלשן התחברות ששם מתחבר העולם הזה לעולם העליון, ועל כן במערת המכפלה שבחברון נמצא פתחו של גן עדן.

ג

אברהם אבינו מקיים את העוה"ק

והנה מדתו של אברהם אבינו מדת החסד היא העמוד עליו העולם עומד ומתקיים, כדכתיב (תהלים פט, ז) 'עולם חסד יבנה', וכמו שאמרו בזוה"ק (ח"א פ"ב) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי' בהבראם אלא באברהם, באברהם מתקיים עלמא", והיינו שכל קיום הבריאה הוא על ידי המשכת חסדיו של הבורא יתברך החפץ להטיב לברואיו.

יצחק אבינו אבי ההנהגה דלעתיד

אך כל זה הוא רק בהנהגת העולם הזה. אולם בהנהגת העולם הבא ההנהגה העתידה להיות תהיה בכח מדת יצחק אבינו ע"ה מדת הגבורה, וכמו שאמרו כבר כמה פעמים, והוא כדאיתא בזוה"ק פ' תולדות (במדרש הנעלם קלה) 'עתיד הקדוש ברוך הוא לשמוח באותו זמן עם הצדיקים להשרות שכנתו עמהם והכל ישמחו באותה שמחה הדא הוא דכתיב (שם קד) 'שמח יי' במעשיו וכו', הדא הוא דכתיב ואלה תולדות יצחק בן אברהם אלו הם תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן, ע"כ.

וכן מבואר בגמ' שבת (פ"ט) שלעתיד לבוא יאמר השי"ת לאברהם וליעקב 'בניך חטאו' אך ורק יצחק אבינו הוא שיען בעד כלל ישראל וימסור נפשו בעדם לעורר רחמי השי"ת ואהבתו עלינו עד שיאמרו

א

הדקדוקים בסדר הפר'

בריש פרשתנו מבואר ענין קבורת שרה אמונו במערת המכפלה עם כל פרטי המקח עם משא ומתן אברהם מול בני חת, אחרי כן מבואר ענין שיזוכי רבקה ליצחק אבינו על ידי שלוחו של אברהם אבינו הוא אליעזר עבדו, ובתחילת פרשת השידוך נאמר "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", וצריך ביאור מה ענין הקדמת פסוק זה לפרשת בקשת האשה ליצחק אבינו, וכן צריך לבאר שייכות ענין מערת המכפלה ליצחק אבינו ונישואיו, שהרי בסדרא אחת התחברו.

שייכות מערת המכפלה ליצחק ולמלאכים האורחים

והנה אברהם אבינו ע"ה ביקש וטרח מאד לקנות את מערת המכפלה כמפורש באריכות בפרשה, וזאת משום שהשיג את גודל מעלת מקום זה, ומצאנו שגודל לאברהם אבינו מעלת מערת המכפלה באותו זמן שנתבשר שילד לו יצחק בנו, כדאיתא בפרקי דר' אליעזר (פרק לו) וכן הוא בזוה"ק בפרשתו (קכ"ג) על הפסוק בפר' וירא 'ואל הבקר רץ אברהם' (ד, ז), שבשעה שבא אברהם אבינו לשחוט את בן הבקר עבור אורחיו המלאכים שבאו אליו בדמות אנשים, ברח הבהמה ממנו והיה רץ אחריה להשיגה עד שנכנסה למערת המכפלה, שם ראה אברהם את המראה הנורא שאדם הראשון וחווה שוכבים על המטות וישנים, נרות דולקים על ראשם וריח טוב עליהם כריח ניחוח, והבין אברהם אבינו את גודל מעלת מקום קדוש זה ומאז היה חפץ להקבר במערה זו.

מדברי חז"ל אלו מבואר שענין מערת המכפלה בא אל אברהם אבינו על ידי הכנסת האורחים שקיים במלאכים, ועוד מבואר שבאה השגת מעלת מערת המכפלה על ידי כחו של יצחק אבינו ע"ה, שהרי באותו הזמן בשרו המלאכים לאברהם אבינו על לידתו של יצחק בנו, ומאז החל אורו של יצחק אבינו וכח מדתו מדת הגבורה הופיע בעולם, כמבואר בסה"ק מאור עינים פר' תולדות (ד"ה ונבא) והבשורה היתה אחד מהשליחויות עבוך באו המלאכים אל אברהם אבינו. ויש לבאר שייכות ענין מערת המכפלה ליצחק אבינו והכנסת המלאכים כאורחים.

ב

פתח גן עדן במערת המכפלה

ויבאר על פי הא דאיתא בזוהר הק' (קכ"ג. ריש. ועוד) ומבואר כמה פעמים באריכות בסה"ק מגלה עמוקות (עני' פר' לך לך, ובאותה חתן אופן רכב, רמ"ט, ר"ג) שמערת המכפלה הוא פתחו של גן עדן ואחר פטירת האדם מן העולם כאשר הוא זוכה ונשמתו עולה ובאה לנן עדן הרי היא עוברת דרך מערת המכפלה. ובמגלה עמוקות כתב על פי זה דמהאי טעמא כל תפילות עוברות דרך מערת המכפלה בדרך לעלות השמימה, כי כח התפלה הוא התגלות כח הנשמה והעלות חלק מנפש האדם אל השי"ת ככתוב (שמואל א' א, ט) "ואשפוך את נפשי לפני ה'", ובהעלות הנשמה למקורה עוברת היא דרך מערת המכפלה.

ועובדא הוה במרן הגה"ק בעל האבני גזר ז"ע בעמדו בהלויית הגאון רבי אביגדור יהודה מקויל זצלה"ה אחר שהספידו אמר כמתמיה כבר

השל"ם מתקיים מדי שבוע בביהמ"ד ברהוב יחזקאל פינת ישא ברכה | תפילת מנחה 10 דקות אחר זמן הדלקת הנרות

"ישקני מנשיקות פיהו" שלעתיד לבוא יחדש לנו הקב"ה עוד פעם את מתן התורה ואז יהיה הגילוי גדול מן הגילוי הראשון שיגלה לנו הקב"ה 'טעמי תורה' דהיינו הפנימיות שבתורה כמו כל טעם שהוא פנימיות ענינו, ויהיה זה לעתיד לבוא כשיבוא אליהו הנביא.

וזה ישקני מנשיקות פיהו שהגילוי דלעתיד יהיה בבחינת נשיקה 'פנים בפנים', שכמו שדבר עמו ה' פנים בפנים בעת מעמד הר סיני בבחינת התורה הראשונה, כך מובטחים אנו מאתו שישב וידא לנו פניו כמאז ויגלה לנו סוד טעמיה ומסתרי צפונותיה. ויגילוי זה יהי בבחינת נישואין כנאמר (ישעיה נד, ה) 'כי בוועליך עושיך ה' צבאות שמו' ואז יהיה הייחוד גמור ומושלם.

ה

פרשת נישואי יצחק לעורר הייחוד דמ"ת העתיד

עתה יבאר שכיון שיצחק אבינו הוא ראש ההנהגה דלעתיד כנבאר לעיל, ותורתו היא התורה דלעתיד, הרי שבנישואיו התעוררה בחינת הנישואין דלעתיד במתן התורה החדשה שתצא מאתו יתברך, על כן האריכה התורה בפרטי מעשה הנישואין דילה כי בו התעורר גילוי הייחוד הגמור בין הקב"ה לברואיו דלמטה בניו חביביו שיתקיים לעתיד לבוא במהרה בימינו.

רמזי מתן תורה בפרשה

ובכן יאירו לנו עוד דברי חז"ל (ב"ר ס, ו והובאו ברש"י בפרשתן) שרמזו בשליחותו של אליעזר עבור זיווגו של יצחק בני מעמד הר סיני וקבלת התורה; "ישני צמידים רמז לשני לוחות מצומצמות, עשרה זה משקלם רמז לעשרת הדברות שבהן". ועיין מה שכתב רבינו בחיי בדברי אליעזר "אנכי בדרך נחני ה" שרמז כאן שזכות התורה שעתידין בניה של רבקה לקבל - שהיא "אנכי" - היתה עמו בהצלחת הדרך, ועיין עוד שם בדבריו שדרש עניני קבלת התורה בפרשה זו.

הארת י"ג מדה"ר בנישואין דקבלת תורה

זהו שהקדימה התורה לענין נישואי יצחק כפסוק 'ואברהם זקן וגו', כי מבואר במאור עינים (ע"פ דברי הוה"ק) ש'זקן' היינו הדיקא קדישא ש"ג תיקוני הדיקא הם י"ג מדות הרחמים והן מכוונות כנגד שלש עשרה המדות שהתורה נדרשת בהן, כידוע מהספה"ק בשם המגיד הקדוש ממעזריטש (מקור הדברים בזה"ק), וכל שיתדבק האדם יותר ב"ג מדותיו של הקב"ה כביכול יזכה להשיג יותר את דברי התורה הק' הנדרשת ב"ג המדות המכוונות כנגד מדה"ר. על כן הקדימה התורה קודם ענין הנישואין את כח י"ג מדות הרחמים הרמוז בקרא ד'ואברהם זקן' שהיא ההקדמה הנצרכת להשגת התורה הק'.

הארת מדות הרחמים מאור דלעתיד

וכל זה נאמר דוקא בענינו של יצחק אבינו ע"ה אבי ההנהגה דלעתיד לבוא, כי איתא שלעתיד לבוא יתעוררו רחמים רבים והיינו שיתגלו י"ג מדות הרחמים המכוונים רחמים רבים, ועל כן קודם נישואי יצחק נאמר ענין גילוי י"ג מדות הרחמים שהשיג אברהם אבינו ע"ה.

השפעת י"ג מדה"ר בכל שמחת נישואין

ועל פי האמור יתכן להבין ענין מחילת העוונות הנשפע בכל שמחת נישואין, כיון שבעת הנישואין מתעורר כח הנישואין שבין ישראל לאביהם שבשמים וזה התעורר במעמד קבלת התורה, שם התעוררו י"ג מדה"ר כנגד י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן שהתגלו בקבלת התורה, ומכח י"ג מדות הרחמים נשפעים תמיד השפעות מחילת העוונות. ונראה דמהאי טעמא היה מנהג קדמון לקרוא לחתן פרשת נישואי יצחק עם רבקה עם הקדמת פסוק 'ואברהם זקן וגו' (ראה אבודרהם ברכת אירוסין ונישואין בסופו ורבינו בחיי בפרשתן כד, ג), כדי להמשיך לחתן השפעת י"ג מדות הרחמים המסוגלים לענין הנישואין.

(מתוך ש"ס התפסד)

כולם ליצחק 'אתה אבינו', כי כל הנהגת העולם דלעתיד תהיה בכח מדת יצחק אבינו. וכן כתב רש"י בסוכה (בב) שלעתיד יעמדו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם ואין יצחק מנוי ביניהם, וכתב רש"י (והוא ממדרש שהש"ד ת, א) 'ויצחק להיכן אול להציל בניו מדינה של גיהנם כדכתיב כי אתה אבינו'.

כשהופיעה מדת יצחק יכל אברהם להשיג

וכשהיה אברהם אבינו צריך להשיג את מעלת מערת המכפלה שהיא הפתח לעולם העליון וההנהגה דלעתיד היה צריך קודם לכן שיזויע בעולם הזה טבע הנהגת העולם הבא, ועל כן קיבל השגה זו אחר שנתבשר על לידת יצחק בנו שאז כבר התחיל להאיר ולהופיע מדת יצחק בעולם הזה וכמ"ש המאור עינים הנ"ל.

כח האורחים קבל אברהם ממדרגת המלאכים

ויתר על כן היה צריך אברהם אבינו לקבל בעצמו ממדרגת העולם העליון, ולזאת הועילה מצות הנכסת האורחים שקיים במלאכים, והוא דאיתא בשה"ק בית יעקב (אלכסנדר - פר וירא) בשם רבו הרה"ק ר' יצחק מוואראי זצלה"ה שעל ידי מצות הנכסת אורחים יש כח ביד המארח לזכות במדרגת האורח אף שהוא בעצמו עדין אינו במעלה זו, על ידי הנכסת האורח נשפע ממעלת האורח לאיש המכניסו לביתו.

וכן כשהכניס אברהם אבינו ע"ה את אורחי המלאכים שעומדים במדרגתם לעולם העליון, קבל אברהם השפעה ממדרגתם העליונה אף שהוא לפי מדרגתו שייך להנהגת העולם הזה, ועל ידי זה יכול היה להשיג מעלת מערת המכפלה בה מתחבר העולם הזה עם העולם העליון.

ד

שייכות 'ואברהם זקן' לנישואי יצחק

אחר פרשת מערת המכפלה וקבורת שרה בתוכה באה פרשת שידוכי רבקה ליצחק אבינו, והקדים הכתוב לפר' זו 'ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, ולכאורה אין ענינו שייך לפר' האמורה, וביארו מפרשי הפשט שהגיד הכתוב כבאן שהיה אברהם שלם בכל עניניו ולא היה חסר כי אם שיהיו בניו לבנו שימשיכו את דרכו וינחלו מעלתו וכבודו.

ענין הנישואין במ"ת

אך נראה לבאר ביתר עומק, כי הגה בעיקר הפרשה יש לדקדק עוד מדוע דוקא האריכה כל כך התורה בפרשת נישואי יצחק עם רבקה מה שלא האריכה בנישואי אברהם ושרה וכדו', והביאור בזה נראה כידוע שמצוות חופה וקידושין רומזות על החיבור והייחוד בין ישראל לאביהם שבשמים, והחופה והקידושין שהיו בין ישראל להש"ת היו במעמד קבלת התורה בהר סיני, כמו שפירש המהרש"א בכתובות (ח"א ג) בנוסח הברכה 'מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין' והיכן קיים הקב"ה חו"ק עם עם ישראל, פירש המהרש"א שבמתן תורה היו הקידושין שקידש הקב"ה את ישראל וכמו שאמרו חז"ל 'ביום חתונתו זה מתן תורה'.

וכבר איתא כן בתשב"ץ קטן (ס' תט-ת) בשם רבו המהר"ם מרוטנבורג, וביאר שם בכל מנהגי החתן והחתונה שהם דוגמת מה שהיה בזמן מתן תורתנו, דהיינו שבכל אירוסין ונישואין מתעוררת השפעת מעמד קבלת התורה, בהיות כל חופה וקידושין מעוררים את הייחוד בין הקב"ה לנכסת ישראל, וייחוד זה נקבע ונעשה במתן תורה.

בתורה דלעתיד תושלם בחינת הנישואין

אמנם מבואר בספה"ק ובייחוד בשה"ק מגן אבות להרה"ק מהרש"ז מקאפוסט ז"ע שאף שבקבלת התורה היתה בחינת קידושין בין הקב"ה לבני ישראל התייחדו עם ישראל עם הקב"ה, אך עיקר ענין הנישואין היה לעתיד וכמבואר מדברי רש"י בשרי השירים על הפסוק (א, ב)

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (פ)

בעלי התוספות האחרונים (כט)

רבי פרץ ושאר גדולים ז"ל, ואין לסמוך עליהם". יציין, כי רבינו יהודה בן הרא"ש כותב בצוואתו (מהדורת פרעשבורג חרמ"ה, עמ' 15): "ביאת אדוני אבי ז"ל לזאת הארץ, ומאת ה' היתה זאת, להעמיד תלמידים רבים בארצות ספרד, צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, כי לא היו בארצות אלה פירושים מדוייקים, וגם עשה לתלמוד פירושים ופסקים", הרי לנו שוב על העדר הדיוק בתוספות שהיו בארצות אלו שלפני הרא"ש [שהם תוספות רבינו פרץ, ראה מה שהזכרנו במאמרים הקודמים בדברי מהר"ם די לאטיש], שאינם מדוייקים.

כעין דברים אלו גבי תוספותיו של רבינו פרץ, אנו מוצאים גם כן לעניין תשובותיו של רבינו פרץ, והוא בתשובות הרשב"א (ח"ה ס"ה פ"ה): "ותמה אני, אם השיב הרב פרץ ז"ל שיש לאלמנה לפרוע חלקה בחובות המאחרים, עד שאני אומר שאין הרב ז"ל חתום בתשובה ההיא, כעין מה שכתוב ביבמות (כב), אטו מר בריה דרבינא חתום עליה", וככל הנראה תלמידיו היו כותבים בדבריו לפנים, ולעתים היו הדברים נראים כדברי רבינו פרץ עצמו, אף שלא היו מדבריו אלא תוספות התלמידים.

הערכת המהר"ק לרבינו פרץ ולחיבוריו

עם זאת חשוב להדגיש, כי בדברי המהר"ק אנו מוצאים הערכה רבה לתוספותיו של רבינו פרץ, כשהוא כותב (ס"ה פ"ה): "רבינו פרץ ז"ל דהוה מחמיר ודייק טובא", וכן (ס"ה פ"ג): "רבינו פרץ דבתראה הוא, גם רוב מנהגיו כמותו בכל דבר כו', רבינו פרץ אשר הוא האחרון ומדקדק מאוד, וכל מנהגיו הולכים אחריו כו', ואם כן היאך נקל בשל תורה ואיסור עונש שבועה החמור, לסור מדרכי רבינו פרץ והכרתו, חס ושלוס, לא תהא כו' בישראל כו', והיאך יצאה פה לחלוק על המנהג, אשר הונהג על פי רבינו חס ורבינו פרץ", ועוד (ס"ה פ"ג): "בואו ונסמוך לדברי רבינו פרץ ז"ל רבינו פרץ דבתראי גמי הוה", וכן (ס"ה פ"ה): "מאחר שהפוסקים האחרונים הזיינו רבינו פרץ, וגם (ס"ה פ"ב): "שהרי מתוך דברי רבי פרץ, אשר פרץ בארץ, וידוע הוא כי אין חוקר דעת הראשונים אשר היו לפניו כו', ולפי דרכיו למדנו, לדברי רבינו פרץ דדייק טובא ובתראה הוא, וידע במילי דקמא", ועוד (ס"ה פ"ה): "וגם רבינו פרץ דבתראה הוה, וגם הוה דייק טובא", ועוד (החדשים, ס"ה פ"ה): "הרי לך בהדיא, דסבירא ליה לרבינו פרץ כדברי רבינו חס, ולא עז, אלא שכתב בתוספותיו שכן המנהג, ופשיטא דבתר רבינו פרץ אזלינן בכל מילי", ועוד (החדשים, ס"ה פ"ה): "גם מן האחרונים המדקדקים, כגון רבינו פרץ, אשר פרץ בארץ".

ואם כי תוארים אלו מתייחסים אל רבינו פרץ, ולא אל כתביו, מכל מקום מצאנו שהמהר"ק לא קיבל את הדבר כי התלמידים סידרו את החיבורים בתוספות דברים משלהם, כדבריו (ס"ה פ"ה): "הרי לך בהדיא שכתבו תוספות רבינו פרץ, שיש לכתוב דמתקרי כשנשתנה שמו מחמת חולי, ופשיטא שתוספות רבינו פרץ והגהת רבינו פרץ אינם חלוקות אלו על אלו, מאחר שכולם ניתנו מרועה אחד", ועיין בהמשך דבריו כתב כי חלילה לבעות משונה בדברי רבינו פרץ, כלשוננו: "דבר פשוט הוא לכל מוכין ומבחין כי ימינו לשמאלו, שלא דבר רבינו פרץ אלא כשהכתיבה והנתינה במקום אחד, וחס יודעין ומכירין בשם השני שהוא לשינוי כו', אבל היכא שאין הכתיבה והנתינה במקום אחד וגם במקום הנתינה אינם מכירין בשם השני שהוקבע מחמת חולי, דבר פשוט הוא אפילו לתנוקות של בית רבן שבוה לא דבר רבינו פרץ כלל, דחלילה לומר כן", הרי שהיה פשוט בעיניו כי חיבורי רבינו פרץ אין בהם עיקש ופתול. כעין זה מצאנו עוד בדברי המהר"ק (ס"ה פ"ה): "ואף על גב שכתב רבינו יחיאל מפרי"ש, וכן ר"ם מקורבול, ודע שיש לכתוב ימחה בה"א, הלא רבינו פרץ, דהוה בתראה טפי מניה, ודע בדבריהם טפי מינן, כתב שיש לכתוב באלף כו' כדברי רבינו פרץ והגדולים שהאכרתי למעלה, ומי זה ואי זה הוא שירצה לעבור על דבריהם, בוודאי כי כל הטועה בזה לא הגיע להוראה".

חיבורי רבינו פרץ

את היריעה שלפנינו נקדיש, לתחילת סקירת חיבוריו המגוונים של רבינו פרץ, מגוונים מצד עצמו, ומגוונים בבית מדרש בעלי התוספות, ששלח את ידו בהגהות ספרים שונים, אשר נשמרו בימינו עם הגהותיו המעשיות, בהם מביא רבות מתורת רבותיו וחכמי דורו, כפי שנרחיב בהמשך הדברים.

חיבוריו של רבינו פרץ מתחלקים לשני סוגים, יש את חיבור תוספותיו, אודותם נרחיב בסמוך, אשר חלקים רבים מחיבוריו אינם פרי קולמוסו, אלא כפי אשר סדרו תלמידיו לפניו או שלא לפניו, ולעומת זאת יש את הגהותיו, אשר בידינו ישנם כמה ספרים המעוטרים בהגהותיו, אשר הם בוודאות נכתבו על ידו, מפי כתבו, ולא בכתבי תלמידיו, אשר הגם שאין לזלזל בתלמידי רבינו פרץ, בכל זאת אינו מדברי רבינו פרץ עצמו, כפי הניכר מאזכור רבינו פרץ בגוף שלישי, ולא כאומר הדברים.

עוד זאת היו לרבינו פרץ תשובות בהלכה, אכן לא נעשה מהם קובץ מסודר בפני עצמו, כפי שגם לא ערך רבינו פרץ חיבור הלכתי מסודר בעניין זה או אחר, אמנם מתשובותיו מפורזים בתשובות המהר"ם מרוטנבורג, וכך גם בתשובות הרשב"א, כפי שזכיר בהתייחסותו אל תשובותיו בפרוטרוט.

תוספות [תלמידיו] רבינו פרץ

כאשר הזכרנו זה פעמים מספר, תוספותיו של רבינו פרץ עשירים הינם ביותר, מלאים בקושיות ותירוצים, ואף חוברו על הרבה מסכתות אשר עדיין נמצאים בידינו, ביחס לחיבורי תוספות אחרים, שלא נותרו בידינו כי אם על מסכתות מועטות.

עם זאת, כפי הנראה מתוך חיבורי התוספות, רובם בכל אופן אלו הנמצאים בידינו, לא חוברו על ידי רבינו פרץ בעצמו, אלא נכתבו על ידי תלמידיו, בדומה לתלמידי ר"ת ור"י הוקן, שהיו כותבים תוספותיהם לפניו, כאשר הזכרנו במאמרנו אודותם.

רבינו פרץ עצמו מובא בחיבורים אלו בגוף שלישי, בכינויים שונים, כגון 'מהר"ף נ"ע' (תוספות נדרים ה: בדיה ליתני; שם בדיה יג: בדיה קקרבן; תוספות ניר י: בדיה פנה; שם טו: בדיה הרני; שם כב: בדיה תא שטני; שם לו: בדיה איכא; שם מט: בדיה ומשני; תוספות רבינו פרץ עירובין ב: בדיה מבי; שם יא: בדיה לימא; שם לב: בדיה תתם כשהתנו; שם לח: בדיה אלא; שם מז: בדיה לא; שם מד: בדיה מר סבר; שם מה: בדיה להודיעך; שם סו: בדיה וביטילי; שם סט: בדיה צדוקי; שם ע: בדיה איל; ועוד) 1א 'מהר"ף' (תוספות ניר ג: בדיה כנו; שם ו: בדיה אמר; שם אה: בדיה וליף; שם מח: בדיה הכי ורסינן; שם מט: בדיה על כל), ואף 'מהרפ"ש' - מורנו הרב פרץ שיחיה (תוספות ניר נב: בדיה וליפשוט; שם נג: בדיה בת; שם בדיה על אלו; שם נד: בדיה חשו; שם נה: בדיה ומדקדק; שם נו: בדיה ה"ז אכל), 1א הכינוי המאופיין לו מכל 'מש"ח' - מורי שיחיה, תואר בו התעלה רבינו פרץ להיקרא ולהתכנות על ידי תלמידיו (תוספות נדרים טו: בדיה ואחרים; מכות ו: בדיה אמר רבא; שם ו: בדיה ואחד; שם בדיה הוא ותי; שם בדיה תניא; שם ט: בדיה בלא; שם טז: בדיה אלא; שם י: בדיה הוא תניא; שם יא: בדיה אמר אביי; שם בדיה מידי גלות; שם יד: בדיה ואידך; שם טז: בדיה מידי; שם טז: בדיה אי; שם יז: בדיה דלמאי; שם יח: בדיה איסורא; שם בדיה וליק; שם יח: בדיה נתנה; שם יט: בדיה הוא בפנים; תוספות מעילה יח: בדיה בדיה ואומר; שם בדיה יבול; שם בדיה אכילהו; ועוד).

מתוך חיבורי התוספות, אנו מוצאים ציטוטים מלשון רבינו פרץ בעצמו, מה שמעיד על חיבורים שנכתבו על ידו בעצמו, אמנם רוב החיבורים הנמצאים בידינו, הינם מערכת תלמידיו, לפניו ושלא בפניו.

'פרישות תלמידים שלא שמשו כל צרכן'

מכוח זה, כותב הרא"ש בתשובה (מלל ב' ס"ה י"ג) כי דברי תוספות רבינו פרץ שנכתבו על ידי התלמידים אינו מדוייק, ובתשובה אחרת (מלל ב' ס"ה כ"ג) אף כתב: "וע"ל, כי הפרישות בארץ הזאת, הם פרישות תלמידים שלא שמשו כל צרכן, ורצו ליחנק ונתלו באילן גדול, ותלמידים פידשוש לפני הרב

אבן יהושע

פנינים מאוצרותיו של מורנו הגה"ח ר' יוסף מרדכי ווייס זצ"ל בעמח"ס 'אבן יהושע'

עניני הפרשה

ביאור כפילות הפסוקים ויקם שדה עפרון וגו'

ולפ"ז מיושב שפיר כפילות הפסוקים דבתחלה אמר **ויקם שדה עפרון וגו' לאברהם למקנה לעיני בני חת** והוא הקנין שקנה את גוף השדה מיד עפרון שקנין זה נגמר מיד בנתינת הכסף ואח"כ אמר מה שהיה לאחר זמן כשראו כולם שקבר שם את מתו או בתום הקבורה [לכל חד כדאית ליה], כששתקו כולם ולא מיחו אז **ויקם השדה והמערה וגו' לאחוזת קבר** דייקא שמענתה היה מוחזק להשתמש במקום זה לבית הקברות וקנין זה היה **מאת בני חת** דוקא ולא מאת עפרון שממנו כבר קנה מיד בנתינת הכסף אבל מהם היה צריך קנין מיוחד שיסיכמו לעשות שם בית הקברות וקנין זה נעשה על ידי שלא מיחו בו, כאמור.

במסכת בבא בתרא דף כ"ה ע"א דמרחיקין את הקברות מן העיר חמישים אמה ודין זה הוא מדיני הרהקות נדיקין שכל אחד מבני העיר יכול למחות בהבירו שירחיק נזק זה מן העיר ע"י"ש. ולפי זה נמצא דאף לאחר שקנה אברהם את השדה מעפרון היו יכולים בני העיר למחות שלא יקברנה שם, ואף לאחר שקבר היה מקום לחוש שיבוא אחד ויאמר שהוא לא ידע מזה ויבוא למחות שלא ישאר שם הקבר כמבואר בטור ובשו"ע חו"מ סימן קנה סעיף לה ויש שיטות דאף אחר שנודע יכולים למחות על נזקי שכנים עד שלש שנים אף שראה תחלה ושתק, וכמבואר בטור ובי"ש שם באורך. ולזה בא הכתוב לומר שעברו שלש שנים ואף אחד מבני חת לא מיחה ואז נגמרה הקנין לאחוזת קבר.

ויקם שדה עפרון אשר במכפלה וגו' לאברהם למקנה וגו' ואחרי כן קבר אברהם וגו' ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחוזת קבר מאת בני חת (כג, יז-כ).

המפרשים נתחבטו הרבה בכלל הלשון בפסוקים אלו שאמר תחלה ויקם שדה עפרון וגו' ושוב אמר ויקם השדה וגו', וברשב"ם פירש שבתחלה לאחר נתינת הכסף קם השדה לאברהם למקנה כדכתיב (ויקרא) ונתן הכסף וקם לו. אבל לאחוזת קבר מאת בני חת לא קם והוחזק לאברהם עד שקבר שדה אשתו ואז ויקם לאחוזת קבר מאת בני חת עכ"ל.

והנראה ביאור דברים דהנה מבואר בגמרא

בהמתן של צדיקים נשמרים מאליהם מן האיסור דוקא בא"י

ויש להביא ראיה גדולה לזה ממש"כ בקינות [בקניה המתחלת ציון קחי כל צרי גלעד] בך כל בהמה וחיה חכמו עדי היו לפנים כבן יאיר חמוריק, הרי שמנה מעלת חמורו של ר' פנחס בן יאיר שלא רצה לאכול דבר שאינו מעושר בין מעלותיה של ארץ ישראל, משמע שבחוצה לארץ לא היה שייך ענין זה.

ואם כן מיושב שפיר הקושיא דבאמת כל זמן שהיו הגמלים בא"י לא היה צריך לזממם, כיון שהיו נשמרים מעצמם שלא לאכול מן הגזל, אך כיון שבבא אליעזר עכשיו לצאת עם הגמלים לחוץ לארץ לכן היה צריך לזמום את פיהם שלא ירעו בשדות אחרים שדברים אלו מדויקים בפסוק גופא שאמר **ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו** והיינו שהיו ניכרים משאר גמלים שהיו זמומים וכפירש"י, והטעם שהיו זמומים עכשיו דוקא הוא משום ש"ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור" והיינו שבא לצאת לחוץ לארץ, אבל עד עכשיו שהיו בא"י לא היה צריך לזממם וכאמור.

ולכאורה צריך ביאור מה דעתנו באמת של אותו תנא המפרש הפסוקים כפירוש רש"י שהיו זמומים מפני הגזל.

ונראה לומר בתנא זה סבירא ליה דמעלה זו של בלי חיים של צדיקים שהם נזהרים בעצמם מכל דבר איסור אינו אלא בהיותם בארץ ישראל, והוא עפ"י מה שהשריש לנו הרמב"ן בפרשת אחרי (ויקרא יח, כה) כי כל המצוות הן משפט אלקי הארץ ובטבע ארץ הקדושה שלא יתקיימו בה אלא מי ששומר התר"ג מצוות, ועל כן אפ"י הגויים לא יכלו להתקיים בה בעברם את פי ה' וכמש"נ (שם) ולא תקיא הארץ אתכם וגו' כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, ולכן גם הבעלי חיים מעצמן בהיותם מקושרים לצדיקים נזהרים שלא לעבור על מצוות ה', אבל בחו"ל שאין המצוות בטבע הארץ אלא מצד חובת הגוף לא שייך ענין זה בבעלי חיים שהיו נשמרים מאליהם מלאכול דבר איסור.

ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך וגו' (כד, י) ופירש רש"י נכרים היו משאר גמלים שהיו זמומים מפני הגזל שלא ידאו בשדות אחרים.

וכן כתב עוד להלן (כד, לב) בפסוק ויפתח הגמלים התייר זמם שלהם שהיה סותם את פיהם שלא ירעו בדרך בשדות אחרים, ומקור הדברים הוא במדרש בראשית רבה (נט, יא. ס, ח) אמנם במדרש שם הביא בתר הכי דרב הונא ור' ירמיה שאלו לר' היא בר רבה וכי לא היו גמליו של אברהם אבינו דומים לחמורו של רבי פנחס בן יאיר, וביאר הרמב"ן [לקמן בפסוק ויפתח הגמלים] דכונת המדרש לסתור פירוש זה דאי אפשר לעשות שיהיה חמורו של רבי פנחס בן יאיר יותר מגמליו של אברהם אבינו, ואם כן כמו שחמורו של רבי פנחס בן יאיר נמנע מאליו מלאכול דברים שאינם מעושרים כמבואר בגמרא במס' חולין (ז): שכן גמליו של אברהם אבינו שלא היה צריך לזממם, כי לא יאונה לצדיק כל און עכ"ל.

המידא דאורזיתא

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

הגדרת שינוי מקום לעניין קידוש במקום סעודה וברכת המזון

ברכת המזון

ד. לעניין ברכת המזון, העתיקו הפוסקים גם את דין שינוי מקום כלעניין ברכות, על אף שאין סוגיא מפורשת על הנידון, ואינו אלא מדברי הראשונים, שכדבריהם נפסק להלכה.

ב. אופני היתר בשינוי מקום

רואה את מקומו לקידוש שלא במקום סעודה

ה. בעניין שינוי מקום, מצאנו שני תנאים המאפשרים שינוי מקום, ואף בהם יש לרין ביחס לאיזה עניין נאמר, קידוש במקום סעודה, ברכות, וברכת המזון. הטור (א"ח סי' רע"ג) מביא שישת רב שר שלום גאון, שדין שינוי מקום הוא רק באינו רואה את מקומו הראשון, אמנם בריאה את מקומו הראשון, אין כל חסרון בכך ששינה את מקומו ממקומו הראשון. דבריו אלו, נאמרו בדין קידוש במקום סעודה.

מקור הדין מצידוף הרואים זה את זה לעניין זימון

ו. המקור לדין זה, ככל הנראה הוא מהמבואר בגמרא (ברכות ג.) לעניין זימון, שיכולים לצרף את האוכלים יחד ככל שרואים אלו את אלו, אם כי הדמיון תמזה מאד, מה הוכחה הוא לעניינו מדין הזימון, כי זימון תלוי בשם הבורה אהת, שהאוכלים בחבורה אחת הם יכולים לזמן יחד, ואילו קידוש במקום סעודה, תלוי בהגדרת המקום כמקום אחד, ומה לנו שרואים את המקום, אכתי הוא מקום בפני עצמו.

על כל פנים זה הוא דעת הגאונים, כפי שהביא הבית יוסף (א"ח סי' רע"ג) דעת רבים מבין הגאונים הראשונים (ספר העתים סי' קמ"ז; רי"ף גיאת הלכות קידוש עמ"ס) הסוברים כדעת רב שר שלום גאון, כשהדברים נאמרים אף לעניין קידוש במקום סעודה.

חקירה כרואה רק בשעת ברכה ולא בשעת אכילה

ז. והנה יש לחקור בגדר היתר של רואים זה את זה לעניין ציורף, מתי הוא חובת ראיית האוכלים זה את זה, האם הוא בעת הברכה, או בהמשך האכילה. והיינו, באופן שהיה דלת החדר סגור בשעת הברכה ולא יכלו לראות את החדר השני, אמנם במשך השעורה פתחה הדלת ושבו יכולים לראות מחדר לחדר, ובוה יש לדון אם נחשב כרואה את מקומו, או שהעיקר תלוי ברגע הברכה, וככל שבשעת הברכה לא היו רואים זה את זה, הרי זה נחשב לשינוי מקום.

כך יש להסתפק גם כן להיפך, בהיה הדלת פתוח בשעת הברכה, אמנם כשעבר להמשיך אכילתו סגר בעדו הדלת, ובוה שוב אינו רואה ממקום אכילתו את המקום הראשון, ובוה יש לדון גם כן אם מועיל מה שהיה פתוח הדלת בשעת הברכה, וצ"ע.

דעתו ליתך כשינוי מחדר לחדר

ח. התוספות (פסחים ק. בד"ה ידי קידוש) הביאו דברי הירושלמי (ברכות פ"ו ה"ז; סוכה פ"ד ה"ה), כי אם היה בדעתו מתחילה ליתך למקום השני, הרי זה נחשב כמקום אחד. אכן בדברי הבבלי מפורש כמעט שאין מועיל מה שהיה דעתו מתחילה לכך, שהרי להדיא מבואר בגמרא (פסחים ק.) שהמקדש בבית הכנסת והולך לביתו אינו יוצא ידי חובת קידוש האויל ולא היה במקום סעודה, אף שללא ספק היה בדעתו מתחילה לבוא מבית הכנסת לביתו, ומוכח כי אין מועיל לדעת הבבלי דעתו ליתך לשם.

על כן כתבו התוספות, כי ליישב דעת הבבלי עם הירושלמי יש לומר, שהיתר דעתו מתחילה מועיל רק בשינוי מחדר לחדר, שכוכו לעניין קידוש במקום סעודה בוודאי נאמר דין שינוי מקום מחדר לחדר, על כן בזה הוא שמועיל אם היה בדעתו מתחילה ליתך אל החדר השני, אך בשינוי שמבית לבית אין מועיל דעתו לחזור.

בפרשת השבוע מצאנו (בראשית כד, לא) 'ויאמר הוא ברוך ה' למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים', וכתבו דורשי הדרשות לבאר בזה, כי מה שכונהו 'ברוך ה', הוא לפי שידעו כי יהיה לו צורך לברך על אכילתו כטרם יאכל, כי עבד נאמן הוא לאברהם אבינו, וידעו כי לא יוכל לברך בתוך הבית המלא טינופי עבודה זרה, על כן יוצרך לצאת מחוץ לבית לברך, ולא יוכל או לאכול עמהם, כי יהיה בכך שינוי מקום, על כן אמרו לו 'למה תעמד בחוץ', היינו שתחשוב לאכול בחוץ, כי לא תוכל לברך בפנים, 'ואנכי פניתי הבית', מעבודה זרה כדברי חכמינו ד"ל (בראשית רבה ט. ס. ט.), וממילא יוכל לברך ולאכול תכף ומיד.

כך גם מה שאמר לאחר מכן (בראשית כד, לג) 'וישם לפני לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דברי', וכתב הגאון רבי שבתי ליפשיץ זצ"ל מאורשיווע בספרו תפארת יעקב (פרשת חיי שרה בד"ה ויאמר לא) לרמז בזה, על פי מה שכתב האמרי נועם (פרשת חיי שרה את ש"ד בד"ה בפסוק ויברך) בשם הרה"ק רבי צבי הירש מוידעשטיוב ז"ע (בית ישראל פרשת חיי שרה בד"ה והנה רמק) כי מעשה זה היה בליל שבת קודש, ואם כן הוצרך לקדש על היין, ולזה אמר שלא יאכל עד כי יקדים לקדש על היין, ותכף יסמיך לקידוש במקום סעודה לאכול את אלו.

על כן, נעסוק בזה בעניין הנוגע לכלל הני, והוא דין שינוי מקום לעניין קידוש במקום סעודה, לעניין ברכות, ולעניין ברכת המזון.

א. מקור דיני שינוי מקום לקידוש במקום סעודה וברכת המזון

קידוש במקום סעודה

א. תחילה וראש נציע את מקורי הסוגיות השלושה עניינים אלו. בגמרא (פסחים ק. - קא) מבואר באריכות, כי אין קידוש אלא במקום סעודה, ועל כן אם שינה מקומו אחר שקידש טרם שאכל את סעודתו, עליו לחזור ולקדש. כך גם אמרו שם, שהוא הדין לעניין ברכת היין שבירך מתחילה, לא יצא ידי חובת, ועליו לחזור ולברך במקום השני גם ברכת היין, והוא מקור דין שינוי מקום לעניין קידוש במקום סעודה, ולעניין ברכה. לעניין ברכת המזון, הדבר גם כן פשוט ומבואר, שכן ברכת המזון טעונה ברכה במקומו, ויש לו לחזור ולברך במקומו. בגדרי שינוי המקום, מצאנו כמה פרטי דינים, ויש לברר כלפי איזה דין נאמר פרטי הדינים, רק לקידוש במקום סעודה או רק לעניין ברכות, או רק לעניין ברכת המזון.

קידוש בקומה אחת ואכילה בקומה אחרת

ב. לגבי קידוש במקום סעודה מבואר בגמרא להדיא (פסחים קא) כי אף באותו בית מהקומה השניה לקומה הראשונה, נחשב כשינוי מקום, ואם קידש למעלה בקומה השניה, אם יורד לקומה הראשונה, עליו לקדש בשנית.

מנמקום למקום גבי ברכות אינו שינוי

ג. לגבי ברכות, מבואר בגמרא (פסחים קא): "הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך, לא שנו אלא מבית לבית, אבל ממקום למקום, לא", ונחלקו הראשונים בביאור הדברים, יש הסוברים, כי ממקום למקום בא לפאוקי ממקום למקום באותו חדר עצמו, אף מחדר לחדר נחשב שינוי מקום אף לעניין ברכות, ולפי זה דין שינוי מקום לעניין ברכות הוא כדין שינוי מקום לעניין קידוש במקום סעודה. אך יש הסוברים, כי ממקום למקום היינו מחדר לחדר, כשלדעתם חלוק דין שינוי מקום לעניין קידוש במקום סעודה מלעניין ברכות, כך שלעניין קידוש במקום סעודה אף שינוי של מחדר לחדר נחשב כשינוי מקום, ואילו לעניין ברכות, רק מבית לבית נחשב שינוי מקום, והוא מחדר לחדר אינו נחשב שינוי מקום.

סברת הדבר הוא, כי קידוש במקום סעודה, הוא עניין של 'במקום' סעודה, היינו באותו מקום ממש, ולכן אף מחדר לחדר אינו נחשב כ'מקום' הקידוש, מה שאין כן לעניין ברכות שהוא משום היסח הדעת, אין חדר לחדר מהווה שינוי של היסח הדעת ויכול לברך בזה, ורק שינוי של בית לבית, הוא הנחשב כהיסח הדעת לעניין ברכה.

מנהג העולם בשינוי מחדר לחדר

ט. הכרעת הפוסקים בכל זה הוא, כי מעיקר הדין לעניין שינוי מחדר לחדר יש להחשיבו שינוי אף לעניין ברכות, אמנם הביאור הלכה (סי' קע"ח ס"א ב"ה בבית אחד) ציין כי לא נהגו להחמיר בזה, ועל כן יכולים לסמוך על שיטת האומרים כי לגבי ברכות לא נאמר דין שינוי מחדר לחדר, אך לגבי קידוש במקום סעודה, אף מחדר לחדר היו שינוי לדעת כל הפוסקים, ולעניין ברכת המזון דינו כדין שינוי לברכות.

הכרעת הפוסקים לעניין דעתו לילך

י. לעניין דעתו לילך לשם מתחילה, דעת כל הפוסקים כשיטת התוספות, אשר מחדר לחדר מועיל מה שהיה בדעתו מתחילה לחזור, אמנם מבית לבית לא מצאנו להחמיר על ידי שהיה כן בדעתו לחזור מתחילה.

מחדר לחדר בברכת המזון רק בבית החדר הראשון מטונף

יא. אכן כתב המגן אברהם (סי' קפ"ד ס"א א) להדוש, כי מה שאין נחשב שינוי מחדר לחדר לעניין ברכת המזון אם היה בדעתו לילך למקום השני, זה הוא רק כשהחזר הראשון מטונף ואינו ראוי לברכה, כי בשלמא לעניין ברכה ככל שהיה בדעתו לילך למקום השני, הרי כלל בברכות גם כן את המקום ההוא, אמנם בברכת המזון שכבר אכל את כל סעודתו במקום אחד, איזה היתר יש בידי להשבו לברך במקום אחר, הרי הוא אינו מקום אכילתו, ועל כן דעת המגן אברהם כי אין מועיל דעתו לילך לחדר אחר לעניין ברכת המזון, אלא כשהיה החדר הראשון מטונף, ואין ראוי לברך בו.

רואה את מקומו לברכת המזון

יב. לעניין רואה את מקומו, הנה לא הוזכר הדבר כלל על ידי השולחן ערוך לעניין ברכת המזון, אכן המשנה ברורה (ביאור הלכה סי' קע"ח ס"א ב"ה בבית אחד) העתיק דברי הפוסקים, כי אף דין רואה את מקומו אינו מועיל אלא בשינוי מחדר לחדר, ולא בשינוי מבית לבית, וכך הוא הכרעת המשנה ברורה בשער הציון (סי' קע"ח ס"א ט).

ג. שינוי מדירה לדירה בתוך בניין מגורים

צדדי הספק בהליכה מדירה לדירה בתוך בניין

יג. לאור כל זה, נחוץ עד מאד לברר מה הוא גדר שינוי של 'מחדר לחדר', ומה גדר השינוי של 'מבית לבית', כי כמה וכמה חילוקים איכא בזה בין דיני ההספק, כדובר.

הנה עיקר השאלה הנוגעת לזה בזמנינו, הוא הליכה מדירה לדירה בתוך בניין אחד, כי דבר ההווה ורגיל להיות הוא, שלטיבת איזה צורך נזקקים לילך לאחד מן השכנים, ובוה יש לדון האם הדבר נחשב כשינוי של מחדר לחדר, או שהדבר נחשב כשינוי של מבית לבית. צדדי הספק בזה הוא, האם הגדרת בית הוא לצד בעלות פרטית, וממילא מדירה לדירה בתוך בניין נחשב בית לבית, או שהגדרת בית הוא מבנה אחד, ובוה אף מדירה לדירה נחשב מחדר לחדר, והאיל והכל הוא מבנה אחד.

דעת הסוברים כי נחשב לשינוי מבית לבית

יד. בשמירת שבת כהלכתה (פרק נ"ד ס"ח כ"ה) הובא דעת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שפשוט לו הדבר, כי מזירה לדירה נחשב כשינוי של מבית לבית, כי לסברתו עיקר הגדרת המבנה הוא מצד מקום מיוחד בפני עצמו, ועל כן רק מחדר לחדר שאין בחדר השני כל דבר הידוש במהותו יותר מן החדר הראשון, הרי אין זה נחשב כשינוי, מה שאין כן מזירה לדירה שהמקום השני הוא בבעלות אחרת, הרי זה נחשב לשינוי. כך הוא גם דעת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, וכך סבר גם כן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, כפי שהובאו דעותיהם בזוהר הברכה (פרק ה' עמ"ס 56).

דעת הסוברים שנחשב רק לשינוי מחדר לחדר

טו. לעומת זאת, בתשובות בצל החכמה (ח"א סי' ע"ג) וכן האור לציון (ח"ב פרק י"ב סעיף ט"ז) והמשנה הלכות (ח"א סי' ל"ח), דעת כולם שאין זה נחשב כשינוי מבית לבית, וכך הביא בזוהר הברכה (פרק ה' עמ"ס 56) בשם הגרש"ח קנייבסקי זצ"ל.

שינוי מקום מצד השהות בחדר המדרגות

טז. יצויין, כי בתשובות שבת הקהתי (ח"א סי' ע"ז) העלה לדון, שיש לומר כי הוא נחשב להפסק, משום שבצאתו מדירה לדירה הוא עובר בחדר המדרגות, ושם בוודאי יש להחשיבו כרשות בפני עצמו, והאיל והוא רשות המיוחד לרבים ואינו רשות פרטית, והרי זה עצמו מביא להחשיבו את יציאתו כשינוי מקום.

שינוי מקום ביציאה לחדר המדרגות

ז. אגב, הנידון נוגע גם כן לעניין עצם היציאה מן הבית לחדר המדרגות, האם יש להחשיבו הדבר לשינוי מקום, ובוה כבר הורה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל להקל כי אינו נחשב כשינוי מבית לבית אלא מחדר לחדר, והאיל ורשות כל היידיים בחדר המדרגות.

אמנם דעת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל והגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, כפי שהובא בזוהר הברכה (פרק ה' עמ"ס 56), שדינו כשינוי מבית לבית, ואין בוה כל הקולות הנזכרים, בדין שינוי מחדר לחדר.

ד. יוצא מדירה לדירה בחזור לדירתו

דין קידוש במקום סעודה בחזור למקומו

זח. אחר כל זה נבוא לכמה עניינים בהלכה ולמעשה, בהם יכולים לסמוך אף בקידוש במקום סעודה בשינוי שמחדר לחדר.

הביאור הלכה (סי' רע"ג ס"ג ב"ה לאלתר) הביא בשם שיירי כנסת הגדולה (סי' רע"ג הנהגת ב"י את ט'), כי חילוק יש בין דין שינוי מקום לעניין קידוש במקום סעודה למעניין ברכות, כי לעניין ברכות אם יצא מן המקום חזור למקומו לאחר זמן מה, הרי זה נחשב לשינוי מקום, ואילו לעניין קידוש במקום סעודה, אם יצא מן המקום אך חזר לאחר מכן אל המקום, יכול להמשיך לאכול בוה המקום, ויחשב קידוש במקום סעודה, כי תלוי הדבר בעניין גדר 'מקום' סעודה שיהיה בו גם כן הקידוש. והנה הגם שהביאור הלכה מסתפק בדבר האם להכריע כדברי השיירי כנסת הגדולה, מכל מקום דעתו נוטה כי אין יכולים לחייב לעשות קידוש בשנית ובברכה באותו מקום אחר שהזר לשם בשנית, ודעתו נראה להקל בוה.

להקל לעניין ברכות

יט. אכן מכל מקום, לעניין היוצא מביתו לבית שכנו שכאמור יש פוסקים הסוברים כי נחשב כמחדר לחדר, ועל כן לעניין ברכות יכולים להקל בוה, כי הרי דעת כמה פוסקים שאף יציאה מחדר לחדר אינו נחשב כשינוי מקום לעניין ברכה, ובפרט בדעתו על כך שבזה דעת הפוסקים, שאין שינוי מקום באופן זה ביציאה מחדר לחדר.

להקל לעניין קידוש

כ. ולעניין קידוש במקום סעודה הרי אין מועיל שיהשב שינוי שמחדר לחדר, כי אף זה נחשב כשינוי לעניין קידוש, אמנם בוה יש לסמוך על דברי השיירי כנסת הגדולה, שאכן נאמרים רק לעניין קידוש, כי מאחר חזר במקומו, הרי בוה יכולים לסמוך ולהתיר מטעם זה.

לעניין ברכת המזון

כא. ולעניין ברכת המזון, הדבר פשוט, כי ככל שהזר למקומו פשוט וברור שיש לו לברך כן, כי אדרבה כל מקור דין שינוי מקום לעניין ברכת המזון מקורו בחיוב לחזור לברך במקומו, נמצא כי אם חזר למקומו, הדבר מועיל בין לעניין קידוש במקום סעודה ובין לעניין ברכת המזון, ואם היה הדבר בחדר המדרגות, הרי שאף לעניין ברכות שפיר דמי.

ה. יציאה באופן עראי

יציאה בדרך עראי לאחר אכילה של קבע

כב. צירוף נוסף שיכולים לצרף להתייר, הוא דברי היעב"ץ במזרז וקציעה (סי' קע"ח ב"ה שם ב"ן), שהאריך בדבריו, כי שינוי מקום הוא רק אם מאריך ביציאתו להתעכב בעניינים שונים, אך אם יציאתו הוא לזמן מה בדרך עראי, אינו נחשב שינוי מקום.

והנה בוה רוב הפוסקים לא העתיקו את דבריו להלכה, ואף השו"ע הרב (לוח ברכת הנהנין פרק ו' סעיף י"ח) הביא כדבריו, אך כתב, כי זה הוא רק אם האכילה הראשונה נחשבת אכילה של קבע, כי בוה יציאה של עראי אינו נחשב לשינוי מקום, אך באופן שאכילתו הראשונה הייתה גם כן אכילה של עראי, אף יציאה של עראי כוהה יפה להחשב כשינוי מקום.

קידוש על היין כאכילה של קבע שאין שינוי ביציאה של עראי

כג. מעתה, הרי קידוש על היין, בוודאי נחשב כאכילה של קבע, כי המקדש על היין קובע את עצמו בוה המקום, ואם כן אף אם יצא לחדר המדרגות לזמן מה אצל שכנו, אף אם נידון כיציאה מבית לבית, מכל מקום הרי יכולים לסמוך על דברי היעב"ץ, כי ככל שיציאתו לא הייתה לזמן ארוך, אלא לעניין עראי, אינו נחשב כשינוי מקום, ובפרט אם נאמר שיש לסמוך בוה על דעתו מתחילה, ועל כל זה יכולים לסמוך לצרף ולסמוך לצאת מדירה לדירה אפילו בין קידוש לסעודה.

פניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישדאר מאיר קעניג שליט"א אבדק"ק יאקע (ארה"ב) דאב"ד ביד"צ אורח מישור לדיני ממונות ואישות

המושל בכל אשר לו, בכדי שייגיע מעלתו וכבודו (וה' ברוך את אברהם בכל. הקדמת לפסוקי שביעת הערב, כ"ג רמב"ן) לבנים דיצחק (בני בני "אברהם") הראויים והגונים לזה, וזה לא יתכן בבנות כנען מפאת גריעותם (מאזה טעם שיהא) ודו"ק, ותראה דבריו הרמב"ן אלו, מכוונים לזו הדרך.

ג) אין דרכינו בהגליון לבא בדברי אגדה, אמנם כיון שהדברים צמודים ואחויים כשני טיפות מים, לא נוכל להתאפק מלהביא בזה כדלהלן, מובא במדרש. מנין שקיים אבינו מצות סוכה, שנאמר (בראשית כ"ד. א) וה' בירך את אברהם בכל, וזהו מדרש פליאה, ובספר דברי אליהו פרשת חיי שרה, הובא שם, ששאל הגר"א ז"ע להנוכחים, מנין שקיים אברהם אבינו מצות סוכה, וענה הגר"א ואמר מדרש הג"ל, והסביר הדברים, דתיבת כ"ל, מרומם בו פסוקי מצות סוכה (ויקרא כ"ג. מ"ב מ"א) ב"סוכות תשבוע שבעת ימים, כ"ל האזרח בישראל ישבו בסוכות, ל'מען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, וזהו הרמז בקרא הג"ל.

ונקדים כאן פירושו הרש"ם על הקרא דשם במצות סוכה, למען ידעו דורותיכם, וז"ל שם, פשוטו כדברי האומרים במסכת סוכה (י"א. ע"ג) סוכה ממש, וזה טעמו של דבר, חג הסוכות תעשה לך באספק מגרנך ומיקבך באספק את תבואת הארץ ובתיכם מלאים כל טוב דגן ותירוש ויצהר, למען תזכרו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל כמדבר ארבעים שנה בלא ישוב ובלא נחלה, ומתוך כך נתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתיכם מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וכו' ולכך יוצאים במתים מלאים כל טוב בזמן אסיפה ויושבין בסוכות לזכרון שלא ה' להם נחלה במדבר ולא בתים לשבת, ומפני הטעם הזה קבע הקב"ה את חג הסוכות בזמן אסיפת גורן ויקב, לבתלי רום לבבם על בתיהם מלאים כל טוב פן יאמרו דינו עשו לנו את החיל הזה ע"כ, וע"ע בפני מגדים ריש הלכות סוכה שכתב שם לבאר עפ"י הרש"ם אלו הטעם דנשים פטורות מסוכה, לפי שנשים אינן בנות מלאכה, ואין חשש שתגיע למחשבת כחי ועוצם ידי עי"ש.

ולאור הג"ל, דברי הרמב"ן ז"ל על קרא דגן וה' ברוך את אברהם בכל, דמזה יוצא דאברהם איניו ראה בעשרו וכבודו ברכת ה' (לפעל את הקדוש, ד"ה ונראה) הרי זה בדיוק מכיון דמצות סוכה לפי"ד הרש"ם לדליל, שידע האדם שכהו ועוצם ידו לכלום נחשבה, וכל מעלתו וכבודו מאת הקב"ה באה לו, והדברים תואמים להפליא, בעזר הא"ל.

ד) אחר עיינו וחשבי בדברי הרמב"ן (דראגת אברהם על זיוונו של יצחק הית, שהמעלה והכבוד שנתן לו הקב"ה, שיינים בנים אחריו, הראויים ומכירים כן, כ"ג) עלה לנו, כי כן מצינו בהרבה מפסוקי התורה, בפרשת לך (בראשית ס"ז. ג' ד) ויאמר אברהם הן לי לא נתת זרע, והנה בן ביתי יורש אותי, והנה דבר ה' אליו לאמר "לא יירשך זה", וירש את אשך יצא ממעיך "והוא יירשך", וע"ע בפרש"י על הקרא וה'פקד את שרה כאשר אמר ויעש ה' לשרה

או טעם שיש להם טבע רע בעבירות באים מפאת החומר, כאכילה וזימה וכילות וקנאה וכל המדות הרעות הנחלת בחומר, ונגעים אלו מתפשטים מהאבות לבנים, "ותולדותיהן כיוצא בהם" וכו' עיי"ש, והדברים ידועים בשער בת רבים, וע"ע ברבינו בחי שכתב בזה"ל, הנהירו בשבעה שלא יקח אשה לבנו מבנות כנען הודע המקולל, לפי שהאשה מוכנת לפורענות "תסח את האדם לצדה", כי כן עשתה אם כל חי, וכמו שדוע מענין שלמה ע"ה בנושם נכירות שנשא עמונות מאובת צידניות חתיות, שהעיד עליו הכתוב "נשיו הסר את לבבך" מלפני אי י"א, ר' עיי"ש, והצד השנה בכל אלו הטעמים, ששבעת העבד שלא יקח אשה ליצחק מבנות כנען, הצורך בזה ליצחק ולבניו שיוולדו לו, "לטיבתם ולצד עצמם", עיי"ן) בטעם שלא רצה אברהם אבינו ע"ה, שישא יצחק אשה רק מבנות משפחת אברהם, בכדי שיהיו לו (ליצחק) בנים הגונים וראויים, שינחלו מעלתו וכבודו של אאע"ה (ועלתו וכבודו", הרי"ז כל מה שנכלל בתאי קרא וה' ברוך את אברהם בכל, עושר ונכסים וכו', ראה ודייק לעיל בדברי רמב"ן, ראשית דברינו ותראה שכן הוא).

ונראה להבין הדברים כזה, כי אאע"ה ראה והכיר בכל מה שהשפיע ונתן לו, "ולית לי לגרמי" כלום, "וכל יש לו ע"י ברכת המקום ב"ה באה לו", ע"כ חש ודאג שכל המעלה והכבוד הזה, שכעת ברשותו היא, ינחל ויגיע, רק לאלו, שגם הם יכירו וידעו שכל כבוד ומעלה הלזו של המקום הוא (והתוצאות מהכירות זו, ופרש כל אחד ואחד לפי בחינתו, וד"ל) ושבעת העבד שלא יקח אשה מבנות כנען כי אם אל ארצי וכו', לזה באה, כדי שיהיו בני יצחק, נולדים ובאים ממקור זך טהור, ועי"ז יוכלו להגיע להכרה זו, שכל מעלה וכבוד של זקנים אאע"ה, שהנחילים ובאה לידם בלבסוף, כל זה זה מהמקום הוא, עיי"ן ותשכיל ברעיון זו, כג"ל לפרש הדברים בדברי הרמב"ן אלו.

וראיתי לדושי רשומות על הרמב"ן, שציינו לדברי הרמב"ן (בראשית כ"ד. ג) שכתב בזה"ל, גם יתכן שיהי העבד (אליעזר) אפטרופוס על נכסיו (של אאע"ה) וצוה אותו שישא יצחק לרצונו, וינחיל אותו נכסיו על מנת כן, וזה טעם המושל בכל אשר לו, וע"ע לעיל ברמב"ן בתחלת הקרא ואברהם ושרה זקנים (בראשית) שכתב וז"ל, ולכן השביע את עבדו אשר ילך יצחק אחרי עצתו, כי הוא המושל בכל אשר לו, שלא יקח אשה מבנות כנען, מש"כ אחר עצתו, י"ל הכונה שהוא האפטרופוס על נכסיו, ובלאו הכי לא יירש מנכסי אברהם, ע"כ מדברי הרמב"ן.

וחל זה ואל מתארים אבינו הרמב"ן הג"ל (תחלת את זה, ותחלת דברינו) דאברהם איניו דאנתו כעת, על ברכת ה' שהשפיע לו שייגיע אחריו רק ואן למקום הראוי והגון, ודברי רמב"ן אלו בזה (השבעת העבד שיקח ליצחק אשה הגונה, משום הגנת נחלת מעלת וכבוד אברהם למקום הראוי "והשבעת צורך אברהם הוא", ולא "צורך יצחק ובניו מצד עצמם", כג"ל דברי שאר המפרשים ד"ל) חידוש נפלא הם, ואגיד הרהורי לבי, וחדושו זה כ"כ גדול הוא (בעיני עי"ש) עד שהנני מתמה כל עת למדי דברי הרמב"ן אלו, מדוע לא התיימו מפרשי הרמב"ן, האי נקודה על גס, נתיב חדש בהאי ענינו בצורך שביעות העבד בלקיחת אשה ליצחק, עו"ה"פ, לפי"ד הרמב"ן הג"ל, עיקר דאגת אברהם שבשבילה השביע להעבד

ואברהם זקן בא בימים וה' ברוך את אברהם בכל, ואמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי, ואשביעך בה' א-להי השמים וא-להי הארץ אשר לא תקח אשה לבנו מבנות הכנעני אשר אנכי יושב עמך, כי אם אל ארצי וכו' (בראשית כ"ד א-ה').

וכתב ע"ז הרמב"ן וז"ל, ברוך את אברהם בכל, בעושר ונכסים וכבוד ואורך ימים ובנים, וזאת כל המדת האדם (כבו עזרא) והזכיר הכתוב זה לאמר, כי היה שלם בכל, לא הסר דבר, וזולתי שיראה בנים לבנו, שינחלו מעלתו וכבודו, ולכן התאוו זה.

ולברותינו בזה ענין נפלא, אמרו (כבא בתרא ס"ו. ע"ג) וה' ברוך את אברהם בכל, רבי מאיר אומר שלא היתה בת, רבי יהודה אומר בת היתה לו, אחרים אומרים כל בת היתה לו, ובכל שמה, דרש רבי מאיר, שלא היתה לו בת לאברהם, וזו לו לברכה, כי לא ה' יכול להשיאה רק לבני כנען האזורים, ואם ישלחנה לארצו, גם כן תעבוד שם עבודה זרה כמותם, כי האשה ברשות בעלה, ואברהם לא יחפוץ שיצא זרעו הכשר משרה אשתו הוצה לארץ, ואף כי יעבוד עבודה זרה, ורבי יהודה דרש, כי בת היתה לו, דאפילו ברתא לא הסרי רחמנא (כבא בתרא קמ"א. ע"א) והיא הברכה בכל, כי ה' לו כל אשר יחמדו האנשים, לא חסר דבר, ובאו אחרים והזכירו שם הבת, ע"כ מדברי הרמב"ן לענינינו.

דברי רבינו ז"ל כבכל מקום ומקום, בר נרחה הוא, להכניו לעיני ולהתעמק, ונבא ונביא בקמא קמא דמיט' לידן, בעזר עליון, כי לך ה' הוהג"ל.

א) ראשית דבר, הערה קטנה, בדברי הרמב"ן, במש"כ, והזכיר הכתוב זה (וה' ברוך את אברהם בכל) לאמר, כי ה' "שלם" בכל (ע"כ) ב"ל מזה, כי הרמב"ן אינו מפרש הקרא הנ"ל כפי פשוט המורגל, וה' ברוך את אברהם בכל, שהי' לו את "הכל" ויכ"ה מתרגם ינתן, ברוך ית אברהם "ככל מיני ברכתא" אלא רבינו הרמב"ן מפרש, "ככל", מלשון שלמות, שלא חסר לו שום דבר (כדברי הרמב"ן בהמשך, אח"כ) וזהו מה שהוסיף בלשונו הק' (אחרי שפירס כל הברכה שנכתב אאע"ה מהש"ה) כי ה' "שלם" בכל (וע"ע אור תמים הק' על הקרא כי חנני א-להים וכי של כל, בראשית ל"ג. א) והבוחר יבחר.

ב) הגה העתיק רבינו ז"ל בכאן מקום, דברי האבן עזרא (מפצוין הרמב"ן) בבאיור קרא זה, וה' ברוך את אברהם בכל, דקאי אעושר נכסים וכבוד ואורך ימים ובנים, אח"ז כתב הרמב"ן, דבר אבן עזרא לאברהם אבינו, והוא שיראה בנים וינחלו מעלתו וכבודו, וז"ל, ולכן התאוו זה"ו, ככדי שבוה יראה אאע"ה בנים לזה, (כג"ל דברי ד"ל) היוצא והמבואר מדב"ה"ק, כי סיבת השבעת אברהם אבינו אליעזר עבדו שלא יקח אשה ליצחק מבנות הכנעני, כי אם אל ארצי וכו', הרצון וההתאוות אברהם לזה (כדלעיל, לשון רבינו ז"ל, ולכן התאוו זה"ו), מעשיהם, כדרך שנאמר בתורה, דברים ז' ג' ד', ולא תתחנן כן וגו' פ"ר סוף אבן מאהרי וגו',

דבר (בראשית כ"א א') ופרשי שם, כאשר דבר, וכו', דבור, הי דבר ה' אל אברהם בבטרי בין היתרים (בראשית ט"ז, א) ושם נאמר לא יירש זה, וגו' והביא "היורש" משרה, וע"ע בקרא בפרשת וירא (בראשית כ"א ט') ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק, ותאמר לאברהם גזת האמה הזאת ואת בנה כי לא "יירש" בן האמה הזאת עם בני עיזק עיי"ש, וידענו גם כן ידענו, כי בכל אלו הפסוקים רבו הפירושים, אמנם לפי"ד הרמב"ן ז"ל הדברים כפשוטן מהפרשין, דעושר נכסים וכבוד שהשיעו הקב"ה לאא"עה ושרה, מתנת האל-ל הוא בהכתרתם, ע"כ אדגתם שיגיעו להראויים לכבוד ועושר זה, ועל זה באו כל קראי הנ"ל.

(ה) מש"כ הרמב"ן בהמשך הדברים, דרש רבי מאיר שלא היתה לו בת לאברהם, וזו לו לברכה, כי לא ה' יכול להשיאה רק לבני כנען הארורים, ואם ישלחנה לארצו, גם כן תעבוד שם עבודה זרה כמותם, כי האשה ברשות בעלה (ע"פ מפורש דעת רבינו הרמב"ן ז"ל, בבניאור דעת ר' מאיר, דלברכה יחשב לו (ולא היתה לו בת לאברהם אביו, כנ"ל) דאם ה' לו בת ה' צריך להשיאה לבני כנען הארורים (כנ"ל, דבריו (בראשית דברים) ואם כ"כ ה' צריך להשיאה לבני כנען הארורים, וראה העתק הדברים, וראה שיתלנה לארצו, גם כן תעבוד שם עבודה זרה כמותם, כי האשה ברשות בעלה (כנ"ל) למל' להרמב"ן "שעם נפרד", לאיסורא דיצחק מבנות כנעני (משום דהם "זרע עמון הארור" כנ"ל) דגם הם עובדי עבודה זרה הם, ופוק חזי, לשון רבינו הרמב"ן בפרשת וישלח (בראשית ל"ד, א) וז"ל שם, ומה יבקש בהן הרב (הרמב"ם הלכות מלכים פרק ט' הלכה י"ד) חיוב (להריגת אנשי שבם) וכי אנשי שבם וכל שבעה עממין לא עובדי עבודה זרה ומגלה ערות וכמה כל תעבות השם הית, והכתוב צווח עליהן בכמה מקומות (דברים י"ב ב) על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן וכו', לא תלמד לעשות וכו' (שם י"ח ט) עיי"ש, הרי להכנענו עובדי עבודה זרה מעולם, וכיון שהאשה ברשות בעלה ה' (כנ"ל דברי הרמב"ן) אם תינשא בת אברהם (אם היה לו בת) לכנעני, תמשך אחר בעלה.

ונראה הביאור, עפ"ד הרמב"ן בפרשתו על הקרא ונקית משבועתי זאת (בראשית כ"ד, ח) וז"ל, ורש"י כתב, וקח לו אשה מבנות ענן אשכול וממרא, ואם כנענים הם כליליה ה', ובאמת שהם מזרע כנען, שהכתוב אומר (בראשית י"ד, א) ממרא האמורי, אחי אשכול ואחי ענר עיי"ש, מבואר דעת הרמב"ן דחולק על רש"י וס"ל דאף מבנות הכנען הכשרים-ענן אשכול וממרא השביע אע"ה אליעזר ע"כ קח אשה ליצחק משום, וזה ה"ל מבנות האמה הנ"ל שנתן טעם לאיסורא דיצחק לבנות כנען, ברמב"ן (שהם מזרע כנען הארור, כנ"ל) דמשעם זה, אף בנות כנען הכשרות ככנות ענר אשכול וממרא, דבהם אין בהם חסרון ע"ז, דהם בעלי ברית אברהם, עכ"ז אין רצון אברהם בכנותיהם, ועל שיהם מזרע כנען הארור, ודו"ק בזה.

(ו) אמנם בפני צ"ע דברי הרמב"ן אלו (לדעת ר"מ, דאם ה' לו בת לאא"עה, לקללה תחשב לו, על שלא ה' אשר להלן על הקרא ואם לא תתבה לבתך אחריך ונקית משבועתי זאת (בראשית כ"ד, ח) וכו', ובה"ל, אברהם ונקית משבועתי, שיהיו הוא (אליעזר) פטור, ואברהם הוא היודע ביצחק הצדיק, שישמע לאביו ושיזהר בהם, ויולך לו "אל ישמעאל או ללוט" ויתר העמים עיי"ש, ולפי"ז גם בת (אליו ה' לו לאא"עה, כנ"ל) ה' יכול להשיאה לבנות ישמעאל, או לבנות לוט עכ"פ (ולאו מפקע-זרע הארור, הם) ומדוע ישנתה בזה דין הבת מיצחק הבן דיוכל לישא מבנות ישמעאל ולוט (דלעיל ברמב"ן) ולא ראינו מי שהרגיש בקושיא זה, דצ"ב לכאורה.

(ז) ומקודם רצינו לתרץ עפ"ד הרמב"ן בפרשת אמור דשם, הקרא דשם, ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל (ויקרא כ"ד, י) וכתב

ע"ז הרמב"ן, וטעם בן הישראלית ואיש הישראל, להורות כי העובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד אינו ישראלי, ואף על פי שפסקנו בגמרא (עבמות מ"ה, ע"א) דעובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר בין כפונ"ו בין באשת איש וכו', והצרפתים אומרים, כי טעם גילתו מפני שזכר קודם מתן תורה, היה משפטו הולד אחר הזכר ממה שאמר (עבמות ע"ה) באומות הלך אחר הזכר, וכאשר נודל זה לא מלו אותו כי מצרי ה' בדינו עיי"ש, מבואר דעת הצרפתים דקודם מתן תורה, ה' הדין אף בישראל, הלך אחר הזכר, לפי"ז י"ל, דלא ה' יכול אברהם להשיא את בתו (אם היתה לו בת) "לבני" ישמעאל ולוט, כיון דהדין בזה (קודם מ"ה) דהזרע מתייחסין אחר האב, והיו בני בת אברהם מתייחסין אחר בני לוט וישמעאל, ולא רצה אברהם בזה, כמובן (מש"כ' ביצחק א"ש ישא "מבנות" ישמעאל ולוט, הבנים יתיחסו אחריו, דקודם מתן תורה הדין הלך אחר הזכר, כמש"כ).

אבל ז"א, אחרי דהרמב"ן לדידו עצמו לא ס"ל שם, כדברי הצרפתים, אלא מעת שנימול אברהם חשיביו בניו "ישראל", ובגוים לא יתחשבו (והדין בזה מאז, דכתיב שבא על בת ישראל הולד כשר, ותלך אחר האב) ואם כן הדק"ל, מדוע לא יוכל בת אברהם לינשא לאחד מבני ישמעאל או לוט, ואין כאן זרע כנען הארור, וגם אין הבנים מתייחסים אחר ישמעאל ולוט, כי אם אחר בת דאא"עה, ומאי שנא בת דאא"עה מבן (יצחק) דיוכל לישא מבנות ישמעאל ולוט, וכמו שהקשוני.

אמנם י"ל בזה, דאף דישמעאל ולוט אינם מזרע כנען הארור, אבל שניהם (מקרא ולוט) עובדי עבודה זרה הם, וישמעאל כתיב ב"י קרא מפורש ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק (בראשית כ"א ט') ועיי"ש בפרש"י, מצחק, לשון עבודה זרה, כמו שבאר (שמות ל"ב, ו) ויקומו ליצחק, ואף דהרמב"ן חולק על זה והביא לשון התוספתא (סוטה פרק ו' הלכה ג') שאמר שם, ואני אומר, חס ושלום שיהא בביתו של צדיק כן, איפשר מי שכתוב בו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו' (בראשית י"ח, ט"ט) יתא בביתו עבודה זרה וכו' עיי"ש ברמב"ן, הרי אח"כ כתיב הפורשה דשם כתיב קרא, ותלך ותתע (הגר במבדק, היתה ברשות עצמה) במדבר באר שבע (בראשית כ"א, י"ד) ופרש"י, חזרה לגלויל בית אביה ע"כ, וע"ז אין הרמב"ן חולק, הרי ישמעאל משפחת עובד עבודה זרה ה' ובלוי"ג כתיב כי האשה היא מילתא, ויסע לוט מקדם (בראשית י"ג, י"א) ופרש"י בשם המדרש, הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר אי אפשר לא באברהם ולא בא-להיו ע"כ, וכיון שכן, לא ה' יכול אברהם להשיא את בתו (אם היתה לו) לבני לוט וישמעאל (אף שאין הם מזרע כנען הארור) כי האשה ברשות בעלה (אף בשם גרים בא"י) ותעבוד עבודה זרה כמותם, וכהמשך דברי הרמב"ן הנ"ל (ראה לעיל, ראשית דברינו) ע"כ שפיר ס"ל לר"מ דה"י זה קללה לאא"עה, אם ה' לו בת, דל"ה לו למי להשיאה.

גם י"ל דמש"כ הרמב"ן (בהמשך דבריו) ואם ישלחנה (הבת, אם ה' לו לאא"עה) לארצו, גם כן תעבוד שם עבודה זרה כמותם (ע"פ) אין הכוונה לאיסור עבודה זרה דייקא, כי אם "הנהגה כמותם בכל מעשיהם הרעים", כל אחד בדרך התמקלקלת, וכיון דנתיב ישמעאל ולוט, לא התנהגו בדרך אא"עה נונה הימנה, אין לו עצה שישא אברהם את בתו להם, דאם תינשא להם תימשך אחר בעלה לרעה, ובהו עולקין יפה דברי הרמב"ן ז"ל, למי לאא"עה היתה לו לקללה (לדברי ר"מ, כנ"ל) באין לו דבת להשיאה, ודו"ק בכל זה, ותראה הדברים בתורים בעזוז"ש.

(ח) כעת נבא לדברי הרמב"ן בהמשך דבריו ז"ל, ואברהם לא יחפוץ שיצא זרעו הכשר משרה אשתו חוצה לארץ (ע"פ) וקדים לזה דברי רש"י בפרשת תולדות על הקרא וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה (בראשית כ"ז, ב) שיה' (של יצחק) לרדת למצרים, כמו שירד אביו בימי הרעה, אמר לו (המב"ש)

אל תרד מצרימה, שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך ע"כ, הרי לך ישראל בטעמא דלא הורש ליצחק צאמת מארץ ישראל לחוץ לארץ, על שה' עולה תמימה, וברבינו בחיי בפרשתו (פרשת חיי שרה בראשית כ"ד ו') הוסיף עוד בזה"ל, לפי שה' עולה תמימה, "ואין קודש נעשה חול" ע"כ, אח"כ ראינו במדרש רבה (פי תולדות הבל) שפ"כ שם ויתור, ובה"ל, גור בארץ הזאת, אמר ר' הושע"ל, את עולה תמימה, מה עולה האת, יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת, אף את אם יצאת חוצה לארץ נפסלת ע"כ, לפי כל הני אימורין, הרי טעם זה שייך רק ביצחק, שהועלה ע"ג המזבח, לעולה תמימה.

אמנם רבינו הרמב"ן בכאן שיטה אחרת לו בזה, דל"ד יצחק הוא דלא הורשה לצאת לחו"ל (דה"י עולה תמימה, כנ"ל) כי אם "כל זרע כשר", וי"ח דשרה אמנו, לא הורשו לצאת לחוץ לארץ, ושע"כ גם מטעם זה, ה"ה ברכה לאברהם שלא ה' לו בת, דאז היתה מוכרתה לצאת עם בעלה לחו"ל (כנ"ל כל דבריו ז"ל) וגם זה דבר חדש יוצא מתורת רבינו הרמב"ן ז"ל (וא ראינו למפורש הרמב"ן, שביצא לאור נקדה זו המאירה) ומכבר הבאנו רא"י לזה דכל זרע אברהם-הכשר אסורים היו ביציאה מא"י לחו"ל, מדברי המדרש הכשר (בראשית ט"ב ב"ט, י) הובא בפרש"י על קרא רק את בני לא רצה שמה (בראשית כ"ד, ח) רק מעוט הוא, בני אינו חוזר, אבל יעקב בן בני סופו לחזור ע"כ, וצ"ב, דיצחק לא הורשה לצאת לחו"ל, מפני שהוא עולה תמימה, והרי ביעקב ליש ז"ל, ולמ"ל קרא מיוחד לתמירו ועקב לצאת לחו"ל (יק מיעוט הובא, כנ"ל) ולדברי הרמב"ן א"ש, דלאו דוקא יצחק לא הורשה לצאת לחו"ל, כי אם כל זרע אחר משרה, ע"ג הוצרך יעקב להתירא דקרא לצאת לחו"ל, ולזה שרה האיסור הנ"ל דציצאה מא"י לחו"ל, נוגע לכל זרע עולה הכשר.

(ט) עוד הערה, ראה תוס' מסכת בבא בתרא דף קמ"א ע"א ד"ה בת ה' לו ובכל שמה, שהקשו שם וז"ל, וא"ת ולמה לא השיאה (אא"עה, בת) ליצחק, למ"ד בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף י"ח, ע"ב) דבן נח מותר באחותו, וי"ל דשמי קטנה היתה ולא רצה עדיין להשיאה ליצחק, אי נמי מהגר היתה לו ולא משרה ולכן לא רצה להשיאה ליצחק ע"כ, מבואר מטוס' כאן ב' תירוצים, למה לא השיאה אברהם ליצחק, לבתו (ביב"ל, אחות יצחק) האחד, דקטנה היתה ולא רצה אברהם עדיין להשיאה, או משום דבת זו מהגר היתה ואינה ראוי ליצחק, וכיון דבת זו היתה לו מהגר, א"כ ה' יכול אא"עה להשיאה עם זרע כנען, ולמה ס"ל לר"מ דסימן קללה היא לו לאא"עה, אם ה' לו בת כיון שלא יוכל להשיאה (כנ"ל רמב"ן, ראשית דברינו, ועוד כפי"ש כאן בגליון) וכבר ראינו ל"ל הביאורים שהעיר כן על דברי הרמב"ן, דבריו ז"ל לא אמיין כדברי התוס' זהו.

אמנם האמת ניתן להיאמר, דגם כ"ז ראשון דתוס' הנ"ל (דבת אא"עה, קטנה היתה) לא א"ת דברי הרמב"ן (לר"מ, לקלה היתה נחשבת לאא"עה אם היתה לו בת, דאין לו למי להשיאה, כמש"כ) כיון דסוף סוף נשאתר בית אא"עה הך ברירה (בלית ברירה) להשיאה לבתו-ליצחק, כמובן (אף שלא רצה, כנ"ל חל ראשון בתוס') אבל כמובן דל"ש ע"ז לומר דהיתה לו לקללה חשובה אם היתה לו בת, ע"כ דהרמב"ן ז"ל (הדין, דפרשת) לא ס"ל כדברי התוס' ב' תירוצים, ודו"ק.

(י) ולענין קושיית התוס' הנ"ל (מה יעשה הרמב"ן בקושייתם, כיון דלהרמב"ן א"א לתרץ כ"י הנ"ל) יש לציין, דכבר הקשו האחרונים ז"ל על קושייתם דתוס' הנ"ל, ע"ע בפרשת דרכים דרוש א' ובספר גלוניי הש"ס (וימא כ"ח, ע"ב) שתמהו מאד על קושיית התוס' הנ"ל (שישא יצחק אחותו) דהרי האבות קיימו כל התורה (וגם כישראל נחשבו לאחר מות המילה, כנ"ל את ז' דעת הרמב"ן, דאי אסורים היו לשאת אחות, כ"כ ישראל) וע"ע בענין זה בש"ת תשובה לאברהם ב"ב סי' רצ"ד, ובתורת משה סוף פרשת חיי שרה, ונסתרת בזה.

אריזת פלאות התורה

מתוך אוצרותיו של הרב זאב (זואקף) זכערמאן שליט"א

פלאות לפרשת חיי שרה

בת כמה היתה רבקה כשנשאת ליצחק

בסדר עולם (פ"א) תניא שהיתה רבקה בת שלש שנים כשנשאה יצחק, וכן כתב רש"י (בראשית פ"ב ב). ובמדרש שכל טוב (מאן) איתא כן בפירושו: "שהיתה קטנה בת ג' שנים, כי בשנה שנעקד יצחק נולדה רבקה, והיה יצאה לז' שנה, ושהיה ג' שנים עד שנשא את רבקה, שנאמר 'ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה', נמצא רבקה בנשואיה בת שלש שנים. ואל תחמה אף יצאה לשאוב מים, שהיה זרותה הראשונה בת שלש שנים כבת עשר של זרות הללו, ומכל מקום בת ג' ראויה לביאה".

אבל התוספות (יבמות ס"א) כתבו בשם רבינו שמואל חסיד משפירא ז"ל, שהיתה רבקה בת ארבע עשרה שנה כשנשאה יצחק, והיכי חשבון זה ממדרישי חז"ל, עיין שם. והנה לפי שיטת רבינו שמואל חסיד ז"ל, יש לפרש מה דכתיב כאן 'נערה', הכוונה היא שטרם הביאה סימני בגרות. על כל פנים, הסיקו התוספות דמדרשות הלכות, וילדיה אחת היתה בת שלש ולדעה שניה היתה מעל שלש עשרה.

והראה לי ידידי הר"ג רבי דוד יונה רוזנבוים שליט"א בעהמ"ח ראש כולל 'עוז והדר' בעיר'ק ירושלים ת"ו, שבספר 'שארית נתן' להגאון רבי נתן לוברט זצ"ל (פ"ר תולדות, כ"ה ב) כתב ליישב הסתירה בין שני המדרשים, וזה לשונו: "אפשר לבאר דשתי הדיעות שניהם אמת, בהקדם מה דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פ"א) וגם בזוה"ק (ח"א ס בתוספתא) דיצחק אבינו תיקן ברכת מחיה המתים בשעת העקידה דפרתה נשמתו וחזרה. ומבואר בזוה"ק (ח"א ק. ע"ג בע"מ צ"א שם) דהיה לו מתחילה נשמה מסיטרא דנוקבא ובעקידה פרתה, ובאה לו נשמה מסיטרא דדבורא. והנשמה מסיטרא דנוקבא שפרתה ממנו נכנסה באיל, וזהו פירוש 'אילו של יצחק'. ובאותה שעה קיבלה רבקה נשמה מסיטרא דנוקבא כי הנשמות הן זוגות. והשתא אתי שפיר שתי הדיעות. שיטת התוס' הג'ל שהיתה כבת ג' כן הוא האמת".

וזה פירוש 'הנערה טובת מראה מאד' [שהגיעה לגיל נערה שהוא אחר י"ב שנה], אלא דעד עשר שנים לא היתה מיוחדת עבורו והיו הרבה כמותה, ועכשיו קיבלה נשמה חדשה. ולכן בשנת ג' דידה היתה בת ג' מהנשמה החדשה כדאיתא בסדר עולם הג'ל.

פלאות לשבת קודש

'השפע יורד כשואמרים ל'כבוד שבת קודש

בספר 'בארת המים' (פרשת שמא), הובא מעשה שסיפר הרה"ק רבי צבי מרימינוב ז"ע ממה שארע אצל הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב ז"ע, 'כי פעם אחת בעש"ק לא היה לו דגים על ש"ק, וכאשר התחילו הצללי ערב לנטות, אמר לו רבו הג'ל שיעמוד הכלי בישול של דגים עלי מדורת עצים ואש שעל הכיריים וישים בתוכה בצלים חתוכים ומים לבשלים, ובכל פעם יאמר לכבוד שבת קודש. ופתאום בא איש אחד מרחוק לק"ק רימנאב לקבל פני רבו והביא אתו דגים ולדורון להרה"ק הג'ל לכבוד ש"ק והיה הדבר נפלא לעיני בני העיר. ואח"כ ביום הש"ק אמר הרה"ק מוה"ר"מ הג'ל בסעודה על השלחן דעו כי עם קדושת שבת יורדת כל מיני השפעות שבעולם והאיש אשר ירצה לקבל השפע העליונה הוא מוכרח להביא הרצון אל הדיבור ולומר לכבוד ש"ק והשפע יורדת ממילא למלעלה.

הקדושה שבמאכלים שהכינו אותם מתוך שירות ותשבחות

בספר 'אשורי האישי' (מהור הרה"ק רבי מרדכי מלעסוביץ ז"ע את ז' מסופר, שאצל הרה"ק רבי מרדכי מלעסוביץ ז"ע היו גדולי החסידים מתעסקים בהכנת הדגים של שבת. פעם אחת הכין אחד מחסידיו הרה"ח רבי ישעיה ריישעס ז"ל את הדגים לשבת קודש, ובשעת התעסקותו בהם היו לבו ומחשבתו שקועים בתפילה לנשמת כל ח'ל. כשהביאו בשבת קודש את הדגים לפני הרה"ק רבי מרדכי אמר לחסידו: "ר' ישעיה, איזה האט אריין געטרן א שטיק נשמת אין די פיש" (הכנסת החיית 'נשמת' בדגים).

סגולת הזיעה בהכנות לשבת

בשערי תשובה' (פ"ג ר"ג סק"ג) הביא בשם כוונות האר"י ז"ל, וזה לשונו: "הזיעה שאדם מוץ בצרכי שבת, הם סגולה למחיקת העוונות כמו הדמעות, ולכן צריך לטרוח הרבה בשביל כבוד שבת, ע"ש, וכר"ג כתבו לענין עשיית המצות בערב פסח".

מעלת תוספות שבת

האור החיים' הק' (פרשת חיי שרה) מפרש את השלשן 'לעשות את השבת', כי מה שמוסיף האדם מחול על הקודש יסיכום ה' לקרותו שבת, ונמצא שזה האיש עושה שבת ממש, כי שעות מיום השישי וגם שעות מיום ראשון שהם חול, עושה האיש ההוא לחלק מן השבת.

הרגיל להוסיף על השבת מוציאין אותו מגיהנם באותה שעה

ובשכחת לקט' (ערך גן עדן יג"ג) הביא בשם ספר 'סודי רזיא', שהרגיל להוסיף על השבת בערב שבת, גם לאחר מותו אם תהיה נשמתו בגיהנם חלילה, יוציא אותו מהגיהנם בעת שרויה רגיל לשבת, כי במדה שהאדם מווד בחיים חיותו, כן מוודים לו אחר פטירתו. ואם היה מוסיף על השבת במוצאי שבת, ומאחר את השבת ביציאתה, מאחרים

איתו שלא להכניסו לגיהנם, עד הזמן של מוצע"ק שבו היה נהר בחיים חיותו לקיים. וכן כתב ב'ילקוט ראובני' (פרשת מ"א) שישית ע"פ וקדש (אוח) בשם המדרש. ויותר מזה כתב החפץ חיים זצ"ל בספרו 'שם עולם' (סוף פ"ד) בשם גדול הדור אחד שאמר על מה שאמרו חז"ל, שמי ששומר שבת בעולם הזה אף אם נתחייב ח"ו עונש גיהנם עבור עוונותיו, מפסיקים להענישו מאותה שעה שהתחיל להתעסק בערב שבת בצרכי שבת. והביא החפץ חיים ראייה לדבריו, ממה שמצינו במוצאי שבת שעד שישלימו הציבור סדריהם אינם נעשים בגיהנום, אף שכבר הוא לילה, מטעם דנמשכת קדושת השבת, וכמו כן בערב שבת מעת שמתחיל להתעסק בצרכי שבת מתנוצצת עליו קדושת השבת.

והנה יש לציין לדברי האור זרוע' (הלכות מוצאי שבת, ס"ח) והובא דבריו ברמ"א (א"ח ס"ו ר"ג סוף ג) ח"ל: "מאריזין באמירת והוא רחום במוצאי שבת, מפני שאז חוזרין הנשמות לגיהנם, וכל זמן שמושב אמירה זו אינם חוזרים". ולכאורה צריך לומר כי מה שכתב שהנשמות חוזרות לגיהנם אחר אמירת והוא רחום, היינו אותן הנשמות שלא הוסיפו על השבת יותר, אבל אותן הנשמות שהוסיפו על השבת יותר מהחובב אינן חוזרות לגיהנם כל אותו העת שהוסיפו וכ"ל.

להוסיף שבע שעות ולשומר את השבת ל"א שעות

על פי קבלה ופ"ר ע"ן חיים שיע' (ה) יש להוסיף על השבת שבע שעות, דהיינו שבסך הכל ישמור את השבת שלשים ואחת שעות. וכן כתב הש"ה' הק' (מסכת שבת פ"ג מ"ג מצות ד"ה ומתחסידיה) דמדת חסידות וקדושה יתירה היא להיות מוכנים לצורך שבת במלאכות כבידות בחצות, ומחצות ואילך יהיה העסק הכל בקדושת שבת, דהיינו בהתעוררות תשובה ובתיקוני מעשים ובלימוד התורה, ככה יעשו כל בני בית עד זמן הדלקת נרות, וסימנך 'לא' תעשה כל מלאכה ושמות ב טו, כי בהתחלת קדושה מחצות ואילך, ובתוספת שעה במוצאי שבת שצריך להוסיף מקודש על החול, הרי ל"א שעות, וסימנך 'כל המלכים שלשים ואחד' (והשע"ב כ"ג, וסימנך חסד 'אל' כל היום ויחללים בג' ג, כי יום השבת צריך להיות כולו בחן ובחסד ובשלום ובאהבה רבה כי בו שובתים אפילו רשעים שבגיהנם. ועל כן עבירה כפולה היא מי שמראה כעס בשבת, וכבר נתנו סימנים 'לא' תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת' (שמות לה ג), והיה נהר בזה בהירות גדולה מחצות ערב שבת ואילך שהוא ל"א שעות, חו' לא' תבערו אש וגו'.

ובספר 'סדר היום' (הכנת יום השישי לכבוד שבת) כתב דענין זה מרומם כמה שאמרו 'אל מלך יושב', דהיינו כמנן 'אל מלך יושב. ועוד רמז נמצא בבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ב' את א), שמצות זכור את יום השבת לקדשו היא המצוה ה"א שבתורה, ע"פ חשבון ומנין הרמב"ם.

מכתב זה והפכו לצד השני וכתב בו, וזה לשונו: 'אל תהיה שוטה, איזה חכם הרואה את הנולד, עכ"ל המכתב, ושלחו לרב הג"ל. לא עברו ימים מועטים, ונה רגזו של אותו עשיר, ביקש לשאת בחזרה את אשתו הגרושה, ובא לרב, ואמר לו הרב: 'אי אפשר, שאחה כהן, וכהן אסור לשאת גרושה, ונעשה אותו עשיר שונא לחרב, והיה רחף אותו מאד, ונשא הגרושה בזרוע, והרב היה צריך לעקור משם בבח וקלון, וכתב אח"כ מכתב פיוס לבעל הלבושי שרד'. ועל דבר זה אמרו רז"ל (אבות פ"א מ"א) 'חכמים זהירו בדבריכם, וזהירו בגחלתן (שם פ"ב מ"ד), וגם בשביל כבוד התורה שלא יתבזה בפני עם הארץ.

כתב רבינו בספרו 'ערבי נחל' (ושלה דרוש ג) בענין הנשמות שבאות לעולם הזה בגלגול כמה פעמים, לעתיד לבא בתחיית המתים איזה גלגול יקום לתחייה, אחד שהביא רבינו שהנה יש דיעה שניצוצי הנשמה מתחלקים לכל הגופים הללו, וכולם עומדים בתחיית המתים כתב רבינו ח"ל איתא בזוהר הק' (משפטים קה) 'ישאלו לרשב"י, נשמות המגולגלות עבור שלא השלימו חוקם ומתגלגלים כמה פעמים, אותן גופים ראשונים מה יהיה בהם לתחיית המתים וכו', האמת דגוף אחרון לבד שהשלים חוקו הוא עומד לתחיית המתים, וגופים הראשונים נאבדו, וכל מצות שעשו גופים הראשונים יורש זה הגוף האחרון. והקדמונים הנביאים ובעלי רוח הקודש בראותם זה, חסמו שיערותם מגדל הרחמנות על גופים הראשונים שהמה נאבדים לגמרי.

בספר 'תפארת יהונתן' (שמות כח ה) הביא שבגדי כהונה הם זה לעומת זה להבדיל בין הקדושה לבין הטומאה, ורבינו בספרו 'ערבי נחל' ביאר ענין זה באריכות ח"ל ויוגן בהקדם דברי האר"י ז"ל בעין חיים שער לאה ורחל (שלה פ"ג ע"ט), ואמתיק דבריו בתוספת ביאור קצת, כי התרפים הם צורה המדברת ע"י כשפים כפידוש רש"י ז"ל (הישע"ג ד) והוא שכל הדברים כל מה שיש בקדושה יש כנגדו בטומאה כקוף בפני אדם, והתרפים אלו בטומאה, הם כנגד אורים ותומים שבקדושה, שמדברים על ידי צירוף אותיות [ח"ש הפסוק (הישע"ג ד) אין אפד ותתפים, ופירש רש"י ז"ל אין אפד להש"ת, ולא תרפים לעבדת גילולים, והבן], והאורים ותומים נאמר בהם (שמות כח ה) והיו על לב אהרן, והם לב שבקדושה, והתרפים הללו שרשם הוא לב הטומאה, והיותם וקיומם כמו הלב שהוא קיום כל הגוף, ועל ידי מעשי ישראל הטובים יש יכולת בידם להוציא ניצוצי קדוש זה, שהוא שורש התרפים, מתוך הקליפה, ולכללו בקדושה, כמו שמוציאין ישראל כל ניצוצות.

הקברות העתיק [מקום מנוחת הגאונים הקדושים לפני יהושע, הרפלא"ה, הגאון רבי נתן אדלער, ועוד צדיקים ז"ע] מצבה אחת רחבה עומדת לרוחב שני קברים.

ש"ק כב חשון - רבי דוד שלמה איבשיץ ז"ל - ערבי נחל

הגה"ק רבי דוד שלמה איבשיץ ז"ע אב"ד סורוקא נולד לאביו הרה"ק רבי ירחמיאל ז"ע בשנת תקט"ו. למד אצל אב"ד דובנא בעל ארבעה טורי אבן ואצל הגאון רבי משה צבי העליר ז"ל בעל גאון צבי על ח"מ. היה מואנוי דורו ובעל דרשן נפלא. בחסידות היה תלמיד של הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארני אוסטראה ז"ע של הרה"ק רבי משולם פיבוש מזבירי ז"ע. בשנת תק"מ נתמנה כראש ישיבה בגדבורנה משם נתקבל כאב"ד בכארוסקוב ואח"כ בגדוזשאנוב. ערך בשנת תקס"ג נתמנה כאב"ד סורוקא שם שהה כשש שנים עד שעלה לארץ הקודש בשנת תקס"ט והתיישב בעיר הקדש צפת. חבר את הספר הקדוש ערבי נחל, וכן ספר אשד הנחלים, בגדי שרד על שרוע יו"ד, כד הקמה על מסכתות וש"ע, לבושי שרד על אר"ח וי"ד, מגילת סתרים, שר"ת נאות דשא. נפטר כב חשון תקע"ד בצפת ושם מנו"כ.

הוא היה אומר - סיפור נפלא מובא על רבינו שניסה למונע מכתן לגרש את אשתו בספר שר"ת ז' עקיבא יוסף (א"ח"ס קנא) ח"ל מעשה היה בבעל הלבושי שרד, אשר במקומו היה לו פרנס עם הארץ ועשיר גדול, ונעשה ראש על ידי עשירותו, והוא היה כהן, וכמה פעמים בא בקטטה עם אשתו, וביקש לעשות שלום, אך כל אשר הרבה וצידד להשלים, הרבה הכפורה. ובא לפני בעל הלבושי שרד' לסדר לו גט, והכס עדיף מנביא, אמר הלבושי שרד לבעל, 'הדין עמך שצריך לגרשה, ורק כעת אי אפשר, כיון שאתה כהן, ואי אפשר ליגע ביד אשתך ליתן גט כיון שהיא טמאה. והלה בהיותו עם הארץ קיבל את דברי הרב, והלך לו, וכאשר היתה טהורה לא היתה קטטה, וכך הלך מימים ימימה ובכל פעם שבא לחרב היה בימי טומאתה, והיה נדחה בתירוץ זה, וכך זה נמשך זמן רב. ואחר שעלה הלבושי שרד' לארץ [ישראל] כנודע, בא במקומו רב אחד אשר חשב עצמו כהכם בעיניו, ועל זולתו להיפך, ומיד כאשר בא אותו עשיר וסיפר לו שרוצה לגרש אשתו והסכים מיד, ואמר לו אותו עשיר שהרב הקודם אמר שאי אפשר לגרש כל זמן שהיא איננה טהורה, התחיל הרב לצחק בלצון מן הלבושי שרד', ועשה הגידושין מיד, וכתב מכתב לבעל הלבושי שרד' לדחות קקש אסור זה כמובן, ולקח הלבושי שרד'

עש"ק כא חשון - רבי בצלאל שטערן ז"ל - שר"ת בצל החכמה

הגאון רבי בצלאל שטערן ז"ל. נולד בנייהיזל שבאונגארן בשנת תרע"א, לאביו הגאון רבי אברהם זצ"ל ה"ד דומ"ץ שם. היה תלמיד של הגאונים הצדיקים רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל ה"ד אבדק"ק גאלאנטא, רבי שמואל דוד הלוי אונגאר זצ"ל ה"ד אבדק"ק נייטרא, ורבי עקיבא סופר זצ"ל בעל 'דעת סופר' אבדק"ק פרעשבורג. שימש ברבנות בק"ק הערמאנשטאט, פאפא. בשנת תשט"ז אחר מלחמת העולם השנייה שימש כאבדק"ק עדת ישראל במעלבידין אויטראליא, ואח"כ אבדק"ק קהל יראים בעיר הבריה ווינא. בשנת תשמ"ב עלה לארה"ק וקבע מושבו בירושלים עיר"ק, ונפטר שם ביום כא חשון תשמ"ט, ושם מנוחתו כבוד ברר המנוחות. השאיר אחריו ברכה: שר"ת 'בצל החכמה (ו' חלקים), 'אהלך באמתך' הלכות ומנהגים להוציא לדרך. אחיו הצעיר היה הגאון רבי משה שטערן זצ"ל אב"ד דעברעצין.

הוא היה אומר - במה שמפורסם בשם רבי חיים ויטל זצ"ל ובשם צואת רבי החסיד זצ"ל שאינו ראוי לגדל בביתו תורים ובני יונה, משום שעלול לגרום שבניו ימותו בגיל צעיר או שלא יולד לו בכלל ילדים, כתב רבינו בספרו שר"ת 'בצל החכמה' (ח"ה ס"ה א"ח"ס ז) שהוא משום שמכיון שבזמן הבית לא הוכשרו להקרה על"ג המזבח רק תורים ובני יונה בלבד, לכן עתה שנתבטלה הקרבתם, לא יגדלם בתוך ביתו.

בהגותו רע"א על שרוע' (א"ח"ס ס"ה תרי ס"ד) הביא בשם הפרי מגדים בספרו 'תיבת גמא עה"ת' (אחרי מהות א"ח"ס) שמונה ישראל שלא ללבוש זהב בבית הכנסת ביום כיפור, משום שאין קטיוור נעשה סניגור. ורבינו בצלאל הג"ל (ח"ה ס"ג) נשאל אם מותר ללבוש ביום הכיפורים 'בתי עינים' [ברילן] ומורה שעות' של זהב או מצופה זהב, והביא שם דברי הפמ"ץ ורעק"א הג"ל, ומסיק שלא אמרו חז"ל אין קטיוור נעשה סניגור רק בדברים שיש בהם צד ורמז לכפרה, אבל דבר שאינו לשם כפרה, אין קפידא שלא לעשותו זהב, ולכן בתי עינים ומורה שעות וכדומה שאין בהם שום צד ורמז לכפרה, אין קפידא שלא ללובשם כשהם של זהב, עיין שם.

יש דיון בספרי הפוסקים בהרחבה האם מותר לבנות מצבה אחת על שני קברים שקרובים אחד לשני, ורבינו בספרו הג"ל הביא הוכחה נפלאה שאפשר מדברי הדעת וקנים מבעלי התוס' שכתב ח"ל ומצאתי קונטרס מרב עמרים [שקביל] מדברי הלל שהיה מארץ ישראל אני הלל ראיתי קבר אלדד ומיידד והיה כתוב עליהם: אלדד ומיידד אחי אהרן מן האב ולא מן האם. ורבינו מוסיק שם ח"ל גם דכידעו כי בעיר פרנקפורט דמיין ראיתי בבית

גיליון

חיבת העבודה

מעובר מזוכן שיהותו של הגד"צ
חיי חיים יוסף בירדמן שליט"א
אב"ד חסידי לעזוב

ויהיו חיי שרה וגו' (כ"א)

ו להכניס חיות בימים ו

ב'אור החיים' הקדוש כתב לבאר מהו "חיי"
שרה, "כי הצדיקים מחיים ימיהם, והרשעים ימיהם מחיים
אותם", והביאור הוזה על פי הפסוק (תהלים י"ט) "טובים רשעים יתהלכון" וביאר
ה'חתם סופר' (פרשת חקת ד"ה ויטעו) שהרשעים עובדים למען ירוויחו כוונון
לקנות לחם, ואוכלים כדי שיוכלו לעבוד, וחוזר חלילה, שעובדים כדי לאכול
ואוכלים כדי לעבוד, משא"כ הצדיקים מוכנים חיות בימיהם, כי להם עבודה
ה' בכל דבר ודבר, שאוכלים כדי לתקן את הגוף ויכול לעבוד את ה', נמצא זה
עצמו מצוה, ובכל דבר ודבר מקיים מצוות ה', וזה מה שכתב כאן ה'אור החיים'
הקדוש, שהצדיקים "מחיים ימיהם", שיש תכלית וסיבה בכל מה שהם עושים.

וזה גורם להם גם להיות שמוח בתלפן, ולא להיות בלתי וברוח, כי
מאמינים דכל מה דעבדי רחמנא לטב עביד, אם כן מדוע יקעס וירגז כאשר
אין מתשבותין מתקיימות, והלא אם כן סיבה קוב"ה הרי שזהו רצון הש"ת,
ואכן הרופאים מועידים, שיש הרבה פחות נפגעים בנפש מחרדה ופחד בין ציבור
שומרי תורה מצוות לאחרים שאינם כן, כי הבושה בה' אינו חושש מכלום ויודע
שהכל לטובה, ועל כן אינו בה מתוך כך לפחד ויאיש.

ואדרבה, על ידי ההפסד אפשר להגיע למדרגות בבטחון, ולדוגמא איש
סותר מצליח משקיע כסף רב באיזה עסק אחי שבדק ומצא שבדרך הטבע
אין מתשבותין מתקיימות, והלא אם כן סיבה קוב"ה הרי שזהו רצון הש"ת,
והנה מי שאינו מאמין יקעס על עצמו ויאשים עשרה אנשים אחרים על שגרמו
לו ההפסד, ומאז יתפכו ימי חייו בלילי נסבלים, משא"כ הבושה בה' יאמר
איפכא, הלא בדרך הטבע היה צריך להרוויח נמצא שהתקלה באה לו ככוונה
מן השמים כדי לעוררו בתשובה לא למוקט חטאיו, ועל כן יקבל הדין באהבה,
וימשיך את ימיו בשמחה כמקודם.

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (כ"א)

ו לנצל את הזמן ו

מסופר במדרש (אסתר"ד פרשה א, ח) "רבי עקיבא היה יושב ודורש ונתלמנמו

התלמידים, בעא לערערה יתהון
[רצה לעורר אותם], אמר, מה זכתה
אסתר למלוך על שבע ועשרים ומאה
מדינה, אלא כך אמר הקב"ה, תבא אסתר בתה של
שרה שחיתה שבע ועשרים ומאה שנה ותמלוך על שבע ועשרים
ומאה מדינה", וצריך להבין מה ענין זה לה, וכיצד ביקש לעורר אותם ע"י.

ואמר הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור ז"ע, שהבחין רבי עקיבא
בתלמידיו שהם מתעצלים ללמוד, על כן אמר להם כדי לזרוזם, שאסתר
המלכה זכתה למלוך על קצ"ז מדינות בשכר עבודת ה' של זקנותה שרה
במושך קצ"ז שנים, נמצא שעבור כל שנה קיבלה מדינה אחת למלוך עליך,
ובגלל עבודת ה' של חודש קיבלה עיר שלימה, ובעבור יום של עבודה זכתה
לשכונה שלימה, ובעבור שעה אחת לרחוב שלם, ועבור כל דקה לכמה בתים,
ואם כן יתעורר כל אחד שלא לבזבז זמנו לבטלה, אלא לעסוק בתורה ובמצוות
מתוך זריזות ולנצל כל רגע ורגע לעבודת ה', כי השקעה אחת קטנה ברגע
בעולם הזה שוה הרבה מאוד לעולם הבא.

וזה כוחו של עמולק לפתות את האדם להתחיל לעבוד את הש"ת למחר,
כמו שרמזו בספוק (שמות י"ט) "צא הלחם בעמלק - מחר", שעמלק זה היצ"ח
אומר שיעשה הכל מחר ולא היום, ואילו יהודי צריך לדעת לעשות הכל ברגע
הזה כמוש', ועוד רמזו ד"רנעל"ה ר"ת ר'אשית ג'ו"ם ע'מלק, כי על ידי שמקיימים
צוון ה' יתיך ומיד זוכים לדחות ולבטל כוחו של עמלק, כי גם הוא מבקש את
ה'ראשית' מפני שבוה רוצה למשוך את האדם להתנהג בדרכיו, אבל הדוחה
אותו מיד וזכה לראות סיעתא דשמיא בעמלו.

ולכן חשובה כל כך מדת הזריזות אצל יהודי, כמו שנאמר בנדבת המשכן
(שמות לה, כז) "והנשיאים הביאו את אבני השם ואת אבני המילואים",
וברש"י "אמר רבי נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בתוכות המזבח בתחלה
ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור
מה שמתנדבין ומה שמתסרין אנו משלמין אותו, כיון שהשלימו צבור את
הכל, שנאמר (שמות לו, ז) 'והמלאכה היתה דים', אמרו נשיאים, מה עלינו
לעשות, הביאו את אבני השם ואת אבני המילואים, לכן התנדבו בתוכות
המזבח תחלה, ולפי שנתעצלו מתחלה נסדרה אות משמם, 'והנשאים' כתיב"
(רש"י, ומקורו בינאמ עה. ובמד"ר פ"ה י"ט טז), וביאר הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם'

עבודה

א. ועובדא ידענא באחד שהלך לרופא ואמר לו שראשו אינו מרוכז בעבודתו, בדק אותו הרופא ולא מצא בו כלום, לכן אמר לו שבדאי מגייה זה מעייפות. והעצה
לכך היא, שיאלט טוב כדי שובעו ועי"ז יישן טוב, ושוב יוכל לעבוד כמו שצריך, נמצא שאכילתו מחמת השינה, והשינה בגלל העבודה, והעבודה כדי שירוח מטה
לחמו, וחוזר חלילה...

ב. וכמו שהביא ה'חובות הלבבות' (שער אהבה ה' פרק ו) על חסיד אחד, שהיה ישן ללא חת במדבר במקום סכנה של חיות רעות ולסטים מזויזים, פעם עברה שם
שיירא של אנשים וכאשר הבחינו בו שאלו אותו איך אינו מפחד לגור במקום סכנה כזו, והשיב "בוש אני מאלקים שיראני ירא זולתו", כי הירא קשורה לדעת
ושכל, כדחז"ן שילד קטן אינו מפחד מדברים מסוכנים, כי אינו מבין שיש מה לפחד מהם, ואילו בר דעת קולט שצריך להתרחק מהם. וכן שיש גג גבוה בלא
מעקה לא יפחד הילד לעלות ולשחק שם, ואילו בר דעת לא יעלה לשם כלל, ולאידך גיסא חז"ן, שילד קטן מפחד מדברים של מה בכך, אין זה אלא דהא בהא
תליא, ולכן כשמתם מפחד ובוטח בהקב"ה לא יפחד משום דבר אחר, מאחר שהשליך כל יתבו על הקב"ה.

מספרים, שפעם היה פחדן גדול מאד, וכל פעם בצאתו מן העיר היה סוגר את חלונות העגלה כדי שלא יראה את בית הקברות, כי פחד מאד מן המות. פעם אחת
הגיעו גייסות של חיליים לעיר והתחילו לבזוז ולהרוג כל הנקרה בדרכם רח"ל, וכל התושבים ברחו על נפשם, וכאשר נרגעו הרוחות חיפשו את הפחדן ולא
מצאוהו, עד שלאחר הרבה חיפשו נמצא מתחת מאחורי מצבה בבית הקברות, ושאלו איך לא פחד להיכנס לבית הקברות, נענה, שכל כך פחד מהגייסות
עד ששכח שהוא מפחד מבית הקברות... והנמשל מובן, שעל ידי שאדם מפחד באמת מהקב"ה שוב אין לו שום פחד מאחרים.

ג. ויש בזה חלק נוסף, שיזכור האדם תמיד שכל העולם הזה אינו אלא טפל בעלמא, והעיקר הוא העולם הבא. סיפר הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל מדוע ייסד
הקיים את 'תנועת המוסר', כי פעם אחת היה סנדלר פשוט שהתעשר עשר רב, ולימים עשה שידוך עם רב הקהילה, ואחד מחבריו יכל לפרגן לו על הצלחתו,
על כן ניגש אליו עם נעל קרוע חיפשו נמצא מתחת מאחורי מצבה בבית הקברות, ושאלו איך לא פחד להיכנס לבית הקברות, נענה, שכל כך פחד מהגייסות
עד ששכח שהוא מפחד מבית הקברות... והנמשל מובן, שעל ידי שאדם מפחד באמת מהקב"ה שוב אין לו שום פחד מאחרים.

ד. מילתא דשיכחא הוא אצל בחורים צעירי צאן שהיצ"ח פתחה אותם שלא יתחילו את ה'סדר' בזמן, רק יתחילו לשמוע 'חדשות' ולדבר עם חברים למשך חצי
שעה ביבד ואז ילמדו בהתמדה כל ה'סדר', אך החכם עיניו בראשו ואומר לשטן איפכא, שהוא יתחיל ללמוד כל הסדר בהתמדה ואז החצי שעה האחרונה ישיאר
לדבר עם חברים, וכשעושה כן איז לא יכשל בביטול הזמן.

ויש להתבונן, דהנה עבר אברהם עשר נסיונות קשות, ונסיון העקידה היתה האחרונה והקשה מכולם. עד שאמר לו הקב"ה (לעיל כב. ב.) "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת אתה יצחק, ולך לך אל ארץ המוריה, והעלהו שם לעולה", ונא' היינו בלשון בקשה, כעושה רש"י שם מחז"ל "קח נא - אין נא אלא לשון בקשה, אמר לו בבקשה ממך, עמוד לי בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לה היה בהן ממש", אמנם אחרי ההצליח לעמוד בנסיון קשה כזו ביקש מהקב"ה שלא ינסהו עוד, כאמרם במדרש (בר"ר פרשה יא, ז.) "ויקרא מלאך ה' שנית ויאמר בי נשבעתי - מה צורך לשבועה זו, אמר ליה [להקב"ה] השבע לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה ולא את יצחק בני", ונא"כ אין יתכן שאחרי העקידה הגיע אל ביתו ונתברר על פסידת אשת חיל הצדקת שרה אמנו, והלא אין לך נסיון גדול מזה, שהיה יכול לשאול "זו תורה ומצוות וזו שכרה", ואעפ"כ לא שאל אברהם מאומה, אלא גם אחרי שאירע לו אסון גדול כזה לא הררה אחר מידותיו יתב"ש אלא האמין בה' וקיבל על עצמו גזירת שמים בארבה, ולמה לא נחשב דבר זה לעוד נסיון.

ובדרך הקרוב לפשט נראה, כי שרה בפסירתה היתה אשה זקינה באה בימים, ועל כן לא היתה פסירתה 'טרדיה' גדולה, אלא שעיקר הקושיא היה יכול להיות, איך אחרי מעשה גדול ועצום כעקידה התרחש כזר הזה, זו תורה וזו שכרה, אמנם לגבי אברהם לא היה מקום לקושיא כלל, כי לא החשיב בעיניו כלל את המעשה שעשה, וכמו שנאמר אחרי העקידה (כב. ט.) "וישב אברהם אל נערו ויבקמו וילכו יחדו אל באר שבע", שהחזיק את עצמו שזה בשוה עם נערו אליעזר וישמעאל, והיה נראה בעיניו כאילו לא עשה ולא כלום [וכפי שהרחבנו בע"ה את הדיבור בזה בפרישת יורא], וממילא אין מקום להתאונן למה מת שרה, שהרי לא עשה כלום, ואם עכשיו הגיע זמנה למות

מגור ז"ע שלכן נחסר מהם דוקא האות ז"ד, כי זו"ד מלשון יהודי, וזה יסוד היסודות ביהדות, ומי שחסר לו במדת הזריונות נחסר לו ביהדותו, מפני שעל האדם לשאוף להיות טוב מעכשיו, ולא להתמזן לזמן אחר, ובהו דוחה כוחו של עמלק.

והיינו טעמא דאפילו אם התחזק לרגע אחד הואיל הרבה מאד במעשיו, כפי שכתב הרמ"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע ב'מחשבת חרוץ' (אות ח) "צדיק גמור הוא בהגדרה כל אחד כפי קו המידה שלו, כפי מה שהוא אדם, מה שאין כן בעל תשובה פורץ כל מיני הגדרות, ובשעתא חזא ברגעא חזא וכל לקנות עולמו, ולא עוד אלא שקורין לו רבי כרבי אלעזר בן דורדיא (ע"ז) שהוא למעלה ממדת ומדרגת השגת אדם, שיוכל להשיג ולבוא ברגע אחד, מהשתקעות תכלית החושך לאור גדול".

וכך מביא הגאון בעל השואל ומשיב זצ"ל בספרו 'דברי שאול' (חידושי אגדות על ד"ף ט.) בשם הרמ"ק רבי צבי הירש מו"ד שיש לומר שלכן בעובדא דרבי אלעזר בן דורדיא, שמת מתוך תשובה, בכה רבי ואמר "יש קונה עולמו בשעה אחת", ומה סיבת הבכיה, רק יש לאדם הרבה רגעים כאלו, ואיך אינו מנצלם.

ותמת שרה (כב. ט.)

נסיון של אברהם

ברשי"ו נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנזדמן בהן לחשיטה, וכמעט שלא נשחט, פרח נשמתה ממנה ומתה".

פניני עבודה

ה. הגאון רבי ראובן מרגליות זצ"ל מביא בספרו 'מרגליות הים' עמ"ס סנהדרין (קט: אות ז), שבשבת קודש פרשת קרח שנת תרע"ג היה משובתי שבת אצל הרמ"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ע, ובדברי אלקים חיים הקשה מדוע פעל משה בתפילתו שירדו קרח ועדתו חיים, בשלמא מה שימותו במיתה משונה וחדשה ינחא, כי רק על ידי מיתה בדרך נס גלוי יוכח לכל שה' צויה את הכל למשה ולא בדה הדברים מלבו תלילה כטענת קרח, אולם מדוע הוצרכו לרדת 'חיים שאולה', וכי יעלה על הדעת שרצה משה לנקום בהם כדי שיחיו יותר ויסבלו יסורים, הלא פשיטא שמשה היה סולה ומוחל לכל מי שפגע בכבודו. ואמר לתרץ משמיה דאברה הרמ"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ע, דאדרבה מפני שהיה משה חס על נשמתם שיזכו לתיקון בעולם הזה, לכן ביקש עליהם רחמים שיבלעו חיים שאולה, כי כל עוד הנשמה באפו של אדם מיראל יכול לתקן את כל אשר עיוות בעולם הזה, ואפילו ברגע האחרון לחייו יכול לחזור בתשובה, לכן היה עדיף להם לרדת חיים שאולה ולחזור בתשובה ובכך יתקנו מה שקלקו, מאשר ימותו לאלתר ולא יזכו לתיקון.

ו. היינם מהרה ראה לך, מדברי חז"ל (ב"ב פד.) שקרח ועדתו צווחין כל שלושים יום "משה ותורתו אמת והן בודאין", כי היעילה להם תפלת משה רבינו שיחזרו בתשובה ש"ם מיתתם. ולכן הם צועקים מברוים "משה אמת ותורתו אמת", ועוד ציין הגר"ח מרגליות לדברי המאירי (יומא פג.) שבבאר טעם הדין שמפקחין את הגל בשבת אפילו לחיי שעה, "כי באותה שעה מועיט ויכל עוד לחזור בתשובה".

ז. שמעתי מהגב"צ רבי נפתלי הלברשטאם זצ"ל האדמו"ר מטשאקאווא, שפעם עשה הגאון הרב זעליג ראובן בענגיס זצ"ל סעודת 'סיום הש"ס' והיה מאד מאד שמח, ושאלוהו על כך, והשיב שזה 'סיום הש"ס' של מינוטון [-דקות], כי היה לו סדר מיוחד ללמוד את הש"ס על הסדר בכל רגע פניו שהיה לו, ובמשך השנים הספיק בדות קצרות אלו לסיים את כל הש"ס.

ושמעתי עוד מאברך הדר בארה"ב העובד על המחיה ועל הכלכלה, ומדי יום ביומו נוסע ברכבו מבורו - פארק לעיר מנהטן, ויש הרבה 'מזורים' בדרך, והבחין שהוא מבזבז הרבה זמן בהמתנה לרמזור, על כן עשה סדר מיוחד ללמוד מסכת בבא בתרא בדקות אלו, ולאחר כמה שנים עשה סיום מסכתא על ב"ב, אשרי חלקו וחבלו.

ז. הסיבה לכך היא, דהנה כתב האברבנאל (על פקיי אבות) שיש שלשה טעמים למה הקב"ה מנסה את האדם, א. לראות את האוהב את ה' והולך בדרכיו, ב. להוציא את חכ האדם לפועל, שפעמים רבות יש לאדם כוחות הרבה ואינו משתמש בהם, לכן נותן לו הקב"ה נסיון כדי שישתמש בכוחותיו להתאמץ נגד חכ הרע אשר בו, ג. לפרסם שם שמים בעולם, שיש אנשים בשר דם המשוועדים אליו יתברך ומתנטלים לפניו לעשות רצונו בלבב שלם עכ"ו. והנה לגבי אברהם איננו לא היה שייך הטעם הראשון, בדודא' היה גלוי וידוע לפניו יתב"ש שמצא לבבו נאמן לפניו, ורק השני טעמים האחרים היו קיימים. ואכן היה באברהם כוחות הנפש עצומים, ולכן ניסה אותו השי"ת בכל העשר נסיונות כדי שיוציא כוחותיו אל הפועל.

ומעתה בין נבין מדוע קוב"ה ניסה אותו רק בעשר נסיונות ולא יותר, יונעם נא שנינו בספרו 'העקידה הוציא אברהם בזה את כל הכוחות לפועל, וכן כבר נתפרסם שמו יתב"ש בכל העולם, ולא היה זקוק לעוד נסיונות, ומש"ה ביקש אברהם מהקב"ה שלא ינסהו עוד, כי הרגיש שאין עוד צורך בכך.

בענין הוצאת הכח לפועל, יש להסמיך דברי הגמרא בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ פה.) "כי הווי מניצו רבי תנינא ורבי חיאיא [כשהיו מתווכחים וחולקים זה עם זה], אמר ליה רבי תנינא לרבי חיאיא, בהדי דדידי קא מינצית, חס וחלילה אי משתכחתי תורה מירשאל מהדרנא לה מפילפול, אמר ליה רבי חיאיא לרבי תנינא, בהדי

דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מירשאל, ומספרת הגמרא שם שהיה עושה פעולות ללמד תורה לצעירי הצאן ע"ש, ואינו מוכן היוכח ביניהם, וכי יתכן שכל אחד רצה להגיד שמו על השני, אתמהא, ומבאר מהרש"א "ראה בזה, שהשיב לו ר' חיאיא, דידי עדיפא מדדיך, לא היה משתכחתי תורה ת"ו ודאי הוה דיך עדיפא, שעל ידי פלפולך תחזירה, אבל אנא בעינא שלא תשתכח, ואי"כ דיך אינה אלא בכח ודידי הוא בפועל, ויותר משווי דבר שהוא בפועל מאשר הוא בכח", וכמו שאומרים העולם, ש'למדן' אינו מי שידע ללמוד אלא מי שילמד [ונלכך אינו מי שידע ללמוד אלא מי שנוענ]. כי צריך להוציא את הכוחות לפועל.

חסידים העמיסו בדרך הלצה בלשון חז"ל (הגיהנה יב.) "ולון אינו משמש כלום", שה'וילעין' (היינו הרצון בשפת האדיש) אינו משמש כלום, כי אם נשאר רק ברצון אין בו תועלת ותכלית, ומאחר שאין נעשה מזה שום דבר למעשה הרי זה מוכיח שהרצון אינו אמיתי וכנה, ומהם חייב האדם להתרחק, מפני שהם עלולים להטעות את האדם שאתן יש לו רצון, והוא רגוע מלפניו אינו שבשמים שיכניס בלבנו אהבתו ויראתו, אמן.

ח. ואכן בתפארת שלמה (ו"ה וקמ) כתב [כשבא לפסוד לשרה ראה [אברהם] אלהי המות מתרים כנגדו רח"ל, כשהתחיל להתבונן על מיתת שרה הצדיקת הראשונה אשר בעולם, אשר היתה אם כל בני ישראל ותיקון חוה, ורוח הקודש מדברת מתוך גרונה, ועתה פתאום מתה עליו אחרי מעלת העקידה שזכתה לבן צדיק כזה ולא הועיל לה כלום] [ויש לדקדק בלשנו. שלא החשיב אברהם את הפלא על עצמו, למה הגיע אליו צער כזה אחרי שעשה את העקידה במסירות נפש, רק על שרה היה יכול לשאול כו, כי היה הרמ"ק מואדמסק בטוח שלא עלה הרהרו כזה במחשבתו לא אותו צדיק, שהרי לא נחשב בעיניו למאומה, רק אם היה מקום לשאול שאלות זה רק לגבי מה שאירע לשרה הצדיקת], כל זה היה היצ"ר מכניס בלבו של אברהם אינו לבעבור יוקשה בעיניו וירע על מעשי אלקים אשר עשה לה", לכן כשראה זה מיד פירש ולא הספידה 'יקם מעל פני מותו' ויברך דברים אחרים.

זוה כלל גדול במעלות הצדיקים המתהלכים לפני אלקים בתמים, אף אם חלילה באה אליהם מדת הדין ואישי יחיד או רבים ח"ו, לא יתנו לבם להתבונן מהות הצרה שאירע רח"ל, ולא יפול לבבם להקשות מדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת, כי לבם נכון ובטוח בה' כי צדיק וישיר הוא, א-ל אמונה ואין עול, ונהפוך הוא, כי מפי עליון לא יצאו הרעות, רק כולם מכוונים לטובה".

ט. גם לפי השנים שחיו בימיהם ההם נפטרה בזמנה ולא בצעירותה, וראה לך, שהרי כשהייתה בת תשעים היה חידוש שותלד בן. וכן מביא ב'בעל הטורים' (פסוקי) "ולבכותה - כ"ף קטנה, שלא בכה אלא מעט לפי שזקנה הייתה".

אמור מעתה, שלא היה כאן נסיון לאברהם כלל, ואדרבה הצטרע על מה שהוא לא זכה להשיג דרגתה, וממילא לא קשה שתי הקושיות, כי אברהם שמח בהשגותיה של שרה אמנו.

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבנותה, ויקם אברהם וגו' (פג-ג)

1 שתיקה יפה 1

יש לדקדק, שבא אברהם להספיד את שרה, ומדוע אם כן תיכף ויקם אברהם, דמשמע שלא הספידה עדיין, ולעיל בהערה הבאנו דברי התפארת שלמה' שכתב בה דברים נשגבים, שכאשר בא אברהם אבינו ע"ה להספיד את שרה דאה מלאך המות מתריס כנגדו, ומנסה לעוררו לשאול קושיות, מדוע מתה אחרי העקידה וכדומה, וידע על מעשי אלקים אשר עשה לה, לכן כשראה זה מיד פירש ולא הספידה, ויקם מעל פני מותו, וידבר דברים אחרים.¹

והכי נמי מצינו באהרן הכהן אחרי פטירת נדב ואביהו דכתב (ויקרא י, ג) "וידום אהרן", ומבאר ה'חתם סופר' (פרשת שמיי) שבאמת רצה אהרן להודות להשי"ת על שזכה לבנים צדיקים כאלו שעליהם אמר הקב"ה (שם) "בקרובי אקדש", שהיו גדולים ממושה ואהרן, אך חשש שמא מתוך כך יבא חלילה להרהר אחר מידותיו של הקב"ה מדוע פגע בהם מדת הדין, על כן אחז בפלך השתיקה ולא דיבר מאומה כדי לעשות לעצמו גדר וסיג למען לא יכשל ח"ו.²

וזה הכח שיש לבני ישראל בהבל פיהם, שהוא "מלכות פה" ובהינת

הרי שכן צריך להיות, ולכן לא היה נחשב אצלו לנסיון, והנראה עוד לומר בזה, דהנה בטרם הלך אברהם לעקידה כתיב (כב, ה) "ויאמר אברהם אל נערוי שבו לכם פה עם החמור, ואני והנער נלכה עד כה, ונשתחוה ונשובה אליכם", ובגמרא (מ"ק יח) ל"ף מהאב "שברית כרותה לשפתים", שהרי אמר "ונשתחוה ונשובה אליכם - ואיטייעא מלתא דהדור תרווייהו", והקשו בתוס' (י"ה ואיטייעא) "תימה, דלמא מדה טובה מרובה", כלומר שמא "ברית כרותה" רק לטובה ולא לרעה ויישב ה'חתם סופר' דלפי האמת היו אברהם ויצחק צריכים להגיע לידי דביקות בחי החיים בעת העקידה, ובדח קטירא יתקטרו בשכינה, ורק בגלל שאמר אברהם "ונשובה" גרם לכך שלא זכה לדרגה גבוהה ועצומה זו, נמצא שגם כאן הוה לפרועניות ולרעה, ומכאן שלא יתחם פה לשטן ע"ש.³

ונקדים עוד מה שכתב ה'חתם סופר' (בתחילת הפרשה) לבאר דברי רש"י (פסוק ב) "סמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט - פרחת נשמותה ממנה ומתה",⁴ ותמידים העולם, וכי לא הסכימה שרה לשחוט את יצחק לפני ה' בעקידה, אתמהא, ומבאר החת"ס בקדושתו, שאין הכוונה ששרה הצטערה מבשורת העקידה ולכן נפטרה, אלא אדרבה, שבדאי שמחה במה שזכה יצחק בנה למסור את נפשו למען שמו יתברך באהבה, והיתה גדולה שמחתה כל כך עד שהתחברה עמו במעשיו וכתה שהגיע לידי דביקות כזו בדח קטירא איתקטר בחי החיים.⁵ ולפי האמור מהחת"ס משתלבים שניהם אהדי כפתור ופרח, שהי גם אצל אברהם ויצחק היה צריך להיות כן, שישגו דביקות כזו, ורק בגלל שאמר "ונשובה" חורג, משא"כ שרה שלא אמר כן היתה יכולה להתדבק בשכינה, ועל כן זכתה באמה להגיע לדרגה זו.

פניני עבודה

1. כעין הדברים הסתומים והפולאים שמובאים בספר 'מגיד משרים' (בתחילת הספר בכבוד 'שבח הרב') שכתב מרן ה'בית יוסף' ז"ע ממה שזכה לשמוע מפי המלאך שלימדו תורה, שהמלאך הנביא לו שיזכה למות על קידוש ה', והוא תימה מפלא, שהרי ה'בית יוסף' נסתלק מות ישרים כדרך כל אדם על מיטתו (והנ"ל בצפת ת"ו), ולא יעלה על הדעת שדברי מלאך אלוקים ישובו ריקם חלילה, וביארו הסבר בזה, שכל ימיו היה ה'בית יוסף' מצטער ומבקש שבבוא היום שנגזר עליו להסתלק מן העולם ימות על קידוש ה', וכך היה באמת, שבשעת פטירתו התדבק בחי החיים וזה בחינת "מסירות נפש".

2. לפי זה מבאר האור החיים הקדוש מאי "שני ישרה", על פי יסוד גדול שמחדש, כי "כל צדיק שלא השלים ימיו לסיבה ידועה, לא יגרע ה' מצדיק מה שהיה מרויח אילו חי שני שלימים, וישלים לו שברו על השנים שלא פעל בהם דבר, כי יאמר אליו, אילו היית חי - תאוות היתה לסגל דבר טוב, והוא אומר ש'שני חיי שרה' כיוון אל השאר, שכל שנותיה היו חיים ממנה והאירו מכבודה".

3. כידוע זה כתוב בשל"ה הק' (נמ"ס וינא עמוד כט) ובעוד מקובלים, שאדם המקבל על עצמו דרך תשובה ולעשות תיקונים שונים (כפי המבואר בספרים שצריך לצום כן וכן תעניתים על כל בעייה), ונפטר בצחי ימיו ר"ל, מעלה עליו הכתוב כאילו סיים לעשות את כל התיקונים, כי הוא אינו אדם במה שנסתלק ונפטר באמצע, לפיכך שילם לו הכל, ואזלינן בתר הקבלה.

4. בזה מפרש מפרש מה שאמר אברהם לבני חת (פסוק ד) "גר ותושב אנכי עמכם", שהתאונן על מצבו שהוא נשאר בעוה"ל ולא זכה למה שזכתה שרה, אולם הם השיבו לו "ונשיא אלקים אתה בתוכנו" ונגלל זה נשאר בעולם כדי להרבות ולהפיץ מלכות שמים וללמד תועים בינה.

5. ביום כ"ב טבת שנת תשל"ח לפ"ק נפטרה זקנתי הרבנית ע"ה א"ח של הרה"ק רבי משה מרדכי מעלעוב ז"ע, זכיתי להיות נוכח בשעה שירד זצ"ל מביתו גאה קודש ללווייה, התקרב אל מיטתה והתחנך אל עבר מיטתה ולחש "היתה עקשנית, אך כששמעתי שיש בך משום יראת שמים המבטלה מיד, היתה דבוקה וקשורה לספר תהלים", ובזאת המשיך ואמר "און יעצט [-ועתה צריך לקיים] ולבכותה", ובכך נתן את ידו והחזיק את דיוקנא קדישא וכופפו סמוך לפיו, והתחיל לבכות בכי תמורים, בכיה גדולה ועצומה [ציוין דבר פלא, שא"ל ז"ע הקפיד תמיד שלא להישען על שום יהודי (כידוע מאמר ה'חתם סופר' זצ"ל, שקדושת היהודי דומה לקרבן, והנהגה ממנו מעל), אך כשחזר מן הקבורה בהר הזיתים היה תשוש וחלש מאד, זכיתי ששנען אז על זרועי].

6. היינו שקיבל על עצמו גזירת שמים שנאמר בתורה [ולבכותה", ואכן בניחים אבלים אמר למנחמים "קבלתי את זה באהבה ור"ה] (ופעם אחת אמר אף "בשמחתי"), אבל כתוב [ולבכותה' הית זקן עס אליינס גיוויינט" [-בכה מאלין].

7. זצ"ל ראש ישיבת טשעבין, ואמר להם הרב, דהנה גבי אברהם כתיב (בראשית כג, ה) "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", משמע שכן הוא הסדר, תחילה ההספד ואח"כ הבכיה, ובזאת שמוע, וזאת שמוע, ואם אכן צריך לעשות דוקא לפי הסדר זה או שאינו מעכב, וציון הגר"ש וואזנר לדברי ה'חתם סופר' (ריש פרשת חיי שרה) שדן בדברי ריב"ה "ענה" שלכן כתיב "לספוד לשרה ולבכותה" אע"פ שאמרנו (מ"ק כז) "שלשה לבכי ושבעה להספד", משמע תחילה בכי ואח"כ ההספד, כי אברהם הגיע אחריו שכבר סיימו את ימי הבכי [וע"ש שמסיק, דאע"פ שעדיין לא נקברה התחילה הבכיה, מפני שנתיאשו מלקבורה], ועכ"פ שמע דבעי בכיה תחילה, אך הגר"ש בנייארוסון נטה לומר שאינו ריאה, כי אברהם היה קודם מתן תורה ואין למיזל, אולם לאחר כמה ימים התקשר דרך התלפון למסור לא"ז ז"ע שמצא בספרים שצריך להיות דוקא בסדר הזה [ושפיר הספידה א"ז תחילה ורק אח"כ בכה, כסדר המקרא].

8. אפשר להוסיף נופך ולהסביר דברי התפארת שלמה, שלא התכוון רק לומר, שתחת להספיד את שרה הלך לדבר דברים אחרים עם עפרון [וכעין כשואלים אחד בענין מסרים ואינו רוצה לנעוה, הרי הוא גורם את התלפון כדי לשוחח עם אחרים וע"ז להשתמש משאלת השואל], אלא הטמין גם בדבריו הספד על שרה, וכמו שאמר הרה"ק מרוז'ין ז"ל, דהנה לאחר שהכיה אברהם אבינו את בורא הברית ה'יצה"ר להתירנו בבחינות שונים והוציחן להתגבר עליו תמיד שיוכל להיפטר ממנו, לפיכך רצה שיהיה לו זמן מיוחד שאז תהיה לו מנוחה מאותו מלך זקן וכסיל, לכן תיקן תפילת שחרית שאז עטוף האדם בטלית ותפילין והיצה"ר אין לו שם מקום, אך לא עברה הימים והבין השטן מטרת התפילה, והשתחל גם הוא תחת הטלית והתחיל להפריע לאדם בתפילתו, משראה כן יצחק אבינו תיקן תפילת מנחה שהיא תפילה קצרה וסבר שלמשך זמן קצר כזה ישקוט השטן ולא יפריע לאדם, אולם ה'יצה"ר לא וויתר אף על שעה זו, וע"כ תיקן יעקב תפילת ערבית שהיא רשות, ובזאת חשב שהיצה"ר לא יפריע את האדם בדברי רשות, אך לאחר מכן הבין השטן תחבולה זו ומפריע לאדם גם בזה, ע"כ קם רבי שמעון בר יוחאי וגילה את תורת הנסתר, בסברו שאין לאותו רשע חלק בדברים נסתרים, אולם לא ארכו הימים ונודע לו גם סוד זה והגיע אותו רשע גם ל'ישיבת המקובלים', לפיכך בא האר"י הקדוש והתחיל לייחד כוונות ויחודים, והם דברים הנעשים במחשבה שאפשר להתביא מהיצה"ר, אך גם זה לא עלה יפה, והשטן התחיל לבלבל במוחבותיהם של החידים יחיל, ולא נמצא תקנה נגדו, עד שבא מנצא תקנה נגדו, ז"ע שלימד לדורות, דאף בעת שיחת חולין אי בישיבה בסעודת מרעים אפשר לבקש רחמים ולפעול ישועות, ובזה הערים על היצה"ר שאינו חושב להפריע את האדם בעת עסקו בדברים בטלים' אלו, ואינו יודע שבני בינה מנצלים אותה שעה לישפוך שיחם לפני ה', והוסיף הרה"ק מרוז'ין וסיים "דאס ווייסעט ער נישט, און דאס וועט ער נישט וויסען ביז משיח וועט קומען" [-ה אין השטן יודע, וכן לא יודע לו מזה לעתיד, עד בואת ג'צ"ב א"ז, והוא בכר ישראל ח"ל עמוד צג]. והכי נמי הסתיר אברהם דברים נשגבים בדברי הספד על שרה ודברי חולין שדובר עם עפרון בעניני משא ומתן.

ועל זה אמרו בפרשה זו (הובא ברש"י הל"ל כד, מ"ב) "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים", כי כשהגיע אליעזר לביתו של בתואל ולבן והרגיש את גודל הטומאה השוררת במקום [מרשקו של לבן שביקש לעקור את הכל זה יעקב אבינו שהוא בבחינת "כל" לא היה יכול להתפלל, וכאשר אמרו לו (כ"ה, ע"ג) "דבר" לא היה בידו להוציא ברכה מפינו בשם ומלכות, לפיכך התחיל לספר סיפורי צדיקים והסתיר בתוכו תפילות ובקשות.

מישמוחי לב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים ע"מ לעורר לב המעיין

בירורי הלכה

מיוחדות וארטיזם תחת המטה

ביחידות דיור של אברכים כיון שהם קטנות, לפעמים רוצים להניח קופסאות ומזודות עם ספרי קודש תחת המיטות שישינים עליהם, האם מותר.

שיבה על תיבה עם ספרים

א. בשו"ע יו"ד (רפ"ו ס"ז) אסור לישב על המטה שש"ת עליה, והט"ז (סק"ד) כתב דבשו"ת הרמ"א (ס' ל"ד) הסתפק אם מותר לשבת על ארגז שיש ספרים בתוכו, וכתב הט"ז, ויש כמה ראיות לאיסור, מפני שהוא גנאי גדול לשבת על ספרים. ובנקודות הכסף דחה את ראיות הט"ז וסיים שבשו"ת הרמ"א הובא צד נוסף להקל מפני שהספרים שלנו אין כתובים בכתב אשורי, והנשמת אדם (כלל ל"א סק"ג) כתב שבירושלמי מפורש לאסור וא"כ ירא שמים ראוי להחמיר, אלא שבפסקי תוס' מבואר שמתיר בספרים שלנו וכן עמא דבר, ובפתחי תשובה (סק"ח) הביא מהבכור שור שהמיקל בשעת הדחק לא הפסיד. והביא מהתפארת למשה דנראה קצת

היתר היכא שהמכסה אינו נוגע בספרים. ובפרט שאין המכסה מיוחד לספרים. ובערוך השולחן (סי"ב) כ' להקל מטעם זה.

דברי המשנה ברורה

ב. ובמשנה ברורה (ס' מ' סק"ג) כ' ספסלים שבבהכ"נ שתחת הספסלים יש תיבה להצניע שם טלית ותפילין י"א דאסור לישב על הספסלים ויש מתירים אבל כשיש חלל טפח בהתיבה פנוי מותר ודאי לישב על הספסלים ובעל נפש ראוי להחמיר גם שלא בשעת הדחק [בתפילין], כי תפילין יש להיזהר בקדושתן מאד.

מזודות וקופסאות תחת המטה

ג. ויש לדון במש"כ בספלים שתחתיהם יש תיבה, האם הספסל הוא חגג של התיבה או שיש תיבה שיש לה גג ומעל זה הספסל, ונראה דכוננת דהספסל הוא חגג של התיבה וע"ז הביא את המחלוקת והתיר כשיש חלל טפח בתיבה. אבל בקופסאות ומזודות שנמצא בתוכם ספרי קודש וע"ז יש ספסל או מטה ככה"ג נראה דמותר,

דדוקא כשהספסל הוא כסוי התיבה, יש בזה בזיון, אבל אם הקופסא או המזודה סגורה ומעל זה יש עוד מטה בזה מותר לכו"ע, [ואולי אפי' בתיבה שאין לה גג אם אפשר לשמוטה מתחת ג"כ מותר כשאין הספסל כסוי שמחובר אליה] ובפרט אם יש ריוח קצת ודאי שיש להתיר דהפ"ת הביא מהתפארת למשה נראה קצת היתר שאין המכסה נוגע בספרים. ובה שהקופסא והארגז אינם נוגעים במטה ויש קצת ריוח יש להתיר.

ובמיטות שמחובר להם ארגז למטה לכל אורך המטה כמו שמצוי היום, זה דומה למה שדנו הפוסקים. ולהכרעת המ"ב אם יש טפח חלל אפשר להקל, וה"נ אם יש טפח חלל בין הספרים למטה יש להקל.

המורם מהאמור

ד. קופסאות ומזודות עם ספרים אפשר להניחם תחת המטה שישינים עליה, ולא הוי בזיון דהקופסא והמזודה סגורים וע"ז יש את המטה, ובפרט כשיש קצת ריוח או בין הספרים למזודה או בין המזודה למטה ודאי שמוותר. ובמטה שמחובר לה ארגז מלמטה יש להתיר בחלל טפח בין הספרים לגג הארגז.

שאלות קצרות

לחמניות אצבע חלביות

לחמניות אצבע (ארוכות) האם אפשר לעשותן חלביות.

בשו"ע (י"ד פ"ז) אין לשני עיסה בחלב, ואם היה דבר מועט או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר מותר, ויש לדון האם צריך לעשות שינוי שידעו שזה חלבי או מספיק פת ששינה אותה, ומסתמית הפוסקים משמע שמספיק שהפת שונה. ולכן בלחמניות אצבע שעושים בבית, אם הם שונים בצורה ניכרת ממה שנמכרים ברחוב מותר, וגם יש להוסיף שהרבה פעמים בבית זה דבר מועט, וזה גם סיבה להתיר, והגדרה של דבר מועט לדעת הב"י כל שנאכל בבת אחת, ולדעת הרמ"א כל שנאכל ליומו, (פמ"ג שפ"ד סק"א).

ספר שנפל על משקפים ושברם

הניח בישיבה ספר ע"ג ספר על הסטנדר ובחור הויז את הספר שלמעלה וע"ז נפל על משקפים שהיו מונחות על הספסל ושברן, האם חייב.

חייב. וה"ט דאדם מועד לעולם וחייב בין שהיה מויד בין שהיה שוגג, ואע"פ שהרמ"א כ' בס' שיע"ח ס"א דוקא שאינו אונס גמור פשוט שזה אינו נחשב לאונס גמור. [ואפי' אם היה עובר שם וע"ז נפל הספר מסתבר שאינו נחשב בזה לאונס גמור].

הרהורא רשמיערתא

היז שטיעה בסיום הברכה

חזן שבמקום הטוב שמך ולך נאה להודות אמר המברך את עמי ישראל בשלום, והמשיך שתי המילים שים שלום, ואמרו לו שטעה וחזר הטוב שמך ולך נאה להודות, והמשיך שים שלום, האם התנהג כשורה.

ממתי משערים תוך כדי דיבור

א. בנדון זה יש שלוש נידונים. א. כשחזר לתקן הרי מועיל דוקא תוך כדי דיבור, והשאלה ממתי דנים תוך כדי דיבור האם מתחילת הדיבור, דהיינו מהמברך את, או שגם בסוף מ"ב בשלום" מועיל תוך כדי דיבור. ובס' נ"ט ס"ב אם טעה ואמר אשר בדברו מערים ערבים ונוכח מיד ואמר יוצר אור, יצא. ובמ"ב (סק"ב) היינו תוך כדי דיבור. וזה דעת הפמ"ג בשם הב"ח והפרישה. ובבה"ל ד"ה ונוכח, נקטשה בזה דהא הוי יותר מכדי דיבור [מאשר בדברו], ועוד במ"ב שם היא דעת הדרך החיים דאפילו לא נזכר עד סוף הברכה יכול לתקן, ובתהלה לדוד (סק"א) פירש דברי הב"ח והפרישה דכשהדיבור עובד יכול לחזור תכ"ד מסוף הדיבור ואשר בדברו מערים ערבים מערים ערבים סוף הדיבור.

דברי המשנה ברורה

ב. ובמשנ"ב בכמה מקומות נקט שמשערים מסוף הדיבור (בס' רס"ז סק"ט) דאם אמר בשבת שומר עמו ישראל לעד יכול תכ"ד לסיים הפורש סוכת שלום. וכן נקט בס' תפ"ז סק"ד שאמר מקדש השבת במקום מקדש ישראל והזמנים, דמשערים מסוף הטעות תכ"ד. וכן נקט ס' תקפ"ד סק"ז שמשערים מסיום הברכה, וה"נ א"כ משערים מסוף הברכה והיינו מ"ב בשלום. [ולא אחרי שים שלום דהוי דבר חדש].

התחיל ברכה אחרת

ד. הנדון השני הוא שהתחיל אח"כ שים שלום האם מועיל

חזרה, אחר שהתחיל ברכה אחרת, דדעת הפמ"ג (תפ"ז א"א סק"א) דאפי' התחיל ברכה אחרת מועיל, דכתב דאם טעה במקדש ישראל והזמנים ואמר מקדש השבת והתחיל רצה, מועיל חזרה בתוכ"ד, והבה"ל שם ד"ה תוך כדי דיבור נשאר בזה בצע"ג, דאם התחיל ברכה אחרת אין מועיל חזרה. וה"נ התחיל שים שלום ולדעת הפמ"ג מועיל חזרה ולדעת הבה"ל לא מועיל.

ד' תיבות או ארבע

ד. הנדון השלישי שאחרי שטעה ואמר המברך את עמו ישראל בשלום וכתבו דמועיל חזרה בתכ"ד מבשלום, אפשר ששהה יותר מכדי דיבור ולא מועיל חזרה, דבדרך כלל הציבור עונים אמן ושוהה קצת החזן, וכשתחיל שים שלום יחד הוי שהיה כג' תיבות, ואח"כ חזר והוי שהיה בין ג' תיבות לד' תיבות. ובהו איכא סתירה בדברי המ"ב הלכה אם מועיל חזרה, דבס' קכ"ד ס"ק ל"ד הביא בזה מחלוקת האם ג' תיבות או ד' תיבות, ובס' רס"ז סק"ד כ' דהוי ארבע תיבות ובס' ר"ו ס"ק י"ב ובשעה"צ שם סק"ג נקט דהוי ג' תיבות וכן בס' תפ"ז סק"ד ובשעה"צ סק"ג נקט דהוי ג' תיבות. [ובשו"ע הרב לענין הפסק בשוהיה בין הברכה לתחילת האכילה (ר"ו ס"ג) נקט דהוי ג' תיבות] [ואבאל אברהם (ס' קכ"ז) דן אולי הטוב שמך והמברך וכלי בשלום הוי מעין אותה ברכה וגם כ' שם תכ"ד ד' תיבות וגם כ' דמשערים תכ"ד מסוף מאמר הראשון].

המורם מהאמור

ה. לתחילה שהזכירו לחזן הטעות אחרי שאמר המילים שים שלום, יחזור לרצה דג' ברכות אחרונות אחד תשיבא, דאיכא ספק ספיקא להתמיר. [והכרעת המ"ב]. א. שהתחיל ברכה אחרת ב. שיש שהיה ג' תיבות, ובדיעבד שהמשיך הברכה אפשר דא"צ לחזור, דדעת הפמ"ג דגם אחר שהתחיל ברכה יכול לחזור, וגם המשנ"ב סתם במקום אחד דשיעור שהיה ד' תיבות.

הזרעתי וההרדק

עניני הכוונה מאמורה שיעוד
הזרעתי של המשפחה המזרחית
הבי דיים ליברמן שלישי

עניני הפרשה

וזה נעשה קנין שלו קנין נצחי ואמיתי, ואז יזכה גם לחיי העוה"ב וליהנות מזיו השכינה בגן עדן, כמ"ש ובחרת בחיים למען תחיה וירשת וכו'.

וזה מש"כ רש"י שני חיי שרה כולן שוין לטובה, הכוונה לחיים טובים אמיתיים של קדושה ושמחה אמונה וביטחון בה' שקנתה לעצמה במעשיה ודרכיה ומחשבותיה הטובות עד שנעשה ל"חיים דילה".

וכן כתוב אצל אברהם אבינו "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל". על "בא בימים" הביאו בספה"ק גם מלשון הזוה"ק פ' שלח "באינון יומין עלאין", כי אברהם אבינו בא בימים עלאין היינו ימים עליונים קדושים וטהורים, שהשתמש בכל ימי חייו רק לעשות רצון ה' ולנחת רוח להבוית"ש, ולכן כל יום ויום היה יום קדוש נפרד לעצמו בקדושה וטהרה נוספת ואמונה במדרגה יותר גבוהה.

וכידוע שאברהם היה ראש המאמינים שהגיע לאמונה האמיתית והשלמה, וכמ"ש במדרש פ' לך א"ד יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג הציץ עליו בעל הבירה ואמר אני הוא בעל הבירה וכו' הציץ לו הקב"ה ואמר ליה אני הוא בעל העולם. "הציץ" היינו שהאיר לו הקב"ה ניצוץ קדוש, ניצוץ אלקי, ואז הכל התברר לו בבידור גמור בלי שאלות וברי ספקות, וראה בחוש את אמיתת מציאותו א"ס ב"ה, והמשיך את האמונה הזאת השלימה לכל עם ישראל לכל דורותיהם הבאים עד סוף כל הדורות.

וזהו הכח שיש לנו מאברהם אבינו ע"ה ה"בא בימים – יומין עלאין שהם ה"לבושים", בלבושים ההם יכול האדם לזכות ליהנות מזיו השכינה בגן עדן, כי הנשמה עצמה לא יכולה ליהנות מזיו השכינה הק' רק ע"י הלבושים שבהם אפשר לה להיכנס בגן עדן וליהנות מזיו השכינה בעוה"ב, והלבושים הם הימים הקדושים אשר האדם היה חי בהם בעוה"ז ועסק בתורה וקיים את המצוות בקדושה וטהרה ובאמונה שלימה וכו' ואז נעשה כל יום לבוש מיוחד ליומו. ואם ח"ו ישנם ימים שחסרים הלבושים, אזי נקראים הימים ריקים וערומים ה"י, ואין לו הזכות להיכנס בגן עדן וליהנות מזיו השכינה, והוא בושה גדולה וצער גדול מאד לנשמתו שאי אפשר לתארו, וכלשון הזוהר הק' "וי ליה להווא גברא דחסדא עליה להאי לבושה".

יעזור הקב"ה שנזכה ונחיה ונראה כולנו ונירש טובה וברכה לשני ימות המשיח ולחיי העוה"ב במהרה דיין אמן.

ויהיו ימי חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, וברש"י, לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו בת ק' כבת כ' לחטא וכו'. שני חיי שרה, כולן שוין לטובה.

בספרי הקודש הביאו לשון הזוהר הק' (זוהר חי פ' שלח) "חיים דילה", כי כל חייה של שרה היו חיים שלה, שקנתה זאת בקנייה נצחית ועולמית. כי כל אדם הקב"ה נתן לו מתנת חיים כדי לקיים בזה החיים את רצון ה' ולהידבק בהקב"ה ולעבדו ית', ולכאו"א קבע לו כמה שנים צריך לחיות וכמה חושים וכוחות יהיה לו בחיותו כדי שיוכל לקיים בזה רצון השי"ת, וזה תלוי בבחירת האדם אם להשתמש בהחיים שנתן לו ה' כדי לקיים את רצונו ית"ש, ולא ישתמש בהחיים בשביל עניני תאוות העוה"ז וכוונות גשמיות ורצוניות בלתי ראויים כגון בשביל כבוד וכדו' וכל מיני הבלי הבלים שיש בעולם הזה הגשמי, אלא כוונתו ומחשבתו בחיים הוא רק למען רצון וכבוד השי"ת, להתקרב ולהידבק בו ית', ע"י קיום התורה והמצוות והכל בכדי לעשות נחת רוח לקוב"ה ושכינתו, ומודה להקב"ה על כל רגע ורגע שיש לו חיות, כי בעצם החיות אינו שלו.

וידוע לשון החז"ל כל הנשמה תהלל י-ה - על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה. כי הקב"ה נותן לו בכל רגע ורגע מתנה חדשה מתנת חיים, ואם ח"ו החיים אינם חיים אמיתיים ומשתמש בזה נגד רצון ה' כנ"ל, אז שכינתא בצערא, ושכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, "קלני מראשי" הוא ענין "המח והשכל שבראש" על מה שמשתמש עם הכח שהקב"ה נתן לו במוחו לכל מיני הבלי העולם וכו', "קלני מזרועי" הוא ענין המידות שבלב כי הזרוע הוא נגד הלב, והם אהבה ויראה חסד וכו' באופן שהם נגד רצון ה' רח"ל.

ומדה טובה מרובה כשמשמש בהחיים למען ה' כנ"ל אזי הקב"ה שמח אתו כביכול ומשפיע לו חיים על חיותו, שמחת החיים, חיים של קדושה וטהרה, חיים של שלום ושלוח, וכל ענינים טובים והשפעות טובות הקב"ה משפיע לו. ואז כשבוחר בחיים האמיתיים, הרי החיים נקראים "חיים שלו", הוא קונה אותם והם כמו הנכס שלו, "ובחרת בחיים למען תחיה וירשת" וכו'.

ואע"פ שהכל מה' כמ"ש "כי ממך הכל ומידך נתנו לך" ועל כל נשימה ונשימה צריך להודות לה', נודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך וכו', אבל היות שהאדם יש לו הבחירה בחיים להרע או להטיב, והוא בוחר בטוב ועושה את מה שברצון ה', אז הוא קונה לעצמו את החיים האלה,

הגה"ח רבי אברהם דוד פויזנער מקלמוביץ זצ"ל

מי שאומר 'אוי' - הוא נכרד...

סיפר המשפיע הגה"ח ר' שלמה חיים קסלמן זצ"ל: הנהגתו של רבי אברהם דוד זצ"ל היתה מופלאה ממש. במשך תקופה מסויימת, הוא היה חולה ובשלב מסויים היו כינים מרחשות על גופו! ואולם, למרות כל הכאבים והיסורים הקשים, לא זז ממקומו ולא השמיע שום קול של אנחה!

ופעם אמר בקשר לכך: "מי שאומר 'אוי' - הרי הוא נפרד" [משום שהדבר מראה שהוא מרגיש את עצמו למציאות].

כשהשמש מנצחת את הרוח...

באחת מהתוועודותיו סיפר ר' אברהם דוד זצ"ל, משל על פי סיפור שקרא בילדותו בסיפורי ילדים:

פעם ערכו השמש והרוח תחרות שתוכיח מי מהן חזקה יותר. התחילה הרוח לנשב ולהעיק הנה והנה את הבגדים שהאדם לבש. התאמץ האדם, חגר את עצמו בחגורה וככל שהרוח התחזקה, התגבר האדם ואזר חלציו להתגבר כנגדה. והנה, אך התחילה השמש לזרוח, ומיד הסיר האדם את החגורה. וכשהחום התגבר יותר, הסיר האדם מעליו את הבגד.

והנמשל, אמר ר' אברהם דוד, הוא שבספרי מוסר מתוארים כל העונשים הקשים שאדם מקבל בגין העבירות שהוא עושה. כתוצאה מכך מתגבר היצר הרע ויתאמץ להצליח לפתות את האדם למרות הידיעה על העונשים. תורת החסידות, לעומת זאת, מתארת ענינים שמוסיפים לאדם אור וחמימות רבה, וממילא מסתלקים ממנו כל הענינים הבלתי רצויים.

ששם הכל שוה ומשווה, וכמו"ש אם צדקת מה תתן לו, ורבו פשעין מה תעשה לו, ששם לפניו ית' אין שום מקום לצדק ופשע, הכל שוה אצלו, ולכן אפשר להמשיך משם מציאות של המשכת רחמים.

וכ"ז הנהגה שלמעלה מהשתלשלות סדרי הנהגת העולמות, מגלים גילוי אחדות ה', שהוא לבדו הוא, עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והוא יחיד ואין יחידות כמוהו בשום פנים, וכל העולם כפוף לאחדותו ית' בכל רגע ורגע, ובידו לגדל ולחזק לכל, ואתה מושל בכל, ואתה מחיה את כולם, וגו', וכשהאדם קורא ק"ש בביטול אמיתי ליחודו ית', וממשיך על נפשו, וכל רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו, גילוי אחדותו ית', אזי נמצא במחיצתו של הקב"ה בגילוי, ורואה את הקב"ה על כל צעד ושעל, והוא אינו מרגיש עצמו

תשובה נמשך עליו חנינה מלמעלה מסדר הנהגה הטבעית, והקב"ה מרחם עליו, וחפץ בתשובת רשעים, ומקבלו בתשובתו האמיתית ומוחל לו עונותיו.

וכן ענין גאולה הוא למעלה

מסדר השתלשלות, כי מצד הנהגה הטבעית שברא הקב"ה את עולמו, הוא ג"כ באופן של סדר ודין, ואם חטאו ישראל, חייבים גלות, וכן בפרטות, כשהאדם אינו מתנהג כשוהה, הקב"ה מכניסו למיצרים וגבולות ויסורים לצרות ר"ל, וכשהקב"ה מרחם עליו ומוציאו מן המיצר למרחב, היא היא הנהגה למעלה מהסדר, והנהגה הטבעית, ולכן כל הגלויות נמשכים מגלות "מצרים" שהוא לשון "מיצרים" וגבולים, ועניני לחצים שונים ר"ל, וכל הגאולות ג"כ נמשכים מגאולת מצרים, שיצאו מגלות מצרים, מעבודת לחירות ומאפילה לאור גדול, אפי' הגאולה העתידה ג"כ נמשכת מיצ"מ כמו"ש, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

וכן ענין רפואה מבוא

בספה"ק, שהיא נמשכת ממקור הרחמים, מלמעלה מסדר ההשתלשלות, כי מצד ההשתלשלות ידוע מאחז"ל, אם חלה האדם אומרים לו הבא זכות ותנצל, פי' שמצד הדין אם הוא אינו מתנהג כראוי, חייב להיות חולה ח"ו, ואינו זכאי להתרפאות, אלא שמצד מדת הרחמים, שמרחמים עליו מן השמים, שולחים לו רפואה שלימה.

וכן עצם ענין מהות מדת

הרחמים, מקורה היא רק מלמעלה מסדר השתלשלות, כי כל מציאות רחמים היא שלא כסדר הטבע, והיא הנהגה לפני משורת הדין, פי' למעלה משורת הטבע והדין מצד סדר הבריאה וההשתלשלות, אך לפי שהקב"ה מלא רחמים, נמשך ממנו ית' היינו מלמעלה מהשתלשלות,

ענין גילוי אחדות ה', ע"י אמונה, ע"י תשובה, ע"י גאולה, ע"י רפואה, ע"י בחי' רחמים, הוא למעלה מהשתלשלות העולמות, ענין הסתר פנים וגלות, הוא העלם אחדות ה', והוא למטה בתוך השתלשלות העולמות.

הנה מבואר בספה"ק שגילוי האמונה באחדותו ית', הוא גילוי אמיתי יחודו ית' בעולם, והיא דירתו בתחתונים, והשראת השכינה בעולם בכללות ובנפשו בפרטות, כמבואר כ"ז לעיל, והוא גילוי מלמעלה מסדר הטבע ומגדרי העולמות, כמו שנתגלה ביצ"מ, וכשהאדם מאמין באמיתות ה' בעולם, הרי הוא חי עם אור אלקותו ית' למעלה מהטבע, והקב"ה עושה עמו נסים ונפלאות, כמו שראו אצל הרבה צדיקים, וכאו"א מסוגל ומחוייב כפי ערכו, להשיג מקצת דמקצת לנגוע בקצרו, לפחות בעת התפילה בשעת ק"ש, ולטעם ולראות כי טוב ה', הוא הטוב האמיתי, שהוא הביטול במס"נ ביחודו ית', אפי' רגע אחת לכהפ"ח, ואז הוא מתעלה מהגלות וההסתר פנים של חשכות העוה"ז המלא קליפות וס"א, המעלימים ומסתירים את אור אמיתות אלקותו ית', שהוא כל ענין הגלות להעלים על האמת, ולהטעות את בני"א מהטוב האמיתי לעלמא דשיקרא, וכי' והביטול באחדות ה' לפחות רגע א' בק"ש, פועלת ביטול לכל היום, אפי' כשיוצא למו"מ בעולם הגשמי, נשאר עליו רושם, מהביטול וההכנעה לאחדותו ית', וממשיך עליו קבלת עומ"ש לכל היום, להיות סוד מרע, ועושה טוב, בכל דרכי ובכל מעשיו, בכל עת ובכל שעה.

וכן ענין תשובה הוא ענין

שנמשך מלמעלה מסדר השתלשלות, כי מצד סדר השתלשלות, הרי מי שחטא כנגדו ית' צריך לקבל עונשו, כפי מדת הדין, אך כשעשה

שילי הוראה

אודות דין ודברים שבא לפני מורינו שליט"א אודות דין ודברים שבא לפני מורינו שליט"א בין קונה שקנה קודם חג הסוכות קופסה לאתרוג מכסף טהור, לאחר חג הסוכות בא אל המוכר ורצה להשיב לו את הקופסה באמרו שלא השתמש בקופסה כלל וכפי החוק אדם שקונה חפץ מחבירו ולא השתמש יכול להחזירו עד ארבעה עשר יום אחר הקניה והמוכר חייב להחזירו לו את כספו, ועל זה משיב לו המוכר היות באזור שרכשת את הקופסה אין המכירות בדרך כלל על פי החוק אין לי חובה להחזיר לך את כספי, וחזרה הקונה וטוען הרי כך הוא מנהג המדינה אינך יכול להתחמק ולומר שאחר כך כפוף לחוק. והשאלה היא הדין עם מי?

הורה להם מורינו שליט"א שהדין עם המוכר ואינו חייב לבטל את המכירה ולהשיב את הכסף לקונה. דהואיל וישנם מקומות ידועים שיוצע שהמכירות המתבצעות שם אינם נוהגים כפי החוק והקונה יודע מזה נמצא שמלכתחילה ויותר על הזכות שמקנה לו החוק, ושנית הרי גם החוק עצמו שקובע שביטול עיסקא אפשרי עד ארבעה עשר יום מאז הקניה כל זה הוא במכירה רגילה, (וכן מכירה במבצע או מכירת סוף עונה שם אפשרי לבטל עיסקא רק תוך 48 שעות) אולם במכירה עונתית שיש לחפץ ערך מסוים בזמן מסוים כמו במכירת הקופסאות לאתרוגים שעונת המכירה שלהם הוא קודם חג הסוכות, ולאחר חג הסוכות אין להם קונים עד לשנה הבאה, במקרה זה ודאי שאין המוכר חייב לבטל את העיסקא.

הלכה והוראה בישראל

ב' תשובות ממורינו הגאב"ד שליט"א בנידני צידה בשבת

אלא בתיבה קטנה דהוי פסיק רישא שיצודו שם אבל בתיבה גדולה לא אסר כיון שהזבובים שנמצאים בתוכה יש להם היכן להתעופף ואינו מגביל אותם אין צידה וכמו שמצינו שאם החיה נמצאת בחדר שלא די בשחיה אחת לתפסה אין זה צידה ובפרט הזבובונים הרי ברגע שיפתח את המפה הם יתעופפו החוצה, ובתיבה קטנה אם יפתח התיבה לא יספיקו כל הזבובים לצאת מתוכה ויוכל לתפסה בנקל. ועל כן היכן שיעקר מטרת קיפול המפה הוא בשביל שיהיה שולחנו נקי אף שאפשר שיש שם הזבובים סוף סוף אין להחמיר בזה.

ובהכרח לומר דבנחשים ועקרבים עיקר כוונתו היא לסלקם מביתו וכשהם עומדים על מקומם הוא נוטלם ומסלקם מביתו ומטעם זה שפיר הוא איסור צידה וכמו כן בנדון דידן שהוא מקפאי המקקים שכל מטרתו היא לסלקם מביתו ודאי שיש בזה איסור צידה.

ולפי זה פשוט דאסור לרסס את המקקים בתכשיר החדש משום צידה ואף שאין במינו ניצוד מכל מקום הוא אסור מדרבנן.

עוד שאל בשיום השבת מתעופפים בביתו זבובים קטנים (זבובונים) והם באים על המאכלים ובמשך הסעודה מגרשים אותם וכדרך העולם מפת השבת מכוסה במפת ניילון כדי שהמפה עצמה לא תתלכלך, בסוף הסעודה מקפלים את המפה שבתוכה נמצא כל הפסולת שנשארה ומשליכים אותה לאשפה, בשעת הקיפול הוא רואה שיש שם כמה זבובונים והוא שואל אם מותר לקפל את המפה או שמא יש בזה משום איסור צידה.

בס"ד יום ב ג מרחשון תשפ"ה לפ"ק בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו אודות מה שנשאלתי מאחד על דבר תכשיר חדש נגד מקקים [ג'וקים - עיני רש"י שבת צ"ה מקק] שפעולתו היא להקפאי את המקק וכשהוא קופא על מקומו אפשר בנקל להוציאו מן הבית ואם מותר להשתמש בו בשבת.

הוריתי שדאי אסור גמור הוא לרסס את המקקים בתכשיר זה ביום השבת משום צידה, והעיר לי השואל שראה שיש שרצו לומר שזה נסתפק בביאור הלכה סי' שט"ז ס"ב (וא"ה חולה) מי שרדף אחר חיה עד שעשהו עייף שאינו יכול לזוז ממקומו או שהכחו באיזה דבר עד שנעשה חייגר אם חייב עבור זה גם משום צידה אף שלא תפסו בידו או אפשר אין דרך צידה בכך דרך צידה לטלה אחר שצדה או להכניסה למקום משומר, ע"כ. ועל כן בנדון דידן אפשר לצדד להקל וסוף סוף לא עביד מעשה בידים שהרי לא נגע במקק כלל.

ובאמת לענ"ד אין בזה דמיון שהרי כשהוא מתזז התרסים על המקקים הוא פועל עליהם באופן ישיר והרי זה כאילו הוא תופס אותם בידיו וזה מעשה צידה ומש"כ בנדון הביאור הלכה אינו פועל בגופם כלום אלא הן מחמת עצמן בורחות נמנו וכשמתעייפות אין בכוחם לנוס והוא יכול לתפוס אותם בקלות ועל זה נסתפק הביאור הלכה דשמא אין כאן מעשה צידה.

הנהגה בסימן שכח (סעיף מה) פסק המחבר: לוחשים על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו, ואין בכך משום צידה. וכתב גם במשנה ברורה (סי' קמ"א) אף על גב דע"י הלחש אינו יכול לזוז ממקומו עד שנוכל לתפסו מ"מ מותר דאין זה צידה טבעית.

חזינו דחייב הצידה הוא על צידה טבעית בדוקא ומעתה כשמשים תרסים על המקקים הרי זה דרך טבעית להדיא לצודם ודאי שאין לזה שום היתר.

וקצת יש לעיין במה שכתב בביאור הלכה (בס"ד שט"ז) 'או אפשר אין דרך צידה בכך דרך צידה לטלה אחר שצדה או להכניסה למקום משומר' ומבאר להדיא דאיסור הצידה הוא רק היכא דנוטל החיה שניצודה או מכניסה למקום המשומר כדי שתהיה מנוצלת לו, ולולא זה אין כאן איסור צידה, ולכאורה זה סותר מה שכתב בסימן שכח דטעם ההיתר משום דאין זה צידה טבעית והרי אפילו אם היה צידה טבעית אם אינו נוטל החיה שניצודה או שאינו מכניסה למקום המשומר סוף סוף אין זה צידה שחייבה עליו תורה.

היכל הוראה

מספר טל: 052-532775 | דוא"ר: hoh@052-532775 | אתר: www.hoh.com | פ"ד: 5880999

הורעה לתלמידי השיעורים

זמני השיעורים הקבועים במשך השבוע בדיוקלני לזמן הרף

ימי ראשון	שיעור חבורת הוראה למעשה ע"י מורנו הגאב"ד שליט"א משעה 1:00 במתחם
ימי שני	שיעור חבורת הוראה למעשה כשעה 2:30 במתחם ע"י הרבני רבי שמעון עוזר בראנדסארפער שליט"א רמ"ד היכל הוראה
ימי שלישי	שיעור מחלוקת סת"ם בשעה 7:30 - 8:30 בערב ע"י הרבני רבי יצחק פרידמן שליט"א סו"ח היכל הוראה לעניני סת"ם
ימי רביעי	שיעור חבורת הוראה למעשה ע"י מורנו הגאב"ד שליט"א משעה 1:00 במתחם
ימי חמישי	שיעור הלכה למעשה הליכות טהרה לעניני הארבעים (ל"ח) משעה 9:00 בערב ע"י הרבני רבי שמעון עוזר בראנדסארפער שליט"א רמ"ד היכל הוראה
ימי שישי	שיעור חבורת הוראה למעשה כשעה 8:00 בערב ע"י הרבני רבי שמעון עוזר בראנדסארפער שליט"א רמ"ד היכל הוראה
ימי שבת	שיעור הלכה למעשה הליכות טהרה לעניני הארבעים (ארי"ש) בשעה 10:15 ע"י הרבני רבי שמעון עוזר בראנדסארפער שליט"א רמ"ד היכל הוראה

בניהול
הרבנית הדיוקל

איגוד הרבנים

תלמידי היכל הוראה

בארה"ק העונים

לשואלים דבר ה' זו הלכה

חופה	יושלים
קריית ספר	בית שמש
נתימיל	ביתר
טבריה	בני ברק
צפת	טל טטון
אור הגנוז	אשדוד
ענה	הצור
רעננה	רעננה

זמני קבלת קהל במדור "היכל הוראה" ביחשלים רח' ו'וננפלד 3 טל' 02-5322775

א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב	עונת ווערב י"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00	שבת ויו"ט משעה קודם השקעה עד רבע שעה קודם השקעה	מוצאי ומוצאי י"ט מוצאי שעה אחרי זמן ר"ת למשך שעה
--	---	---	---

ע"פ תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם" דו"ע שאלות ודחופות או שאינה סובלת דחיו, בכל זמן ומניימים ובלילת.

בית בנו הדומ"ץ
הרה"צ ישעיהו עוזר בראנדסארפער שליט"א כמה דקות מההיכל
רחוב רבינו גרשון 5 [בניהא א' קומה 2] - ס"פ 0527455774

טל' 053-3114159 02-5370033

לב ההלכה

יו"ל ע"ה מפעל 'שינה הלכות' לחינוך לימוד הלכה לפני הישיבות באר"ק

ש"תברכות רבניות

שינה ההלכה

האם מותר להשתמש ב'עט סתרים' בשבת

אינה יכולה להינשא לאחר, ומפרש רש"י (ע"ה) "השאת הוא דפליט וכשהיו בלועות לא היה כתב", הנראה מדברי רש"י דבשעה שהיו בלועות לא נקרא כתב, ואם כן כשמגלה את הכתב סתרים יש בזה משום כותב חייב, אבל יש לדחות שאינו דומה דברי הגמרא למגלה כתב סתרים כיון שאין לחייב את המגלה הכתב רק אם גילה אותו על ידי חומר כותב כמו דמירי בגמרא (ע"ה) אבל אם מגלים את הכתב שלא על ידי חומר כותב בנידון הפרי מגדים אינו חייב.

דעת הג"ר דוד אפנהיים

ובאמת בשו"ת נשאל דוד (א"ח סי' ע"ה) מצדד שהכותב בנייד דברי סתר על ידי מי בצלום או מי לימון באופן שאין הכתב ניכר ואי אפשר לקרוא מה שכתוב בו אלא על ידי קירוב הנייד לאש, שעל ידי החום תחור הכתב וירושמו ניכר, שכיון שאינו עושה מעשה של כתיבה רק ממילא נפלט מחמת החימום אין בו איסור כלל ואפילו מדרבנן, ומביא סייעתא מהגמרא (עירובין פ"ה ע"א) ששאל דוד באורים ותומים שנצלנם עם פלשתים ואתו יום שבת היה¹, וחידן דלא חשש משום כותב².

הוכחה מהירושלמי דהמגלה כתב סתרים חייב

ויש להוכיח מדברי הירושלמי (שבת פ"ב ע"ד) שכשמגלים כתב סתרים היה זה נחשב לכתב וחייב עליה, דאיתא שם "עדים שאינן יודעים לחתום, רבי שמעון בן לקיש אמר רושם לפנייה בדיו והן חותמין בסקרא בסקרא והן כותבין בדיו, אמר ליה רבי יוחנן מפני שאנו עסוקין בהלכות שבת אנו מתירין אשת איש, אלא מביא נייר חלק ומקרה לפנייה והן חותמין וכו', אמר רבי חייא בר בא אילין בני מדינא ערומין סנין, כד חד מנהון בעי משלחה מילה בסטריקין לחבריה, הוא כתב במי מילין והתן דמקבל כתבייהו הוא שופך דיו שאין בה פפץ והוא קולט מקום הכתב (ופירושו, שבני מדינה רצו לשלוח דבר סתר, היו נחבטים אותו בני מילין ולא היה ניכר הסתר רק על ידי ששופכין עליו דיו שאין בה פפץ), עשה כן בשבת מהו, רבי יוחנן ברבי שמעון בן לקיש תרוייהו אמרין והוא שכתב דיו על גבי דיו וסיקרא על גבי סיקרא, אבל אם כתב דיו על גבי סיקרא וסיקרא על גבי דיו חייב, רב יצחק בר מרשיאי בשם רבנן דתמן חייב שתיים משום מחוק ומשום כותב³, מוכח מדברי הירושלמי שעל ידי שמגלה את הכתב הסתרים חייב משום כותב או משום מחוק.

לדחות הראיה מהירושלמי

אמנם יש לדחות הראיה מהירושלמי (ע"ה) דשאני הנידון מהירושלמי שכדי לגלות את הכתב שפך על הנייד דיו שהוא סוג חומר של כתיבה ולכן מחשיבו הירושלמי ככתיבה וחייב עליה מן התורה, משא"כ בנידון דהפרי מגדים שאינו שופך שום חומר כתיבה כדי לגלות את הכתב אלא מחמם את הנייר אצל האש ועל ידי זה יהיה הכתב ניכר אם כן אין כאן פעולת כתיבה כלל ולכן סובר שפיר הפרי מגדים דליכא בכהאי גוונא חיוב חטאת⁴.

לדחות ההוכחה מהפרי מגדים

ובאמת יש לדחות ההוכחה מדברי הפרי מגדים (ע"ה) שאין להקריב כתב שנכתב על ידי עט סתרים לא מגורה המיוחדת לזה, כיון שהחמיר במקרה כתב מחלב שאינו מבושל שנבלע בנייר, כי שם האש מוציא הכתב לחוץ ואיסורו מדרבנן, משא"כ בנידון דידן דאינו כותב כלום אלא רואה מה שנכתב בו מקדס⁵.

האם מותר להכניס במקפיא נייר הנכתב בעט מחיק

ועל דרך זה יוצא להלכה לענין נייר הנכתב בעט מחיק, והיינו עט שיש לו מחק מיוחד שאפשר למחוק בו כל הכתוב, והחוקרים אימרים שאם יכניס את הנייר במקפיא מתגלה בו הכתב מחדש, ועל פי מה שצינאו שאם אין בו פעולת כתיבה מותר לעשותו בשבת, אם כן מותר להכניס הנייר במקפיא אם שמתגלה בו הכתב מעיקרא.

ביאר השאלה: מצוי אצל הילדים 'עט סתרים', שהכתב אינו נראה רק על ידי פנס 'אינפרה אדום' ובלא זה אינו נראה כלום על הנייר, ויש לדון בזה בכמה אנפי, בראשונה יש לדון אי נחשב ככתיבה בשבת, הן כשכותב בעט כזה, והן כשמקריב הדף לכניסה עליו בעט זה למגורת 'אינפרה אדום'. תשובה: אסור מדרבנן לכתוב עם עט הסתרים בשבת, ומדינא מותר להקריבו להפנס המיוחד לזה ואין בו משום כתיבה בשבת.

וכן 'עט מחיק' שיש לו מחק מיוחד שאפשר למחוק בו כל הכתוב, והחוקרים אימרים שאם יכניס את הנייר במקפיא מתגלה בו הכתב מחדש, מותר להכניס הנייר במקפיא אם שמתגלה בו הכתב מעיקרא.

הענינים: אמרין בגמרא (גיטין ט"ז ע"ב) "אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך מגורשת, חיישין שנא במי מילין כתבו ונחשבו שמה הבעל כתב את הטעם במי עפצין, ולאחר מכן נבלע הכתב בנייר אינו ניכר מייבתי הרי זה גיטך וגשתלת לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסיס הוא שטר אמנה הוא ומילין לא לא פליט לא כל מינו לאוסרה, טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא יש לדיק מהביייתא שכל זה שיש לומר שהיא מגורשת, כיון שאנו יודעים ביראי ששטר היה כתוב דבר מה אלא אין אנו יודעים מהו, אבל אם איננו יודעים אי כתב דבר מה בשטר אין אנו אימרים שהטעה מגורשת, כי קאמר שמואל בדקנין ליה במיא דנרא אי פליט ואי לא פליט לא כלום הוא (ומתרחש הגירא, דכל זה דקאמר שמואל שהיא מגורשת באופן שנתן לה נייר חלק, מירי רק באופן שבדקי תחילה את הטעם בצבע מסוים ואם העביר הידי על גבי הנייר האותיות נראות היא מגורשת, אם לאו אינה מגורשת), וכי פליט מאי הוי השתא הוי דפליט (ומקשה הגמרא דה"ל סוף בשעת נתינת הטעם לא היה הצבע נראה, ואם כן לא ניתן לה גם איננה מגורשת), שמואל גמי חיישין קאמר (ומתרחש הגמרא, שכונת שמואל בדבריו ששפתן לה נייר חלק היא מגורשת, רצונו לימר שלחמיא קאמר ולכן אם מת בעלה אסרה לכתן מגורשת, יכן אסרה להינשא לאחר בלא גט, אבל אינה מגורשת לגמרי כדי שתינשא לאחר), והיוצא מדברי הגמרא שהכותב במי מילין אם הכתב אינו ניכר בשעת כתיבה ובלווע בתוך הנייר לא הוי כתב, ויש לדחות דהשכחות במי מילין על ידי שפליטו במים הכתב גלוי לעולם, אבל כשכותב בעט סתרים לחוץ, אבל כאן הכתב גלוי כמות שהוא על ידי שיקריבו לפנס האדום ויהיה ניכר⁶.

לדמותו לדעת האבני נזר

ויש שרצו לדמותו למה שכתב בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' ר"א) לענין הכותב בשבת במי מילין שאחר כך נבלע בנייר ואינו ניכר, דחייב משום כותב טיכף על כתיבה הראשונה, ואם כן אף הוא יהיה חייב כשכותב בשבת בכתיבה הראשונה בעט סתרים, ויש לדחות שאינו דומה גידון זה להכתב, כיון דכתיבה במי מילין הרי זה כתב ניכר וגלוי רק נבלע אחר כך בנייר, אבל כשכותב בעט סתרים בשבת אינו כותב כתב ניכר, ועוד יש לדחות דאינו דומה גידון האבני נזר לעט סתרים כיון דהשכחות במי מילין על ידי שפליטו במים הכתב גלוי לעולם, אבל כשכותב בעט סתרים אינו ניכר רק בעת שמאיר עליו, ואם כן מסתבר שאין עליו חיוב דאורייתא רק איסור דרבנן⁷.

דעת הפרי מגדים

והנה בפרי מגדים (ס"ו סי' מ"ט ס"ק ג') כתב שכתב סתר זה אינו נחשב לכתב ואסור רק מדרבנן, שכתב בזה הלשון "ואותן הכותבים דבר סתר בנייד עם חלב שנחבל ולא נתבשל עדיין ונבלע בנייר ואין רשומו ניכר וכמשה דחברו נתן אותו אצל האש ושלהבתו אחרת ומתחמם וניכר הכתב ההוא, אם עשה כן בשבת יש לחייב להקריב אסור ומכל מקום מדרבנן אסור לדומה לכותב⁸, ומוכח מזה שכתובה בעט סתרים אסור רק מדרבנן⁹.

לדון בדברי הפרי מגדים

ולכאורה מוכח מדברי הפרי מגדים (ע"ה) דאף בשעה שמגלה את הכתב סתרים אין בו משום כותב אלא איסור מדרבנן, ויש להקשות על דבריו מהא דמסקינן בגמרא הנזכר לעיל על מה דאמר שמואל 'נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך מגורשת', דרצונו לומר שאינה מגורשת לגמרי רק לחומר, ולכן אם מת בעלה אסורה לכתן מגורשה, וכן אסורה להינשא לאחר בלא גט, אבל

א. ועוד י"ל, דבלאו הכי אין ללמוד הלכות שבת מהלכות גט, כדאשכחן לענין כתב על ידי חק תכות, שלענין גט אינו נחשב כתב ולענין שבת סובר הר"ן דחשיב כתב.
ב. יש שהביאו רואה מהגמרא (שבת ק"ד ע"ב) דאיתא במשנה "כתב בדיו בסם בסיקרא בקומים ובקנקנותם ובכל דבר שהוא רושם וכו' חייב", ואמרין בגמרא "בכל דבר שהוא רושם לאותי מאי, לאותי הא דתני רבי הנינא כתבו (גט) במי סטיא (מי מיםמים) או מי פירות ואצא (מי עפצין) כשר, וכמו שהגט כשר כן חייב בשבת משום כותב, וי"ע מה שהאריך בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' ר"א).
ג. ויש מקום לדחות ההוכחה מהפרי מגדים (שם) כיון שבנדון הפרי מגדים מירי שצריך חום לחמם כדי לגלות את הכתב וזה מלאכה נוספת כדי לקרוא בו, ולכן אינה כתיבה דאורייתא על עוד שלא חיים הנייד, משא"כ כשצריך רק אור נחשב כתיבה דאורייתא גם בקום שמאיר עליו, ואם כן אין להוכיח שהכותב בעט סתרים חייב, אמנם יש לדחות חילוק זה ע"פ דאמרינן בגמרא (גיטין שם) שהכותב גט במי מילין כל זמן שלא נבלעו האותיות יכולין לגרש בו, אבל אחר שנבלעו לא ניתן לגרש אף שאפשר להוציא הכתב גם אחר שנבלע, וכבואר דכל שלא ניכר הכתיבה אף שיש אופן להכיר הכתיבה בדרך אחרת אינו נחשב לכתיבה מדאורייתא.
ד. להג"ר חוד אופנהיים זצ"ל.
ה. ע"י בגמרא (שם) "דדש רבי דוסיתא דמן בירי מאי וכו' וכתביה (שמואל א' כ"ג א') וישאל דוד ב"ד לאמר האלן ותיכתיב בפלשתים האלה, ואמר ד' אור לך והכית בפלשתים והושעת את קעלה, מאי קמבעיא ליה אלימא איי שרי או אסור הית בדי דינו של שמואל הרמתי קיים, אלא אי מצלח או לא מצלח", ועי' ש"י ברשי' (שם ד"ה אי שרי) ששבת היתה.
ו. ובאמת כבר האריכו בזה גדולי הפוסקים אם מותר לשלוח באורים ותומים בשבת, ועי' דעת תורה למחרש"ם (א"ח סי' ש"מ סעי' ג') "ענין בספר מעשה רוקח (פ' מטות) שהביא בשם ספר נחלת בנימין (מצוה ק"א) דלמאן דאמר בגמרא (יבמות ג') דבאורם ותומים היו האותיות מוצטרפות אם כן היה אסור לשלוח באורים ותומים בשבת דהוי ככותב.
ז. עי' שו"ת ציץ אליעזר (ח"ד סי' ל').
ח. הגאון ר' מרדכי גרינפלד שליט"א דומ"ק ד"ק טשדנוביל ב"ב (פסעין עממי יעקב שבט ע"א).

מלאכת מלבן (ו)

המשך גזירה ג' איסור שטיחת בגדים לחים

ג. חבל הכביסה. אמנם מן הנכון שלא יתלה המגבות מטבח על חבל הכביסה שדרכו לתלות שם בימות החול משום עוברין דחול, אלא יניחם על גדר או על כסא (עי' קצוה"ש ס"ק קמ"ז הע' כ').

ד. נגד החמה. ומותר להניחם אפילו נגד החמה ואפילו אם המים יגיעו ליד סולדת בו דהרי אין איסור בישול בחמה, אבל יזהר שלא להניחם ליד הסקה דיש בו משום בישול כיון דאפשר להגיע לשיעור של יד סולדת בו (עי' שו"ע שם סע' מ"ז).

ה. לצורך החול. וכמובן שאם אינו צריך למגבת להמשך השבת, אלא מייבשם לצורך ימות החול, אסור לשטחם לנגבם משום איסור הכנה משבת לחול.

המחמיר תבוא עליו ברכה. אמנם כבר כתב בכן איש ח"י (שנה שניה פ' יחיא את א') שאף בבגדים שאין בו חשש משום מראית עין, המחמיר בזה תבוא עליו ברכה, והוא הדין לעניינינו שיש מקום להחמיר מלתלותם בשבת (לאחר שמאריך בדין בגדים שמלפפים בהם הקטנים, דהכל יודעים דבגדים אלו הדרך לשטוח אותם בלא כיבוס, ע"ש).

לשטוח מגבות מטבח כדי לייבשם

ב. כתב בכן איש ח"י (שם אות ג') בגדים אשר ניכרים עליהם הלכלוך, וכגון מגבות מטבח וכדומה, מותר לתלותם כשהלכלוך עליו ולא חיישינן שנראה ככבסם בשבת (עי' במשנ"ב ס"ק ק"ד שמביא עוד דוגמא לכך "בבגדים המלפפים בהם תינוקות שקוראים וינדלין מותר לשטוח בביתו שינגבר, וע"ש ע"ד).

לתלות בגד סינטטי כדי לייבשם

א. כתבו הפוסקים שכל מה דאמרינן שאין לשטוח בגדים בשבת כדי לייבשם אמרינן דווקא בבגדים שיש לרואים לומר שכיבסם בשבת, אבל בגדי סינטטי המצוי בזמנינו מותר לתלותם לכתחילה בשבת (ובאופן שאינו מעורב כלל עם שאר סוגי חוטים), כיון שאפשר לרואים לתלות שרק צראם במים ולא כיבסם ושרייטם במים מותר לכתחילה (עי' ש"כ פט"ו הע' ל"ז לאחר שמאריך בדין זה "ושב אמר לי הגר"ז זצ"ל דיש לחזור מהלכה זו משום דהואיל ומותר לכתחילה לשרותם במים וגם רגילים בכך, מסתבר דלא דמי למים מועטים שזה רק על דרך מקרה ולכן יש חשד, משא"כ בבגדים שמתירים לשרותם למה יבואו לחשוד גם על שפשוף").

גזירה ד' שלא לנער בגד לח

לנער מעיל גשם שנרטב מהגשם או שנפל למים מרובים

ט. אבל מעיל שהולכים בו בגשם שאינו מקפיד על ימימיו שנרטב הרבה מותר לנערו בקל, אבל לא ינערו בחזק (עי' מ"מ דלעיל).

י. רענע'ן שטריימל. וכן מותר לנער שטריימל שמיוחד לילך בו בימות הגשם שנרטב מגשמים או שנפלו למים, ומצוי במקומות שאין בהם עירוב שרגילים שהשטריימל נרטב מהגשם ואינם מקפידים על זה.

יא. ניילון. ומעיל גשם העשוי מיריעת ניילון, או הניילון המכסה הכובע שנרטבו הרבה מהגשם או שנפל במים, מותר לנערם אפילו בחזק, כי אין בהם איסור סחיטה, [וכל זה באופן שהבגד אינו נעשה מאריך, אבל אם היא אריג יש בו משום סחיטה אפילו אם נעשה מסנינטין].

המחמיר שלא לנער הבגד אפילו אינה חדשה או אינה צבעוני תבוא עליו ברכה (עי' בביאור הלכה שם ד"ה לחוש), ואף לדעת המקילים מן הנכון שינער הבגד כלאחר יד (עי' ביאה"ל שם בשם יערת דבש ח"ב דרוש א').

ז. בגד שנרטב מהגשם או שנפל למים מרובים. וכל שכן שאין לנער בגד שנשר במים או שירדו עליו הרבה גשמים בלא הבדל הצבע, דמסתמא מקפיד לנער הבגד לפי שמתקצר על ידי מים ויש בזה משום סוחט כיון שמקפיד עליו (עי' רמ"א שם).

ח. לנער בגד ישן (שאינו מקפיד שירטב). וכתבו הפוסקים דאין חילוק בין בגד ישן לחדש ובין מקפיד לאינו מקפיד, ובכל אופן אם בגד נפל במים או שירדו עליו הרבה גשמים אין לנערו ויש בו משום איסור סחיטה (עי' מג"א שם ס"ק ב' בשם ספר הזכרונות, ובשו"ע הרב שם סע' ב' וז"ע מהצ"ח שם ס"ק ב').

לנער בגד שנרטב מהגשם או שנפל למים מרובים

ו. נרטב מהטל. כתב בשולחן ערוך (סי' ש"ב סע' א') שאין לנער בגד חדשה שחורה שירד עליה טל וחיוב עליה, כי ניעור הטל מעל הבגד מייפה אותו ומועיל לו כמו כיבוס, אבל לנער שאר בגדים צבעונים או בגדים ישנים שנרטבו מהטל מותר (ונחלקו הפוסקים האם מותר לנער בגד צבעוני שמקפיד עליה, לדעת השו"ע הרב שם סע' א' מותר כיון שיש בו רק משום כיבוס ולא משום סחיטה ובבגדים צבעונים אין הניעור מועיל לו כל כך כמו כיבוס, ולדעת הביאור הלכה שם ד"ה עליה אין לנער בגדים צבעונים שמקפיד עליה כי הניעור מועיל לו כמו הכיבוס).

בגדים צבעונים או ישנים. וכתבו הפוסקים דכל זה דכתבנו דמותר לנער בגדים צבעונים או ישנים שנרטבו מהטל היא מעיקר הדין, אמנם

מלאכת מנפץ

פסיק רישא לכך, ולא נחא ליה ואינו מתכוון] (עי' קצוה"ש ס"ק קמ"ז בהד"ש ס"ק כ"א).

א. [וכבר הארכנו בזה בגליון לב הלכה פ"ז באריכות, וגם הדגשנו שיוהר מליתן ספריי על הפאה כדי להקשות ולעצב את השערות (עי' שו"ת מנח"י ליקוטי תשובות ס"ק כ"ז), ואפילו אם אינו מקשה השערות רק נתן ברק להפאה הנכרית יש גם לחשוש משום איסור צובע (עי' שו"ת חלקת יעקב א"ח ס"ק כ"א)].

שנעשית במעשה אריגה על רשת וזה מעשה ידי אדם ולא שייך בו איסור גזוז, מ"מ יש בו משום מתיר קשר וסותר כלי, כיון דארגתו וקשרותו בחזק והו"ל קקשר של קיימא שאסור להתירו, וכן יש במשום מלאכת מנפץ. (עי' שו"ת בית יצחק ס"ס ט"ז, מנחת שבת שם ס"ק ק"ז).

יש שכתבו להתיר לסרוק פאה נכרית בשבת, כיון דקיימא לן דאין פסיקה בדבר תלוש, וגם אם נחמיר בזה, מכל מקום הפאות עשויים בחזק ואינו

הקדמה

א. אחר שמלבנים הצמר או הפשתן מנפצים אותו, דהיינו שסורקים את הצמר המסובך כדי להתקינו שיהא ראוי לטויה, והמנפץ צמר והדומה לו בשבת חייב.

סריקת פאה נכרית בשבת.

ב. יש שכתבו לאסור לסרוק במסרק בשבת ואף

בעזרתו יתברך

בשבוע הבא לרגל גליון המאה אנו מוסיפים עוד מדור הלכתי בגליון, ופנים חדשות יבואו לכאן.

מדוע נקראת התפילה בערב בשם "מנחה"?

בראשית כד (סג) ויצא יצחק לשוב בשדה לפני ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים:

בגמ' (ברכות כו:) תניא: "אברהם תקן תפלת שחרית - שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר ויעמד פינחס ויפלל; יצחק תקן תפלת מנחה - שנאמר ויצא יצחק לשוב בשדה לפני ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר תפלה לפני כי - יעטף ולפני ה' ייפך שיחו; יעקב תקן תפלת ערבית - שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר ואתה אל התפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בו".

יל"ע על כינוי תפלה זו בשם 'מנחה'. הנה 'שחרית' מצייני את תחילת היום, כמו עמוד השחר, ובלשון חז"ל 'משחרי כתלי', שכבר מתחיל להאיר. 'ערבית' מצייני גם הוא את הזמן שבו מתפללים זאת, שזה בערב. משעה שערב היום, ונתערבבו הצבעים והמראות. אולם 'מנחה' לכאורה אינו מצייני את העת של התפלה כלל; בכלל זה, יל"ע מהו הלשון 'מנחה', מה שרשו ועיניו. גם יל"ע מדוע לא נענה אליהו כי אם בתפילת המנחה?

או יבואר, בבית דוד (סלונקי השמטות תקלד) בשם הרב זאבי, שמבואר בגמ', שמנחה האמורה בתמיד, חידוש הוא, שבא להודיע שהנאמר מנחה היינו של בין הערבים. נמצא שמאחר שהיא החידוש הנוכח להדיא, לכן נקראת על שם המנחה.

על שם מנחת ערב

תירוץ נוסף כתבו בתוס' שם: "ועוד, דאמרינן בפרק קמא דברכות (דף ו:), הוי זהיר בתפלת מנחה שאף אליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה, ושמו בשעת הקרבת מנחה נענה, ולכן קרי ליה תפלת מנחה, שאז היה שעת רצון". היינו שגם תפילה זו קרויה על שם הזמן, אולם לא זמן של יום, אלא זמן של עת רצון.

ונראה שלזה כוונת הרד"ק (שרשים ערך מנח) הנאמרים ביתר הרחבה: "ונקראת עולת הערב מנחה. הקטר את עלת הבקר ואת מנחת הערב (מ"ב טו, טז), משאת כפי מנחת ערב (תהלים קמא, ב), ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא (מ"א יח, לו), פירוש בעת עלות המנחה. וכן אמר לעולת הבקר מנחה. ויהי בבקר כעלות המנחה (שם ב, ג, ד, ט), בשעה שמקריבין מנחת הבקר. וכן נקראת תפלת המנחה לפי שהיא בעת עלות המנחה בערב. והוא עת נטות השמש, ואני ישב משומם עד למנחת הערב (עזרא ט, ז), ובמנחת הערב קמתי מתענית (שם ט, ה)". בא לומר, שמאחר שהמנחה היא הגורמת לעת רצון, לכן נקראת התפילה על שם המנחה.

וביתר ביאור בערך השולחן (רלב, א): "ונ"ל דהענין כן הוא, דידוע שבשעת הקרבת המנחה היו מנסכים נסוך היין ושרו הלויים בכלי שיר, וזהו בין בתמיד של שחר ובין בתמיד של בין הערבים, ואין לך עת רצון גדול מזה, אלא שבין הערבים היא יותר עת רצון, משום שהמנחה היא בסוף כל העבודות, כדאיתא ביומא (לד), ונמצא שהמנחה של בין הערבים היא העבודה האחרונה של היום, וחביבה ורצויה כמו תפלת נעילה ביוה"כ, ולכן אז הוא העת רצון, וכן אמר דוד (תהלים קמא, ב) תכון תפילתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב, הרי דמנחת ערב היא חביבה יותר [ובירושלמי פ"ד הל' א' יליף מזה דמנחה הוקשה לקטרת ע"ש]."

ואולי לזה כוונת הרד"ק בשם אביו, על הפסוק הנ"ל תכון תפילתי וכו', וזה לשונו: "ואדוני אבי ז"ל פירש כי לפיכך אמר מנחת ערב, כי אם תהיה מנחת בוקר כהוגן היא מקובלת, ואם תהיה מנחת ערב טהורה, הרי שנייה, ויותר היא מקובלת". הדיינו, שמאחר שהיא שניה, יש לה מעלה יתירה על הראשונה, וחביבה יותר, שהרי נכפלה. לא מצד סוף העבודות בלבד, אלא מצד שהמנחה גורמת לקרבן שיכנס לפני ולפנים, שלכן נתקן מנחה ונסכים לכל קרבן. נקודה זו כשהיא נכפלת נכנסת יותר, וחביבה יותר, כנלע"ד.

ועוד ייתאר בנקודה זו, מדברי החת"ם (פסחים קז): "ולע"ד דהתפלות נתקנו על הקטרת האברים והקומין, לא על הזביחה והזריקה, ולכן בתמיד של בין הערבים שמתאחר גמר שריפת האברים עד הלילה, שעליהם נתקן תפילת ערבית, לא נתקן תפלת מנחה כ"א על הקטרת הקומין שנושר מיד בהריחו אט, ולכן נקרא ע"ש מנחה כנלע"ד ודוק".

מנחת השמש

המקום הראשון ששם מבוארים הדברים, הם ברמב"ן (שמות יב, ו): "ואומר (עזרא ט ד-ה) עד למנחת הערב ובמנחת הערב קמתי מתענית, ומנחה לשון מנחת השמש והשקט אורו הגדול, כדמיתרגמינן למנח יומא (בראשית ג ח)". וכ"ה בספר אבודרהם (תפלת מנחה): "ונקראת זאת התפלה מנחה מפני שבשעה עשירית מן

ביאורי הקדמונים

והנה, קודם שאצייע בפרשה, יבואו דברי הקדמונים בביאור שם מנחה, לתפילה זו, וכשנבדקם נמצאם אגודים בד' אופנים:

אין שם אחר

ז"ל התוספות (פסחים קז, ד"ה טמון): "סמון למנחה - תימה אמאי קרי ליה מנחה, דאי משום דמנחה הייתה קריבה בין הערבים, הלא גם בשחר קריבה מנחת חביתין ומנחת תמיד? וי"ל, בשחר יש שם אחר תפלת שחרית".

ובתוס' הרא"ש (ברכות ג, ד"ה לא) הוסיף בה דברים: "לא נענה אלא בתפלת המנחה. תימה למה נקרא שמה מנחה, אי משום מנחה שבערב, גם בבקר יש מנחה, י"ל משום דערבית ושחרית יש להם שם אחר, קורא זו תפלת המנחה".

מבואר ששמה 'מנחה', על שם 'מנחת ערב', המנחה הקרבה עם תמיד של בין הערבים. אכן למרות שגם בשחר יש מנחה, הרי יש לה שם מצד עצמה, מצד הזמן, וזו שאין לה שם מצד הזמן, ניתן לה שם מצד המנחה הקרבה עמה.

אלא שאכתי צ"ע, שא"כ היה מקום לכנותה 'עולה', או 'תמיד', על שם קרבן התמיד, יען שאין לה שם. ועיין להלן עוד, המבארים מצד מנחת ערב ומוסיפים בה דברים.

והיה מקום לומר, שאין ב' תירוץ התוס' חולקים, ולכן התירוץ השני המתבאר להלן, הוא גם ההסבר כאן, ונ"ל ד' שמנחה הקרבה עם התמיד, זהו מעלת התמיד של בין הערבים, ולכן נקרא על שמו. אולם אין משמעות התוס' כך.

ונראה, ושמתחי שכונתי לדעת גדולים, הם דברי הבית דוד (סלונקי השמטות א"ח תקלד), וז"ל: "לפי הפשט נראה, שקראוהו תפלת מנחה, מפני שהיא כנגד עולת תמיד של בין הערבים, שאותה עולה נקרא מנחה בכל המקרא. כמו שאמר במלכים (שני יז) הקטר את עולת הבקר ואת מנחת הערב, גם בס' ג' כתב ויהי בבקר כעולת המנחה, ומביא רד"ק שם בשם מדרש, או בבקר או כעולת המנחה, מהו בבקר כעולת המנחה, אמר רבי תנחומא שטף של נשמים ירד באדום בבקר, ובאו להם כעולת המנחה, אלא ממשע דשם מנחה סתם אינו אלא קרבן תמיד של בין הערבים. גם פסוק משאת כפי מנחת, ויהי בעולת המנחה ויגש אליהו, נרא כן ואם כן להכי קראוהו תפלת מנחה. אלא דקשיא דמלשון התורה משמע בהדיא, דאין נקרא מנחה, רק מה שהוא קרבן מסלת ותבואה, שהרי בתמיד נאמר ועשירית האיפה סלת למנחה, ובפרשת ויקרא כתיב ונפש כי תקריב מנחה, וכן קרבן הסוטה ומנחה חדשה, כולה מתבואה. וכן קראי טובא ככולם קורא לקרבן של תבואה מנחה. ומכל מקום נראה דגם הכבש השני של בין הערבים קרוי מנחה בניביאים, ואם כן לכן קראוהו מנחה. לפי שהכל נקרא מנחה, משא"כ של שחרית דהעשירית האיפה דוקא נקרא מנחה, והכבש עולה. אבל של בין הערבים הכל נקרא מנחה, ולכן קורין תפלת מנחה. כלומר תפלה כנגד הקרבן שכולו קרוי מנחה".

נראים ביאור הדברים, שאכן שחרית וערבית, הם על שם הזמן שאז מתפללים. אולם מנחה אינו קרוי על שם הזמן, אלא על שם הקרבן.

ש שנברא בו אדם הראשון חטא, וזהו שכתוב (ברא' ג, ח) לרוח היום, ומתרגמי' ח יומא'.

וכ"ה בשו"ת הרמ"ע מפאנו (כב) בתוספת דברים: "עתה נפרש מנחה, והיא מלה נגזרת מדכתיב לרוח היום ומתרגמי' למנח יומא, וזה שהיום, והוא השמש המשער אצלנו מדת יום, נוטה באותה שעה ללכת למנוחתו להשתחוות לקונו במערב, וגופה של חמה שהיא קבועה בגלגל בהגיעה לנקודת המערב היא עצמה קרוב מנחה לקונה, וממנה הדוגמא אלינו שנקריב עצמונו ונפשנו לשמים".

אולם בפתח הדביר (רלב, א) דדקק, שאין השמש נחה, שהרי ידוע שממשיכה במעגלה, אלא שהיום נח. היינו שבאה מנוחה מאורו הגדול, אלא שיש מקום לבאר דבריהם בסגנון אחר קצת, שכפי לשון בני אדם, הנה מתחילת היום עד צות, השמש הולכת וגוברת, כגבור יושב אורח, אולם מתצות ואילך נראה כתשש כחו, ונחלש אורו וחומו. כך גם בני אדם בפעלם, בראשית היום הם בשיא כחם, ומחצות הם נחלשים והולכים, ומצפים אל המנוחה, והגוף מתחיל לעבוד בפחיתות וברצון מנוחה.

דורון

והנה בפשט, ביאור התיבה 'מנחה', היינו דורון, כמו המנחה שהביאו אחי יוסף אליו, או המנחה שנשלחה לעשו. וכך גם ביאר הרשב"ם (ויקרא ב, א) "מנחה - כבר פירשת[ו] לשון דורון בבראשית (ד, ג), מגזרת נחה את העם".

ויש מפרשים, שגם כאן אין התפילה כחובה, אלא כנדבה. כבר הובאו לעיל דברי הערוך השולחן, שמאחר שתפילה מדאורייתא היא רק תפילה אחת, הנה כשמוסיף היו כנדבה, אלא שדבריו עצמם דחוקים בזה, כי התמיד בין הערבים, וכן תפלת המנחה שניהם חובה גמורה.

ניתן להבין זאת בכמה פנים. באמונת שמואל (לרש"א קיינדבר סי' כב) ביאר, שהנה תמיד של שחר לכפר על חטאי הלילה, ואיברים ופדרים בלילה מכפרים על עוונות היום. אולם תמיד של בין הערבים כמויחר הוא, לכן נחשב כנדבה ודורון. אולם בפתח הדביר תמה עליו, הלא אמרו חז"ל להדיא, שתמיד של בין הערבים הוא המכפר על חטאי היום, ולא האיברים והפדרים. וביאר, כעין דברי החת"ס לעיל, שהכפרה היא כשהם מתעכלים על המזבח, ולכן איברים ופדרים מכפרים בזמן ערבית ולא בזמן מנחה, שאז גמר תמיד של בין הערבים. ע"ש.

ובקדושת לוי (חיי שרה): "ולי נראה כך, שבשביזל זה נקרא בלשון מנחה, דהנה תפילת השחרית צריך אדם להתפלל על זה שהחזיר לו הנשמה ואומר אמת ויציב, וגם עשה לו השם יתברך כמה טובות, דהיינו השמש המאיר, ועוד כמה דברים, ותפילת ערבית גם כן מחויבים אנו להתפלל על מה שאנו נותנים להשם יתברך נשמה בפקדון ומאמינים שהבורא ברוך הוא הנאמן בפקדונו בודאי יחזיר לנו כרצונו ולכן אנחנו מתפללים אמת ואמונה. אבל תפלת מנחה אין אנו מחויבים להתפלל רק שאנו מנדבים אותו ולכן נקרא לשון מנחה, שהוא לשון נדבה".

עוד ביאורים

[א] כתב השל"ה (תורה אור וירא ד): "והנה כאן בסעודה היה עולה בלא מנחה, כי לחם לא הביא. וכן ביצחק שנעשה עולה מכה הקטרוג שנולד מאן כדפירשתי, גם כן לא מצינו שהיה שם מנחה רק עם מנחה שלכן נקרא תפלת מנחה יותר משאר תפלות, הלא כל שאר תפלות הם מנחה שלוחה לה; אלא שאמר יצחק מה זה יש כאן עולה ולא מנחה סולת, עמד ותיקן תפלה שתהיה במקום מנחה, על כן נקראת זאת התפילה של בין הערבים שתיקן יצחק מנחה, שתקנה במקום מנחת סולת. ורמז לדבר ונפש כי תקריב קרבן מנחה (ויקרא ב, א), היינו יצחק שמסר נפשו".

[ב] בקדושת לוי (חיי שרה): "או יאמר שמפי' כן נקרא בלשון מנחה, דהנה אברהם הוא חסד ויצחק גבורה ועיקב רחמים. והנה אנו עובדים את הבורא ועושים ככל אשר צונו הקדוש ברוך הוא ונותן לנו חסדים ורחמים אחרים שאף על פי שאין אנו שוים לפי הטובות שעושה הקדוש ברוך הוא עמונו אף על פי כן נותן לנו כל הטובות בכל עת ורגע וזהו מתנה גדולה לכך אנו מתפללים תפלת מנחה שהוא לשון מתנה. וזהו שאמר הכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים, היינו שכאדם מתפלל תפילת מנחה על הטובות שעשה השם יתברך. והנה גמלים באים, בודאי הקדוש ברוך הוא גומל חסדים טובים לישראל וברכות על ישראל אמן".

[ג] בבית דוד (סלוניקי השמטות תקלד): "ובספר החנוך ריש פרשת ויקרא כתב ז"ל, וענין המנוחה הוא קרבן הבא ממיני הקמחים וכו', ומן הדומה לפי הפשט, כי על כן יקרא מנחה, מפני שענינה מעט מקרבן ראש חודש, כמו שמנחות בני האדם יהיו במועט ברוב הפעמים. ועוד שהרבה מהן באות נדבה, ומה שאינו בחיוב אצל בני אדם יקראו מנחה. ע"כ. והטעם הראשון שייך גם בתפילת המנחה, שהיא

תפלה קצרה שאין בה קריאת שמע וברכותיה, ושאר דברים שיש בתפלת שחרית".

[ד] ויע"ב אן איש חי (שנה ראשונה ויקהל) ביאור על פי סוד. וכן בריקאנטי (חיי שרה כד סו), וירשם בזה"ק (ח"ב כא), שבין הערבים זמן התגברות מידת הדין, ויצחק מצד פחד ודין, ולכן בא לבטלם ולהתפלל אז. ועיין כלי יקר כאן, שנקט בהיפך מזה. עיין.

יעוד אפשרי לבאר

והנה קודם שנכנס לביאור התיבה 'מנחה', רצוני להתבונן בנקודה נוספת, שיש שינוי לשון על צורת התפילה. כידוע שיש עשרה לשונות או י"ג לשונות של תפלה, כפי שאמרו חז"ל. הנה ביצחק נאמר 'לשוח בשדה', וחז"ל לא מנו זאת לשון תפלה כלל, אצל אברהם לא נזכר שדיבר כלל, רק ויעמוד במקום. רק האמור אצל יעקב ויפגע במקום, מנחה בין לשונות התפלה. זהו פלא גדול. שחז"ל מבארים שכאן תקנו האבות את התפלות, ומאידך אין זה נחשב ללשונות תפלה כלל. רק ערבית שהיא רשות נחשבת ללשון תפלה.

והיה מקום לומר, שאכן כל מהות התפלה נתחדש בג' שלבים. אברהם חדש את צורת התפלה, שעומדים לפני ה'. יצחק חידש את הנקודה שמדברים לפניו. יעקב חידש את איכות הדברים הנאמרים, שפוגעים ומשיגים, חברכי ובקשת.

אולם נראה שהדברים טובבים נקודה אחרת. הנה כיום מורגלים אנו, להתפלל תפלה וזה ג' פעמים ביום. זאת כפי נביאותם של אנשי כנסת הגדולה, שתקנו נוסח המתאים לכל עת ועונה. ועיין בפשט החיים שהארץ בזה, אולם בזמנם, היה לכל שעת תפלה ענין משלו, ומהות שונה מרעותה.

נראה להסביר את הדברים, מהנגלה אל הפנימיות. הנה בנגלה לחושים, השכמת האדם בבוקר, והבריאה מאירה, והכל מתחדש בכל יום, כל מעשה בראשית. התפילה היא על היום החדש שניתן במתנה, ועל ההתקשרות עם ה' שבכל אשר יפנה ביומו, יצליח.

אולם תפלת הערבית למשל, איננה על היום החדש, אלא על סיום היום, או על חצי היממה שהולך לשהות בביתו, שיצליח דרכו, ויקטר עצמו בה' לפני הלילה והבית. מעתה, עלינו לדעת מה היה הגוון והניגון של תפלת המנחה.

ונראה, שהנה בקרבן יש ג' חלקים, שהם הבהמה או העוף, שזה נפש בעל חי. מנחה שהם קמחים, ובאים מצמח האדמה. נסכים שהם יין, המשמח. וכתב הפנים יפות (ויקרא ב, א), שהבאת מנחה, היתה גורמת לברכה ביבול האדמה. [והחת"ס תמה עליו, הלא מנחה באה לשם ה'; לשם ריח ניחוח ולא למטרת השגת גשמיים. אולם אין זה קושי, כי כוונת המביא היא לשם ה', אבל התוצאה היא השגת דבר זה. דוגמא לדבר בכורים ועומר ונסכי מים, שכולם מביאים טובה, גם אם הכוונה בזה היא לשם ה'].

ונראה שגם האדם עצמו במשך היום צריך ג' חלקים. שהנה בבוקר האדם צריך ברכה על עצמו ועל גופו, הגוף שהוחזרה לו נשמתו, והעברת שיה מעיניו, נתינה ליעף כח. לקראת סוף היום, צריך ברכה במעשה ידיו, שיהיו לתועלת ולא ילד לבהלה. שכל מה שזרע ועיבד את אדמתו, יצימחו פירות טובים. בלילה צריך ברכה מצד מנוחתו ויישבת ביתו, הכולל שינה, וכולל שלום ביתו.

והנה זה פשוט, שהעיתים שקבעו האבות את התפלות, הם מכוונים כפי חלקם בעבודת ה'. ובשם הגר"א (אמרי נועם ברכות ח, כ): "שיש ד' זמנים ביום, שהם קימה שכיבה, יציאה ושיבה. אברהם תיקן שחרית שהוא זמן קימה, לכן נאמר בו ויעמוד. ביצחק נאמר זמן הליכה, ביעקב נאמר יושב שהוא זמן שכיבה, ובדוד נאמר ישיבה, כי מחצות ואילך יושב ועוסק בתורה. בשחר משכים לעמוד לפני ה', בלילה בעת שכבו, אולם בעת המנחה עיקרו על הילוך הזמן והבריכה אשר בו, ביצחק שמצא מאה שערים, ולכן תקרא מנחה, כי בכח המנחה מתברכים מעשי ידיו.

ובזה נבין נקודה נוספת, שהנה אצל אברהם כתיב 'ויעמוד', מודגשת העמידה. כי העבד עומד לפני רבו. אין צורך לדבר או לבקש, אלא כעומד ומצפה מה יטיל עליו אדונו. אצל יצחק נאמר, ויצא לשוח בשדה. הנהגת הבן שהוא מפרנס הבית, כעשו שיצא לשדה להביא ציד להביא. והנה, לשון 'שוח', הוא כמו 'שיח השדה', שהם הצמחים. כי עיקר דבריו אל ה', על הצמחים שיצמיחו ולא יהיו אילני סרק, אלא מטע ושדה עושה פרי. לכן גם עיקר התפלה הוא על עמל היום שיתן פרו. על שדה טובה, ועל פרי תבואה.

על זה בא לשון שית. שמספר הדברים ורוצה להצמיח, שיחו בכל נפלאותיו, לפני ה' ישפוך שיחו. שמבקש שיהיה שיח השפתים ודיבורו לצדו. להצמיח פרי תבואה.

אוצר ידיעות התורה

• משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

הידורי המקוואות לפי כל השיטות (א)

הוא אשבורן, היינו על ידי מי גשמים שנתקבצו למקום אחד בלא שהיו תחילה בכלי, אלא ירדו תכף לתוך בור הטבילה, אשר באופן זה יכולים לטבול בהם, מה שאין כן אם היו שאובים בכלי או עברו בתוך כלי, הכלי פוסל את המים, ושוב אין מים אלו ראויים לטבול בהם.

האופן הראשון של טבילת המעיינות, הנה בארץ ישראל הדבר רחוק מאד, כי אין כמעט מקוואות של מעיינות, אם כי יש את מקוה האר"י, ועוד כמה מעיינות ספורים המוכשרים לטבול בהם, אמנם רוב המעיינות אינם מוכשרים לטבול בהם, כך שרוב מניין ובניין של בני ארץ ישראל נזקקים לטבול במי גשמים.

הקושי שבמילוי בורות הטבילה במי גשמים בכל תקופות השנה

הכנת בור של מי גשמים אינו עניין מסובך כל עיקר, כי מדובר בארבעים סאה מי גשמים, אשר בניקל מתקבצים לבור הטבילה אחר ירידת הגשמים, על ידי צינורות מוכשרים שאינם כלי קיבול המולכים את המים מתקרת בית הטבילה אל בור הטבילה.

אלא, שבהיות ואחר כמה פעמים שטובלים בני אדם בבור הטבילה, מתלכלכים המים ואינם נקיים כבתחילה, מוכרחים להחליף את המים אחת לתקופה, וזוהו בחוצה לארץ אין הדבר מהוה כל מניעה לכשרות המקוואות, לפי שיש במקומות אלו ריבוי של גשמים, ובמקומות רבים ישנם גשמים מרובים אף בימות הקיץ, וכך שיכולים להחליף מי הטבילה בכל פעם שיורדים גשמים, אשר יורדים במקומות אלו לפרקים.

אכן בארץ ישראל, בכל ימות הקיץ כמעט ואין ירידת הגשמים, ואף ירידת הגשמים בחורף אינה מרובה כל כך, כך שאין ביכולת לסמוך על החלפת בורות הטבילה רק בעת הגשמים, כך שצריכים להחליף את מי בור הטבילה אף בימות הקיץ, וזוהו מתעוררת השאלה, כיצד יכולים להחזיק בורות טבילה אף בימות הקיץ, כאשר אין הגשמים יורדים בארץ ישראל, ובכל זאת יהיו מי המקוה נקיים וראויים לטבילת בני אדם.

קושי הטבילה במעיינות ונהרות בימות החורף

יצוין, כי גם בארצות אירופה היו מקומות שונים בהם לא היו גשמים מצויים בימי הקיץ, ואף בימות החורף לא תמיד היו גשמים בשפע, על כן מצאנו בספרי הפוסקים, כי דרך בני אדם בשנים אלו היה שהלכו לטבול במעיינות או בנהרות שמחוץ לעיר, אשר בימיהם היו המעיינות והנהרות שכחים מאד, כי היו את מקורות המים למקומות היישוב, ועל כן היו הולכים לטבול במעיינות ובנהרות, כאשר בימות החורף

הקושי שבהקמת המקוה - כשר נקי

במאמרנו זה, נבוא לעסוק בקשיים הקיימים בקשר לבניית מקוה, אשר כיום הדבר הוא אחד מן המלאכות הקשות שבמקדש, כשהדבר דורש פתרונות שונים, כמו שנאריך בזה בהמשך הדברים.

תחילת דבר נקדים, כי מצד עצם הקמת המקוה, לא היה הדבר אמור להיות כלל מסובך מצד עצמו, וכל הקושי הכרוך בהקמת המקוה, נובע מכך שמעוניינים שהמקוה יהיה בו שני דברים, אשר ככל והיו רוצים רק בדבר אחד משני הדברים, היו יכולים לבנות את המקוואות ללא כל קושי, וכמעט כלאחר יד.

שני הדברים העומדים בראש מעייניהם של בוני המקוואות הם, כי המקוה מצד אחד יהיה כשר לטבילה, והשני כי יהיו מי המקוה נקיים מכל לכלוך. שני דברים אלו הם כמעט כשני צרות הסותרות זו את זו, כי אם היו רוצים רק במקוה כשר ומהודר, ולא היו מקפידים על נקינות המים, היו יכולים להשיג את המבוקש ללא כל טירחה, כך שהגורם למורכבות כשרות המקוה, הוא רצון בני אדם שיהיו מי המקוה נקיים, וראויים לטבילת בני אדם בהם.

נחיצות החשש לכל הדעות בכשרות המקוואות

עוד זאת יש להקדים, כי אף שני הדברים מצד עצמם היו יכולים להתקיים, אם היינו סומכים ידינו על שיטת רוב הראשונים כמו שנביא דעותיהם בסמוך, אמנם במקוה רוב בני אדם מבקשים להיות כשרות המקוה בכל תוקף, לצאת ידי חובת כל השיטות כולם, ובאופן זה נעשה הקושי הגדול, שיכול המקוה מצד אחד להיות כשר לפי כל השיטות, ולא רק לפי רוב השיטות, ולאידך גיסא, יהיו מי המקוה נקיים מכל לכלוך.

ואכן מצאנו לתשב"ץ (ח"א סי' י"ח) הכותב, כי בנוגע לכשרות המקוה יש לחוש אפילו לדעת יחיד, מה שבשאר דיני התורה לא מצאנו לחוש לדעת יחיד, הרי שבעניין כשרות המקוה, ראוי להכשיר המקוה לפי כל השיטות. המנחת יצחק (ה"ט סי' צ"ד) והחלקת יעקב (יר"ד סי' קט"ו סי' י"ח) הביאו בשם הרה"ק רבי יואל מסאטמאר ז"ע שאמר מליצה בדרך צחות, כי כשבאים להקים מקוה, צריכים לראות שהמקוה הוא זה שיתר אותנו, ולא שאנו נצטרך לטהר את המקוה ולהכשירו, היינו שלא יחפשו ויתורו אחר קולות שונות בהכשר המקוה, אלא יהיה המקוה כשר לטהר הטובלים בו בתבליה.

המקוואות המטהרים: מעיין ואשבורן

מציאות המקוה המטהר, ייתכן להיות מן התורה בשני אופנים, האופן הראשון הוא מעיין מים חיים, והאופן השני

השאובים, אחר שלאחר כמה פעמים כבר אין בתוך הבור אפילו רוב של מי גשמים.

הכשרת מים שאובים על ידי השקה

הכשרת המקוה על ידי השקה הוא, על ידי שמכינים בור של השקה על יד בור הטבילה, בו יש ארבעים סאה מי גשמים כשרים, ובזה ממלאים את בור הטבילה במים שאובים שאינם כשרים לטבילה, ולאחר שמילאו את בור הטבילה, פותחים את חור ההשקה, שהוא חור הנמצא בגובה המים שבבור הטבילה, וכך גם בגובה המים שבבור ההשקה, ועל ידי פתיחת חור ההשקה, מתחברים המים שבבור הטבילה עם מי הגשמים שבבור ההשקה, ובזה מוכשרים עתה המים השאובים שבתוך בור הטבילה לטבול בהם כדת וכדין.

צורת ההשקה כאמור הוא על ידי חיבור מי בור הטבילה שהינם מים שאובים למי בור ההשקה שהינם מי גשמים, וכמו שהזכיר רש"י (חולין כו: בד"ה משהחמיץ) לשון השקה שהוא עניין נשיקה, ששני בורות הטבילה נושקים זה לזה באמצעות המים שבתוכם, ועל ידי זה מוכשר בור הטבילה לטבול בו.

גדר הכשרת המקוה על ידי השקה

אם כי מצאנו בזה מחלוקת יסודית בדברי הראשונים, האם הכשרת המקוה הוא רק כל עוד ומי בור הטבילה מושקים ומחוברים אל מי הגשמים שבבור ההשקה, או שמא הכשרת המקוה הוא על ידי חיבור המים יחד, ואף לרגע אחד בלבד, וכעניין זריעה המכשיר את המים השאובים, כך גם השקת המים מכשירה את המים השאובים.

החילוק בין שיטות הראשונים ברור ומוכן לכל, כי לדעת הסוברים שאין להכשיר את המים השאובים רק ככל שהמים מחוברים למי בור ההשקה, אם כן צריכים להשאיר את פתח ההשקה פתוח לכל אורך זמן הטבילה בבור הטבילה, מה שאין כן לדעת הסוברים כי הכשרת המים נעשה בעצם החיבור ולו לרגע אחד, שוב אין צריכים להותיר את פתח ההשקה פתוח לכל אורך זמן הטבילה, אלא די בפתיחת חור ההשקה לרגע אחד.

הכשרת המקוואות בזמננו על ידי השקה וזריעה

למעשה, ברוב המקוואות שבזמנינו עושים תחילה הכשרת מי הטבילה על ידי העברתם בבור הזריעה, כך שהמים המגיעים לבור הטבילה כבר הוכשרו על ידי הזרעתם, ועוד זאת מוסיפים להכשיר מים אלו על ידי בור ההשקה, וכפי שניתן להבחין בשני החורים שיש בבורות הטבילה בימינו, חור עליון מעל גובה פני המים שהוא מקום יציאת המים מבור הזריעה, וחור תחתון שהוא מקום השקת המים עם בור ההשקה, וכל זה כי יש מעלות להשקה על פני הזריעה, ויש מעלות לזריעה על פני ההשקה, וכמו שנבאר בהמשך הדברים, על כן רוב המקוואות יש בהם שני הכשרות אלו, על ידי זריעה, ועל ידי השקה.

כששרר קור גדול, היו המים קופאים, וכמעט שלא יכלו לטבול במי המעיינות והנהרות.

גם כאשר לא קפאו מי הנהר, היו מי הנהרות והמעיינות קרים כקרח, וכמעט שלא יכלו לטבול בהם לצד סכנת ההתקררות מקור המים, והביאו הפוסקים (ר הלכות מקוואות למרדכי רמז תשמ"ה), כי באותם ימים היו שמצאו דרך לטבול במי הנהר בימי החורף, על ידי שהכינו גיגית מלאה ארבעים סאה מים שחיימומה היטב, והיה בה חור קטן, וכך הניחו את הגיגית על גבי הנהר, ובהתחברות המים אל מי הנהר, היו המים שבגיגית כשרים לטבול בהם, ובאופן זה היו טובלים בימות החורף. ברם, גם עצה זו לא הייתה קלה לקיום, ורואים בספרי הפוסקים שעוררו נידונים שונים בדבר הטבילה בגיגית זו.

החשבת מי מעיינות הנמשכים על ידי צינורות לשאובים

אגב הדברים, יש לציין את טענת האומרים כי להיות ובזמננו מקורות המים הינם ממי התהום באמצעות מעיינות, אם כן אף שהמים עוברים בצינורות ונשפכים באמצעות ברז, יש להחשיבם למי מעיין, אמנם הכרעת האגרות משה (יר"ד ח"ג ס' ס"ו) ועוד מפוסקי דור אחרון (חזון איש י"ד ס' קכ"ג ס"ק א'; שבט הלוי ח"ב ס' ק"ג; מנחת יצחק ח"א ס' קמ"ו, כי ככל שהמים נשפכים באמצעות צינורות וברז המוריק את המים, נחשבים המים כמים שאובים הפסולים למקוה, ואין להתיר מים אלו לטבילה.

הדרך להתמודד עם בורות טבילה כשרים ונקיים מצד שני בכל ימות השנה, הוא על ידי שני דרכים, האחד על ידי זריעה, ומשנהו על ידי השקה, ונבאר את מציאות הדברים.

הכשרת מים שאובים על ידי זריעה

הכשרת המקוה על ידי זריעה, הוא על ידי שמולכים מים שאובים בתוך בור שהוא מלא מי גשמים, ובזה המים הכולכים בתוך הבור מוכשרים לטבילה, וכל המים העוברים בתוך הבור נחשבים כמי גשמים הראויים לטבילה, וזה הוא עצת הכשרת מים שאובים לטבילה על ידי בור זריעה.

דרך הכשרת המקוה בפועל הוא, שעל יד בור הטבילה מכינים בור זריעה, כשביניהם יש חור המחבר ביניהם, ויצויין, כי חור החיבור שבין בור הטבילה לבור הזריעה, הוא גבוה מעל מפלס מי בור הטבילה המצטברים בו, ובאמצעות החור יורדים המים מתוך בור הזריעה לבור הטבילה, כשמים אלו מוכשרים כבר על ידי בור הזריעה.

כמוכן, כי באופן שמכשירים מים על ידי בור זריעה, הרי שהמים הנכנסים לבור הטבילה הינם מוכשרים כבר לטבילה, כי עברו בתוך בור הזריעה.

עם זאת, כל בר דעת מבין לנכון, כי במשך הימים, כאשר מעבירים מים שאובים פעם אחר פעם בתוך בור הזריעה, הולכים ומתמעטים מי הגשמים שהיו בו מתחילה, כי בכל פעם שעברו בו המים הוא מן הנמנע שלא יעברו עם המים גם כן ממי הגשמים, ועל כן יש לברר האידך יכולים להכשיר באמצעות בור הזריעה את המים

במשעולֵי החסידות

להביק ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גליון מ | פרשת חיי שרה תשפ"ה

זה' ברך את אברהם בכל – בידורה של מידת 'כל'

והדמו, שהובטח כמדת בין הבתרים. וזה מה שהוא היה מצווה לבנו, להמשיך את דרכו. כבש"ט, שם פרק יח פסוק יט

למען הביא - **כך הוא מצוה לבניו**: שמרו דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם וגו'. על בית אברהם לא נאמר אלא על אברהם לדמו: **כל המעמיד בן צדיק כאלו אינו מת.**

יצחק דורך לו דרך אחר': אבל אליעזר הבין את הקשיים שבהמשך דרך החסד המוחלט של אאע"ה, מה שנתגלה בחורבנה של סודים והימלטות לוט, שברוב הסודי וטובו המוחלטים השקוע כרם אאע"ה כל כך הרבה תפילות ומלחמות אך ללא היעיל. ולבסוף, הבייזון העמוק שהיו לו ממעשה לוט ובנותיו, שלמרבח החרפה, גם התכוונו במעשיהם המחפירים לשי"ש. עד שהוצרך אאע"ה לסגור את כל המפעל של פרוסם האלוקות את ה'אשל אברהם', בבאר שכע, ולהטיל משום גררה אל אבימלך, שהיה בסיכודו של עניין כבר מקומו של יצחק אע"ה, ולהתחיל את הכול מחדש. אמרי לי אחותי וכו'. וכמנ"כ רש"י פרק כ פסוק א', מהמדרשים, 'זיסע משם אברהם - כשראה שחרבי הכרמים ופסקו העוברים והשבים, נסע לו משם. ד"א, להתרחק מלוט שיצא עליו שם רע שבא על בנותיו. ומשמע שהעוברים והשבים מחיל החסד 'אשל אברהם' לא היו צדיקים גדולים, אלא אנשים שהלכו או באו מעיר סודים ועמורה המפורסמים ברישעותם יוציגו, ובהתנהגות ממוסדת אנוני אנשית, הדיפק הגמור מ'חסד משפט' וצדקה. ובכל זאת איש האמונה והחסד המוחלטים, נסכה לקרבם לדרך החסד, [ובכספ"ק שהיו אלו נשמות נבחות מאד] וכל זה הסתרים כמה שניראה אז, ככישלון גדול ובזיון עמוק. אליעזר גם הבין שיצחק אע"ה כבר 'דורך לו דרך אחר' ברכת אלוקות, לא עוד חסד מוחלט וקדוה לכל דורש. אלא דרך של עולמות הדין והדיינים, בתפיסת אלוקות של יש' דין ויש דיין'. ומאמרו לאבימלך ומרעיו: **מדוע כאדם אלי** ואתם שנתאם אותי ותשלחוני מיתנתכם: וזוהי אליעזר - התלמיד הנאמן הדרוק במידת רבי מידת החסד - מחפש מוצא אחרון ועצה הדינית להמשכת דרכי - דרך החסד של אאע"ה לדור הבא - הבלעדי רק אצל יצחק, וכפי שנצטווה משום כך ללכת דווקא אל בית אביו ומולדתו של אאע"ה. להביא אישה בעלת חסד שתמתיק בחסדה את מרת הדין הנקבת של יצאע"ה. וכמו שכתב בקדושת לוי: **'שאתה עושה חסד בעולם הוא מה שבעולם התחתון אודו עושה עם הבריו - הוא אדוני, אדוני הוא הגורם לזה החסד'**. וגם ברבקה הייתה 'שמה של חסד' שיושרה נפשה ותכונתה נאים מקדושת אאע"ה. ובכספת אמת שם - תרל"ו.

לכן נאמר שהי' הכל לפיכתי בני'. לאשר אבינו יצחק לקח לו מדה"ד כמ"ו פחד יצחק, ולא הי' אפשר להתקיים במידה זו. לכן סיבב השי"ת להיות לו רבקה לאשה שהייתה בעלת חסד ביותר ובה נמתק קצת הגבורות של יצחק. ואליעזר הבין זה כי **יצחק דורך לו דרך אחר**. והוא הי' דבוק בפרדת החסד שהי' תלמיד של אברהם. ולכן **התפלל שיומין לו בעלת חסד**. וז"ש ובה אדע כי עשית חסד כולו. וז"ש ומשול בבן מבויש שבמקומו יתנו דעוה עד מאוד בחסדה וטובה ושתהיה יחלק כו' כי הי' במעשיו טובה לכלל ישראל כנ"ל:

'עושים חסד את אדוני': ולכן ובתואל ידעו והכירו היטב את דרך אאע"ה ובינת ה' אליו, יאת כל התנגדות והשנאה שהייתה מצד הרשעים לדרכו, שהרי כך ברכו את רבקה 'אהותני את הוי' לאלפי רבבה ויורש ויורש יורש את שני שונאיו'. והייתה זאת השאלה שעמדה על השולחן. לא רק אם הוא מתאימה: והיא מואת ה' כבשידוך רגיל וכו', אלא האם צדקת רבקה בעלת החסד וכאשתו של יצחק אך מפעלו של אאע"ה במקומו. לכן הייתה הדישת התפילה שתודמן לו אישה ידועה עד מאוד בחסדה וטובה ושתהיה גם ממושפחת. ואכן נכזבה השתלשלות הדברים, שנראית כרם באופן מפורש יד ה' הנמשכת על דרך חסדו של אברהם, שכנעו אליעזר גם את לכן שגם רבקה שייכת למפעל זה. ויבואי שרבקה עצמה הבינה את שורש נפשה ואמרה אלך אפי' נגד רצונכם. ובכך הצליח ה' את דרכו למצוא מוצא לדרך החסד אף בהתנהגות התקופת במידת הדין של יצאע"ה, ורבקה היא שהתאמה על פי רה"ק, את הברכות של יצחק - מעשיו ליעקב, לטובת כל כללי' לדורות הבאים.

'בכל מכל כלי': משהגענו לזאת אפשר אולי שנבין את העניין והמידה הפלאת מידת ה'כל' שבה נתברך אאע"ה וכל האבות; וזה' ברך את אברהם בכל'. מלבד מה שאמרו בגמרא ב"ב יז. 'שהמעמיד הקב"ה מדיי העוה"ב'. הנה היא מידה שהפליא

יפה שיחתן: סיפורו של אליעזר עבד אברהם שבמצוותו של אאע"ה הביא את רבקה לאשה ליצחק אע"ה, האמונה וכוזח התפילה, ההשתחויות והסיועוה דשמיא שונשפים מסופו זה, הם דרך צדדית ללמד אותנו הרבה מאוד על הוויית ביתו של אאע"ה בעוד שהוא עצמו, באופן ישיר בלתי נשער בדעתו. כבשפת אמת היי שרה תרמ"א.

כי מעשה האבות המה למעלה מהשגת האדם, כי הגופים שלהם האירו יותר מכל הנשמת שלהם, כדאיתא 'האבית הן הן המרכבה'. ורק **ממעשה עבדים שלהם יוכלין לקבל הארה ולימוד**. כאשר רואין במעשה העבד התפלית וההשתחויות שעשה כזה השלילות, ובאברהם בעצמו לא מצינו זה, כי אין בדעתנו כוח להשיג במעשה האבות בעצמם. לכן יאתא על דמשק אלעזר שהוליה ומשקה מתורת רבו כ"י

אבל באמת אם נתבונן, הרי ליבת הסיפור פשוטו ממש אינה מובנת. מלבד מה שהגמ' בריש הענין אומרת ש'שאל שלא כהוגן', שבמשמעות של מה שביקש יהיה הנערה וכו', הרי 'יכול אפי' חוגרת אפי' סומא'. הנה צריך להבין מדוע הוצרך אליעזר בכלל לכל איתן תפילות וסימונים, ומדוע אל הלך לכתובת המדוייקת שקיבל מאת אאע"ה 'כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך', 'ממשפחתי ומבית אבי', וכמו שעשה יעקב אע"ה, שהלך לשם ושאל את אנשי העיר 'הידעתם את לכן בן נחור' וכו'. ומה ואת שאמר יבה אדע כי עשית חסד עם אדוני ומדוע ירש' 'אם תהיה ממשפחתי והוגנת לו, אדע כי עשית חסד'. והלא נצטווה לילך דווקא למולדתו הדיינו למשפחתו, ומדוע ישאיר ברירה זאת בידי שמים כסיומן לחסד. ויבוקשית השפת אמת (תרי"ו) 'דיש להבין מה הי' צורך לתפלה זו, כי לא הי' לו רק לעשות שלילותו. גם למה נכתב בתורה התפילה. וביורה יש להבין בפשטות העניין, מה מסויעת עובדת מוציאתה של רבקה על ידי הופעתה בעין המים והודמונתה האליעזר והשקאת הגמלים, לעצם רצונם והסכמתם של בתואל ולכן לשלחה איתו. הלא הייתה זיוונו של יצחק והסכמתה ללכת איתו, הם שני עניינים נפרדים, והאפשרות כי תסרב כבר עלתה על ידי אליעזר עיד בשיחתו עם אברהם, הדיינו אף שיתכן שהיא זיוונו של יצחק, להינשא לו אם יביא יצחק לשם, מ"מ הושבע שלא להשיבו לשם. א"כ מהי מועילה שעתו, כי 'הנחני אלוקים בדרך אמת' יכי 'היא האשה אשר הוכיח ה' לכן אדוני'. אם כן, כסדר העולם שיבוא יצחק לשם, ומדוע היא סיבה שרצי לשלחה איתו. שהיא שליחה זאת הייתה הבעיה הקשה שעמדה בפניו. כמו שאמר 'אם ישכם עושים חסד ואמת את אדוני, הגידו לי'. וגם בפשטות הפשוטה של המקראות יש להבין מאוד, מה שיד לבקש כהצעת שידוך שיעשה 'חסד ואמת'. חסד ואמת היא דבר שנעשה מאת ה' או עם אנשים קרובים מאוד. כמו שיעקב הודה להקב"ה 'קטונתי מכל החסידים והאמת' וביקש שיוסח פניו שיעשה עמו 'חסד ואמת' לקברו בא"י. אבל מה עלה בדעתו לבקש מהרשעים לכן ובתואל שיעשו עם אברהם חסד ואמת. ותחת זאת היה לו לימר כמו כל שדכן שאם תרצה לזכות בי'כל טוב אדוני' שבידו, וכפי שכבר 'הראה להם שטר מתנה' - ומאברהם ליצחק, שתבוא איתו. גם מה שפרש"י מהמדה"ה שאמרה רבקה 'ותאמר אלך - מעצמי, ואף אם אינכם רוצים'. מנין לה תקיפתו כוז נגד הוריה, ומה לו אומר על מצב הברכה להם וכיכורות האות.

'כך היא מצוה לבניו': העניין הוא, [אכן אותם החסידות הם פשוטו של מקרא ממש] שלא היה מדובר כאן רק ב'שידוכים' ובמצויאת אישה ראויה ליצחק אע"ה, אלא כל פרשנוי עוסקת בשורה האחרונה בדרכו של אאע"ה בחיים חיות, וכן הוא בכל עובד ה', בהמשכת דרכו של אאע"ה בהכרה ופרוסם של אלוקות החסד שאותה ייס - לדור הבא. אלוקות המחייבת לדבוק לגמרי במידת החסד המוחלטת, מידה שהייתה הדיפק הגמור מכל מעשיהם של הדורות השפלים שבמינו, וכפרט אצל בני חם ונענו המכוללים בשקיעותם בנסות חוטרייתים, ובעריות נפשם שאינם יכולים להתנהל בחברת אנשים אלא כעבדים. [כפי שאנו רואים בדרך כלל עד ימינו] והיה צריך ראשית, למצוא אישה שתהא בעלת חסד בולטת במעשיה, אבל גם שתהיה ממושפחת אאע"ה, שפחות בתכונת גופם אינם כגורעים כאנשי כנען. וכן שכעסם שתבוא למקומם של יצחק ואאע"ה לסייע להמשיך את רצונו והפצו במפעל חיינו - פרוסם אלוקות החסד. והרי עוקר עובדתו של אאע"ה היא 'החשארות' [המורשת] של דרך האמונה והחסד לדורותיו. 'כי ידעתי למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו'. בהמשך דורותיו

א"י הרמב"ן כפרשתנו, יעו"ש"ב. ובספרי החסידות הראשונים הוזכרה רבות מידת 'כל', ולמרבית הפלא כמעט בכל מקום במשמעות אחרת של מילה או עבודת ה' הררשת, שלכאורה אין בהם שום שייכות זו לזה. ואכמ"ל בדוגמאות.

רצון והחפץ: והנה דברי תלמידי הבעש"ט הם דברי אמת וקדושה ואינם כדרושים וכוונות מתחפפים להעניין, וא"כ מהי מידת 'כל' שתברכנו בה אבותינו הדרושה הצדיקים עבודת ה' גם מכל הידוי. והנה מהצדיקים הראשונים שנתברכה בהן ביותר בספר אברהם שלום, (ויימר דילה ביה השיון) שהרחיב בה באופן מוחשי מאוד בהרבה ד"ת, וזלה אותה על תכונת הצדיקים השבת, ועל התכללות ישראל ובי' באהרתם, וגם הרשה כעבודה גדולה גם מכל משיכי, וזכרו נלך ואפשר שבה יובני בס"ד כל דבריהם. ותחילה נקדים את דברי השפת אמת ודתי תרס"א, המגדיר ללשון זמנתי את מידת 'כל' כ**רצון והפץ** הנתון בדבר וכואת הם מקיימים אותו. ובלשונינו נקרא ל"רצון והפץ", **כתשומת הלב** וכל מעיני האדם או הקב"ה כשהם נתנים לדבר מה. ורצונו ותפצו של ה' היה מסור לאבות הקדושים, ואחריהם לבני. וכמוהו היו רצונו ותפצו של הקב"ה נתונים לישראל וליום השבת, ולארץ ישראל, וישראל גם יכילם להשיג כמיכול את תשימת ליבו ותפצו של הקב"ה בכל מקום. וכן גם כתב בפרשתו תרס"ד. 'שכל' היא מלשון המדה רצון, המצויים ומסורים אצל הש"ת לעמו, ומסורים גם אצל ההודוי להקב"ה. ויעו"ש"ב.

יעקב הברכה הוא 'כל' כמי שנתברכו אבותינו בכל מכל כל. וזה ה'כל' הוא קיום כל הבריא. וכל' כ' אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ בימים (ובן). וזה הרצון והחפץ הוא קיום **מכל** ובנספר הכל לאבות ובני' אחריהם. והוא **ג"כ ברכת השבת** דכ' שנת ימים עשה כ"י הארץ כ"י הים כ"י וינה כיום השביעי שהוא עיקר חפץ בני לכן יובן אותו. וז"ש בקידוש ורצה בנו. וכ"כ אבת תהיו ארץ ארץ וכל' אם חפץ בני ה', ולכן מסר לנו השבת שהוא **ארץ חפץ בני** ה' וכולין בני' למצוא רצונו ית' בכל מקום ובכל עת וזהו **עצמו הברכה**.

יסוד מלכות: וכמו שאנו רואים אצל אנשים מיוחדים, שכאשר מי מהם זוכה בס"ד שהוא 'בא בימים', אחרי שנות חיים רבות שנוצלו כהוגן, והושקעו לעניין מוגדר כראוי, הנה הוא זוכה שכל עבודתו הכליליים מעשים רבים הנובעים מהרצון והחפץ הפנימיים שלו שמתבטאים ברצונו המסוים והייחודי שנוצרו לו, מתגבשים ומתקצבים לכדי דבר מולל ומוחשי נראה לעין, **הנשגמו נקשר לרוחני**, **למפעל חיים** שכבר פועל מאליו ברוחו וכפועלו, העובר גם לדורות הבאים. כעניין 'עולמן תראה בחיך'. כגון מי שהמציא איזה רעיון או פטנט למכונה מסוימת ובה משתיות ובעמל וזמן רב מפעל גדול שמרכז בתוכו כוחות עבודה שונים ומגוונים יחד, שמייצר אותו ומביא רוח גדול לו ולבני ביתו ולכל משפחתו העובדים בו. או שהקים משפחה גדולה בגווניה ומיוחדת בתליכונה ומוצלתת כמעשיה, ההולכת בדרכי לשם ולתפארת. ולפעמים זה רק בן יחיד חכם ומוכשר ומלא מתוכנתו הרוחי שהשתל בתוכו ובמסור אצלו. או שהקים מפעל חסד גדול כרצונו חרש של חסד שנתנו ומיישם בטיטה מיוחדת, או הנספת אחרים על ציון של צדיק אחד שמעסיק ומתרים ומהנה אנשים רבים, או צדיק שחדש מפנימיות נפשו דרך מיוחדת ביסודית עבודתו ה', או חרש וביצר את דרך אבותיו, והקים בהשפעת קהילה ו'מלכות' נאמנה מבוססת היטב, ובתוכה אנשים רבים מסוגים שונים ומגוונים, ההולכים ברוחו וזכרו. ולפעמים 'כל' המפועל הוא רק ספר מיוחד שחיבר בתורתו, והולך ונפיק בעולם. או בנין מסוים שבנה ומהנה את כל הבאים בשעריו. ובצדיקים גדולים מאוד, יש 'כל' מפועלם הוא בתשוקתם לה' בקדושת הגוף והנשמה העצומים של עצמם שהשיגו ביגיעתם עבודתם באהבה וגם כיראה המגיעים לשיאם לעת קצתם השכינה שנסבבים, זכותם וכבודם עומדים למקוריהם לכל הדורות. הנה מפעל עבודת ה' זה הוא אצל מיסודי 'כל' מפועל חייו, וכל רצונו ותפצו ומעניני נתונים בו, בו הם מאמינים ב**דיוא דמתימנותא**, וישקעו רק בו את כל מושאביהם. **בשפע בלתי מוגבל**, ככל שהוא מתקדם בגילו ועבודתו הנה כל 'מוליותו' מרוכזת בו ולא יתעניין בשום דבר או מקום אחר, והוא **סתפק** רק בקורות של אותה עבודת ה', אותו מפעל חיים, שעליו יתפלל תמיד, ויודה עליו בכל עת. כאשר הוא רצונו ותפצו הברורים הנביעים מתמצית נשמתו ופרי רוחו ועמלו כל חייו. בדר"כ הוא גם כל כך אישי וייחודי לנפשו עד שאין שייך בכלל לאחרים לקנא עליו כואת. וגם אינו תלוי ברוב **כמות** של נכסים ואנשים, כמו שאמר עשיו **יש לי רב**, אלא בנקודה **איכותית** קטנה של רצון ותפץ כולית שרשית מפנימיות הנשמה המתבטאת באותו מפעל. כעניין **יש לי כל**, שאמר יעא"ש. וכך היה דרכו עבודת ה' שחדשו האבות הקדושים. הדכים שהיו בברכת ה', זוכי לה, 'כל' מפועל חייהם, דרכים ברוות של תפיסת אלויות ועבודת ה' מובהקות ומוחשיות שעברו על בני תלמידיהם ויוצאים לדורות הטהור הנראית שבהם היה אצ"ה". שחדש לכל באי עולם את הדרך של אלוקות החסד הטהור הנראית 'בכל' הבריא, דרך שעברה בתפילות העבד הנאמן אליעזר ליצחק, עם רבקה, לאלקות-גבורה של דת דיו ויישני, שצומצמה - 'בכל' אלוקות החסד של אברהם, רק לראויים לה. ובהמשך על ידי רבקה שהעבירה את ברכת יצחק ליעקב - שאמר יתן לך - את אלוקותו, לאלוקות **אישית**, של **אבת מאוננת ותפארת** [של ההתדמות לאלוקות] בדביקות חובקת וממלאת 'כל' ויקרא לו כל אלוך ישראל.

שתייה לו בחינת כל: וכל יהודי צריך לבקש להגיע בענייניו שלו שתייה עבודת ה' שלו מובהקת ומוגדרת כמפעל חיים אישי בחי' כל, שיש לו עמה עד מה להופיע בתפילה ועבודה בפני אלוקים ואדם. ככאהבת שלום - פרשת יתרו

הנהגה ידוע ומבואר אצלנו כמה פעמים הרצדיק נקרא כל. והטעם הוא, **כי הצדיק צריך לראית שתייה לו בחינת כל**, על דרך שאמר הלל אם אני כאן הכל כאן, ואף שזכה עניו גדול עד ללאוד מכל מקום הוצרך לביא לבחינת כל, על דרך הכתיב והנה לבו בדרכי ה', או **כי אנו שובלנו זו - או אינו יכול להציג דיבור לפני הש"ת מצד גדול ריבוניות ית' וש' בחינתו עצמו**.

זך היא נוסח ישראל - **ובפרט בשבת**, 'כל' מפועל חייו כביכול ש'קנה' הקב"ה לעצמו. וכך צריכה להיות קדושת יום השבת וקורת רוחה 'כל' מפועל חייו של יהודי גם בימות החול. ולפחות כהגיע השבת תהיה היא כל ענייניו וכל תשימת ליבו, ויכול להתרכז בה ולהתעלות מכל מחסוריו, ולשמוח בה בחלקו ברו"ג. והוא מהיכי כל יהודי להגיע לבחי' כל, לפחות בשב"ק, ולהגיע כואת כמעשי למעשה אבותינו. ככאהבת שלום - פרשת בראשית

ועל כן **כל איש המשכיל**, כל אחד לפי מדרגתו, צריך לראות לזכות לבחינת כל. בחינת הסתפקות, ויהא שמוח בחלקו הן בגשמי הן ברוחני, כי ברכת כל יכולה להיות בכל המדרגות, ואף כי גבוה מעל גבוה יש. על כל פנים **באותה מדרגה שהוא עומד שם עבשני יכול להיות בתוכה בחינת כל**, בחינת הסתפקות. על דרך מאמר חכמינו ז"ל השמח בחלקו. על דרך אמרם ז"ל: כל אחד יאחד מישראל חייב לומר **מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי** אברהם יצחק ויעקב, ואף על פי כן **צריך לראות שתייה עליו ברכת כל**, בחינת הסתפקות, ולשמוח בחלקו... והנה בשבת קודש שורה ברכת כל... כי בשבת קודש נכללו בחינת יסוד ומלכות, על דרך שבת שלום ושבת מלכתא שזנהם **נקראים כל**, מצד שנכללים בתוכם כל חברות

ל'קבל בתוך עצמו כל הגוונים: והנה להגיע לבחי' כל כמפעל חיים של דרך ועבודת ה' צריך - כמו גם כמציאות החיים - להיות מאוזן וכולל מכל הכוחות והיחודי של חסד וגבורה שהם התפשטות הכוחות והכשרונות של היהודי והאדם, וגם עצמוצומם לכלים וחוקים של תורה ודרך ארץ שקדמה לה. כך כפרט כל האדם וכן גם ככללה של קהילה והצדיק המנהיגה בדרכה, צריך שיהא מזהיר ומזאתם לכל גווני וחלקי הציבור ומחונותיהם השונים זה מזה כבימת האמת [היראלית] של יעא"ש. ככאהבת שלום - לפרשת שקלים

ידמת יעקב נקראת תפלת ציבור כלולה מכל גוונים: נקראת בריח התיכון מבריה מן הקצה אל הקצה. נקראת כל, כי מדת יעקב היא קי הממוצע הכליל מימין ומשמאל. ומשם באים ומשכיב הברכות, היינו ברכת כל שנתברך יעקב אבינו ע"ה. על דרך שאמר יעקב וכי יש לי כל. וכן כל צדיק יצדיק שבכל דור ודור. הרוצה להשפיע רב טוב לישראל, **צריך לאחוז במדה זו מדת יעקב**, בחינת כל, והיינו שצריך להתאחד עצמו עם כללות ישראל, ולעבור דרך כללות ישראל ולהניסם בחק עצמויותו הכללות ישראל ולקבל בתוך עצמו כל הגוונים... וזהו יובן מה שנמצאים כמה גוונים בני אדם **אצל הצדיק**, והוא שיש ומתפאר בחינתו של כל אחד מהגוונים שבו, על דרך שיהא צריך להיות בחינת כל כלול מכל הגוונים כנ"ל. ועל כן נקרא הצדיק כל גווע.

וה' ברך: ודבר זה להצליח להקים מפועל חיים ובפרט ברוחניות ובקדושה, המאוזן בכל גווני באהו"י שפועל מאליו ואפשר להעבירו לדורות הבאים, היא ברכת מיוחדת שמעט מאוד אנשים זוכים לזאת כאופן מובחן ופרטי להם. וכמו שראינו לאחרונה שזכה לזאת רה"צ ר' משה וואלפסון וצ"ה"ה, שהקים דרך מפארת וחדשה של עבודת ה' בתסירות אבות בנוסח מיוחד של אה"ה' ותכונות יוצניות, המשפיע על רבים ושולמים בכנותה וחינוכה. וזכה לשושלת חדשה של יוצ"ה וקהילות רבות ממשכי דרכו, לאית ולמופת לחייתה ויכחה של דרך הבעש"ט אף בימינו. יש גם סכנה גדולה כמפעל חיים כזה הפועל כרב עצמוצומם ומאליו על פי הדרכים שהתהו לו מיסדיו, שלפעמים חלק ממשותפי המפעל בלחץ מציאות מסוימת הכיפה את עצמם, נטיים וסוטים מדרבה, ל'חסד' או לגבורה' יתרים על המדה. הגורמים להחלשות ועויבת חלקית של הדרך, או להתחזקות קיצנית של עיני העבודה של אותה דרך, והופכים את הדרך כולה לחלשה ורופפת או למוזיפת ושקרית, ולמרות שהשמות הגדולים של מייסדיה קרויים עליה, היא מתרחקת ודולקת ממרכיבי דרכה ומוציאה קצוות תומכיה האמון עלה, מאבדת את שייכותה לזמן ומקום והופכת להיות שולית וחיצונית בקצוות החיים. כמו שאנו רואים בזמננו, שאף רבים חסידים גדולים וחשובים, ואף צדיקים מפורים הבאים לעת קצתם, וקובים לאיווצים דרכים וצריכים רחמי שמים עצומים שלא יטום הבאים אחריהם ויסורו מדרך המלך. וכמ"ש בדגמ"א בפרשתו על ברכת אברהם לפי מאמר הבעש"ט על הנאמר על שלמה המלך, שנישו חמו את לבבו.

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, על דרך ששמעתי מאדוני אבי יקני וצ"ה נשיו חטי את לבבו (מלכ"א י"א) **אבל כאן זה' ברך את אברהם בכל נימטריא בן**, והמשכיל יבין, (את ע"פ המובא בבעש"ט עה"ת פרשת חיי שרה) שמעתי מפורי נשיו חטי לבבו, שאין לך שום חיבה בתורה שאינו סובל שני משמעות, שהוא בחינת דבר ינוקבא וכי יעו"ש, אם כן אין לך שום דבר נברא בעולם שלא יהיה כלול מהכל, והבחירה נתונה לו להטות לאיזה בחינה שירצה, לכך נשיו חטי לבבו:

הצדיק ככלות ימיו 'נאסף' אל מפעל חייו שהשאיר אל עמו ואל אבותיו, אל ארצו ונחלתו הגשמיים והרוחניים, כעניין מערת המכפלה - ובפרש"י, 'בית ועליה על גבוי'.

הירי ההיר במלאכתך

חיי שרה תשפ"ה | עלון קג

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

ברין שיעור אות קטנה - מאמר א'

א. מחלוקת המשנ"כ והמקדש מעט ברין שיעור אות קטנה

בגמרא (מנחות כ"ט:), 'ניקב תוכו של ה"י כשר יריכו אם נשתיר בו כשיעור אות קטנה כשר ואם לאו פסול'. והיינו שאירע נקב במקום ירך הה"א ונתקצר אורכו, ואם נשתיר ממנו לכל הפחות כשיעור אות קטנה יש להכשיר¹. אך לא נתבאר בגמרא מהו שיעור אות קטנה, ובראשונים מבואר דשיעור אות קטנה היינו יו"ד, וכלומר דכוונת הגמרא 'אות קטנה' היינו כשיעור האות יו"ד שהיא הקטנה שבאותיות, אך עדיין צ"ב מהו שיעור יו"ד.

ונחלקו בזה המשנה ברורה והמקדש מעט, הדנה המשנה ברורה (סימן ל"ב סעיף מ"ד), כתב דשיעור מלא 'אות קטנה' היינו יו"ד ובקוץ התחתון שלו לפי מה דפסק לקמן בס"י ל"ו בבית יוסף דלא מיקרי יו"ד בלא קוץ התחתון. ושיעור היו"ד היינו יו"ד ממש כולל הראש והירך. שהרי גם הירך הימני [שהמשנה ברורה מכנהו בשם 'קוץ התחתון'] גם הוא חלק מהאות ועל כן אם לא נשתיר מירך הה"א כשיעור יו"ד עם יריכה הימני, אין להכשיר². וצריך לדעת מהו שיעור ירך היו"ד שהרי לא נתבאר בפוסקים להדיא שיעור אורכו.

אבל המקדש מעט (קונטרס הא"ב אות י"ט ס"ק), ס"ל ששיעור אות קטנה היינו ירך היו"ד בלבד לא כולל הראש. וכלומר דשיעור אות קטנה היינו שיעור הירך הקטנה ביותר, ולמד מדברי האלפא ביתא (שיעורי הקולמוסין אות י), דשיעור ירך היו"ד היינו שיעור קולמוס³, וכדבריו כתב הקול סופרים. והאמרי שפר כ"י כדבריו לענין דכמלאו אות קטנה היינו ירך היו"ד ולא נחית לשיעור הירך

ב. הוכחה מדבריי האבני נזר ששיעור אות קטנה הוא יותר משיעור קולמוס

והנה יש לדקדק מדבריי האבני נזר (אור"ח סימן ג' אות ט"ז), שכתב גבי עקב הבי"ת הנכנס לחלל ד' שלא נעשית ה"א על ידו, משום שכבר ניכרת צורת הבי"ת בשעת כניסת העקב לחלל הדל"ת⁴. והוכיח כן ממה דאיתא בגמרא (מנחות ל:), והובא בשולחן ערוך (סימן ע"ד סעיף ד'), שצריך להניח רווח בין אות לאות כמלא חוט השערה, ולא

א. אך דעת המאירי (קריית ספר מאמר ג' חלק ב'), דקאי ארוחב הירך, ולפי"ז אינו עניין לנידון דידן.

ב. ומה שהביא מהבית יוסף צ"ב קצת מה כוונתו להוציא מזה. והנראה פשוט דכוונתו למש"כ בבית יוסף בשם הר"י אסכנדרני ז"ל 'נמצא בהגהות מיימון שמעתי שקוץ היו"ד מעכב לר"ת מכל מקום בתפילין ומזהה אם לא עשאו לא פסל מאחר ששם יו"ד עליה אפילו בלא אותו קוץ שמצד שמאל אבל ברגל של צד ימין אם לא עשאה בתחילה אין לתקנה אה"כ בתפילין ומוזות משום שאין נקרא יו"ד בלא אותו רגל ונמצא כותבן שלא כסדרן' עכ"ל. והיינו שמביא ראייה שכתבית הרגל הימנית מעכבת שלא כסדרן, ובהכרח שהיא חלק מעיקר צורת היו"ד וממילא יש לצרפה לשיעור אות קטנה.

ג. אמנם יש לדחות ראיית המקדש מהאלפא ביתא על פי מש"כ המנחת סולת בשם הכתיבה תמה דכוונת דברי האלפא ביתא על הראש שיהיה בעובי קולמוס ולא על הרגל. אלא דיש להקשות על פירושו שהרי גובה הראש הוא בהכרח כעובי של הקולמוס שהאות נכתב בו, ומה הוצרך לפרש שיעורו.

ועוד קשה בין לפירוש הכתיבה תמה ובין להבנת המקדש, שהרי לפ"ר מש"כ האלפא ביתא 'ארכה', כוונתו לאורך האות מלמעלה עד למטה, ומאי שנא הכא דנקט שיעור הירך או הראש בלבד. שהרי זה ודאי אי אפשר לומר ששיעור קולמוס שכתב האלפא ביתא הוא מלמעלה עד למטה ממש, שהרי בהכרח שאורך הראש עם הרגל יחד הוא יותר משיעור עובי קולמוס.

והנה יעוי"ש בכתיבה תמה שכתב ז"ל, 'היו"ד שיעורה מלא קולמוס אחד ולא יותר', ויש לפרש כוונתו דלא כתבנת המנחת סולת אלא דמש"כ 'ארכה' קאי על רוחב הראש, ובה יתיישב שהשיעור הוא מתחילת האות ועד סופה. וגם תתיישב קושיית המנחת סולת שהרי לגבי הרוב אין כרע מעובי הקולמוס. ומדויק גם לשונו שכתב 'ולא יותר', והיינו כשי שלא תהיה לר"ש. ואילו להבנת המנחת סולת שכוונתו על גובה הראש, אין מובן למא לא ינתינו יותר מעובי קולמוס.

ד. אמנם זה דיוקא בסופר ימני שכותב את המושב משמאל לימין. אבל בסופר איטר שמתחיל לכתוב את המושב מימין לשמאל אין להכשיר.

טרחו הפוסקים להזהיר שבין בי"ת לדל"ת צריך להניח רווח טפי כדי שלא יכנס המושב לחלל הדל"ת. ובהכרח שלא נעשה ה"א עי"ז, וכתב לדחות הראיה דסיבת מה שלא הזהירו הפוסקים על זה משום שאין בעקב כמלא אות קטנה. ואף שיש להאריך ולפלפל הרבה בדבריו, אמנם הנוגע לענייננו דמש"כ שאין בעקב כשיעור אות קטנה מוכח דס"ל דשיעור אות קטנה הוא יותר משיעור קולמוס, ובפשטות היינו כהמשנ"כ ששיעור אות קטנה היינו כשיעור אות קטנה ממש דהיינו יו"ד כולל הרגל.

ג. ב' דיוקים בקסת הסופר דס"ל כהמשנה ברורה

ויעיין בקסת הסופר (סימן ט' לשכת הסופר ס"ק ד'), שכתב גבי טעה וכתב תיבת 'לאבותיק' מלא וי"ו שבכה"ג שהיו"ו היא אחרי אות דל"ת או רי"ש, אפשר למחוק הרגל ולצרף ראש היו"ו המיותר אל גג הדל"ת, והוא הדין אם כתב י' יתירה אחרי דל"ת או רי"ש אין צריך למחוק כלל' אלא יוכל לצרפה אל הגג כמות שהיא בלי למחוק את הירך. ומשמע נמי ששיעור ירך היו"ד אינו כדברי המקדש מעט ששיעורו הוא כשיעור קולמוס. שהרי אם ירך היו"ד היה ארוך כל כך, ודאי לכל הפחות לכתחילה צריך לגרור ירך היו"ד כדי שלא תשתנה צורת הדל"ת או הרי"ש. ומשמעות לשון הקסת הסופר נראה דאף לכתחילה אין דין לגרור הירך. ובהכרח שהירך קצר ואינו משפיע על צורת הדל"ת.

ועוד יש משמעות ממה שכתב הקסת הסופר (סימן ז' סעיף ו'), לפסול ה"א שרגלה השמאלית תלויה מתחת לחלל שכנגד רגלה הימנית, וצ"ב אמאי לא נמצא בראשונים דין זה. ונראה דמה דהראשונים לא הוצרכו לחדש דין זה כיון שכתבו שאין להרחיק את ירך הה"א מגגה יותר משיעור קולמוס, וא"כ לעולם יהיו היריכות זה כנגד זה, ואין לחוש שיקרה כדבר הזה. ובהכרח דשיעור אות קטנה הוא יותר משיעור קולמוס. ועל כן בהכרח שיש בירך הימני יותר משיעור קולמוס, והשמאלי צריך ליכנס בקולמוס העליון כמו שכ' בברוך שאמר, וא"כ ברוב ככל המקרים לא שיך פסול זה ולא הוצרכו להזהיר על זה.

(נכתב ע"י הבה"ח ישראל ברזובסקי שיח"ו והוגה ע"י הגאון רבי מאיר ליבר שליט"א)

ד

ג

ב

א

ז

ו

ה

א. כימי ב. בדרך ג. בדרך ובשכך ד. ובכל ה. אל מצוחי ו. עיניך ז. כנעני

תשובות וידא

ד

ג

ב

א

ז

ו

ה

- א. יד – עם תינוק אפשר להכשירו ליו"ד
 ב. אנכי – זהו יו"ד שפניה קצת כלפי מעלה ואין כאן שנוי צורה
 ג. ואבדתם – ש"ת
 ד. והיו – שני הוו"ם כשרים שיש להם ראש ואין זה רק קו אלא ראש ממש
 ה. ועבדתם – זה פסול (שאלנו תינוק וקראו יו"ד)
 ו. ובכל – פסול (שאלנו תינוק וקראו זי"ן)
 ז. ובשעריך – ש"ת

השאלות נועדו לעורר לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין

יו"ל ע"י

הגה"ח רבי נטע זצ"ל

נטיעה של שאל שמתה

• לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמרות מוה"א הסיידא ופרישא האגן הוסייד רבי נטע ציינידיט זצ"ל •

נטיעה של הסידות פרק אחרון

קויטל להתברך בשנה טובה ויהי באמצע כשראו שהשעה דחוקה יצא הרה"ק הב"י לפני הדלת והתחילו הקהל לעבור במהירות למסור הקויטל ולהמשיך בדרך, כנהוג מפעם לפעם בכהאי גוונא וראיתי כשבאמצע הבחין הרבי הק"י בר' נטע שהגיע אל הדלת עצר לפתע את ה"העברה" ונכנס קצת לפנים החדר וקיבל את ר' נטע במתניות וברוב כבוד ואח"כ המשיכו לעבור במהירות...

***

מספר הרה"ח ר' ברוך הוכרמן ה"ו שמעתי משמו שאמר בעת נשיאותו והנהגתו של הרה"ק הלב שמחה מוגדל ז"ע - ובהתרגשות - מי היה מאמין שנוכח אנו לומר בפניו "דער רבי רבי בונם זאל דערלעבן משיחין" - ברצותו להביע גודל ההתרגשות שזכינו בזמנינו ל"רבי רבי בונם" ואולי התכוון על מאמ"ק של אביו הרה"ק האמרי אמת שהתבטא ואמר לפני ל. נשמת "הרבי בונם" בבית...

שיעשה שום השתדלות מעצמו לקנות הגרלות וכדו' וכשיגיע זמנו לכך יביאוהו משמים לקנות בעל כרחו. - משראה רבי נטע כן, נכנס שוב אל הרה"ק מהוסייאטין ז"ע ושפך את צקון לבו לפניו, מדוע זה אנכי ביקשתי ברכה על יראת שמים ולא נענית, ויהודי זה אך ביקש על ממון וכבר זכה לישועה כה מופלאה. השיבו הרה"ק: אילו היה רצונך ליראת שמים באופן כה חזק כפי שהלה רצה כסף, היית גם אתה נענה...

אומרים שאכן מיני אז התעלה ביתר שאת ועד שרצונו ליראת שמים גדלה אף על רצונו של פלוני לכסף.

***

מספר הרה"ג ר"י קליקשטיין שליט"א: פעם לפני ר"ה עמדתו ב"תור" יחד עם ר' נטע יחד קהל רב בהמתנה להיכנס אל הרה"ק הבית ישראל ז"ע עם

סיפר הרה"ח ר' יוסל בויםל ששמע מהמגיד ר' אברהם יודלביץ מביתר בשעת ההלווייה של הג"ר מאיר ברנדסדורפר זצ"ל: רבי נטע ביקש בצעירותו מן האדמו"ר מהוסייאטין ז"ע ברכה על יראת שמים, והרה"ק השיב בלשון תמיהה: "יראת שמים?! כאומר אין זו בקשה לברכה כי אם לעמול על כן. לאחר מכן נכנס אחד לבקש על כסף, וקיבל ברכה, והיות והלה לא היה קונה מעולם לוטו, הזמינו לפניו מן השמים הזדמנות שיקנה הגרלה, היה זה בנסעו במונית והנהג לא היה לו לבסוף עודף, ופקד עליו לפרוט את הכסף בקיוטק סמוך, אך בעל הקיוטק לא אבה לפרוט חינום, רק כאשר יאות לקנות דבר מה בזול - ישיב לו עודף, כך קנה בפרוטות אחדות הגרלת לוטו, ובבוא הזמן היה הוא זה שהגריל וקיבל סכום גדול.

- רבי נטע היה מספר עובדא זו רבות להורות יסודי האמונה, כי אשר מגיע לאדם יקבל גם ללא

נטיעה של שמירה וטהרה

אם ליסוע באוטובוס או במונית

סיפר הרה"צ אדמו"ר מטעמשוואר רבי יחיאל לייפער זצ"ל: ששמע מד"ר שיינפלד, [הר"ר מאיר יהודה שיינפלד (הפא שיס)] שהיות שאמו היתה גרה בשכונת קטמון התלבט ד"ר שיינפלד אם לנסוע אליה עם האוטובוס או אם לקחת מונית, ובימים ההם היה סבסוד גדול על הנסיעות באוטובוס וליסוע במונית היה פי עשר ויותר ממחיר האוטובוס. כששאל ד"ר שיינפלד את ר' נטע מה דעתו בזה, אם אין בזה בזבוז כסף לנסוע במונית שעולה כ"כ הרבה.

ענהו ר' נטע בפליאה. ואמר לו, הלא לי אין כסף מיותר כלל, עכ"ז כשאני נוצר לנסוע לקטמון הרני לזה כסף ונטוע במונית ובלבד שלא לעלות אל האוטובוס הפרוץ, אין דעם טמא'דינו אוטובוס. ואילו אתה שיש לך כסף מתלבט בזה, פשיטא שיש לך לנסוע במונית, ומה השאלה כלל...

[מעשה באחד מיו"ח של ר' נטע שעלה על אוטובוס ונסע וסיעה קצרה עמה, עד הגיעו למוחז חפצו, פנה אליו א' מוקני וחשובי בני ירושלים וא"ל, זקנין ר' נטע לעולם לא היה עולה על אוטו בשביל דרך כה קצרה, כי אם רק כשצריך לנסוע למקום רחוק ואין ברירה אחרת יש לעיין הרבה אם ליסוע עם אוטובוס או לא. אבל בשביל דרך קצרה כ"כ שאפשר ללכת רגלי עזר כמה דקות, ורק עולים על האוטו כדי להקל על עצמו קצת, אצל ר' נטע זה היה פסול בתכלית...]

יהודי הרה"ג ר' יצחק שבדרון, שג"כ התפלל על שר' נטע הפסיק לדרוש בשלומו, בפגושו אותו ברחוב, וסיפרתו לו הנ"ל.

ועד"ו סיפר גיסו הרה"ח בצלאל ברנשטיין כי נדהם לראות כמ"פ שפגשו את ר' נטע ברחוב ודורש בשלומו והוא אינו עונה לו ולא מתייחס אליו, וברוב צערו ניגש ושאלו על כך, והתנצל ר' נטע ואמר לו, כי היות שצריכים לפחד כשיצאים לרחוב, ע"כ לפני שיוצא מביתו הוא מעיין בשטיקל ש"וע הרב, ובדרך הליכתו הוא חוזר ע"ז ומתעמק בזה, ותורה מגנא ומצלא שלא יגוקו מפגעי הרחוב, וע"כ הוא פשוט לא ראהו.

וכן סיפר הרה"ח ישראל משה דינפלד כי לא פעם ופעמיים הוא פגש את ר' נטע ונפגע מכך שלא ענהו לשלום, וכששח את צערו לפניו על כך, התנצל ואמר, סליחה, האמן לי כי פשוט לא ראיתיו... וכך מספרים עוד הרבה אנשים.

שמירת עיניים באופן מיוחד...

שח הגאון ר' ישראל גרוסקין זצ"ל, ר' נטע היה אדם מיוחד. השמירת עינים שלו היה באופן מיוחד ממש, אויפן גרעסטן אויפן וואס ס'איז נאר דא, באופן הכי גדול שיש, כל החסידישע יודן עובדים ע"ז ומשתדלים מאוד ליהרר בוהירות יתירה בשמירת העינים, אבל הוא היה בזה באופן מיוחד ממש...

שמירת עינים בתכלית

סיפר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ, היה תקופה שר' נטע היה ר"מ בתולדות אהרן לפנה"צ וכשחזר משם לביתו עבר דרך רחוב בית הוראה (לד בנית ירושלים) ואני בחזורי מפרעשבורג לביתי שברח' סלונים עברתי גם דרך שם, והיינו נפגשים כמעט כל יום, והיינו דורשים זא"ז לשלום ולפעמים נתעכבו לשוחח קצת בקיצור או באריכות.

ויהי היום ואני פוגש את ר' נטע והוא אינו מסתכל עלי ולא דורש בשלומי ועבר כאילו אינו רואה אותי, ולמחרת נשנה ג"כ הדבר, וכך חזר המחזה הלא נעים על עצמו כמה וכמה ימים, עד שנגשתי אליו ושאלתי, מה קרה שהוא אינו עונה לי ולא מברכני בשלום כדרכו.

כמוכן שר' נטע הצטער מאוד ע"ז שהבין שציער אותי ונפגעתי מאוד, והוכרח לספר לי סיבת הדבר, כדי שלא יהיה לי צער, וכך אמר, היות שהרחוב הוא גרטיף וצריך ליהרר בשמירת העינים, ע"כ קיבל על עצמו הנחה זו, כי כל יום בדרכו לשיבת תורה הוא חושב על מה שהולך לומר בישיבה, ובדרך חזרה מהישיבה יחשוב על מה שאמר בישיבה אם אמר נכון, ואם יש מה לתקן ולהוסיף... וכך עשה וע"כ לא ראה אותי כשעברתי ברחוב כיון שהיה שקוע בהרהורי תורה. והמשיך ר' מיכל וסיפר, כי אח"כ שמעתי מעוד

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת חיי שרה

פניני הכהן

|| פרי צדיק אות י"א ||

דר"ע (סנהדרין פו.) מפני שהוא שורש תורה שבעל פה והוא רוה"ק מדת מלכות.

ו"ש ותלבש אסתר מלכות. וע"ז אמר מה ראתה אסתר ללבוש תקיפות זה ולסמוך על הנס. אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנה ונכללו כל ימי חייה לטובה בת ק' כבת כ'. וכמו ש' במ"ר כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים והיינו אף ימי הילדות שאין בהם דעת ובפרט שרה שנולדה מזרע תרח. ובא"א ע"ה יש דעה שבן מ"ח הכיר את בוראו רק שהש"ת בשרו של יצטער עליהם כמו ש' (בב"ד פ' לט.) ובודאי גם שרה לא היתה בתחלה כמו שהיתה אחר כך ומ"מ חישוב הש"ת כל שנותיה לטובה.

מזה לבשה אסתר מלכות שלבשתה רוה"ק. כיון שהזמין לה הש"ת דבר זה לא לחנם הוא ובודאי יבא הצלת כלל ישראל על ידה. ומזה לבשה מלכות שהמלוכה שלה ולא תפחד כלל. וזה שבא ר"ע לעורר את הצבור שלא יאמר האדם מה אני ומה חיי ואיזו שייכות יש לי לד"ת הגבוהים והוא יודע נגעי לבבו. וע"ז בא ר"ע לעורר כמו שאסתר למדה משרה. והוא דכמו שכל אחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב. כן הנשים הכשרות חייבות לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אמהות. והיינו שהם נטעו בלב זרעם שיוכל כל אחד ואחד מישראל להסתייע מעבודת האבות והאמהות כשיבא לטהר.

וממילא יוכל כל אחד מישראל למצוא מקום אף בדברי תורה הגבוהים ויכול לצפות מתי יגיעו מעשי עכ"פ באיזו פרט למעשה אבותי:

|| צדקת הצדיק אות קי"ט ||

כל הסיפורים שבתורה ובגמרא מדברים מופלאים שנעשו. שם עצמו יש הכח לעשייה ההוא כי כל דברי תורה חיים וקיימים ושם יש החיות לאותו דבר. וכמו שמובא בתיקונים (סוף תיקון ב"ה) כי מפסוק והמכתב מכתב אלהים הוא (שמות ל"ב ט"ז) יצא שם הכותב. ומפסוק ה' אלהים נתן לי לשון לימודים וגו' (ישעיה נ"ד) שם הדורש. ובספר עבודת ישראל פרשת חיי מפסוק (בראשית כ"ד מ"ב) ואבא היום אל העין שפירש רש"י היום יצאתי והיום באתי יוצא שם לקפיצת הארץ. וכן ידוע מפסוק של הכאת סנורים יוצא שם לפעול כן:

ובדרשת חז"ל (ברכות ה' ב) ייב ליה ידא ואוקמיה דראשי תיבות לייב ליה ידא הוא שם הפועל כן. וכן הרבה בספר שימוש תהלים ושאריו. כי כל שם הוא כמו מפתח לאותו חדר. והראשון שפעל אותו דבר הוא שמצא ועמד על אותו מפתח ומסרו לרבים שנהג בו טובת עין והם גניזין בתורה ובלשון חכמים שכל חמדין טבין גניזין שם. ואם ריק הוא ממך למה שאין אתם יגיעים וכו'. [וכל שמות האמורים לענין לעשות במעשה הוא מצד עולם העשייה אבל באמת העיקר הרמזות בו בעבודה שבמוחו ולב כנוודע]:

ר"ע היה יושב ודורש והצבור מתמננם בקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינה אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' וז' וכו'. ויש להבין למה בא לעורר הצבור בהגדה זו דוקא.

אך הענין שר"ע דרש בענינים גבוהים בד"ת והצבור מתמננם שהיו סוברין שאין להם שייכות לד"ת גבוהים כאלה על דרך מה שנאמר ראמות לאויל חכמות וגו'. וביקש לעוררן שידעו שכל א' מישראל שייך אף לד"ת הגבוהים כמו ש' בתדב"א (א"ר ר"פ כה) כל א"א מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב.

והיינו שכל א' מישראל כיון שהוא מזרע האבות יש בכחו להגיע באיזו פרט למעשה אבותיו ועדמ"ש (ב"ר פ' נו) ואין דור שאין בו כאברהם כו'.

וזה שאמר מה ראתה אסתר שתמלוך כו' והל"ל מה זכתה אסתר שתמלוך כו' וכי בדידה תליא. וגראה המכוון עפמ"ש (מגילה טו.) ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיביעיא ליה כו' מלמד שלבשתה רוה"ק כ' הכא ותלבש וכו' התם ורוח לבשה. ולכאורה שם מפורש ורוח לבשה משא"כ כאן דכ' ותלבש אסתר מלכות ואין למד זה מזה.

אך העיקר שמדייק מדלא כ' בגדי מלכות ולכן מפרש שלבשתה רוה"ק. והיינו מה שהיה לה תקיפות כזה לכנוס למלך שלא כדת ולסמוך על הנס ולא עלה על דעתה שפלות מצבה שנמסרה לאחשוורוש. ואף שלא היתה מחויבת למסור עצמה דאסתר קרקע עולם היתה כמו ש' (סנהדרין עז.) מ"מ לאו משנת חסידים היא דהא אשכחן (כתובות ג.) דאיכא צניעות דמסרי נפשיהו לקטלא ועי' תוס' גיטין נז.) וכמו שאמרה מקודם וכאשר אבדתי אבדתי.

אך אחר התפלה ותעניות לבשתה רוה"ק. ולבשתה תקיפות שהמלכות שלה ולא תפחד כלל מאחשוורוש שבודאי יטה לבו לרצונה. וזה מדת מלכות רוה"ק וכמו שאמר האריז"ל דוד שהיה רבן של בעלי רוה"ק והיה מרכבה למדת מלכות. ובמ"ר פ' זו שהיה ראש למלכות משבט יהודה. וכן א' מהאריז"ל שר"ע שורש תורה שבעל פה. וז"ל במדרש (פ' חוקת) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחבריו וכל יקר ראתה עיניו זה ר"ע וחבריו.

והוא דמשה רבינו שורש תורה שבכתב שהיא חכמה וכמו ש' בזוה"ק (ח"ב קכא א.) ותורה שבעל פה ממדת מלכות וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל על מ"ש (ב"ב יב.) וחכם עדיף מנביא כו' שהוא בהשגת רוה"ק. ואף שזה ממדת מלכות פה תורה שבעל פה. כ"ע איהו תתר מלכות כו' וזהו כל יקר וגו' ע"ד מ"ש (מגילה טז.) ויקר אלו תפילין כו' תפילין שבראש שזה מורה על כ"ע. ועי' כולוהו סתימתאי אליבא

עדה

דע ארט
אליק אביך
ועבדו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורות זכרון ברוך: לע"ג הרה"ח ברוך ב"ר מנחם ע"ה - וזו' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - וזו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

פרשת חיי שרה

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

בתוך המאמר:

- מדוע היה הקנין הראשון בארץ ישראל לצורך קבורת מת דוקא?
- למה הוצרכה התורה לספר סכום המקח של מערת המכפלה?
- 'ארבע מאות עלמא דכסופין' מהו?
- גורת גלות מצרים 'ארבע מאות שנה' - כדי לתקן פגם ב'ארבע מאות שקל כסף'?
- גם אחר הפטירה יכולים לעבוד את ה' - ע"י כיסופין גדולים אליו
- אחרי ההסתלקות מאירה באדם בחי' 'צדיק' עוד יותר מבימי חייו

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומיסר בדרך החסידות

שנאה

תעורר מדנים:

השנאה הכבושה

שבוערת באדם

על ידי זוהמת הנחש

עמוד ה'

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה':

קנין אחוזה בארץ ישראל – מתוך כיסופין ותשוקה לה'

א.

קנין שדה עפרון - תחילת ירושת ארץ ישראל

מערת המכפלה היא הקנין הראשון בארץ

הנה כפרשנתנו מספרת התורה שאחר שמתה שרה אמנו ע"ה ביקש אברהם אבינו מקום ראוי לקבורה, ולכן קנה את מערת המכפלה בארבע מאות שקל כסף, ואחר שקם השדה והמערה אשר בו לאברהם למקנה, קבר שמה אברהם את שרה אשתו. ונודע שמקח זה היה הקנין הראשון של ישראל בארץ ישראל, והיה כהתחלה וסימן למה שיוכי בני ישראל אח"כ לכבוש את כולה מיד שבעת העממים שגרו בה. וזה נרמז במה שהקדים אצ"ה באמירתו לבני חת 'גר ותושב אנכי עמכם' (וכו, ה), ופרש"י: 'אם תרצו הריני גר, ואם לאו אודיה תושב ואטלנה מה דין, שאמר לי הקב"ה לורעך אתן את הארץ הזאת, רמז להם בזה, שלקחת נחלה זאת לקבורת שרה היא בעצם תחלת ירושת הארץ, שנזכה לה בשלימות כאשר יגיע הזמן הניצח לכך.

שייכות מספר 'ארבע מאות' לארץ ישראל

ואכן יש דמיון בין עצם מהותה של ארץ ישראל לבין קניינו של אברהם אבינו במערת המכפלה, שהרי קנין זה היה בארבע מאות שקל כסף, ומספר זה של 'ארבע מאות' מצינו גם בארץ ישראל, וכדאיתא בגמ' (מגילה א.) שמדחה ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. וכן רואים שכהכנה לביאת בני ישראל אל הארץ וכדי לזכות לשוב לנחלת אבותם בארץ הקדושה, נגזרה עליהם הגלות מצרים למשך ארבע מאות שנה, וכמו שאמר הקב"ה לאצ"ה בבית בין הבתרים (לפסל יג, יט) 'ידוע תדע כי גר יהיה ורעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה וגו', ודוד רביעי ישובו הנה'. הרי שיש למספר 'ארבע מאות' שייכות לקדושת ארץ ישראל, אשר מוטעם זה היה הקנין הראשון בה בארבע מאות שקל כסף דייקא, להורות על עצם מדרגתה, ויש להבין מה נרמז במספר זה, ואך הוא מקושר למעלת הארץ הקדושה.

עיקר ירושת הארץ היא מצד מדרגת האדם אחרי הסתלקותו

והנה כפי הכלל הידוע שמהותו של כל דבר נלמדת מהאופן שבו הוא מופיע לראשונה בתורה, לכן מאחר שאמרנו שהמקור לקנינים של ישראל בארץ הקדושה היה כאן בקניית מערת שדה המכפלה לקבורת שרה, ומקח זה הרי היה לצורך קבורת המת, א"כ יש ללמוד מזה שעיקר מציאות ירושת הארץ שייכת בעיקר למדרגת האדם לאחר הסתלקותו, שאז נשארת בו בחי' 'קוסטא' (שם מה קטנה) דיווחא', ומצדה הוא זוכה לנחול את הארץ ולהתקשר אליה באופן הראוי. ונראה הדבר גם בירושה הראשונה של בני ישראל בימי יהושע בן נון, שגם הירושה הריא היתה בעיקר מצד המומים, וכמו שאחז"ל (ב"ב קז.) 'משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם, שכל נחלות שבעולם חיים יורשים מתים, וכאן מתים יורשים חיים', והיינו שדור יוצאי מצרים שכבר מתו במדבר, הם הם שירשו את הארץ, ע"ש, כי כאמור ירושת הארץ שייכת ביותר ובעיקר למדרגת האדם לאחר פטירתו. ונבוא לבאר מזה מעלת האדם המתגלה דייקא אחר הסתלקותו, ואיך היא מקושרת לענין ארץ ישראל ולכך שאי אפשר לירש אותה בשלימות אלא באותה העת.

ב.

'ארבע מאות עלמין דכיסופין' - שכר עולם הבא על הרצון העמוק שבנפש

ארבע מאות שקל כסף רומזים לעלמין דכסופין

ונקדים מה שפירשו בזה"ק (ח"ג כפת: רסח) את פנימיות ענין 'ארבע מאות שקל כסף', שהם רומזים על ענין 'ארבע מאות עלמין דכסופין', כי חיבת 'כסף' היא מלשון כסופין, והוא שכר עליון שירשים הצדיקים לעתיד בעולם הבא ממקום גבוה מאד נעלה, עיי"ש. ויש להתבונן מזה עומק השכר של 'ת' עלמין דכסופין', ומה נרמז בענין השם 'כסופין' דייקא.

מסרון הגליון - חשון

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד

מורה"ר מנשה פרענקל הי"ד

לע"ג אביו הרה"ח ר' נפתלי הירץ בן הרב מנשה ז"ל

נלב"ע י' חשון תשפ"ב לפ"ק

הבא פרטי - בשכר הנמנות, ויש כללי - מצד הרצון הפנימי לעשות רצון ה', והוא שכר הכיסופין - 'עלמין דכסופין' - ארבע מאות שקל כסף

ג. ארץ ישראל היא במדרגת עולם הבא, ולכן יש לכל ישראל גם חלק בארץ הקדושה, ועיקרה וסגולתה נגלות את ה'צדיק' שבכל אחד ולעורר את הרצון הפנימי לעבודת ה'.

שתי דרגות בשכר עולם הבא: חלק פרטי - מכח זכויות ומצוות, חלק כללי - מצד כללות ישראל

ותבאר הדבר בהקדם מה שמבואר בכתיב האר"ל, שמלבד השכר שיינתן לאדם בעולם הבא חלק עבודתו אשר עבד את השי"ת בהיותו בעוה"ז, אשר זהו השכר הפרטי שלו שהוא זוכה אליו מצד מעשיו ועבודתו בקיום תורה ומצוות, הגה בנוסף לכך ישנו חלק עולם הבא כללי, הבא לו לאדם מצד היותו חלק מ'כללות ישראל'. והיינו שכל מי שהוא מורע ישראל, כלל הוא אדם שם, יש לו חלק לעולם הבא. וכמבואר במשנה (גמרות ז' כ"ג) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא'. וחלק זה איננו תלוי כלל במעשים, ובין אם זכויותיו מרובין או מועטין שיה הוא לבח"ו, כי חלק זה הוא ממקום שבו אין נפק"מ בזכויות, וזוהי אלוהי מכת נקודת צדיק הגנוזה בכלל אחי (ממבואר בארוכה בגליון הקודם). ונקודה זו היא החלק אלוהי ממעל' שנטע הקב"ה באדם, והתבררה אח"כ ע"י עבודת האבות הק' שבידו את 'קדושת ישראל', בחי' 'לעמך כולם צדיקים' (ישעי' ס"ו, כ"א). עד שלא יוכל איש לפגום נקודה עמומה זו, כי היא למעלה מכת הבחירה שלו, והיא עצם מהותו. ומצד נקודה זו יש לכל ישראל חלק לעולם הבא, וכמהשך הפסוק שם 'לעולם יירשו ארץ', ולא עוד אלא שזהו החלק העיקרי שזוכה לו האדם בעולם הבא⁽⁸⁾.

אמיתת הרצון טבע מועצם פנימיות הנפש

והנה כבר נתבאר בדברינו במקו"א בארוכה שמדת הרצון שבנפש האדם, הוא גילוי לעצם מהותו ועצמותו, כי גילוי אמיתת רצונו של אדם אינו אלא כאשר הוא נובע מעומק פנימיות נפשו, ואין לו שום סיבה והסבר מדוע הוא רוצה באותו דבר שבהו, וכל מה שביכולתו לומר על סיבת רצונו בו - הוא שנפשו מתענגת מהדבר הזה, ושזהו עצם מהותו ועצמותו. ולכן אני רוצה ותפץ בו. ונמצא שהמדת הבחי קרובה ביותר לעצם נפש האדם, היא מדת הרצון, שהרצון מגלה את עצמיות ופנימיות הנפש. וכן פירש רש"י ו"ל פירשתן בפסוק (ב"ב, ח) 'אם יש את נפשכם' - 'רצונכם'⁽⁹⁾.

פנימיות רצון הנפש: רצוניו לעשות הרצון'

ומאחר שנתבאר שמהותו ועצמותו של יהודי היא החלק אלוהי ממעל' שנטע ה' בתוכו, נמצא שאמיתת רצונו הנובע באמת לעצם נפשו, הוא הרצון החזק ובלתי הגדול שלו, לעשות רצונו ית' בלבב שלם, שהרי זהו כל עצם מהותה של הגשמה הדבוקה תמיד בקונו ואיננה רוצה לפרוש ממנו כל עיקר. ואפילו בזמן שנמשכו ופועלותיו - נמנעות מן המידות העומדות למטה ממדת הרצון - אינו מכחנת עם רצונו זה, ואף גם בהיותו מלוכלך ממש בחטאים ועוונות ואין בו שום זכות כלל, מכל מקום בעומק נפשו הרי הוא מתאחד תמיד לעשות רצון קונו, ובפנימיותו הוא רוצה באמת להיות דבוק בבוראו ולעשות חפץ צורו, וכאמרם ו"ל (ברכות פ) 'גלוי וידוע לפניך שרצוניו לעשות רצונך, ומי מעכב שאור שביעיסה'.

חלק עוה"ז: שיש לכל ישראל - הוא מצד הרצון הפנימי שבנפש לעשות רצון ה'

ולפי זה נאמר, שאותו שכר כללי שבועלים הבא המגיע לאדם מצד נקודת צדיק הפנימית הגנוזה בו, הוא על הרצון הפנימי הזה שבקרב כל איש ישראל החפץ וחושק תמיד לעשות רצון קונו. שהרי גם אם אין האדם זוכה לקבל שכר בעולם הגמול מכח זכויותיו ותורה ומצוות שקנה בעוה"ז, בכל זאת הרי לכל אחד ישנו רצון פנימי ועמוק לקיים רצון ה', ורצון זה איננו נפגם לעולם, ואינו ברשות האדם כלל שיוכל לפגום אותו, כי הוא חלק אלוהי ממעל' המתייחס אל הבורא ביה' בלבד, ומצד רצון זה נוחל כל יהודי את שכרו לעוה"ב. וכפי האמור, זו עיקר נחלת עולם הבא, כי אותה הוא מקבל מצד נקודת צדיק שהיא מהותו האמיתית.

'ת' עלמין דכסופין' - קבלת שכר על הכיסופין לעבודת ה'

וזהו ענין שכר 'ארבע מאות עלמין דכסופין' המוזכר בזה"ק ת"ל, שעלמין דכסופין' אלו מגיעים לו לאדם בשכר הכיסופין וההשתוקקות של כל אחד לעשות רצון הבורא, שבשכר זאת שיש לו תמיד רצון פנימי וחשק עצום לקיים ציווי ה', זוכה הוא לקבל בעולם הבא 'ארבע מאות עלמין דכסופין' אלו⁽¹⁰⁾.

ג.

ארץ ישראל - מקום התגלות נקודת צדיק שבכל נפש

ארץ ישראל היא במדרגת עולם הבא

והנה ככל הדברים האלה שביארנו בענין שכר עולם הבא, שעיקר מה שכל אחד מקבל חלקו בעולם הבא הוא מצד נקודת צדיק שבו, שהוא ענין 'ת' עלמין

דכסופין' - הרצון והכיסופין של האיש הישראלי להשי"ת, כן הדבר גם בענין ירושת ארץ ישראל, כי עיקר הכח והזכות שיש לכל אדם לקבל את חלקו ואחוזתו בתוכי הארץ הקדושה, הוא ג"כ מכת נקודת צדיק הגנוזה בנפשו בלבד, וכמו שיתבאר. כי הרי מדרגת ארץ ישראל דומה מאוד לענין עולם הבא, וכדחזינו שהפסוק הנזכר 'לעולם יירשו ארץ' - שלפי פשוטו קאי על ירושת ארץ ישראל, דרשוהו חז"ל על עולם הבא, הרי שיש קשר וחיתוך בין שניהם, וכמו כן אמרנו בגמ' (כתובות ק"א) 'כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא', הרי שארץ ישראל היא בבחי' עוה"ב.

'צדיקים יירשו ארץ'

וכמו שנחלת עוה"ב מגיעה רק למדרגת צדיק, וכב"ל 'ועמך כולם צדיקים' לעולם יירשו ארץ, הכי נמי ירושת ארץ ישראל איננה ג"כ אלא לצדיקים, וכמו שנאמר (תהלים ל"ו, כ"ט) 'צדיקים יירשו ארץ', כי רק צדיקים זוכים לרש את הארץ.

כל ישראל יש להם חלק בארץ הקדושה

אלא שכמו שנתבאר בענין עולם הבא, שכל ישראל ממש יש להם חלק לעוה"ב מצד נקודת צדיק הנמצאת בתוך כל אחד, חלק אלוהי ממעל, שמצדה נחשב כל אדם לצדיק, ועבור זה מקבל חלק לעולם הבא. - הוא הדין ג"כ לגבי ירושת ארץ ישראל, שגם בה נאמר לכל זה, שכל אחד, יהיה מי שיהיה, זוכה לקבל חלק בארץ הטובה הזאת, ואף החוטא הכי גדול בעולם יש לו חלק בירשת הארץ. וזה מצד נקודת צדיק הגנוזה בפנימיות כל איש ואיש, שנקודה זו איננה נפגמת בשום פנים, ועל ידה נקרא כל אחד מישראל 'צדיקים יירשו ארץ'.

ירושת הארץ היא מתנה - מצד בחי' צדיק הנמצאת בכל אחד

ולא עוד, אלא שדורך שנתבאר בעולם הבא שהחלק העיקרי של נחלת עוה"ב אינו מצד מעשים טובים וקיום התורה והמצוות, אלא עיקר שכר עולם הבא הוא בדרך מתנה מלמעלה מצד נקודת צדיק שבלב, בחי' 'עלמין דכסופין' - מדרגת הרצון הנובע מעומק הנפש, - כן הדבר גם בירשת ארץ ישראל, כלומר שמתנת הארץ איננה מגולגל צדקותם של ישראל ומעשיהם הטובים, אלא בעיקרה היא באה בדרך מתנת חינם, ממקום הנעלה יותר ממעשים וזכויות, מצד בחי' צדיק הנטועה בהם שהיא למעלה מכת הבחירה, ועל ידה הם זוכים לירש את הארץ.

'לא בחרבם יירשו ארץ וגו', כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רצייתם'

ועל ענין זה אמר הכתוב (ד"ה טו) 'כי לא בחרבם יירשו ארץ, וזרועם לא הושיעה להם, כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רצייתם', ואין כוונת הפסוק על חרב וזרוע גשמיים בלבד, שהם הכוחים ועוצם ידו של אנשי החיל עורכי המלחמה, אלא המכוון גם על חרב וזרוע רוחניים, שהם כח מעשיהם של הצדיקים העוסקים בתורה ובמצוות, שיש להם נגלות במעשיהם הטובים, אמנם גם על זה אמר הכתוב שלא זה הוא מה שהעליל לישראל לירש את הארץ, כי כן עיקר ירושת הארץ היה רק בכוחו הגדול של 'ימינך וזרועך ואור פניך כי רצייתם', והיינו מה שיצא השי"ת את עמו החביב והאהוב, את החלק אלוהי ממעל' הנמצא בתוך כל אחד ואחד מהם, ובעבור זה הנחיל להם את הארץ הטובה.

סגולת ארץ הקדושה נגלות נקודת צדיק שבכל איש ישראל

וביותר נאמר, שלא זה בלבד שעיקר ירושת הארץ באה מכת נקודת צדיק שישנה בכל אחד מישראל, אלא אדרבה, אחת ממעלות וסגולות הארץ הקדושה הלזו, היא נגלות שבפנימיותו של כל איש מישראל הוא נחשב לצדיק גמור.

'למה נקרא שמה ארץ - שרצתה לעשות רצון קונו'

כי הרי ביארו חז"ל במדרש (בר"י ד, ה) בטעם תיבת 'ארץ', אמרו 'למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונו', הרי שארץ' מורה על הריצה והרצון לעשות חפץ השי"ת, ואם באופן כללי נקראת הארץ על שם זה, הרי דואי שבמיוחד הוא כן בארץ המובחרת - ארץ ישראל, שבוודאי על עצם מהותה היא הרצון לקיים את רצון הבורא ביה'.

כאשר ישראל מעוררת את הרצון הפנימי לעבודת ה'

וכיון שכל עצם מהותו הקדושה היא קיום רצון ה', א"כ בכוחה גם נגלות רצון זה בשמחה כל אחד האוחז בה, והיינו שכל מי שזוכה לחלק בארץ ישראל, מתגלה בו הרצון העמוק והפנימי שבקרבו לעשות רצונו ית' בלבב שלם. וכב"ל שעומק הרצון שבלב - הוא גילוי לעצם מהותו ועצמותו של האדם - שהיא בחי' צדיק שנטע ה' בתוכו, והיא המתגלה בארץ הקדושה. שבכוחה נגלות ולעורר נקודת צדיק שבכל אחד מישראל.

א. ויש להדגיש שאין הכוונה לומר שאפשר לזכות לעוה"ב בלא מעשה צדקות כלל, אלא כירוש כוונתו הוא, שמכת קדושת האבות המושרשת בכל איש ישראל, כוודאי עושה הוא איזה דבר טוב בחייו, שממנו הוא זוכה לעוה"ב. אלא שמכל מקום אין זה נתייחס אליו, כיון שזכה לכך רק נוכח עבודת האבות, שהיא נקודת צדיק שבו.
 ב. ומטעם זה נדע ע"פ קבלה שנודת הכתר, בחי' רצון, היא 'מדה ואינה מדה', והיינו לפעמים היא נחשבת בניגון העשר ספירות ופעמים לא, כיון שאכן מצד אחד היא מדה שבנפש, אך נואיך גיטא הרצון הוא למעלה משאר הגיטות, כי הוא מכתא ומגלה את עצם הנפש. וראה עוד להלן הערה ו'.
 ג. ובה יש ליישן את דברי הוהר האלו ששכר הצדיקים הוא 'ארבע מאות עלמין', עם המשנה בסוף עוקצין (פ"ג ט"ז) 'שעתי הקב"ה להניח לכל צדיק (צדיק ש"י עולמות' שונאמו (ש"ל ט"א) להנחיל אוהבי יש. יש יתכן לומר, שהש"י עולמות' הם שכר הצדיקים בעבור עבודתם בתורה ובמצוות, וזהו דרגת 'יש' נענין 'ש"י עולמות', והיינו מה שמקבל הצדיק מכה ישותו - שזוכה לכך בעצמו מכת מעשיו. וצ"ל 'עלמין דכסופין' הוא חלק עולם הבא המגיע לנקודת הצדיק שבבתוך כל אחד מישראל, והיא למעלה ממה שזוכה האדם ממצמו, ונקודת ביטחון 'צדיק' שהרי אין האדם זוכה אליה מכת מעשיו אלא מה'חלק אלוהי ממעל' שנטע בו הקב"ה, ובו ששים הקטן והגדול בני ישראל, כי לזכות יש חלק לעולם הבא. ויש לזכור בזה, כי כאשר נוסף חלק צ"ל, לזמן על בחי' צדיק שבכל ישראל, למספר 'ש"י', יעלה יתו כמנון ת', להורות שת' עלמין דכסופין הם שכר עוה"ב שנהלים כל ישראל שיש בהם נקודת צדיק.

'קוסטא דחיותא' - התשוקה הגדולה אחר הפטירה לקיים רצון ה'

ועפ"י זה יתיישב ג"כ מה שנתקשנו בפתח דברינו למה שורש הקנין בארץ ישראל נעשה דוקא כלפי המתים: שהקנין הראשון בה היה לצורך קבורת שרה אמנו, וכן ירושת אבותינו בכניסתם לארץ בימי יהושע היתה באופן שהמתים יורשים חיים, ולפי האמור יבוא גם זה על נכון בע"ה.

'במתים חפשי' - כיון שמת נעשה חפשי מן המצוות'

כי הנה אמרו חז"ל (שבת ל) על הפסוק (תהלים פח. ו) **'במתים חפשי, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצוות'**, כלומר, שכמו שבגשמיות בעת המוות בטל האדם ועבר מן העולם, כן ברוחניות, אחר שמת נעשה חפשי מן המצוות, ואין בידו לקיים כלום מכל מצוות התורה.

קוסטא דחיותא הנשארת בגוף - התשוקה הגדולה לעשות רצון ה'

אמנם בכל זאת נודע, שגם לאחר המיתה נשארת עדיין בגוף 'קוסטא דחיותא', שהיא חיות משהו שממנה הוא עתיד לעמוד שוב בעת התחייה, וברוחניות, באה חיות זו לדיד ביטוי - בכיסופין שיש לאדם אחר מותו לעשיית המצוות, כי הגם שניטלה מן המת הזכות לקיים התומ"צ בפועל, מכל מקום עדיין יש בידו לסוּף ולחשוך אליהן. ולא עוד, אלא שהכיסופין האלו הם בדרך שאת מבחינים חיותו, שהרי כיון ששתה אין לא-ל ידו לעשותו, נמצא שבויערת בתוכו מאוד התשוקה והגעגועים אל התורה והמצוות עוד יותר מבחינו, שהיה יכול לקיים ממש⁽¹⁾.

נקודת צדיק שבאדם מתגלה בו ביותר לאחר המיתה

ולפי האמור לעיל שהכיסופין וההשתוקקות של האדם לקיים רצון הש"ת נובעות מנקודת צדיק שבקרבו, ה'חלק אלוך ממעל' שניתן לו מלמעלה, נמצא שלאחר הסתלקות האדם מאיזה בחי צדיק זו עוד יותר מבחימי חיים, כי בעוד בחיים היה יכול לקיים תומ"צ מכח עצמו, ולא היה הכרח שתתראה נקודת צדיק שבו - שהיא למעלה מכל מעשיו, אך עתה שאין ביכולתו לעשות כלום בכח עצמו, ממילא מתגלה בו פנימיות הנפש בדרך תוקף, שהיא הרצון העמוק והכיסופין הנשגבים להש"ת⁽²⁾.

עיקר ירושת הארץ - ע"פ מדרגת הרצון המתגלה אחר הסתלקות

ולפי מה שאמרנו שעיקר ירושת הארץ היא בבחי' 'עלמין דכסופין', שהוא כח הרצון שבנפש המגלה את פנימיותו ועצמיותו קדושת ישראל, נקודת צדיק, שעל ידה מקבלים חלק ונחלה בתוך הארץ הקדושה, א"כ מאחר ששלימות הרצון מתגלה ביותר אחר המיתה, לכן עיקר הכח לזכות לירושת ארץ ישראל הוא מבחי' 'קוסטא דחיותא' המתעוררת באדם אחר ההסתלקות⁽³⁾.

קנין מקום קבורה הוא הכנה לתחיית המתים

ומטעם זה היתה ראשית ירושת הארץ דוקא בקנין שהוא לצורך המת, כי כאמור שלימות ירושת הארץ היא מבחי' מדרגת הרצון, בחי' 'עלמין דכסופין', הנשאר בחיים גם לאחר הפטירה, ומתגלה אז ביותר שאת, והוא המוביל את הנוף לקום שוב לעתיד בעת התחייה, בעת שיעלה הרצון מאת הבורא יתברך שמו.

ירושת ארץ ישראל - ע"י רצון וכיסופין אליו ית'

והנה ע"פ כל הדברים האלה יבואר על נכון מה ששאלנו בריש דברינו למה היה הקנין הראשון בארץ ישראל דוקא בארבע מאות שקל כסף, ומה משמעות מספר 'ארבע מאות', ומה שייכותו למדרגת הארץ הקדושה.

'ארבע מאות שקל כסף' - הקנין בארץ ישראל ע"י גילוי הרצון והכיסופין לה'

כי הרי נבחר שירושת הארץ באה בעיקרה מכח גילוי נקודת צדיק הנמצאת בפנימיות כל איש ישראל, וזה מתגלה ע"י הרצון הפנימי והחשק הגדול שיש לכל אחד מישראל לעשות רצון אלוהי, אשר זהו ענין 'ארבע מאות עלמין דכסופין', שהוא העולם הבא הניתן לנשמות ישראל על גודל הכיסופין והתשוקות שלהם להידבק בהש"ת ולעבודו בלבב שלם, וכמו כן ירושת ארץ ישראל הדומה לעולם הבא, היא ג"כ מבחי' רצון וחפץ זה מעומק הלב לקיים את רצון הש"ת, הנרמז בחי' 'עלמין דכסופין' אלו.

ועל כן כאשר ביקש אברהם אבינו לקנות קנין ראשון בארץ הקדושה, שילם עליו סך 'ארבע מאות שקל כסף' המרמז על 'ארבע מאות עלמין דכסופין' כנ"ל, כי עיקר ירושת הארץ נעשית ע"י 'כיסופין וההשתוקקות לה', שבה בלבד יכולים לקבל אחוזה ונחלה בשלימות בארץ הקדושה הלזו.

'במה אדע כי אירשנה' - באיזו זכות יתקיימו בניו בארץ'

ובכל זה יבואר ג"כ מה שאיתא בחז"ל (נדרים לב.) כי מה ששאל אברהם אבינו אחר שהבטיח לו הקב"ה על ירושת הארץ - 'במה אדע כי אירשנה' (לעיל טו. טז), נחשב לו לחטא, ונענש על זה שנשתעבדו בניו למצרים. יש להבין מה חטא אברהם אבינו במה שביקש שיעדי לו הקב"ה באיזו זכות יתקיימו בניו בארץ - עד שבעבור זה נגזרה עליו גזרת גלות מצרים. וביותר קשה לפי המדרש (בר"מ מד. יד.) הובא ברש"י כאו פסוק (ת"ק) שפירש שאלה זו 'לא בקורא תגר, אלא אמר לו באיזו זכות'.

הטענה עליו: ירושת הארץ היא למעלה מן הזכות

ונאמר, שגזרה זו לא היתה כל כך בעבור העונש שבה, אלא כתיקון למה שפגם אברהם בשאלתו זאת (כמוכח לפי ערכו הרמה), וכדרך כל עונש, שהוא בא בעיקר לתקן את הקלקול שנעשה ע"י החטא, ונאמר, כי עיקר הטענה על אאע"ה היא שהיה לו לידע שירושת ארץ ישראל באה ממקום שלמעלה מהזכות, ממקום גילוי הרצון העליון, שאף כאשר אין בכו זכות גלויה מצד מעשיו הטובים, מכל מקום יש לכל ישראל חלק ונחלה בארץ הקדושה כחן נקודת הצדיק שבו שהיא נעלה מכל זכות, ולכן לא היה לו לחקור 'באיזו זכות יתקיימו בניו בארץ'.

'ארבע מאות שנה' של גלות מצרים - כדי לתקן פגם זה

ומאחר שנשכל אברהם אבינו בזה ושאל מהי ה'זכות' לירש את הארץ, נעשה פגם בענין גילוי מקור נעלה זו של ירושת הארץ, שהוא בבחי' 'ארבע מאות עלמין דכסופין' - מבחי' הרצון והכיסופין שבכל נפש, ולפיכך נגזר 'לעבדו ועינו אותם ארבע מאות שנה', כי כדי לתקן הפגם בענין זה, עלמין דכסופין יוצרינו קודם לעבור גלות של 'ארבע מאות שנה', שהענין ושעבוד מצרים, וגם מה שבכל זאת היתה להם זכירות, שלא שינו את שםם ולושונם וכו', כל זה גילה את בחי' צדיק שבהם, ורק אחריה יוכלו לירש את הארץ באופן הנכון, מצד נקודת הרצון שבמעומק הנפש.

ד. ויצביא מילתא ע"פ הסוד, כי כתב הארז"ל בענין מיעוט הירד, שהוא שורש ענין המיתה בעולם, שכל הלבנה נתמעטת לכד מנקודת הכתר שבה, שעליה נאמר 'כזה ראה וקדש' (י"ב, ט"ז), וכנוון כן לא היתה שבידה בבחינת כתר (ע"פ ש"ת פ"ד), וזה מורה שגם בעת השבייה והמיתה, נשארת לעולם מדת הכתר, שהוא הרצון כ"ל, ואין המיתה שולטת עליו.

ה. ובענין הודו יש לפי שבת נאמר בחז"ל (חולין טז.) 'גדולים צדיקים במיתות יותר מבחינו', כלומר שלאחר פטירת האדם מתגלה ונתגלה בו ה'צדיק' שבו, יותר ממה שנתגלה בימי חייו.

ו. ולהבין ביתר עומק את כל האמור כאן, שעיקר הכח לירש את הארץ הוא ע"י מדת הרצון הנשאר ונתגלה באדם גם לאחר ההסתלקות, יש להקדים מה שנתבאר בארוכה בנזק"א, כי שלימות ירושת הארץ היא בבחי' הדעת של משה רבינו, והיינו כאשר יזכר משע"ה לריכנס לתוכה ולכבוש אותה בכה דעתו, (ואתמ"ל בבבא ערוב).

והנה נודע ע"פ קבלת שמות הדעת היא הארה נוסדת הארץ, וביאור הפשוט בזה הוא, כי מדת הדעת היא כח הכוונה בין שני צדדים, (ואתמ"ל בבבא ערוב).

כעצמה של לה נטיה לאחר מן הצדדים. ודבר זה הוא הארה מעצמיות הנפש, כי הכנס נטיה יותר למה שהיא מתענגת טעמו, ונמצא שהדעת נמשכת מפנימיות הנפש - שהיא מדת הרצון כ"ל.

ומטעם זה מצוינו שנתלקו הנזקקים הראשונים את אדם מורים בחשבון העשר ספירות את הכתר או את הדעת, והכריעו בזה הרצון ד"ל (ע"פ ש"ת פ"ד) שבפנימיות נחשב הכתר כמדה, אך בחיצוניות מחשבים את הדעת, כי הכתר הוא כח נחשבו שאינו נכח, ועל כן במקומו נחשבת הדעת, שהיא יותר חיצונית מהכתר, ונחשבת כמו פועל יוצא של ספירת הכתר. והיוצא מזה, כי הדעת היא הארה והמשכה ממדת הרצון, כי מהות הרצון הפנימי מתגלה בחיצונית ע"י הדעת.

ובהו יבואר מה שירושת הארץ נתיקיימת בשלימות דוקא ע"י דעת נוטה, שהרי משה רבינו שורשו במדת רצון העליון, וכרמזו בשמו 'משה' שטולה כמנין 'רצון' עה"כ, כלומר ששורשו הוא הרצון, ועל כן ה'דעת' שלו היא המשכה מן הרצון, שבמדה זוים לירש את הארץ באופן הנכון.

ואכן השלימות בה היא כאשר הרצון העליון יורד ומתפשט על הרצון, והיינו שהוא מתלבש בלבשו חיצוני ונתגלה בפועל ממש, שזוהי תכלית מדרגת ירושת הארץ, וכמנין 'נתאוה הקב"ה לחיות לו דירה בתחתונים' (נחמ"א ע"א כ"ד), ואז נחשב שנתמלא הרצון העליון ולא נשאר בגדר כיסופין כלכל, ודבר זה היה בתקופת אילו היה מושג ע"ה נכנס לארץ. אולם לנועשה עדיין לא זכינו לכן, ש'הדעת' שלו נתמנה בחטא ע"י הדעת, וחסא זה אדם לזכות המיתה, שענינו גם ענין הסתלקות שלטת שפגמה בתיקון אילו היה מושג ע"ה נכנס לארץ. ועל כן לא זכינו מעולם לירושת הארץ על פי דעת המדה.

אמנם גזרת המיתה של חטא עה"ל לא נגזרה אלא על החלקים שבאדם מן הדעת ולמטה, שהרי שית זה לא נמשך אלא מצד הדעת, ולכן חל הפגם על מדת הדעת ולמטה היינו. אמנם הרצון שהוא למעלה מן הדעת מעולם לא נפגם, שהרי בודאי לא היה לו לאד"הו רצון לחטוא, ונמצא שלא נגע הפגם במדת הרצון, ועל כן לא חל עליו ג"כ גזרת מיתה, ואשר לכן הוא קיים גם לאחר מיתה כ"ל.

והנה גם שנועד אחד יש בזה הסגן - מה שלא נמשך הרצון עד מקום הדעת, ודעת אינה מנוטרת כמו הרצון, אך מאידך גמא יש בה גם מעלה, שכאשר אין הדעת מתאימה עם הרצון, אזי הרצון מאיד בדרך תוקף, והכיסופין הם בהתגלות יתרו, כי אין להם לבוש חיצוני של הדעת המסתירה בתוכה את הרצון העמוק והפנימי. והיינו כמו שבנבאר בפנים, שלאחר הפטירה, כאשר ישנה הסתלקות הדעת - שהיא ענין מיתה, אזי מתגבר ביותר הגעגועים והכיסופין אל הקדושה, ולכן זה הוא דוקא מבחי' המיתה הנוטלת את כל מוחות האדם עד שאינו יכול לעבוד במוחו העצמי, ולא נשאר בו אלא הרצון, שהוא עצמות הנפש הניתן לו מן השמים. ועומק הרצון הנשגב הזה הוא הכח והשורש לירושת הארץ.

ומטעם זה הורגים שכאשר נגזר על מרע"ה שלא יוכל לריכנס לארץ, נתעורר בו רצון חזק ותשוקה נפלאה לבוא אליה, וכמו שצוינו שדורבה בתפילות רות על זה. והיינו שנאחר שלא היה יכול להמשיך את הרצון עד הדעת, ונגזר עליו למות במדבר, ממילא נתגלה בו כח הרצון בתוקף גדול. והדברים ארוכים עוד, ואכ"ו.

א.

אליעזר מסר נפשו בשליחותו והתעלה למעלה ממדרגתו

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו וגו' (כז, כו).

בכל פרשת הליכת אליעזר לחזן לבקש את היוונו ליצחק, און כתוב כלל שמו של אליעזר בפירושו, אלא רק 'העבד' או 'האיש'.

יש לפרש את הענין בזה על דרך מה שכתוב על דוד המלך, "ויתאוה דוד ואמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשערי" (ש"ש כ"ו, טו).

ופירושו בגי' (פ"ק פ"ג) שביקש לדעת איזה דבר הלכה מפי הסנהדרין אשר כבית לחם, וכתוב שם שהלכו כמה גבורים במסירות נפש לשאול את הסנהדרין מה הדין, ועל זה נאמר "אלא אבה לשתותם ויבך אותם

לה" (10, 9) ונפרשת הגמ' (א"ט ע"ב) 'נאצי לא אבה דוד לשתותם, דלא אמרינהו מנשייהו, אמר: כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, כל המוסר עצמו למות על דברי תורה, אין אומרים דבר הלכה משנמו

וכו, ולכאן תמוה, למה מי ששוקק תורה מתוך מסירות נפש, עניש שאין אומרים את הדברים בשמו. ובמסר הר"ק הרבי ר' שמחה

ביתם מפרשיסחא ז"ל, שאין זה יודעת מדרגה, אלא אדרבה מעלה ביה. כי כאשר האדם מוסר נפשו על דברי תורה, הרי הוא מתעלה

אל למעלה ממדרגתו, עד שהדרי התורה אינם נאמרים בשמו המורה על מדרגתו בעצמו, אלא דברי תורתו מתקשרים במקום נעלה יותר

משמו, לפי שהוא מותרת ומתאחד עם שורשי התורה, והוא שאומרים אותם 'משמיה גמרא' כדא"ל התם.

וזה הוא גם כן ענין אליעזר עבד אברהם, שמוסר את עצמו וכל מהותו למען שליחותו, שהרי הוא בעצמו היה לו בת וחשב להשדכה

ליצחק אבינו, ואמר לו אברהם שהוא ארור ואינו יכול להתרובץ ביצחק שהוא ברוך (וי"ט ד"ג, ט"ז), ואליעזר לא שט לבו לכל הדברים והקשיים, ומסר נפשו להצליח בשליחותו למען אברהם אדונו. וכל

הפרשה הזאת היא מסירות נפש אחת גדולה [והוא בחי' מוסר עצמו על דברי תורה, שהרי היוונו של יצחק היה בחי' של מתן תורה, כמו

שמעוני אצל התכשיטים שנתן אל רבקה שהיו רמוזים על מתן תורה (ש"ס כ"ג). ואת כל השידוך עשה על באר המים (כ"ז, כ"ט) כענין דוד המלך

שביקש מים מן הבאר ורמז על דברי תורה], ועל ידי זה זכה להתעלות אל למעלה משמו, ולכן לא נזכר שמו בכל הפרשה, ואכן התרומם

למעלה ממדרגתו, כי עד אז היה בכלל ארור, ובאותו פרק יצא מכלל ארור לכלל ברוך (כ"ז פ"ג, ט"ו).

ב.

שליחות אליעזר להתגבר על היאוש בזיווגו של יצחק

ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה לילכת אחיך אל הארץ הזאת וגו' (כ"ז, כ"ח).

אמר חז"ל (פיוסוף ט"ז) כי בקשת היוונו דומה לחיפוש אחר אבידה, כי האשה היא אבידתו של האיש. ולפי זה יש לומר, כי כשם שיש

באבידה ענין של היאוש, אשר אם המאבד מתיאוש מאבידתו, שוב אין הוא יכול לקבלה. כך גם יש בענין היוונו יצר הרע של איש,

וכדי ליכות בזיווג הנכון צריכים להתגבר על זה ולא להתיאש. ויש לומר כי לכן שלח אברהם אבינו את אליעזר לבקש את היוונו של

יצחק, כי 'אליעזר הוא בני א' ויחיי מ'איש', לתורתו על כך שהוא נעלה מן היאוש [כי שמו מורה על הבטחון 'כי אלקי אבי בעזרי' (שפ"ט ח"ג), ועל ידי זה אף יאונן]. ולכן יכול היה למצוא את אבידתו של יצחק כראוי.

ובזה יש לבאר את הפסוק "על זאת תפלה כל חסיד אלקיך לעת מצוא. רק לשפת מים רבים אליו לא יגיעו" (תהלים פ"ג, ו) ודרשו חז"ל

אמר רבי חנינא לית מצוא אז אשה' (ב"רס"ט ח"ג), שהרי ראשה אכן קבדה אבידתו של האיש כנ"ל. ולפי זה באור הבקשה "אלה לישפת מים רבים אליו לא יגיעו" הוא על פי הגמ' בענין השבת אבידה וכ"ט

כ"ג, אשר 'אבידה ששטפה נהי' מותרת ואין מושבים אותה לבעליה, ועל כך באה בקשת החסיד שלא ישלש ענין "שפת מים רבים" באבידתו, ובהו יבואר ענין מה ששטפה אליעזר סימנים על היוונו,

כי רצה שתהיה רבקה כענין אבידה שיש לה סימנים, ועל ידי זה יש לה תועבה כי אין מתיאשים ממנה (ש"ס ט"ז). ועמדו אליעזר 'על ענין

המים" (כ"ז, י"ט), לשמור שלא תהיה אבידתו של יצחק בבחי' 'אבידה ששטפה נהי'.

והנה אברהם אבינו התפלל על הצלת סדום, והיה נראה כי לא הצליח בתפלתו. אכן באמת פעל באותן התפלות את הצלת נשמת

משיח, ועל זה נאמר "מציאתי דוד עבדך" (תהלים פ"ג, כ"א) ודרשו חז"ל 'היכן מציאתיו, בסדום' (כ"ד פ"א, ז). כי נשמת משיח צריכה להתגבר על

יאוש גדול ביותר, ולכן 'משיח' הוא בני א' יותר מ'אנוש' שהוא לשון של יאוש גדול, והו' ש'מציא' הקב"ה את נשמת משיח, כאשר כבר

היה נראה שאין שום תועבה. ובתפלתו של אברהם אבינו על סדום התחיל בלשון 'אולי יש', כי היה צריך להתגבר על קלי' 'אנוש' שהוא

בני אולי יש', ולמצוא את נקודת משיח. ולכן כאשר חשש אליעזר שלא יצליח בשליחותו, הוכיח בלשון שאלתו "אולי לא תאבה" וגו', לדמו על כל תפלותיו של אברהם אבינו על סדום שהיו בלשון 'אולי'

ולא הצליחו לפי ראות העין, וחשש שמא תשלטו עליו קלי' היאוש. אכן אברהם אבינו בירכו שיעלה בשליחותו, ואכן התחיל במצחון על

הקב"ה והתגבר על היאוש, עד שמצא את אבידתו של יצחק אבינו.

ג.

יחוד שמים וארץ בזיווג יצחק ורבקה

ויקח העבד עשרה גמלים ממצואו אחינו וילך וכל טוב אחינו בידו יקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור (כ"ז, כ"ג).

א"י בשם הוה"ק כי יחוד היוונו יצחק עם רבקה, הוא בחי' של יחוד שמים וארץ, אשר על כן הקדים אברהם אבינו בדבריו אל אליעזר

"ואשכנעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ" וגו' (כ"ז, כ"ג). כי זה הוא שורש היחוד בניהם. ויחוד זה הוא בחי' אחרות של היחודא עליאה שהוא

פסוק "שמע ישראל" וגו' שהוא בחי' שמנים. עם החודא תבטאה שהוא ברוך שם' וכי' שהוא בחי' ארץ. ואכן יצחק הוא קרוב עולה במסירות

נפש, בבחי' חודא עליאה. ואילו רבקה היא בחי' ברוך שם וכי, והו' שנאמר בה' "וכרה על שכמת" (כ"ז, ט"ו), כי 'כד' מורה על ברוך שם וכי' שיש בו כ"ד אותיות, ושכמ' נמי' שם כבוד מלכותו.

ויש לרמוז על יחוד זה בתחלת השליחות, כי לקח אליעזר עשרה גמלים, והנה י' פעמים 'גמל' עולה תש"ל, שהוא מספר ראשי התיבות

של שמו היחודים כאחד (ש"ה"א"א, כ"ב) ולקח את 'שוב' אחינו, בחי' שם אלו"ה היוצא מראשי התיבות את השמים 'ואת הארץ

הג'ל, אשר הוא בני' שוב'. ואת שם קדוש זה כיון אליעזר בדרכו, כיוונו מרמז דבריו 'ואבוא היים אל העין, ואכמ"ל]. והלך אליעזר

לחזן, כי המספר 'חזן' עומד בדיוק באמצע בין הגי' של 'יצחק' ל'רבקה', כי הוא י' יותר מ'יצחק' וז' פחות מ'רבקה' ע"ל"כ [כי שני פעמים 'חזן' עולה בני' 'יצחק רבקה' ע"ל"כ]. ואכן מספר ל' מורה על

יחוד השמנים והג'ל, כי שני החמשים הוא בחי' עין החיים אשר מלהלו ת"ק שנה (ש"ה"ש"ר כ"א). והוא קומה שלימה של י' פעמים ז', וזה הוא גם המהלך שיש בין השמנים והארץ (פסחים כ"ג).

ד.

בשעת זיווגו של יצחק נשלמה נשמתו בבחי' דכורא

איתה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני (כ"ז, כ"ד).

א"י בארית"ק (ליקו"ת י"א) כי יצחק אבינו נולד בעצם עם נשמתו של נוק, אלא בשעת העקדה פרחו נשמה זו ממנו, והורה אליו נשמה

בבחי' דכר, ע"י"ש, ויש לומר כי שלימות זמיתו בבחי' דכר של נשמתו, היתה רק כאשר היוונו עם רבקה בת זוגו, כי אז לקחה היא את כל

חלק הנוק' השיך לבחנתו, והוא זכה בשלימות לבחי' דכר שלו. ולכן נולדה רבקה באותה שעה שהיתה עקידת יצחק, כי יחד עם התחלות

זמיתו בחלק הדכר של נשמתו, נבטאה בת זוגו אשר תוקה בשלימות את חלק הנוק' שלו לעצמה, ועל ידיה יושלם בחלק הדכר כנ"ל.

ולפי זה יש לרמוז בבקשת אליעזר למצוא את זיווגו של יצחק, שהאירו דוקא בתואר 'עבד' באמרו 'לעבדך ליצחק'. ובא לומר כי כעת הוא בבחי' עבד החיים במצוות כאשה, כי נשמתו לא נשלמה

עדיין בבחי' דכר, ובהו שזה הוא לעבדים. אכן כאשר ימצא את זיווגו "עשית חסד עם אדוני", כי אז יהיה גם יצחק בבחי' "אדוני" היפך בחי' עבד כמו אברהם, כי יהיה בשלימות בחי' דכר. ואכן כאשר

חזר עם רבקה וראתה את יצחק, שאלה את אליעזר מי הוא, וענה לה "הוא אדוני" (כ"ז, כ"ה). לומר שכעת זכה לבחי' אדון ולא עבד, כי נשלמה נשמתו בבחי' דכר.

ה.

יחוד יצחק ורבקה בבחי' ארץ ישראל

ומגדת נתן לאהיה ולאמה (כ"ז, כ"ז).

פירש רש"י שהם: 'מניי פירות של ארץ ישראל'.

יש לרמוז כי 'אליעזר' 'יצחק' 'רבקה' הם בני' ארץ ישראל' ע"ה"כ, והיינו שהיחוד בין יצחק ורבקה שניהם ע"י אליעזר הוא בחי' קדושת ארץ ישראל, ולכן הביא להם מפורותיה. והענין בזה הרמז הוא, כי

'יצחק' עם 'רבקה' הוא בני' תפלה, ואילו 'אליעזר' הוא בני' שיה' שהיא גם כן לשון של תפלה כמ"ש 'לפני ה' יפשוך שיה' (תהלים

ק"ג, א; ב"רס"ט ט"ז). וארץ ישראל היא מקום התפלה, כמו שאמרו חז"ל שצריכים לכוון את הלב בכל התפלות כנגד ארץ ישראל, ולכן 'ארץ ישראל' היא בני' שיה' תפלה' שהיא 'אליעזר יצחק רבקה' כנ"ל.

[ויש לפרש מה שנתן זאת ללבן, הרי זה כי שבח פירות ארץ ישראל מתגלה במצוות בימורים, כאשר מורים ומשבחים עליהם להקב"ה.

ושבת זה מתחיל ב'אדני' אובד אב"י (דברים ט"ז, ה). ולכן כבואו אליעזר לתת משבח פירות ארץ ישראל, נתן זאת אל לבן שנוכח בראש דברי ההודאה עליהם].

ו.

זמן תפלת מנחה בשעת רוח דרומית

ויצחק בא מנבא באר לחי רואי והוא יושב בארץ הנגב, ויצא יצחק לישוה בשדה לפנות ערב וגו' (כ"ז, כ"ג).

פירשו חז"ל כי באותה שעה תיקן יצחק אבינו את תפלת המנחה, אשר זמנה מתחיל אחר הצות היום. ויש לרמוז כי לכן היה אז בארץ

הנגב, כי ארבעת הרוחות הם כנגד ארבע חלקי היום, ורוח דרומית היא כנגד השעות מתחיל היום עד שקיעת החמה (רש"י ב"רס"ט ט"ז, כ"ג). וכן

שעת תפלת מנחה יש לה שייכות עם ארץ הנגב שהיא בצד דרום, ובאותו רוח היה דגל מנחה דאובן (ב"רס"ט כ"ג, ג) וגם הוא נרמז כאן, כי

לחי ראי' הוא בני' 'אובן'.

ז.

המתקת הדינים בתפלת המנחה

ויצחק בא מנבא באר לחי רואי והוא יושב בארץ הנגב, ויצא יצחק לישוה בשדה וגו' (כ"ז, כ"ג).

פי' רש"י: 'שהלך להביא הגר לאברהם אביו שישאנה'. והיה זה באותה שעה שבת תיקן יצחק אבינו את תפלת המנחה, ואכן לחזרתה

של הגר יש שייכות לתפלה זו, שכן באותו פרק נקראה 'קטורה' (כ"ז, א) ופירשו חז"ל שהוא על שם הקטורת (תוספות ח"י ש"ה ח), והרי על

תפלת המנחה נאמר "תכון תפלתך קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב" (תהלים קמ"א, ט). שהוא בחי' קטורת [וכן אמרו חז"ל (פ"חות ט"ט)

אשר חזינוך מנחת הקטורת הוא דוקא בקטורת של בני הערביים], ולכן החזיר יצחק את קטורת בשעת תפלת מנחה.

ויש לומר בזה, כי יצחק אבינו החזיר את הגר ממקום ישיבתה בבאר לחי רואי, אשר את זה השם נתנה הגר לבאר אחר שנגלה

עליה מלאך, ואמרה "הגם הלם ראיתי אחרי ראי" (ש"פ ט"ז), שהתפעלה מזה שהיא רואה מלאך אפילו אחר שנתגששה מביתו של אברהם

אבינו. והענין הוא, כי הגר היא בחי' דינים חוקים שאינם מתוקנים, ולכן גידה אותה אברהם אבינו מבתו. אבל בכל זאת התגלה עליה

מלאך ה', והוא בחי' של המצותק הדינים הקשים של הגר. והוא בחי' הכח החיובי של תפלת מנחה [שנתקנה ע"י 'יצחק' אבינו, שהוא בני' 'הגר', והוא הממתק את הדינים שלה], שהוא בזמן התגברות מדת

הדין בעולם, ואז היא שעת תפלה זו הבאה להמתק דינים תקיפים אלו [ולכן 'מצחה' מנבא'ו (פ"ס נ"ז ח"ת ח"ה) הוא בני' 'הגר' מנבא'ו (ח"י נ"ז) נ"פיל ריש"י ע"ה"כ]. ולכן הלך יצחק אבינו להביא את קטורה ממקומה בבאר לחי רואי, אשר בזה התגלה ענין המתקת הדינים של תפלת המנחה.

שנאה תעורר מדנים:

השנאה הכבושה שבווערת באדם על ידי זוהמת הנחש

א. הנחשים השרפים: להיזהר מהנחש שמסתתר בפנימיות האדם

אדם הראשון בבריאתו היה כולו טוב | כל הקלוקלים כבריאה הם תוצאה של חטא עץ הדעת | הנחש כל מהותו 'רע' | הנחש מטייל להתאנו בנין האדם מבלי שירגיש בו | במה 'תגלה עוונם' של דור בית שני | איך משפיע השינה של הנחש על מידותיו של האדם

ב. אם ישוך הנחש: בלי עבודת המידות אתה עלול להיות 'נחש'

האדם למד מכל האמור איך לכנות את חבירו ששונא אותו | תתאר לעצמך שאומרים לך את האמת בפנים: אתה 'שטיק' נחש! | תנאי ראשון לעקור את המידות הרעות: תדע שהנחש נמצא בקרבך | איך מתהפך לב אב בישראל ללב אכזר | כאשר הנחש מתעורר מי יכול לעמוד נגדו | חודו של מחט עלול לעורר את הנחש מתרדמתו

ג. אהבתי אתכם: תאהב כל יהודי כי הוא בנו של הריבונו של עולם

'פתחו לי פתח' של הסטרא אחרא | ההבדל בין לבוא בטענות על חברך לבין הרצון לראות ברעתו | עצה לכבות את השנאה הבווערת | כל יהודי ראוי לאהבת אמתית | כמו שאתה חפץ בטובתו של בנך כך השי"ת חפץ בטובתו של כל יהודי | וממדרגה למדרגה תעלנו

ד. ארוכה מארץ מדה: יש לנו חוק לימודים גדול מאד אין לנו זמן פנוי למחלוקת

מחלוקת גוזלת מהאדם את מוטב זמנו | כל כוחות הנפש הולכים לאיבוד כדי להתחוק את המחלוקת | איך היצר הרע מצליח להכניס מחלוקת במשפחה אחת | המחלוקת מספקת תעסוקה לכל העיר | דעתן של בני הבית לגבי המחלוקת | אם אני צריך לסיים מסכת איך יש לי זמן להתעסק עם מחלוקת | עם קצת מסילת ישרים הם כבר היו יודעים שאין דבר בעולם שמצדיק מחלוקת

א.א

הנחשים השרפים: להיזהר מהנחש שמסתתר בפנימיות האדם

ה'חשבונות רבים' שהרסו את הבריאה כולה

הנה כל היצורים: המידות רעות והתאוות, לא היו חלק מטבע האדם בשעת בריאתו. כי אדם הראשון יצור כפיו של הקב"ה, היה איש קדוש מאד כמו המלאכים, וכל כולו היה רק טוב. אלא מחמת כל הקלוקלים שהתהוו על ידי חטא עץ הדעת, התגלגלו הדברים כך, שכל הבריאה הפכה להיות מעורבת טוב ורע. ואזי נכנסו בנפש האדם כל מיני מרעין בישין, אשר על זה כתוב (קהלת ז, טו): 'עֵשָׂה הַאֱלֹקִים אֶת הַקָּצֹם יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה בִקְשׁוּ חֲשָבוֹנוֹת רַבִּים'.

אמנם בניגוד לשנאה האמורה; שבעומק האדם טמונה איזו שנאה עמוקה לעצם הקיום של העולם כולו. הוא לא סובל אנשים, ואינו אוהב את קרבתם - על לא עוול בכפם ממש. הנה זה כבר מובן מאליו לכל לב דב תעת, שאינה חלק ממה שטבע השי"ת בנפש האדם. כי השי"ת ברא את האדם שיהא איש טוב ועושה חסד - שידמה את עצמו לבורא, ומצד עצם בריאת האדם, בוודאי שאין שום מקום לשנאה כזו ומפרכת ולא אנושית. שנאה זו היא בודאי חלק מ'חשבונות רבים' שאינם בני אדם, אלא מחמת הקלוקלים העמוקים שנעשו בבריאה ובאדם, התגלגלו הדברים שהאדם יכול להיות בעל שנאת חיים נוראה כל כך - שהוא שונא את כל הבריאה כולה.

אתה מה הנאה יש לך?

ראשית סיפור הדברים של הקלוקל הגדול שנעשה על ידי חטא עץ הדעת, היא מה שהתורה מכרזת ואומרת (בראשית ג א): 'וַיִּתְקַשׁ קִנְיָ עָרֹם' - זהו 'התואר' שהתורה נותנת לנחש הקדמוני. הוא בריה שכולו ערומות, הוא ושקר. ומשם ואילך מספרת התורה אודות פיתוי הנחש ואיך שסייב את כל חטא עץ הדעת. ומאז ועד היום, מכונה היצר הרע וכל כוחות הרע בכינוי 'נחש' - א' ביטע'ן שלאנג'!

ובכן, מהי ההגדרה של נחש? הנחש כל מהותו היא שנאה, זעם וחמה. הוא כולו ארס ורעל ממיית, שרק תר ומחפש; את מי הוא יכול כעת להמית. וכאשר הוא מוצא את הקרבן שלו. הוא תיכף מתפלג עליו בחמה רבוכה ומורעיל אותו עד מוות.

והנחש עצמו אין לו באמת מכך שום הנאה - רק פשוט, כי הוא מהות של 'רע'. הוא מציאות של שנאה ואיבה ושנאה, וכל מגמתו אחת היא: להחריב ולקלקל את הבריאה עד היסוד. כך בדיוק נראה היצר הרע - מציאות של שנאה ומשטמה, אכזריות ורציחה וכל מידה רעה שבעולם. וכמו שאמרו חז"ל (ב"ב טו): "אמרו ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות!"

הנחש אשר בקרבך

אימת בגמרא (שבת קמ"ו): "בא נחש על חוה והטיל בה זומא", התוצאה של חטא עץ הדעת היא, שזוהמת הנחש, כל הטיבו והסייב שמונה בנחש, חדר ונכנס בקרב האדם. זוהמת הנחש היא במילים אחרות: 'נחש קטן' שיוחל לו לאיטו בקרב ובפנימיותו של האדם. הוא בוער כולו בארס של עכנאי - א' שטיק שנאה און שלעטס' - ממש כמו נחש! הנחש הזה לא נברא בתוך האדם מראשיתו, אבל אחר החטא הוא ממש חלק ממנו - הוא מעורב בכל טיפה מדמו.

והנהגה הזאת יש בה איזו בחינה של 'תגלה עוונם': כי יודעים ומבינים קצת את השרוש שלה, וכבר יש לאדם איזה 'ציור', איך נראית המידה המקולקלת הזאת, שרוחשת לה בעומק פנימיות האדם.

מי שרוצה להעמיד לנגדו איזו 'תמונה': איך זה נראה. שידמה לעצמו נחש... כך בדיוק זה נראה! תתאר לעצמך את עינוי הרושפות זעם וחרון אף, ואת לשונו הנוטפת ארס ותרעלה. תתאר לעצמך את הצורה המאוסה של הנחש, שכל כולו צועק 'רע' - וממשיך אפשר להביט בפניו מרוב גועל הנפש הצייר הגדול ביותר, לא היה יכול להמציא כזו צורה של 'רע' כמו נחש... וכעת תחשוב, שכל זה מונח בעומק הנפש שלך, הוא שוחה להנאתו בתוך הדם שלך.

בשעה שהאדם מרגיש איך אש השנאה בווערת בליבו, הנה עליו לדעת שאם היה מביט כעת ב'מראה', הוא לא היה רואה שם אדם - אלא נחש! כי מדה זו אינה מדה אנושית, אלא מדה של נחש, מדה של 'רע'. זהו ממש הנחש שזוחל כעת בליבך ובדמך - ומטשטש את כל מחשבותיך.

הנחש קם והתעורר

וזהו פשר הדבר, איך אדם יכול להיות איש טוב ונעים הליכות, כל כולו לב ורחמנות, והנה באחת מתעוררת בו איזו שנאה כבושה לזולת - שהוא בעצמו לא יודע מהיכן היא עלתה וצצה לפתע פתאום. הוא מגלה בו מדות מושחתות של רוע לב וצרות עין. אתמול הוא עוד היה אדם טוב, איש חסד ומריבה להיטיב, והיום הוא מתהלך כאן, וליבו מלא שטנה וזעם כאחד האכזרים. האדם הזה לא מכיר את עצמו! הוא לא מאמין שהוא כזה 'נחש'! הוא תמה על עצמו: 'מה קרה לי לפתע?! אני לא יודע מה עובר עלי! אני איש טוב או איש רע? האם כל מעשי החסד שלי הם בעצם מעשי רמייה? מה קורה כאן?!'

והתירוץ על השאלה הגדולה הזאת היא: 'לא! כל הטוב והחסד שיצא מתחת ידך עד היום, נבע מהמציאות האמתית שלך! אתה אכן אדם טוב ויש בך הרבה מידות טובות. אבל בו בזמן גם יש בך 'נחש' רע ואורח! אלא שעד כה היה הנחש הצפעוני הזה ישן לו שנת ישנים באיזו פינה נידחת בעומק העמוקים שבקרבך - עד שאפילו לא ידעת על קיומו, ולפתע הוא הקיץ ועוד משנתו. כעת הוא רושף שטנה כפולה ומכופלת לכל יצור נוצר בעולם, והוא רק מחפש במי להטיל את ארסו ולהמיתו עולמית. ואתה דע לך, שאם לא תעבוד על המידות שלך, הנה הארס שלו 'ימשך' לפעפע ולבעור בקרבך. אם אתה לא תדאג לנקות ולטהר את דמך מזוהמת הנחש, ותהיה לו להסתובב חופשי ולעשות כרצונו, אתה לפתע תראה איך הנחש האורח הזה שבקרבך, שלט על מעשיך ויעשה בך כרצונו - אתה פשוט מתהפך להיות 'נחש'!

שנאת הבריות ושנאת כל הבריאה כולה, תכבוש את כל מהותך ותהיה 'חבר לאיש משחית', אתה תהנה מחורבן וכליון ושמהמה - בלי שום סיבה. אתה עלול להגיע למצב שאתה פשוט תהנה לשמוע על אדם שכל מעמדו ושמו הטוב שהיה הולך לפניו קרס באחת, אתה תשמח לאידו - של אדם שמעולם לא הרע לך - כאשר תשמע שהסיד את כל חונו ורכושו". זה ממש מבהיל על הרעיון לחשוב, עד כמה אדם עלול להרחיק לכת וליפול לבאר שחת על ידי הנחש הפנימי שבקרבנו.

נקודות:

התוצאה של חטא עץ הדעת היא, שזוהמת הנחש, כל הטינוף והסייב שמונה בנחש, חדר ונכנס בקרב האדם. זוהמת הנחש היא במילים אחרות: 'נחש קטן' שזוחל לו לאיטו בקרב ובפנימיותו של האדם. הוא בוער כולו בארס של עכנאי - א' שטיק שלעטס' - ממש כמו נחש! הנחש הזה לא נברא בתוך האדם מראשיתו, אבל אחר החטא הוא ממש חלק ממנו

אצתה לא תדאג לנקות ולטהר את דמך מזוהמת הנחש, ותתיר לו להסתובב חופשי ולעשות כרצונו, אתה לפתע תראה איך הנחש הארוך הזה שבקרנך, שולט על מעשיך ועושה כן כרצונו – אתה פשוט תהפוך להיות 'נחש'!

אם אדם רוצה להדועזע מהנחש הפנימי שבקרבו, הנה יתאר לעצמו איך שאדם אחר צועק עליו: "אתה אדם מושחת! ממש כמו נחש! הנחש שבך יצא והתגלה לעין כל! אתה אדם מושחת! ממש כמו נחש! הנחש שבך יצא והתגלה לעין כל! אתה אדם מאוס ונתעב! לא יאומן כי יסופר אלון מידות רעות יוצאות ממך. אתה שונא את אדמות בשנאה עמוקה כל כך, שאתה לא יכול לסבול את עצם קיומם. וכל זה ממש חיים על עור. ואתה אפילו לא יודע שכולך שקוע בתוך שנאה איזומה וטראומה שכוז'.

כשאדם מתחיל לראות גנעי עצמו, והוא מתחיל להבין עם מי יש לו כאן עסק, זהו כבר איזה פתח והתחלה של תקווה, שיהיה בידו לעקור את הנחש מקרבו - ויתקן את מידותיו. זו אכן לא עבודה קלה - מי רוצה לחשוב שבועות פשוט מסתור לו נחש רע - אבל זהו התנאי הראשון כדי שאדם יוכל קצת לעבוד על תיקון המידות.

המחשה על אחרים כדי שתלמד לעצמך
היות שעל הזולת יותר קל לראות את החסרון מאשר על עצמו, לכן נמחיש זאת באופן שכל אדם

אם ישוך הנחש: בלי עבודת המידות אתה עלול להיות 'נחש'

ל: "זההר והשמר! אני אפילו לא יכול לומר לך איזה עונש חמור תקבל בעוון זה". אפילו גוי שיש בו קצת אנושיות, מרגיש חמלה כלפי יתומים. אבל **אפשר לצענר יתומים! הלא חסר להם את הדבר הבסיסי ביותר בעולם - חסר להם 'אמא'!** הרי הלב יוצא אליהם מרוב רחמנות! ט, איך אפוא ניתן בכלל להיות כה אדיש למצבם, איך אפשר להתאכזר אליהם!

ברגע אחד אתה עלול להיות 'נחש' פשוטו כמשמעו

החסר בכל זה הוא במילה אחת: 'זוהמת הנחש'! הזוהמת הוה שחודה ללב האדם, יש בכוחה להשפיל את האדם עד שאיל תחתית. הוא עלול להתנהג כמו חיה אכזרית. וכאשר רואים איך הזוהמת הזאת שולטת בכיפה אצל הזולת ומוציאה מתוכו מידות אכזריות ומאונות, הנה צריכים ללמוד מזה - כל אחד לעצמו!

כי אשה זו אינה באמת שונה במהותה מכל אדם אחר - היא לא נבראה עם מידות יותר מושחתות משאר בני אדם; אלא כל אדם ואדם, אם אינו מתקן את מידותיו - הוא כמו נחש. הנחש שבו תיערר לו יום אחד, וכל המידות הרעות שכעת ישנים ורדומים, תיעררו ויתגלו ויצאו החוצה.

והגם שבאופן כללי הוא מתנהג כמו איש טוב - יש לו שם טוב בין כל יידידיו ומכיריו, הוא בעל מידות טובות, בעל חסד וכולו מעימות. אפס, כי רק צריך להגיע איזה רגע אחד - איזו מחט קטנה שתדקור אותו באיזה מקום רגיש - וכל העצבים שלו יתרופפו וישתגעו... הנחש שלו יתגלה במלוא דהרו ותוקפו... הוא לא יכיר את עצמו. המידות הברבריות שלו יצוצו מכל כיוון. זה ממש פלאי פלאים איך אנשים יכולים להיות נחשים - אלמלא לא ראינו לא האמת!

יסכים לומר כמה מאוסה היא התנהגות זו, ומזה ילמד האדם בכל מה שנוגע לעצמו: אברך צעיר למים שיש לו בביתו כמה ילדים קטנים, ורחמנט ליצלן אשתו חלתה ונפטרה בדמי ימיה, והשאיירה אותו ואת עולליה הרכים לאנחות. ט, החיים הרי מוכרחים להמשיך; אסור לשקוע בעצבות ומרה שחורה, הולך הבעל ומתחתן שוב עם אשה אחרת, אשר גם היא יש לה ילדים משלה.

לצערו, לא אחת שומעים על מקרים, בהם האם החורגת מתאכזרת על היתומים הקטנים בני בעלה מזיווג ראשון. אילת ידיה היא מגדלת באהבה וברחמים ודואגת לכל מחסורם. אבל לילדי בעלה אינה מעניקה מינימום של אהבה. היא אינה מטפלת בהם ולא משגיחה עליהם.

הילדים הללו 'נעבך' לא יודעים את נפשם מרוב קנאה ושברון לב; הם לא מבינים למה רק הילדים האחרים זוכים לכל טוב שבעולם, והם נשארים ילדים יתומים ללא אם וללא כל משען. סיפורים כאלה חוזרים על עצמם שוב ושוב - אם לא שהאישה הזאת היא אכן בעלת לב טוב ומידות טובות, ובפרט אם גם למדה הרבה מוסר ועבדה על מידותיה.

העונש הגדול על עיני יתומים

כל אדם מן השורה שמכיר מקרוב כזה מצב - עומד נדהם ומשתומם! הוא כולו מזועזע! הוא לא מצליח להבין אותה בשום פנים ואופן. וכבר לא מדברים כלפי שמיא: הריבוננו של עולם אבי היתומים, מרגיש את כאבם וצערם של היתומים הללו והוא עושה עברום משפט צדק, והתורה מזוהירה על זה בתוקף גדול (סמות כב, כו): "אם ענה תענה אתו" - לומר שמי שמכאיב ליתומים נענש מאד; כדברי רש"י שהתורה אינה מסיימת את דבריה - מה עלול להיות עם האדם הזה, כי הרי זה כאילו שהשי"ת מורה ומצביע בידו ואומר

ג.

אהבתי אתכם: תאהב כל יהודי כי הוא בנו של הריבונו של עולם

שמרגישים כלפי האחר, יש ביכולת האדם למחול ולסלוח על כל הפשעים שעשו נגדו, וכל שכן, שלא להישאר עם רצון לנקמה ולראות במפלתו. מכאן מוכח להדיא, שלא מחמת הפגיעה והכאב שהש האדם, מתערר בו הרצון לנקום בזולת, אלא מחמת השנאת חינום שקודמת לה.

הפגיעה והכאב רק משמשים עברוי כמיידיץ והיתר, להוציא את השנאה השורשית שרוששת בסתרי לבבו - ולגלחנה החוצה. נמצא, שאכן הנחש הצפוני הרע הזה, שכל מטרותו להביא כליון וחורבן, הוא שורש פורה לכל המידות הרעות.

אהבת חינום - זה לעומת זה

אחר שכבר מבינים כי שורש כל המחלוקת והממדים נעוץ בשנאת חינום, הנה כבר יש לנו איזה 'שטיקל' עצה איך לעקור את הנחש ואת ארסו מקרבנו. בשעה שהאדם מרגיש שאש השנאה מתלקחת בו - אם מחמת עוולה שהלה עשה נגדו, אם מחמת שכל ההופעה, המראה, הקול, התנועות וכדומה, של פלוני אינם מוצאים

אינו חפץ לנקום בו ולהרע לו. זה אכן כואב, הוא רגיש את הפגיעה בעומק הנפש, ורוצה לשפוך עליו קיתון של טענות ומענות, אבל לרגע לא יחשוב איך לקבוע אותו חי... וכמו שאמר שלמה המלך אומר (משלי י, ב): "על קל פשעים מקסה אהבה" - בכח האהבה והקרבה

פרק י"א

על כן לשינה ככוחו לצנוב מה שמוקבו מקרים אותו, ויעבר על מדותיו ולא ישנא מי ששעיר בו השנאה ולא יקם ממנו בתודמן לו ישנוה להקנם, ולא יאר לו, אלא את הפל ישפח ויסיר מלבבו כאזה לא תיה - חוק ואמיין הוא, והוא קל רק למלאכי השרת שאינו ביניהם המדות הקלו, לא אף שוכנו במי חמר אשר בעפר יסודם. אמנם גזרת מלך היא

הנחש מחפש פתח כדי לעורר שנאה ומחלוקת
לא רק שנאת חינום צרופה וללא כל אמתלא, נובע מארס הנחש. אלא גם שנאה שיש לה איזו סיבה; אדם זה פגע בו והעליב אותו ולכן הוא שונא אותו - גם נמשך מארס הצפעוני הזה. לשון אחר: כח השנאה טבוע בעומק נפש האדם, ובכל עת מצוא שנוצא איזה פתח ומקום - היכן שהוא יכול לחול, הנה הוא תיכף חל ושורה שם. הפגיעה' רק היתה היכי תמצוי ודבר הגורם, לעורר את השנאה הזו. **ברגע שהיתה כאן איזו סיבה קלה לעורר ולחדש את השנאה, מיד קופץ הנחש הארוך הזה ומבעיר ומלבה שנאה גדולה - שנאת חינום.**

אם קצת אהבה לזולת כבר לא יהיה מקום לשנאה

כל המידות הנלוות לשנאה הן חלק מאותה ארס של עכנאי שמפעפע בקרב האדם; כגון מידת הנטירה והנקמה. וראיה לדבר: אם אחד מקרובינו ואוהביו יפגע בו; פגיעה דומה עד לאחת לעולה שאחרים עשו כנגדו, הנה אזי

אדם שזוכה לעבוד ולתקן את מידותיו, הוא עוקר מליבו את האנוכיות ואת הישות, הוא משרש מקרבו את הנחש - כזה אדם הופך להיות אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו!

הבן יחיד של הריבונו של עולם! הלא בוודאי שהודי זה, אינו פחות מהבנים שלך שאתה אוהב אותם בכל לב פשוט בתור יהודי 'מגיע' לו היחס הזה, שתאבה אותו ותראה רק את הטוב שבו.

ממדה למדרגה: מאהבת הבריות לאהבת ישראל אדם שזוכה לעבוד ולתקן את מידותיו, הוא עוקר מליבו את האנוכיות ואת הישות, הוא משרש מקרבו את הנחש - כזה אדם הופך להיות אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו! הוא אדם אחר לגמרי! ממש לא להכיר אותו!

ושבו יזכה לבוא לאהבת ישראל אמיתית - שהיא מדרגה נעלה מעל האהבת הבריות. ומתוך האהבת לכל איש ישראל, הנה גם יאהבו אותך; כמו שכתבו (משלי כו, יט): 'מקיים הפנים לפנים פן לב הקדם לאדם' - אהבה שלך לזולת תחזור אליך - גם אותך כולם יאהבו. וכך חי אדם בטוב ובנעימים בלי קנאה ושנאה, אלא עם אהבה ואחוה ואחדות עם כל יהודי, והוא יזכה לקשר נפלא עם חבריו ויש (להאמין קלג. א): 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד'.

שלום. נמצא שעל ידי אהבת חינום, תעקור ותשרש מקרבו את השנאת חינום.

עצה למעשה: תעורר כלמיו הרגשים כאילו היה בןך

כדי לצנן ולהחליש את להב השנאה לזולת, ולהכניס תחתיו אהבה והרגשים נעימים כלפיו. הנה אפשר להשתמש בעצה פרקטית פשוטה: בעל עת שאדם חש שרגשי שנאה עולים בליבו כלפי אדם אחר, הוא מרגיש - מכל סיבה שלא תהיה - שאינו יכול לסבול אותו, שידמה בנפשו ויחשוב: 'מה היה אילו פלוגי זה היה הבן שלי? אילו הייתה שוררת בינינו אהבה גדולה ואמיתית? איך הייתי אז מתייחס אליו?!' הלא בוודאי שהיה מגיע למסקנת אחרת לגמרי: כל אדם 'נורמלי' מתייחס אחרת לגמרי לילדים שלך; עצמו ובשרו. הוא מביט אליהם בעיניים אחרות לגמרי. בכל מה שנוגע לצאצאיו, הוא מפרש ומסביר כל דבר באופן אחר.

כל יהודי הוא בנו של השי"ת

נו, צא אפוא והתבונן: ואם יהודי זה אינו בןך אהוב? אבל הלא היה בנו של הריבונו של עולם! הן הפסוק זועק ואומר (דברים יד, א): 'בנים אתם לה' אלקיכם', כל יהודי הוא בנו יחידו של הריבונו של עולם! והריבונו של עולם הלא מביט עליו ומתייחס אליו כמו אל בן יחיד! נו, איך בכלל שירד שתשנא את

חן בעיניו, או אם אכן ללא כל סיבה כלל - הנה דייקא אז, הוא הזמן המוכשר להחזיר בליבו 'אהבת חינום' לאותו פלוגי. תאהב אותו סתם כף! בלי סיבה שום מיוחדת! פשוט מהמת שחיי יהודי! תאהבת חינום הזאת, עומדת לעומת הנחש שכולו שנאת חינום; כמו שרואים בסדר הפסוקים: ויקרא טו, יז): "לא תשנא את עמך בלבבך הוכח ונתיח את עמיתך וגו' לא תקם ולא תטר את בני עמך ואתה תרעף קמוץ גרו". קודם כל - לא תשנא! ואם הלה מגע בך וציער אותך, הנה אין לך בכך שום הוראת היתר, לשוב ולנקום בו. רק עצה אחת נותרה בידך: "הוכח תוכיח" - תמנה בפניו את הטענות שלך נגדו, ותשיח את אשר עם לבבך - ממש כפי שהיית עושה עם הבן יחיד שלך, אבל שנאה? זה לא! ואם תשאל: "איך אני יכול לעמוד בזה? הרי הלה פגע בי עד עמק נשמתו! אני מרגיש שיש לי היתר גמור לשנא אותו!" הנה על זה אומרת התורה: "לא אסור לך לשנא אותו אלא 'ואהבת לרעך כמוך" - הנה כעת העבודה שלך היא לעורר בך אהבת חינום, ואזי תראה באחת, שבאמת אין כאן מקום לשנאת חינום! אתה תראה שבין פגיעה ושנאה; אין שום קשר.

בו ברגע שליבך מלא אהבה אליו, אזי כל העוולות הללו וכל הכאב שהרגיש בעיניך, לא יגרמו לך שתשנא אותו. אדרבה, תאהבת חינום הוא תביא לידך כך, שתשוחח איתו בדידות ובנעימות ותשלימו ביניכם

ארוכה מארץ מדה: יש לנו חוק לימודים גדול מאד אין לנו זמן ופנאי למחלוקת

חדשות: 'שמעת ראונו ושמעונו שני הגייסים - שכבר לא מדברים ביניהם כמעט שנתיים - עשו אתמול 'שלום!' למחרת יש כבר 'פרישע נייעס': שני האחים לוי ויהודה הסתכסכו ביניהם, קודם הם לא דברו אחד עם השני, אבל אתמול, כבר היה שם 'ליסטיג לעבדיג', יהודה עשה על לוי 'קולי קולות' במצמץ בית המדרש! ממש נורא מה שקורה שם ביניהם! וכך זה הולך במחלוקת אחת לזולתה; כאשר מחלוקת אחת משוללת את השני הצדדים כבר השלימו ביניהם, למחרת מתחילה מחלוקת חדשה - 'א פרישע פרשה' - אצל שני אנשים אחרים, וכל אחד מוכרח כמובן לקחת צד ולהביע את דעתו - הוא הרי לא יכול להשאיר את המחלוקת באויר מבלי שהוא יתערב בה - וכך כולם הולכים ונופלים למחלוקת.

כך חולפים ועוברים להם שנים על גבי שנים של מחלוקת, קנאה ושנאה. ואפילו אם בעלי המחלוקת כבר רוצים לכבות את האש ולסיים את המחלוקת, הרי לכל אחד יש גם 'בני בית' - גם לרביבת שלו יש דעה - והם לא מסכימים לעשות 'שלום' כל כך מהר, וברוחב דעתם הם מחליטים לשלמן השם מוכרחים להחזיק הלאה במחלוקת. ועם הזמן הופך האישי להיות כמו 'אשה'; הוא כבר עם חושב כמותה, וגם הוא מסכים שאכן מצווה גדולה להמשיך במחלוקת זו. וכך חלק גדול מכל יום, ומכל שבוע, ומכל השנה כולה, מוקדש למען המטרד הנדולה הזאת להחזיק במחלוקת ולוודא שהאש חלילה לא תכבה לשלום! שעות ארוכות מידי יום ויום יוודים להלב ולריק - רק מחמת שאנשים עסוקים במחלוקת: 'שמעת, יש גרויסע נייעס'; פלוגי כבר מדבר עם פלוגי - אתמול הוא אפילו היה בחתונה אצלו. אבל מנגד, עם הלה הוא אינו רוצה לדבר - אפילו הזמנה לחתונה הוא לא שלח לו. מה דעתך על מה שקורה שם? זה ממש נורא - לא?!

אם תורה, אם בממון, או מעמדו בין אנשים, אבל הצד השווה הוא, שכל אחד חפץ שכולם יידעו שהוא התמלח ביהוה. וכך עם הזמן, המצב הזה מביא לידי קנאה ושנאה, וכל האווירה במשפחה נערכת ונהרסת. כולם מרגישים את המתח באויר. כל אחד מעלה בליבו טינה על זולתו, מתחילים לדבר אחד נגד השני, כולם מעלים טענות נגד כולם, עד כל המשפחה הופכת להיות יורה ותחת של מחלוקת וישנאת חינום.

לפעמים עוד מצטרף לזה, שאחד הדברים בהם אחד מבני המשפחה 'מצליח' בו יותר מהשאר הוא, שהם מרגישים שאביהם רוחש לו אהבה וחיבה יתירה יותר מכולם. וכך הגיס הזה חורק שיניים למה השווער מחבב יותר את הגיס ההוא, והשני מדבר סרה נגד השווער כי לדעתו אמר פעם איזה משפט שפגע בו, והשלישי מלא טענות כריזמן על אחד מהגייסים על שאינו מכבד את השווער כדבעי, ושוב הדברים חוזרים ומגיעים לאוזנו של השווער בטכודו ובעצמו, והוא אכן נפגע מכך - וכעת גם הוא מלא טענות - וכך מסתובב לו לגלג המחלוקת וחוזר חלילה, עד שכבר אי אפשר לעצור בעדו.

ואם יש במשפחה קצת כסף... נו, כאן המצב כבר יותר רגוע, הממון הזה עוד מוסף שמון למדרוה כי כמה וכמה! ומי כבר מדבר לאחר 'המאה ועשרים' או אז הם מתחילים את כל הפרשה מחדש: הצעקות והטענות עולות עד השמים. דיני תורה וערכאות - רחמנא ליצלן - מימין ומשמאל - ממש פחד פחדים. אף אחד לא מסכים לוותר על כלום! כל אחד צועק 'כולו שלי! אף אחד לא מוצעה משום הסכם וכולם מסתובבים להם עם לב מלא טינה האחד על השני.

ימי אינם חוזרים כאשר איוו משפחה נופלת במחלוקת ומדון, תמיד יהיה שם 'ושמחה'... תמיד יהיו שם

אבידת הזמן שמסתעמת ממחלוקת

ונברו אודות עוד מהלך פשוט. שכל בר דעת יכול להשתמש בו בשעה שמוגיש שהוא נקלע למצבים של קנאה ושנאה, וברפרט במחלוקת - אשר בדרך כלל היא באה כאחת, עם כל שאר המידות רעות; מכל קנאה ושנאה יוצא מחלוקת. מהלך זה אומר, אשר לבר ממה שצריך להתבונן בעצם גנות השנאה, המחלוקת - עד כמה הם מופרכים מתוכם ומעצמם, צריכים גם להתבונן בהפסדים הרואים שחם נחלתם של אלו שמחזיקים - או אפילו רק מתערבים קצת - במחלוקת ושנאת חינום.

כשמסתכלים קצת סביב במה שקורה בעולם בשעת המחלוקת, רואים עין בעין את ההורבון והקלקול הנורא שיוצא מכל מחלוקת, כאשר אחת הרעות שנוטלת חלק בראש היא, ביטול וביולין הזמן. אי אפשר לתאר ולשער כמה זמן יקר המחלוקת מכלה לתוהו! כמה כוחות הנפש הולכים להבל ולריק! שנים על גבי שנים, שבהם היו יכולים לקנות שלימות ותכלית - במקריים עבור התעסקות מיותרת בפוליטיקה ובמחלוקת. אדם עם ראש על הכתפיים וקצת שכל בקורקו, שמתבונן קמעה בדבר - מבין מעצמו כמה רחוק עליו לעמוד ממחלוקת.

המחשה ממחלוקת במשפחה

נחמיש את הדברים תוך התבוננות במה שמתרחש כאשר מתגלע מחלוקת בין בני משפחה, אשר דבר זה מצוי אפילו אצל משפחות טרובות ויקרות; בני תורה ועובדי ה'. משפחה בישראל שיש להם כבר בלי בורים וטענות טוב ויפה - עד שיום אחד התקנא הבעל דבר, והחזירי ביניהם רוח של קנאה ותחרות. זה עדיין לא דבר שכולם מדברים על זה בפה מלא, אבל מתחת לשולחן מתנהלת לה תחרות שקטה וסמויה. כל אחד מנסה להתעלות מעל השני. כל אחד רוצה להראות לכולם שהוא יותר מוצלח מכולם

הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע

>>> המשך מעמ' הקודם

תעשה חשבון פשוט: כמה זמן המחלוקת תגזול ממך

יהודי צריך לחיות תמיד עם הרגשה שאין לו זמן מיותר - "היום קצר והמלאכה מרובה" - יש לו כל כך הרבה מה לעשות בעולם - 'ער דארף נאך אזוי פיל אויפטוהן'. עובד ה' שנקלע למחלוקת במשפחתו או בכל סוג של מחלוקת, צריך מיד לעשות חשבון הנפש לעצמו: "אם תאטקס במחלוקת זה אומר מבחינתי רק דבר אחד: שצטורך קעת לבזבז שעות על גבי שעות מזמני היום; אני הולך למספיד ולאבר כנאן את כל כוחות המחשבה והנפש כדי שצבולק אקבל את ה'אזכות' וצמייניק לי. נו, גם אם נאמר שאני אכן צודק, אבל היכן יש לי זמן בעולם כדי לשחק עכשיו - 'מלוטיק'... אני הרי 'שכיר יום' אצל הרבוננו של עולם! הזמן הזה שבידי וכל הכוחות שיש בי, הלא קבלתי אותם מהרבינו של עולם, על מנת שאעבד אותו בהם בתמימות ובלשונות. אני הלא כאן עבור איזו תכלית שאני צריך למלא, וצבולק!"

אני הרי לומד כעת עברך קאמא, ואני מוכרח ללמוד ולהבין את כל המסכת על בוריו. אני לומד כעת את הסוגיא של 'אוש קונה' ואני רוצה לעמוד על כל עומק הסוגיא עם דברי הראשונים והאחרונים. אני לומד כעת ספרי מוסר ואני רוצה לקנות שלימותו! אני לומד כעת ספרי חסידות ואני רוצה להוכיח חיל והשגות בעבודת ה' נו, היכן נשאר לי פנאי ביום שלי, כדי להתעסק במחלוקת ובמלוטיק! איך עוד ותרנו בי כוחות הנפש, כדי להתחלק במשך היום עם טענות ועגמות נפש מחמת העולות של הזולת! איך עוד לי כוחות המחשבה, כדי לחזון ולהתבונן שוב ושוב בטענות שיש לי, ולהבין את עומק העולות שנעשו לי! אני הרי בן תורה ועובד ה' נו, צריך אני אפוא להיות מונח ושקוע בתורה ועבודה, אני צריך להיות עסוק רק עם דברים שצדקושה! אין לי זמן עבור דברים אחרים! אין לי מקום פנוי בראשי עבור ההבלים הללו! העבודת ה' שלי ממלאת את כל סדר היום שלי ואת כל הראש שלי, וכל דבר שלא עוזר לי בעבודת ה' אינו מדרגתי כלל! זה כולל לא נוגע לי אף פלוגי קיבל חלק גדול יותר מבחינת בירושלה אם יש לי איזו נביעה עליו, אני יכול לבקש ממתי דין שיכריעו בדבר על פי דין תורה, אני אקבל את הפסק ואמשך לאלה ללא היה. אבל זה בוודאי בורר לי, שאני לא רוצה לשוין ולכלות כעת שלוש-ש - איביתים שנה של חייה, עם טענות וכאבים נגד השני - יש לי דברים יותר טובים לעשות!"

תלמד אותם קצת מסילת ישירים והמחלוקת תשכך מאליה

אדם חושב לעיתים כאשר יש אצלו במשפחה איוו מחלוקת, שהוא יכניס את עצמו לעובי הקורה והוא כבר עישה שם 'שלום', אבל למעשה זו טעות גדולה והיא תבזבז של היצר הרע שוק רוצה לגרוו אותו לתוך המחלוקת עם איצטאל דרבנן. צריכים לומר לו: "אל תחלה את עצמך שאהת תצילי להסתיכן שם שלום. כל זמן שלא ילמדו שם מסילת ישירים וחובות הלבבות - הם לא יתפטרו ממחלוקת עד ביאת המשיח!"

כאם הם היו לומדים קצת מוסר, קצת מסילת ישירים, הם היו נכונים לראות לא מחשבות פגמים שאדם כותש חוטים ממתנם, הוא מתחלק בגללם מלא צער וכאב - הם כולם 'שונעים והבלים'! ממילא ישנה רק עצה אחת עבורך: תתחמק מכל העסק הזה! תלמד את הילדים שלך איך יהודי צריך לחשוב, תדבר איתם ותסביר להם: "אנחנו לא מתערבים במחלוקת שאין לנו זמן להתעסק עם הכלים הללו! כל הלשון הרעים והשנאת חינם הזה אינו נוגע לנו כלל וכלל! אנחנו לא נחננים בבית שלנו רדיסת רגל מחלוקת! לא למחלוקת - ולא לכל המידות הרעות הללו! אנחנו לא משווים את עצמנו למשפחה אחרת ולא מנסים לשחק בתחרות עם שום בן אדם בעולם! אנחנו לא רוצים לדבר על אף אחד מנוש ועד רע כלום אהובים וכלם ברורים, כל אחד עושה מה שהוא מבין, כל טוב ויפה אבל אנחנו לא מתערבים בפגמים של הזולת! לא מי יותר אהוב על השווער ולא מי קיבל חלק יותר נכבד בירושלה - אין לנו חלק בכל ההבלים הללו, אנחנו מתעסקים עם דבר אחד: למלא את הייעוד והתכלית שלנו בעולם - וחוף מזה כלום!" כך יקיים את מה שאמר דוד המלך: (תהלים כו. ו): 'ארחץ בגיןון פני ואסבבה את מצותה ה' וגו' ה' אהבתי מעון בנות ומקום משכן בקרבך'.

שהבחין אביו הרה"ק מראפשין בכך, מיד ניגש אליו וטפח על שכמו, ואמר לו: 'אליעזר! מיט חקך (עם סלוק) וזבז נחן לו חינוק, ואכן התפלת בהתלהבות כדרכו.

בעת רעווא דרעוויין, אמר המגיד מקאזניץ: 'דאס פייגעלע וואס האט אינז מחיה געוועזן מיט קבלת שבת, זאל זינגען דורך יקרא' (הצפור שהחיה אותו עם קבלת שבת, השומר דורך יקרא).
 • שמעתי מכ"ק אדמו"ר מאמשטאו זי"ע: שכבעירונו נסע הרה"ק הרבי ר' שלמה בונם מפרשיסאט זי"ע עם אחר מחבריו לשהות בצל המגיד מקאזניץ בשבת קודש. וכאשר הגיעו קידם המגיד את הרבי ר' בונם בברכת 'שלום עליכם' ובכבוד רב, וקירב אותו מאד, ואילו את חברו לא קירב כלל. אבל במשך השבת קירב המגיד רק את חברו, ואילו אל הרבי ר' בונם לא פנה ולא התייחס כלל. אחר שבת נפרדו לשלום, וחלק להם המגיד כבוד רב ולויה אותם לדרכם.

יהיה בהיותם אחר ככרת ארץ מהעיר קאזניץ, פנה הרבי ר' בונם אל חברו ואמר לו: 'זוועפען האט דער רבי געמיינט ביים באגלייטין?' (למי היתה כונת הרבי בליווי ה'?). ענה החבר: 'זואס הייסט? מ'האט דאן געפען?' גאנצן שבת וזעמען ער האט געמיינט! (מה השאלה? היה ראו במשך כל השבת למי החבון - מי כיבד הרבי?). אמר לו הרבי ר' בונם: 'עיינן! מיך האט דער רבי געמיינט! (לא! כונת הרבי היתה אליי). אבל חברו התרוכח עמו, וטען כי לא יתכן הדבר, שהרי במשך כל השבת המגיד לא כיבד את הרבי ר' בונם, ולמה יכבדנו לאחר שבת כל כך. אכן הרבי ר' בונם עמד על דעתו כי ברור לו שהרבי החבון אילוי, כל התוכוחו הלוך ושוב כמה פעמים, עד שאמר הרבי ר' בונם: 'מען מוז צוריק גיין צום רבי'ין פרעגן' (מובחנים לחזון אל הרבי ולשאלו אותו בעצמו). חברו סירב וטען כי הרי הם כבר באמצע הדרך, ומה להם לחזון בשביל זה. אבל הרבי ר' בונם התעקש ואמר: 'עיינן מען מוז צוריק גיין פרעגן' (לא! מובחנים אנו לחזון ולשאלו), בראות חברו כמה עו הפעו דבר הסכים, ואכן חזרו לקאזניץ אל המגיד.

מיד עם בואם קידם המגיד את פניהם, ובלו שום אומר ודברים פנה מעצמו אל הרבי ר' בונם ואמר לו: 'עיינן בונם האב איך געמיינט!' (אליך - בונם היתה כונתו?). כשיצאו מאת המגיד, הסביר הרבי ר' בונם לחברו פשר המעשה, כי לפני שבת ניסה אותו המגיד ע"י קירוב, ולכן קירבו כל כך לראות אם זיך לו הקירוב, אבל: 'אז דאס הארץ איז גלייך, ש'אדט נישט קיין קירובות' (אם חלב יש, אין ריחוק מדיק). 'אח"כ במשך השבת כולה ניסה אותו ע"י ריחוק, אבל: 'אז דאס הארץ איז גלייך, ש'אדט נישט קיין ריחוק' (אם חלב יש, אין ריחוק מדיק). 'וסיים את דבריו: 'אבער דיר האט דאך די קירבות איז געשאט, האב איך נישט געוואלט אז ש'אל אררים קומען א תקלה פון פרע קאזניצער מגיד, האב איך גע'הייסן צוריק גיין ארץ פרעגן' (אבל הרי היתה קירבות שקיבלת - עשה השבת שהיית מוכרח פון אסך לך נאח תהיה - ולא רציית ש'אז תקלה זאת תחת ידיו של המגיד מקאזניץ, ולכן אמרתי לחזר ולשאלו אתו).

• הרה"ק מדויקוב מקאזניץ, המגיד המכניס כבר היה אז לעת זקנותו וחלוש שגרו, כביל שבי"ק הכניסו לביהמ"ד על משחו, וכיבדו המגיד את הור"א - שהיה ידוע לבעל תפלה נפלא - להתפלל קבלת שבת לפני התיבה, אע"פ שהיה עדיין אברך צעיר. ניגש הרה"א אל העמוד, אבל מרוב יראה לא היה יכול לתפוח את פיו. שנים עבודת אח"כ סיפר הרה"א ואמר: 'איך בין צוגעגאנגען צום עמוד, האבן די ציינן מיר געשאקלט, איך בין געגאנגען געקניען עפעפען דאס גלייך, איך האב געוואוסט אז דא אין דעם בעטל ליגט א איד וואס ער קוקט גלייך ארויף אין הימל' (ניגשות אל העמוד, והיו שני נישקות זו לזו, ולא ידעו לפתח את פי, כי ידעו כי כאן במטה שוכב יהודי שפספסל שר אל ח"ד דום העמים), וכך עמד זמן מה באימה, עד

• הרה"ק מראפשין זי"ע היה נוסע מידי שנה להרבה צדיקים, שורות במחיצתם ולהתברך מהם, עד שאמר פעם על עצמו נוסע לר"ע רביס. אבל היה שלוש מתוכם שהחשיב בעיקר לרבותיו, והם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע והרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע. והיה קורא עליהם: 'איין קורין אבות אלא לשלשה, והיינו אלה' - צדיקים הללו היו עיקר רבותיו.

דרכו היה תמיד להתחיל את מסעו אל הרבי מלובלין, ומשם היה נוסע אל הצדיקים האחרים. וכן גם לפני שחזר לבייתו, היה עובר שוב אצל הרבי מלובלין. פעם אחת נסע עמו בנו הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדויקוב זי"ע, כשהיה עדיין אברך צעיר. יהיה בהיותם בלובלין, לפני שהמשיך הרה"ק מראפשין משם אל הצדיקים האחרים! פנה אל בנו הרה"ק ואמר לו: 'דו ביסט דאך נאך א יונגעראמן, ס'איז דא גענוג חסידות דא אין לובלין אויך. א יונגעראמן דארף זיך נישט אזוי פיל עוסק זיין אין חסידות. זיך און לערן דא אין לובלין, דא וועסטו האבן גענוג חסידות' (אחה הרי הית עדיין אברך צעיר, גם ב'לובלין' ע"פ ספסיק חסידות). אברך צעיר אינו צריך להעסק כל כך הרבה בחסידות. שב ילדו כאן, כאן ב'לובלין' היתה לך די הותיר חסידות). אמנם הרה"א ידע שאביו נוסע לקאזניץ לכן רצה מאד להמשיך עם אביו בנסיעתו, כדי לבקר בהיכלו של הרה"ק המגיד מקאזניץ, אשר כבר היה אז לעת זקנותו, והרה"א עדיין אל הספיק להכיריו.

והנה להרבי מלובלין היה בן שהיה איש פלא והתנהג באופן משונה, והיה ידוע שהרבי נותן לו כל מה שביקש. והיה כ"ק מרן רבינו זי"ע מספר מעשה פלא בענין זה, עד כמה היה הרבי נוהג למלא את כל בקשותיו. ולתת לו את כל מה שהיה רוצה, ואמל"ן. הלך הרה"א אל זה הבן ואמר לו: 'איך בעט דיר, פועל ביים טאטן אז ער זאל הייסן מיין טאטן מיר מיט נעמען קיין קאזניץ' (אני מקבש פון, תפעל אצל אברך שיעה את אבי לקחה אתי עמי לקאזניץ). הסכים הבן, והבטיח: 'א דא' א דא', מיר ידע הרה"א כי הוא יכול כבר ללכת לארזת את חבילותיו להתכונן לנסוע. אכן הלך הבן הזה אל אביו הן, ואמר לו: 'אליעזר, לו פארן קיין קאזניץ' (אליעזר, ס'ברח לנסוע לקאזניץ), ענה לו הרבי: 'מזון פארן' (הוא אבן יהיה מוכרח לנסוע).

יהי כאשר ניגש הרה"ק מראפשין לקבל ברכת פרידה מהרבי מלובלין, שאל אותו הרבי: 'וואס הערט עם די מוט אליעזר? דאליעזר פארט אויך?' (מה טעם עמו אליעזר? גם הוא נוסע?). ענה הרה"ק מראפשין: 'ניין, אליעזר איז נאך א יונגעראמאנטשיק, גענוג חסידות! זאל ער זיצן און לערנען!' (לא, אליעזר הוא עדיין אברך צעיר, ספסיק חסידות! שיעם יילמד). אמר לו הרבי: 'זאלסטו וויסן, דיין אליעזר איז שוין א פערטיגע כלי, ס'פעלט אים נאך אזוי פיל - הוואה באצעבנותי ממש משה - אז ער וועט פאן קיין קאזניץ וועט ער ווערן אן אדם השלם' (עד לך, אליעזר שלך הוא כבר כביל גמור, חסר לו רק עוד קצת ממש. ואם יסע לקאזניץ, יהיה בזה לאדם השלם), ואכן נסעו היתריו לקאזניץ.

יטעו ויבואו לקאזניץ, המגיד המכניס כבר היה אז לעת זקנותו וחלוש שגרו, כביל שבי"ק הכניסו לביהמ"ד על משחו, וכיבדו המגיד את הור"א - שהיה ידוע לבעל תפלה נפלא - להתפלל קבלת שבת לפני התיבה, אע"פ שהיה עדיין אברך צעיר. ניגש הרה"א אל העמוד, אבל מרוב יראה לא היה יכול לתפוח את פיו. שנים עבודת אח"כ סיפר הרה"א ואמר: 'איך בין צוגעגאנגען צום עמוד, האבן די ציינן מיר געשאקלט, איך בין געגאנגען געקניען עפעפען דאס גלייך, איך האב געוואוסט אז דא אין דעם בעטל ליגט א איד וואס ער קוקט גלייך ארויף אין הימל' (ניגשות אל העמוד, והיו שני נישקות זו לזו, ולא ידעו לפתח את פי, כי ידעו כי כאן במטה שוכב יהודי שפספסל שר אל ח"ד דום העמים), וכך עמד זמן מה באימה, עד

718-484-2189

ברכה משולשת

תורת הדין רבינו זצ"ל רבי יצחק הכהן דהרמ"ם זצ"ל
המגיד / התורה והמצוות
בית דין תלמידי הרב רבינו זצ"ל - ברכה משולשת

פרשת חיי שרה
תשפ"ה

שטמולה הנפלאה נודעת משער חם הרים
כאמר חזקן משער ספרו הקדוש בראשית

"הגני מוסר מוד עדי, שדו-חלטיני
להתפלל בל"ג בכ"ז יום על כל א"ה
שיעניו בספר ויגידו בשמי ז"ת לאדוהם,
שיושעו מכל צרה שצדיקים ישועה בעוה"ז
ובעוה"ב."

עד וא"ת חזק מוקדמו וכפל את סבתו: "ובכן אסיים
בתפילה קצרה, שכל הלומדי בספרי זה, יזכה
לידת שמים, והצלחה בכל טוב, בזה ובבא".

אם לא ר"י באת, שילש את הסיבה לסיבה משולשת וכתב:
"שכל המעיינים בספרי, יתעורר רוח טהרה
וראת שמים בליבם לעבודת השם יתברך
באמת ובלב שלם, גם אני בל"ג מתפלל תפילה
קבוצה שיושעו ברחמינות ובנשמתו".

זיהוי חיי שרה.

ימים הם. כי אצל הצדיקים לא שייך אצלם גדר לילה וצער כלל, כי הם מרגישים דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וממילא כל הייסורים והצער אין מבטלים אותם מעבודתם. ומעתה לפי זה מיושב גם כאן, זו שרה שהייתה תמימה במעשיה, שלמרות כל הצער שסבלה כנ"ל לא ביטלו אותה ממעשיה הטובים, באופן שכל קכ"ז שנה נחשבו לחיים.

ויקם אברהם מעל פני מרו.

יש לפרש על פי אומרים ז"ל והובא ברש"י, על הפסוק, "ויקם שדה עפרון", תקומה הייתה לו שיצא מרשות הדיוט לרשות מלך. והכי נמי כאן, דידוע מה שכתבו המפרשים בכוונת רש"י לעיל, כמעט שלא נשחט פרחה נשמתה ממנה, ותמהו דצריך לומר כמעט שנשחט. ותיצרו, דשרה הצדקת חשדה את עצמה שהיא בעוונותיה גרמה שלא הוכשר בנה להרצה אשה לה, ועל ידי זה הצער ומרירות מתה, וצדקות זה האיר פניה גם לאחר מיתה. ואז הרהר אברהם אבינו ע"ה תשובה בלבב, הרי הוא גם כן היה לו לתלות דעונו גרם שלא נרצה יצחק בנו, ולמה לא עלתה על דעתו מחשבה זו, ועל ידי זה נתעלה אברהם אבינו ע"ה גם כן לגדר בעל תשובה שגדולה מדרגתו ממדרגת צדיק גמור, וזהו שאמר, "ויקם אברהם", תקומה הייתה לו על ידי מה שהסתכל בהארת פני מתו על ידי זה הרהר גם כן בתשובה ונתעלה גם הוא.

ויצא יצחק לשוח

על הכתוב, "בכסף מלא יתננה לי", אומר רש"י, אשלם כל שוויה. ודן רבנו זיע"א בספרו הק', הלא אברהם אבינו ע"ה ידע שבמערה זו נקברו אדם וחיה ושבה פתח הגן עדן, ואם כן אין ערך לשוויה. ומאריך לדון בעניין זה. ומביא בתוך דבריו עובדא על ויכוח בין הקוצקער זיע"ע לגיסו בעל חידושי הר"ם זיע"ע. וזהו גופא דעובדא: ידוע שהקוצקער נשא בזיווג שני את אחות אשת החידושי הר"ם. איזה ימים קודם החופה קרא את החידושי הר"ם, ואמר לו, הנה נפסק בהלכה דחתן וכלה שהטעו זה את זה בשבח יוחסין הקידושין בטלין, והכלה חושבת שאני רבי והלא באמת אינני רבי, על כן תלך ותודיע אותה שאינני רבי, כי בלא זה יכול להיות חשש על הקידושין. השיבו החידושי הר"ם בחכמה, שדבר זה שהרבי חושב לא איכפת לה, דמה זה ענינה, אלא היחוס הוא שיהא קרוי רבי בפי הבריות ואני בטוח שהבריות תמיד יקראוהו רבי ואם כן אין כאן שום טעות...

זיהוי חיי שרה.

במדרש (בראשית רבה), זהו שאמר הכתוב, "ידוע ה' ימי תמימים", זו שרה שהייתה תמימה במעשיה. ונראה לע"ד בעזרת השם יתברך, כי הנה הלא שרה מתה מיתה חטופה רחמנא ליצול שפרחה נשמתה, והיה לו לומר זיהי' לשון צער, בפרט שעד צ' שנים לא היה לה בנים, ורבות צרות וכעס היה לה, כשנלקחה לאבימלך, ואחר כך מהגר שפחתה, שלא די שלא הכירה לה טובה על שנתנה אותה להצדיק אברהם בעלה לאשה, לא עוד אלא שהקלה בכבודה, ושבנה יחידה מחמד נפשה כבר בן ל"ז ולא נשא אשה, אם כן היה מתאים לכתוב 'ויהי'. על כן לתרץ זאת אמר, הה"ד "ידוע ה' ימי תמימים", ידוע דהימים העוברים על האדם בטוב נקראים ימים, והימים העוברים עליו בצער נקראים לילות שמשולים לחשכת הלילות, אבל אצל הצדקת שרה לא היו לילות כלל, כי כל חייה היו חיים טובים כימים ואפילו הלילות היינו ימי צער שלה גם כן בגדר

העלון נתרם ע"י הרה"צ ר' ישראל מאיר זקס שליט"א, זכות רביה"ק יעמוד לו בכל מפעליו
זכות רביה"ק ותורתו תעמוד להרב אליהו יצחק בן אסתר דובא שיראה נחת דקדושה בכל אבי"ר
תודה מרובה לעורך העלון ידידינו הרב עזריאל אדרי שליט"א רב המרכז הרפואי סרווקה באר שבע על עזרתו התמידית בהפצת תורת רבינו זיע"ע

